FIENUS T.

DE CAUTERIIS

1601

MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

WELLCOME
HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

FIENUS, T.

65312/A

V,

THOMÆ FIENI ANVERPIANI, SERENISSIMI DVCIS BAVARIÆ MEDICI ET IN ACADEMIA LOVANIENSI Medicinæ Profeſſoris Primarij.

DE CAVTERIIS LIBRI QVINQVE.

In quibus vires, materia, modus, locus, numerus, tempus ponendorum cauteriorum, ex veterum Græcorum, Arabum, Latinorum, necnon neotericorũ ſententia quàm dilucidè explicantur.

LOVANII,
Apud Ioan. Baptiſtam Zangrium, Typogr.
ANNO CIƆ. IƆ. CI.
CVM GRATIA ET PRIVILEGIO.

LONDON MEDICAL SOCIETY
142

CENSVRA.

Hos quinque libros de Cauterijs nihil continere quod Catholicæ fidei quoquomodo repugnet, atteſtor

GVILIELMVS FABRICIVS *Apoſtolicus ac Regius librorum Cenſor.*

Hipp. ſect. 7. aphor. vlt.

Quæ non ſanat medicamentum, ſanat ferrum; quæ non ſanat ferrum, ſanat ignis; quæ non ſanat ignis, ea incurabilia putare oportet.

Illuſtribus ac Generoſis viris
D°. CAROLO vanden TIMPEL,
Vrbis Louanienſis Prætori æquiſsimo, &
D° ERARDO van SCHOOR,
eiuſdem Conſuli vigilantiſſimo, Equitibus Auratis : necnon ampliſsimis eiuſdem Scabinis, Conſiliarijs, ac toti denique Magiſtratui.

QVÒD ij, qui lucubrationes ſuas publicas faciunt, ſoleant eas principibus ac magnis viris inſcribere, Illuſtres Equites, & Ampliſſimi Senatores, complures cauſæ ſunt. Vel enim id faciunt, vt ijs, quorum ſtipendia merentur, hac ratione muneris ſui fideliter geſti, & ſtudiorum ac diligentiæ quodammodò reddant rationem: vel, vt eorum authoritate & æſtimatione tanquam ſcuto induti, minùs obnoxij ſint inuidorum

calumnijs & irriſionibus: vel, vt ab eorum nominis ſplendore ſcriptis ſuis aliquem claritatis radium mutuentur: vel denique, vt ijs tanquam munere quodam literario ſuam pro acceptis beneficijs gratitudinem teſtentur. Quæ ſingulæ alios mouent, omnes coniunctæ me impulerunt, vt primum hunc ingenij mei nixum Ampliſsimo Veſtro Nomini nuncuparem. Nam ſi muneris mei rationem intueor; quid minus agere potui, quàm aliquod ſtudij mei ſpecimen ac diligẽtiæ teſtimonium vobis edere, ex quo cognoſcere poſsitis, qualem profeſſorem in Vniuerſitate veſtra habeatis: nimirum talem, cui nulla alia cogitatio ſit, quàm Spartam ſuam exornare, & ſcholæ veſtræ ac ſuæ decus indefeſſo labore, ſtudendo, docendo, ſcribendo amplificare. Si hæc tempora & ingeniorum conſydero peruerſitatem: vos eligere debui operis mei tutores,

qui

qui non ſolùm facultatis Medicæ, ſed & totius noſtræ Almæ Vniuerſitatis & eſtis & ex officio eſſe debetis, protectores. Si meam obligationem, quibus magis debeo? In veſtra vrbe ſum educatus, in ea omni diſciplinarum genere ſum inſtructus, in ea hauſi quidquid eſt literariæ meæ officinæ, in ea omnibus gradibus ſum honoratus, & (quod maximum eſt, quodq́ue non merito meo, ſed veſtræ beneuolentiæ & humanitati aſcribo) primariâ in Medecina Cathedrâ donatus. Si huius operis obſcuritatem, lux illa nominis veſtri in eius fronte radians ipſum lumine quodam ac ſplendore claritatis non exiguo perfundet. Nominis veſtri: Nam qui eſtis vos! illi qui clauum tenetis primæ Brabantiæ, adeoq́ue Belgij vrbis: & ſic tenetis, vt eam in hoc diuturno & tempeſtuoſo bellorum mari nullis hæreſeôn procellis abripi paſſi ſitis, ſed tot

fluctibus, tot nebulis, & imbribus agitatam, omnium aliarum naufragium ſpectantem, ſolam ſuperſtitem ad portum hodiernæ tranquillitatis perduxeritis. Vobis ergo, Ampliſsimi Viri, hunc librum dedico, rogoq́ue, vt, quo ego affectu & obſeruantia eum vobis offero, eadem vos beneuolentia & humanitate accipiatis. Valete.

LOVANII, Ex Muſæo noſtro 12 Februarij, A^i 1598.

Veſtrarum Ampl^m. obſeruantiſs. ac deuotiſs.

THOMAS FIENVS.

IN LIBRVM CLARISSIMI ac doctiſsimi viri Di. THOMÆ FIENI Medicinæ Primarij Profeſſoris,

Gulielmi Barclayi Scoti

EPIGRAMMA.

SCire Lector aues quis hic FIENVS.
Eſt MACHAONAS *vnus inter oẽs,*
Cui ÆSCVLAPIVS *immolare gallum,*
Et gallum pater ipſe APOLLO *debet.*
MVSA *Cæſaris huic dediſſet vltrò*
Locum, Cæſare non negante, primum.
Ne putes nimiûm virum me amare,
(Quanquam non queo non amare talem)
Et plus dicere amore quàm meretur.
Hoc Lector lege, quæſo te, volumen.
Dices: nunc ſcio, non amat FIENVM,
Quiſquis non amat eruditionem.

IN EVNDEM.

Scripta hominũ ſi quis ſcriptoris pendet ab annis,
Falletur ſcriptis docte FIENE *tuis.*
Quæ ſi etiam Liuor legat ipſe, ita ſentiet: iſta
Arbitror Hippocratem compoſuiſſe ſenem.

CLAVDII HEEMS Atreb.
Medicinæ Candidati.

ALIVD.

M*Orborum omne genus* MALIGNIORVM
Faceſſat procul. En GALENVS *alter,*
Alter HIPPOCRATES, *ſuæ* FIENVS
Mentis IGNE *potentias latentes*
IGNIS *detegit, & nouus* MACHAON
Fretus præſidio nouo, medentem
Non experta priùs manum deinceps
Per VVLCANIA *nos iuuabit arma.*

Franciſci Saſſeni Louanienſis,
Medicinæ ſtudioſi.

INDEX CAPITVM
Libri 1. De vſu Cauteriorum.

CAPVT I.

OPeris componendi ratio. Scriptores de cauterijs. Dicendorum propoſitio.
Cap. 2. Quod hoc remedium ſit antiquum.
Cap. 3. Quid ſit cauterium.
Cap. 4. De effectibus cauterij in genere, & quod aliqui ſint per ſe, aliqui per accidens.
Cap. 5. Cauterium alterare, & in qua complexione valeat.
Cap. 6. Quod cauterium diſcutiat.
Cap. 7. Quod cauterium attrahat.
Cap. 8. Quod cauterium conſumat & annihilet quidquid ſuperuacaneum.
Cap. 9. Quod cauterium perforet & aperiat apoſtemata.
Cap. 10. De viribus cauterij per accidens, & primum ratione cruſtæ.
Cap. 11. De viribus cauterij ratione cicatricis.
Cap. 12. De viribus cauterij ratione vlceris, & de fontanellis.
Cap. 13. An fontanellæ antiquis notæ.
Cap. 14. De effectibus fontanellarum, & an alterent.
Cap. 15. Quid euacuent fontanellæ.
Cap. 16. An fontanellæ reuellant, deriuent, intercipiant & euacuent à parte.
Cap. 17. Ex quibus partibus fontanellę euacuẽt.

Cap.

Cap. 18. An fontanellæ generalem an particularem euacuandi vim habeant.
Cap. 19. De differentijs fontanellarum, fonticulo, ſetone, phœnigmo, & eorum viribus.
Cap. 20. Quibus indicationibus cauteria ſatiſfaciant, & quomodo roborare dicantur.
Cap. 21. Omni affectuum generi cauteria conuenire.
Cap. 22. An cauterium ſit vltimum remedium.

Lib. 2. De materia cauſtica.

Cap. 1. Cauteria alia eſſe actualia, alia potentialia, & eorum effectus.
Cap. 2. De actualibus ſolidis & eorum differentijs ac viribus, ac primum de metallicis.
Cap. 3. De actualibus ſolidis, quæ non ſunt ex metallis.
Cap. 4. De cauſticis potentialibus, ac primum de veſicatorijs.
Cap. 5. De cathæreticis.
Cap. 6. De ſepticis. (ticis.
Cap. 7. De cauſticis propriè dictis & eſcharo-
Cap. 8. Qua ratione cauſticorum vis minuatur aut augeatur.
Cap. 9. De cauſticis compoſitionibus magis famoſis.

Lib. 3. De modo vtendi cauterijs.

Cap. 1. De noxis quæ proueniunt à cauterijs male adhibitis.

Cap.

Cap. 2. De modo vtendi cauterijs in generali.
Cap. 3. De modo muniendi partes, ac primum de medicamentis repellentibus.
Cap. 4. De ratione muniendi per ferrea inſtrumenta.
Cap. 5. De materia & figura huiuſmodi munimentorum.
Cap. 6. De modo detrahendæ cruſtæ.
Cap. 7. De correctione ſymptomatum.
Cap. 8. Quomodo vtendum cauterijs ad calefactionem, exiccationem, diſcuſsionem & attractionem.
Cap. 9. Quomodo vtendum cauterijs ad annihilandum, & conſumendum, & primùm quomodo apoſtemata cauterio auferantur.
Cap. 10. Quomodo in vlceribus & carne cauterijs ſit vtendum.
Cap. 11. Quomodo ad perforandum cauterijs ſit vtendum, & quomodo abſceſſus cauterijs aperiantur.
Cap. 12. Quomodo cauterijs vtendũ ſit ad cruſtam.
Cap. 13. Quomodo propter vlcus cauterijs ſit vtendum, ac primum quomodo fonticuli ſint faciendi.
Cap. 14. Quis ſit modus infigendi ſetonem.
Cap. 15. Quomodo veſicatio ſit inſtituenda.
Cap. 16. Quomodo pro ictibus venenatis fontanellæ inurantur.
Cap. 17. Quomodo cauterijs vtendum propter cicatricem.

Cap.

Cap. 18. De modo vtendi cauterijs ſecundum diuerſam eorum materiam, & primò quomodo potentialibus ſit vtendum.
Cap. 19. Quomodo cauterijs actualibus ſit vtendum & primum ſolidis ac metallicis.
Cap. 20. Quomodo vtendum ſit cauterijs actualibus ſolidis, quæ non ſunt ex metallis.
Cap. 21. Quō actualibus liquidis ſit vtendum.
Cap. 22. Quomodo cauterizandum ſecundum diuerſas partes & quomodo vrendum in parte ſubiectos, neruos & vaſa habente.
Cap. 23. Quomodo caput ſit vrendum.
Cap. 24. Quomodo capitis venę & arterię vrātur.
Cap. 25. Quomodo abdomen ſit vrendum.

Lib. 4. De loco cauteriorum.

Cap. 1. Vnde ſumatur indicatio loci & de loco cauteriorum in genere.
Cap. 2. De loco fonticuli, ſetonis, phœnigmi in particulari.
Cap. 3. De indicatione loci ab affectu deſumpta.
Cap. 4. Quis ſit locus cauterij cum fluxus ſunt ſiſtendi.
Cap. 5. Quis ſit locus cauterij pro euacuatione à parte.
Cap. 6. Quis ſit locus cauterij pro interceptione & deriuatione.
Cap. 7. Quis ſit locus cauterij pro reuulſione.
Cap. 8. An cauterio in cōtrariū ſit reuellendū.
Cap. 9. An cauterio ad diſtantiſſimas partes ſit reuellendum.

Cap.

Cap. 10. An ad originē, ſecundū cōmunionem venarum, & edirecto cauterijs ſit reuellendū.
Cap. 11. De cauterijs ſingularum partium à capite ad calcem.
Cap. 12. De cauterijs capitis in particulari & quas vires habeant.
Cap. 13. De viribus vſtionis ac ſectionis venarum & arteriarum capitis.
Cap. 14. De cauterijs brachiorū & eorū virib⁹.
Cap. 15. De cauterijs crurum & eorum viribus.
Cap. 16. Quomodo ſingularum partium affectibus cauterijs ſit ſubueniendum & primùm primarijs, ac per congeſtionem genitis.
Cap. 17. Quomodo ſingularum partium affectibus per ſympathiam atque à fluxione genitis cauterijs ſit medendum. & primò ſuperiorum, quæ laborant vitio inferiorum.
Cap. 18. Quomodo ſingularum partium inferiorum affectibus per cōſenſum ſuperiorum genitis cauterijs ſit ſubueniendum.

Lib. 5. De numero & tempore ponendorum cauteriorum.

Cap. 1. Quo numero cauteria ſint ponenda, & quo antiqui eis vſi ſint.
Cap. 2. Quo tempore cauteria ſint ponenda.
Cap. 3. Quo tempore cauteria claudenda ac quamdiu geſtanda.
Cap. 4. An in cauterijs expectāda ſit cōcoctio.

INDICIS CAP. FINIS.

Authores quorum opera vſi ſumus.

A

AEtius.
Alyabbas.
Albucaſis.
Alkindus.
Altomarus.
Amatus Luſitanus.
Ambroſius Paræus.
Andreas Crucius.
Arculanus.
Aretæus.
Ariſtoteles.
Auerroes.
Auicenna.
Albertus Bottonus.

B

Bartholomæus Magius.
Brichtus.
Brunus.

C

Cælius Aurelianus.
Celſus.
Chalmeteus.
Conciliator.
Coſtæus.

D

Damaſcenus.
Dioſcorides.

F

Fallopius.
Fernelius.
Fumanellus.

G

Galenus.
Gauaſſetus.
Guido de Cauliaco.

H

Herodotus.
Hippocrates.
Hieronymus Capiuaccius.
Hieronymus Mercurialis.
Hieronymus Cardanus.
Hollerius.
Hugo Senenſis.

I

Iacobus de Partibus.
Iſaac.
Ingraßias.

Lan-

L

Lanfrancus.
Leonus Lunenſis.
Lodoicus Mercatus.

M

Maſſa.
Matthiolus.
Meſue.

N

Nicolus Florentinus.

P

Paulus Æginetа.
Paparella.
Petrus Paulus Magnus.
Plinius ſecundus.
Proſper Alpinus.

Q

Quintus Serenus.

R

Razes.
Rondeletius.
Rogerius.
Rolandus.

S

Sauanarola.
Serapion.
Soranus Epheſius.

T

Tagautius.
Theodoricus.
Trincauellius.
Trallianus.
Theodorus Priſcianus.
Theopraſtus.

SVMMA PRIVILEGII.

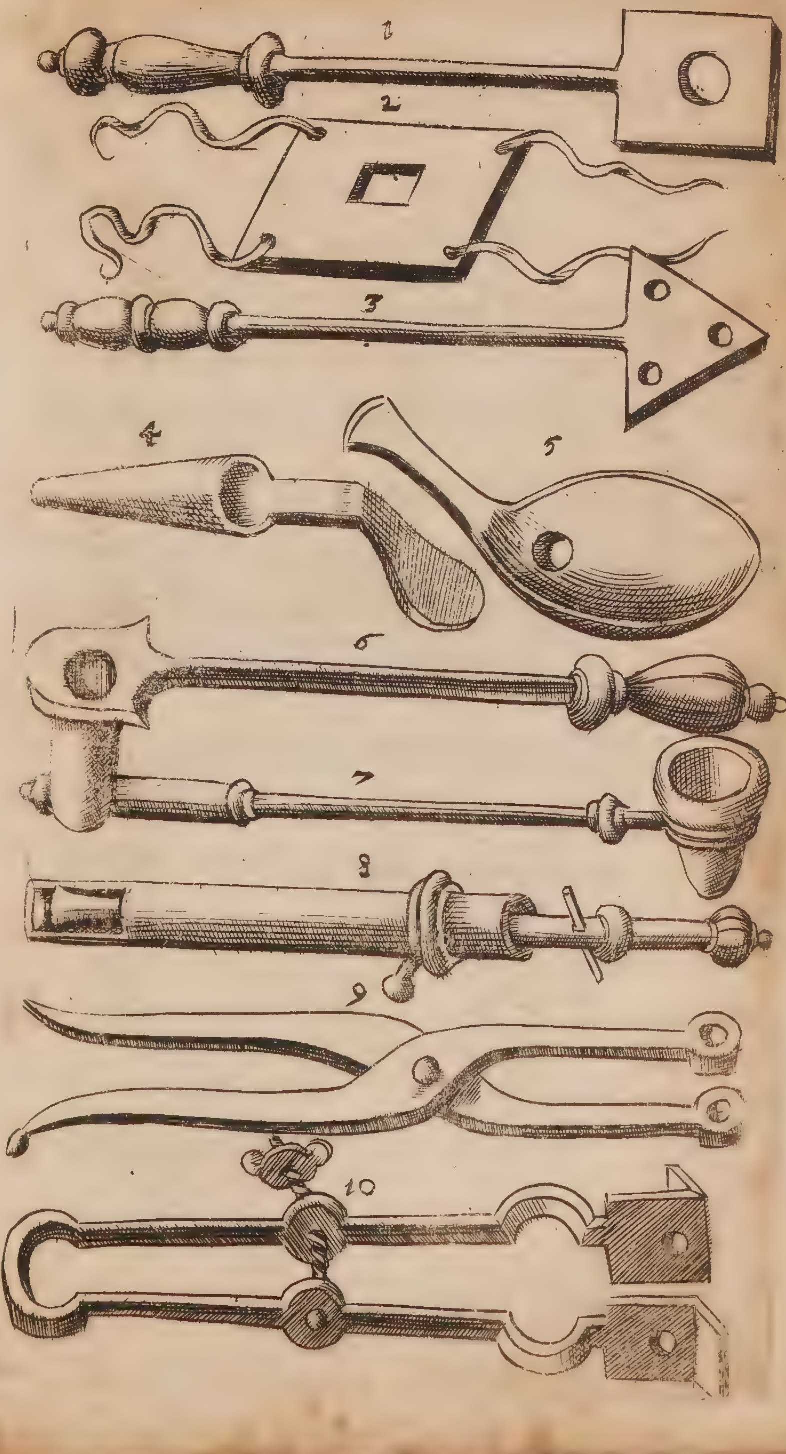
REGIÆ *Catholicæ Maieſtatis literis conceſſum eſt* D°. Thomæ Fieno *Antverpiano Medicinæ in Academia Louanienſi Profeſſori Primario, vt ſuos quinque libros* de Cauterijs *cuicunque velit Typographo iurato in Brabantia tradat imprimendos ac diſtrahendos. Alijs omnibus Typographis & Bibliopolis interdicēdo, ne quis eos intra quadriennium imprimat, aut alibi impreſſos diuendat, ſub pœna confiſcationis librorum, & vnius floreni Carolini pro vnoquoque exemplari inſuper ſoluendi: quorum altera medietas Regio Fiſco, altera authori ſit applicanda. Vti latius patet in dictis literis, datis Bruxellæ die 9. Octob. A°. 1597.*

Signat.

C. WYTFLIET.

Prædictum Priuilegium conceſsi Ioanni Baptiſtæ Zangrio Typog. Iurato.

THOMAS FIENVS.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

Poſt paginam 104.

1. 2. *Simplicia ac communia munimenta.*

3. *Triplex munimentum pro triplici cauterio.*

4. *Munimentum ad cauterizandum in naſo, ore, angulis oculorum.*

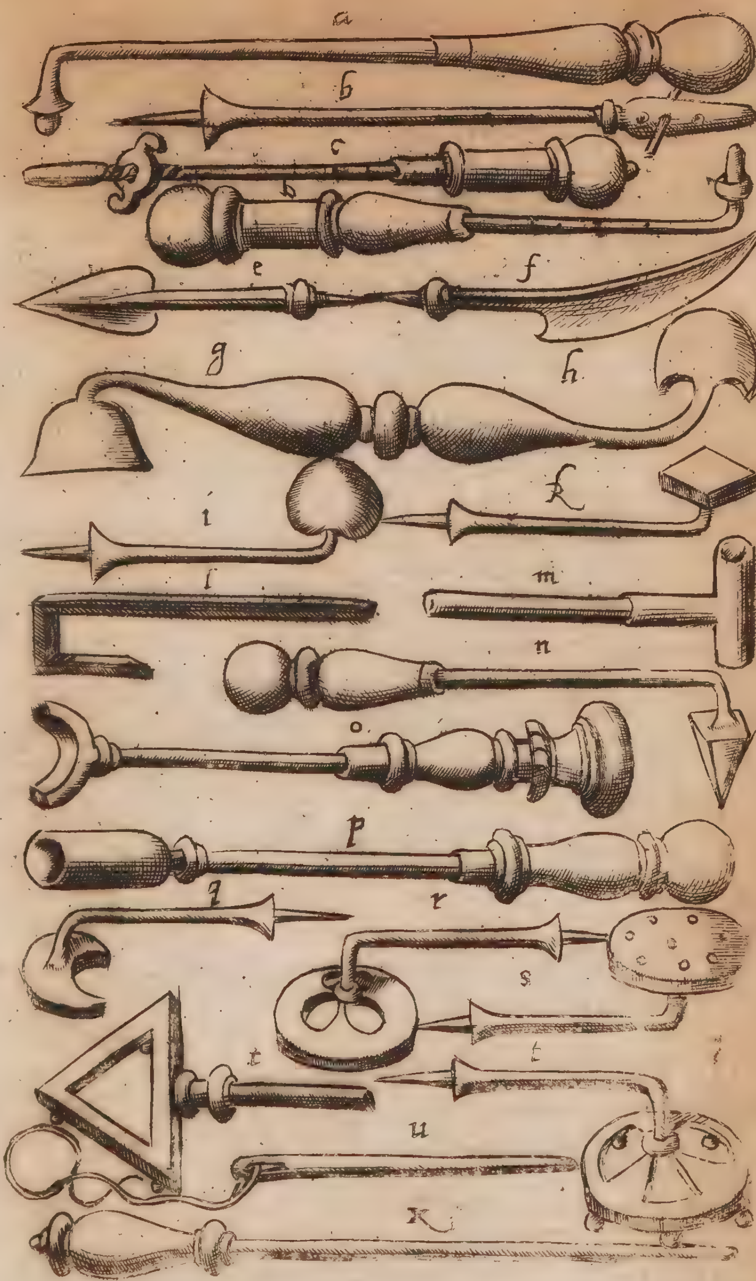
5. 6. *Pro angulo oculorum in ægilope.*

7. *Munimentum inſtar cochlearis pro vuula vrenda.*

8. *Cannula cum cauterio ad cauterizandum in omnibus locis profundis cũ repagulo ne vltra profundetur.*

9. *Simplex forceps pro ſetone.*

10. *Forceps ſeu tenacula pro ſetone commodiſſima cum volubro verſatili ad ſtringendum.*

a
b
c
d
e
f
g
h
i
k
l
m
n
o
p
q
r
s
t
t
u
x

a *Cauterium commune pro fonticulis.*

b *Cauterium cum arreſto ſeu ſtylo ferreo, qui per foramina altiora aut demiſsiora poteſt tranſfigi.*

c *Cauterium cum arreſto verſatili, quod ſurſum & deorſum poteſt moueri.*

d *Cauterium cum nodo.*

e *Cauterium radiale ſeu lanceiforme.*

f *Cauterium gladiale ſeu enſiforme.*

g *Aliud ad diuidendum.*

h *Aliud cum acie obtuſa.*

i *Sphæricum cuſpidatum.*

k *Planum ac quadratum.*

l *Cauterium Pauli ſeu gammatum.*

m *Cauterium Albucaſis habens figuram formæ* T.

n *Cauterium pyramidale.*

o *Cauterium conuexum.*

p *Cauterium fiſtulare.*

q *Cauterium lunare ad cauterizandum cum membrum amputatur.*

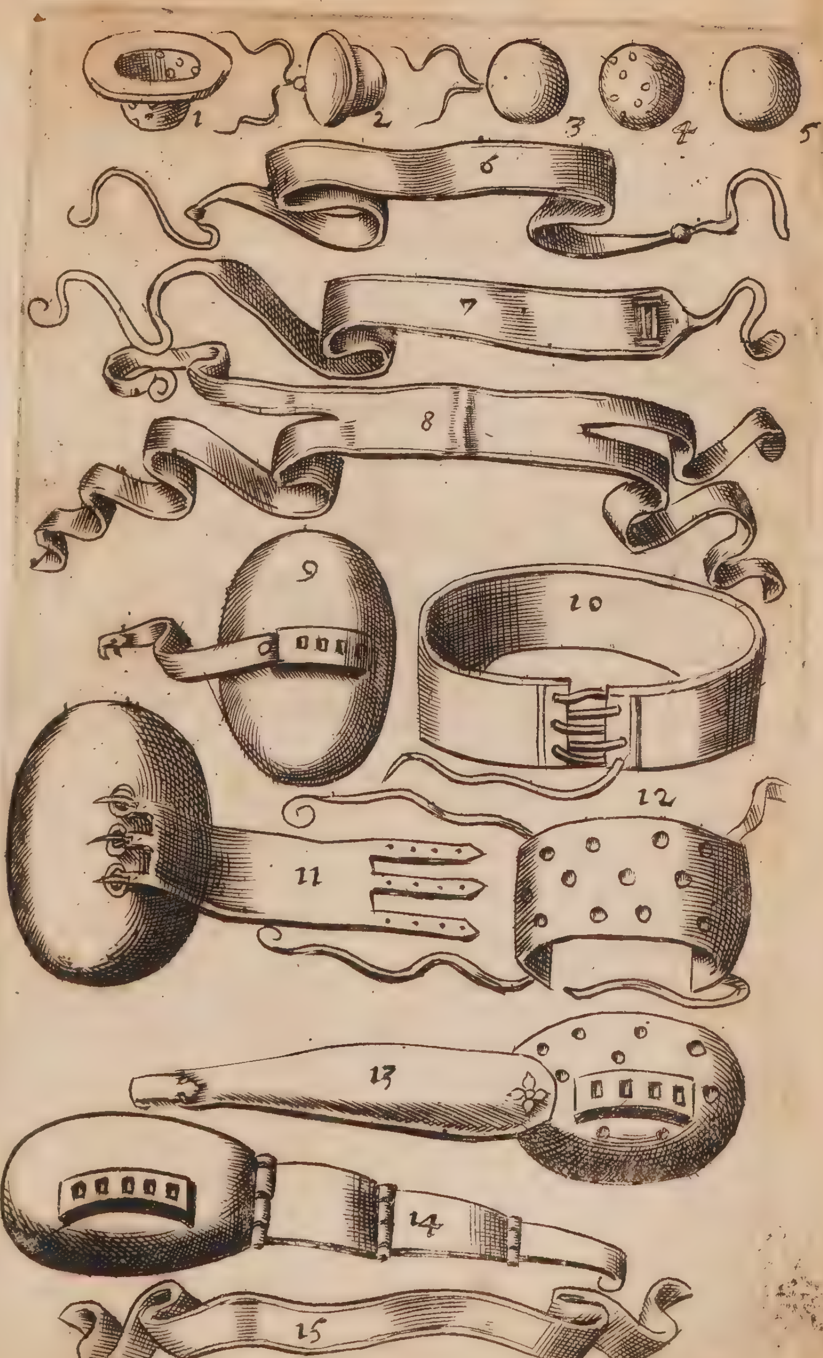
r *Cauterium circulare.*

ſ *Cauterium cum foraminibus.*

t *Cauterium cum pluribus punctis ad plures ſimul cruſtas faciendas.*

u *Acus cum filo pro ſetone.*

x *Stylus pro ſetone.*

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

Poſt paginam 140.

1 *Scutellula concaua cum marginibus.*

2 *Globulus cum marginibus ne profundetur.*

3 *Globulus cum filo ad extrahendum.*

4 *Globulus intus cauus cum foraminibus in quæ pus abſorbeatur.*

5 *Simplex globulus ex quacunque materia.*

6 *Faſcia cũ tenuibus ligulis ne craſſus fiat nodus.*

7 *Faſcia cuius pars tenuior circumuoluta per foramen ducitur & cum altero extremo ligatur.*

8 *Faſcia pro occipitio cuius duo extrema ducuntur per caput & in vertice ligantur, alia collo circumligantur.*

9 *Faſcia pro cauterio occipitij cum lamina deſuper premente ad vitandam ſuper caput faſciationem, & cauterium occultandum.*

10 *Faſcia pro cruribus.*

11 *Lamina ærea cum cingulo coriaceo & triplici fibula.*

12 *Lamina ex ære rubro aut albo cum foraminibus vt expiratio non impediatur, quæ brachijs aut cruribus circumligatur.*

13 *Lamina cum ponticulo & faſcia ex corio cum vncino ad foramina ponticuli aſtringendo.*

14 *Faſcia integra ex ære aut argento quæ cardinibus ducitur, cum ponticulo & vnco.*

15 *Faſcia ſimplex.*

THOMÆ FIENI ANTVERPIANI, IN ACADEMIA LOVANIENSI MEDICINÆ *dicinæ Profeſſoris Primarij*

DE CAVTERIIS, LIBER I.

CAP. I. Operis componendi ratio. Scriptores de Cauterijs. Dicendorum propoſitio.

HVNC DE CAVTERIIS librum confeci & in lucem dedi propter tres cauſas. Prima eſt, quòd hoc remedium ſit admodum vtile & neceſſariū, &, ſi non præcipuum, ſaltem vnū inter præcipua Medicinæ præſidia: adeò, vt ipſum ſit vltimum in diuturnis, deſperatis morbis refugium, vltima ſpes, & meritò dictum ſacra anchora medicorum. Nam, ſicut infrà dicemus, nullum remedij genus eſt, quod tam multiplici vſu, tàm varijs morbis, tàm varijs membris gratiam ſuam præſtare & opitulari, ac ipſum cauterium, poſſit. Adeò vt, qui medicus in doctrinâ cauteriorum non eſt apprimè verſatus, non poſſit dici omnibus artis Medicæ auxilijs ſufficienter inſtructus. Secunda eſt, quod eius vſus perdifficilis ſit & periculoſus, propter ſummam vim & efficaciam quam ha-

bet. Etenim cauteriorum omnis vis & poteſtas eſt ab igne, ignis autem actiuiſſimus eſt & efficaciſſimus, ac proinde maximè corruptiuus inter omnia corpora, & ab ipſius actione multæ aliæ reſultant in corpore operationes & effectus, ex quibus multifariæ ei accidere poſſunt læſiones. Quia autem propter ſummam actiuitatem celerrimè agit, ideò actio ipſius eſt periculoſa: nam antequam iam præuideris & occurrere poſſis, effectus productus eſt: tum etiam, quia agit vltima corruptione & incinerat & propter debilitatem agentium aliorum in reſpectu ignis, effectus ipſius non poteſt ita impediri, corrigi, & reſtaurari. Propter quod oportet medicum in ipſius applicatione eſſe valdè circumſpectum, & in naturæ ipſius, graduum effectuumque omnium cognitione admodùm verſatum, & ſcire quomodo pro ſubiecti agentis, ſiue eius in quo ignis eſt varietate, pro varia graduum ignis intenſione, pro obiecti patientis, corporis & membri temperie & conformatione, proque modo diuerſæ applicationis, operatio & effectus permutabuntur. Pendet autem medici fama maximè ex talium præſidiorum adminiſtratione, poteſtque per eam vel ſummum dedecus vel ſummum honorem conſequi. Etenim nihil poteſt medico æquè æſtimationem aliquam parere, & vulgi aſtantiumque admirationem, quàm ſi in magnis

& dif-

& difficulter curabilibus malis, qualia ſunt quæ cauterio curari ſolent, remedio aliquo huiuſmodi magno, nouo & periculoſo æſtimato intrepidus ſine damno, ſed magno potius ægri emolumento vtatur. Talem enim, qui tanto præſidij genere audacter fœliciterque vſus fuerit, neceſſariò aliquid ſupra vulgus medicorum ſapere, & artis fundamenta firmiter callere homines arbitrantur. Quod ſi in illius vſu errorem aliquē, qui in talibus facile euenire poteſt, committat, aut quæ futura erant non præuiderit, aut infœlix tanti moliminis ſit euētus, multò amplius quàm ex familiari aliquo aut noto præſidio infamiæ referet. Tunc enim & tortoris & homicidæ nomen audiet, ac temeritatis & imprudentiæ arguetur, quòd quodammodò à deſperatis agens, ac quaſi iactâ extremę & ancipitis fortunæ aleâ ægrum tam crudelibus, tam naturæ noſtrę, vt apparet, & vulgi iudicio contrarijs remedijs martyrizauerit ac confecerit. Tertia cauſa eſt, quod de hoc tam neceſſario, tam periculoſo præſidio nullus tamen perfectam tradiderit ſcientiam, quod eſt cauſa, vt hodie tam pauci medici in doctrina cauteriorum ſint verſati. Nā vt taceam, quòd pauciſſimi ſint qui in vniuerſali cauteriorum natura & applicandi modo ſunt inſtructi, quàm multi hodie medicorum noſtrorum ſunt qui tota vita ſua nulli vnquam cauterium inuſſerint! qui,

quid verè cauterium ſit, quæ eius differentiæ, facultates, vtendi ratio, ignorent! vt ſi de cauterio applicando in quæſtioné veniat, adeò ab eo deterreantur, tantique id eſſe putent, vt de ægro quodammodò conclamatum eſſe debere arbitrentur, antequàm ad tam magnum & tam difficile (vt ipſi putant) remedium debeat perueniri. Huius ignorantiæ & timoris cauſa, alia non eſt, quàm quòd nulli in tradenda hac doctrina & deſcribenda vniuerſali eius methodo hactenus ſeriò perfectèque laborarint. Certè eorum qui eruditiores haberi volunt, plurimi non niſi fontanellarum vſum cognouerunt, qui tamen apud antiquos minimus, imò vix notus habebatur, apud quos nihilominus cauteria tantis encomijs fuerunt celebrata. Multa præclara apud antiquos de eorũ viribus leguntur, quorum hodie in modernorum ſcriptis non extat memoria. Crebriùs in pluribus malis, in pluribus membris, multis quoque pulcherrimis vtendi modis cauteria antiquis in vſum veniebant, qui hodie recentiorum & vſu & memoriâ planè videntur excidiſſe. Sed & ex antiquis pauci & pauca eaque particularia de Cauterijs ſcripſerunt, plerique tantum in particularium morborum curationibus eorum meminerunt. Maximè atque ex profeſſo nõnulla de ijs memoriæ prodidit Paulus in ſua Chirurgia: Auicenna in Canone vno capitulo de cauterijs breuiter

uiter tractauit; Razes caput vnum de Cauterijs inſcripſit; Iſaac in Pantechne 9.pract. c. 75. & Halyabbas eodem libro nonnulla de particularibus membrorum vſtionibus ex profeſſo tradiderunt. Omnium latiſſimè hanc materiam pertractauit Albucaſis libro primo ſuæ Chirurgiæ. Inter neotericos ſunt Nicolus Florentinus, Iacobus de Partibus, Conciliator, Fallopius, Mercatus, Crucius, & nonnulli recentiores, qui de fonticulis aliqua ſcripſerunt: verùm qui abſolutè atque vniuerſaliter de Cauterijs tractârit, de viribus eorum, materia, loco, tempore, &c. nemo eſt. Itaque operæ pretium facturũ me putaui, ſi de remedio tam magno, utili, neceſſario, difficili, & à nullo tractato ſcriptionem inſtituerem. Quid præſtiterimus, videbit, qui noſtra hæc præcedentium ſcriptis & vtraque antiquorum monumentis comparârit. Ego quæcunque ab antiquis & neotericis particulatim hinc inde ſcripta ſunt, vniuerſali methodo cõplexus ſum, & ita totam ordinis mei rationem inſtitui, vt primò de natura & viribus cauteriorum, tum de differentijs, & quo fine à medico expetantur, quibus morbis proſint, denique quo modo, loco, quantitate, numero, tẽpore adhibenda ſint, ſim dicturus; quêis cognitis nihil ad eorum perfectam cognitionem deſiderari poteſt. Sed medicum me profiteor non rhetorem aut oratorem, ideoque nudam

ipſam rem docere contentus ſum ſepoſito verborum delectu. Eam autem breuiter, quantum materiæ difficultas patitur, pertractabo, & ita antiquorum omnium, Græcorum, Arabum, Latinorum, quos habere licuit, authoritatibus cõfirmabo, vt quiſq; videre queat, nihil à nobis temerè, gratìs & inconſideratè eſſe effutitum.

CAP. II. *Quòd hoc remedium ſit antiquum.*

QVis huius remedij inuentor, aut quo tempore primo cognitum ſit, non facilè dici poſſe putârim. Etenim eius vſus non eſt nouus ſed perantiquus, & antiquitas ipſos primos inuentores obſcurauit. Oſtendam autem, omni ætati hoc remedium cognitum, vſitatum, in frequentiq; vſu habitum fuiſſe. Equidem, vt poſteriorem ætatem taceam, in qua plurimi Arabum viguerunt, à quibus plurima de hoc remedio ſcripta ſunt, Aetius, qui ſub Conſtantino Magno floruit, & Ægineta ipſius coætaneus, & ante eos Cælius Aurelianus, plurima de Cauterijs perſcripſerunt, multoſque morbos per ignem & vſtionem curare docuerunt. Qui ante eos ſunt Plinius ſecundus lib. 3. c. 5. & Theodorus Priſcianus lib. 2. ad Timoth. c. 2. & 5. & 8. vſtionis per ferrum candens meminerũt. Q. Serenus Sammomicus, qui tempore Imperatoris Gordiani floruit, podagram

gram dixit ferro candenti curari, & T. Liuium dixiſſe apoſtema quod Carbo vocatur, eodem exuri. His ſenior Galenus cauteria in familiari vſu habuit, & præter cauſtica etiam igne & cãdente ferro quamplurimos affectus docuit curare, vt 2. de art. cur. ad Glauc. c. 2. & 9. & 10. & 5. meth. & alijs plurimis in locis videre eſt. Sed & multò ipſo antiquius hoc remedium eſt: nam & ipſe in 7. com. Aphor. de vſtionibus loquens, citat antiquos ſuos, dicitque eos laterali morbo affectos vrere ſolere, citatque Platonem Comicum, qui in Cyneſia de Euagoræ filio refert, quod ipſe laterali morbo affectus, multis corpus ab Euryphonte cruſtis inuſtus, in cõcionem prodiret. Certè & Celſus qui ſub Nerone vixit, & Areteus Galeno ſunt antiquiores, & cãdentis ferri in morborũ curationibus meminerunt. Cęlius Aurel. lib. 3. curat. diutur. paſſ. c. 4. ſcribit de antiquis ſuis quod de vſtionibus concertarint, & 1. eiuſdem operis c. 4. dicit quòd Themiſon & Praxagoras pro epilepſia caput vrerent, & lib. 2. c. 1. dicit quod Aſclepiades ſingulariter adurentia medicamenta prædicabat. Aetius autem lib. 6. c. 24. ex Rufi & Poſſidonij, alibi ex Leonidis, Archigenis, Seueri, antiquiſſimorum medicorum ſententia, docet vſtiones faciendas: conſtat autẽ eos Galeno multò eſſe antiquiores, & imprimis Aſclepiadem & Archigenẽ antiquiſſimos eſſe,

& illum Pompei Magni temporibus vixiſſe. Omnium horum antiquiſſimus Praxagoras diu ante Chriſti tempora vixit. Hanc huius remedij antiquitatem auget, quòd antiquiſſimorum illorum medicorum plurimi etiam antiquos ſuos circa vſtiones citauerunt. Etenim Aetius tetrat. 3. ſer. 4. c. 3. dicit ex Archigene, quod veteres (ipſius nempe Archigenis) iſchiadicos ſtruthij & ariſtolochiæ radice vrerent, & quòd Archigenes & Antyllus dixerint, quòd eorum veteres in iſchiadicis vſtione per ſtercus caprinum vterentur. Theophraſtus, qui etiam antiquiſsimus author eſt, in lib. de igne, & Dioſcorides lib. 2. c. 73. docent medicos ligno viticis & ſtercore accenſo vrere ſolitos eſſe, & illo antiquior præceptor Ariſtoteles in libris problematum problemata de cauterijs poſuit.

Quid dicam de Hippocratæ & Herodoto, qui inter primos, qui extant ſcriptores, trecentis amplius ante Chriſti natiuitatem annis floruerunt? Equidem Hippocrates, qui primus Medicinam ſcripſit, non ipſe tantum creber in curandis plurimis per vſtionem morbis eſt, ſed & antiquum tunc & alijs etiam vſitatum remedium fuiſſe non obſcurè declarauit. Etenim in lib. de aër. aq. & loc. quęrens rationem cur Scythæ infœcundi eſſent, eam eſſe dicit, quod ad auertendas in articulos fluxiones cauteriorum vſtionibus aſſueuiſſent. & lib. de art. c. 12. alios medi-

medicos corripit, quòd malè humeros in eorum diſlocationibus incendiſſent. Herodotus verò 4. ſuæ hiſtoriæ ſcribit Lybiæ populos quoſdam conſueuiſſe omnibus pueris quadrimis ceruicem vrere, vt ſic eos à catharris & deſtillationibus præſeruarent. Atque ex his quidem patet hoc remediũ & antiquiſſimum eſſe, & nulli non ætati vſitatum: Quis autem primus inuentor fuerit nuſquam puto extare. Porrò diuerſis quoque nationibus ſolet hoc remediũ vſurpari: de Lybiæ populis ex Herodoto, de Scythis ex Hippocrate iam audiuimus. Trallianus lib. 3. c. 26. ſcribit quòd barbara gens multum ſolet vſtionibus vti, & Celſus lib. 7. c. 7. tradit, quàm Afri ſoleant in vſtionibus ſuis eſſe crudeles. Quod verò & Græci & Latini & Arabes hoc remedium in vſu habuerint, nemo ignorat, niſi qui fortè earum nationum authores qui de Medicina ſcripſerunt, nunquam legit. Fuit etiam in vſu apud omnes ſectas medicorum. Cælius Aurelianus, qui Methodicæ ſectæ fuit, 1. curat. tard. paſſ. c. 4. & lib. 3. c. 1. & alibi dicit, quòd aliarum ſectarum principes in multorum morborum curatione cauterijs ignitis vti ſoleant. Ipſi verò Methodici etiam ea vſurparunt. Cælius Aurelianus vbique teſtatur Themiſonem, qui, vt ſcribit Celſus in principio libri primi, Methodicæ ſectæ princeps fuit, in pleriſque morbis vſtiones commendaſſe.

CAP.

CAP. III. *Quid ſit cauterium.*

CAuterij appellationem authores confundunt, nec in eadem ſemper vtuntur ſignificatione. Interdum ſumitur pro ipſo medicamento cauſtico, vel ipſo ferro aut quouis inſtrumento ignito, quo vſtionem molimur: interdum pro ipſa actione ſiue vſtione: interdum ſignificat aliquid ab ipſa vſtione relictum; quo modo & cruſta & vlcus & cicatrix etiam quæ remanet, cauterij non raro nomine appellantur. Nos qui non volumus verborum proprietatibus aut appellationibus aſtringi, fortè etiam hæc ſæpiſſimè confundemus. Cauterium ſic definio. Eſt combuſtio partis alicuius opera chyrurgi facta à re actu vel potentiâ vrente ad ſuperuacuorum ablationem, vtilium retentionem, partisque roborationem comparata. Dico quod ſit combuſtio, in quo ambigere quiſpiam poſſit: cauterium enim eſt remedium & præſidium membrorum, adeóque bonum, combuſtio eſt mala, & toto genere contra naturam: nam vt inquit Ariſt. 4. Meteor. combuſtio eſt corruptio rei naturalis, id verò quod eſt corruptio, nõ videtur poſſe eſſe auxilium. Sed reſpondeo id diuerſa ratione fieri poſſe. Nam vt eſt combuſtio, ita non conuenit illi particulæ quæ comburitur, quia eſt eius deſtructio, ſed conuenit illi quæ non com-

buri-

buritur, quatenus illa parte combuſta aliquid aufertur, quod vel toti vel alteri parti incommodabat; itaque corruptio eſt reſpectu vnius illius particulę, auxilium reſpectu totius, atque ita inter remedia collocari debet. Nõ expetitur cauterium quatenus lædit, ſed quatenus lædendo partem vnam, alteram ſanat. Sic brachia, manus, pedes ſæpe amputantur, non ſine lædendi, ſed prodeſſendi. Parum enim eſt membro vni incommodare, cuius præſentia ad vitam non eſt neceſſaria, aut cuius damnum reſarciri poteſt, vt toti proſimus. Huiuſmodi ſunt præclariſſima omnia artis præſidia, adeóque tota chyrurgia, quæ nihil aliud, quàm vſtiones, ſectiones, diuulſiones docet: huc trepanum, phlebotomia, lithotomia, ſuturæ, ſcarificationes, & infinita alia ſunt referenda. Multa enim per accidens remedia ſunt quæ per ſe ac primò læſionem inducunt, in quibus effectum per accidens conſequi minimè poſſumus, niſi prior effectus, qui cum læſione erat, præceſſerit, etſi minimè quidem fuerit expetitus. Sic phlebotomia non eſt remedium quatenus continui ſolutionem in vena facit, ſed quatenus cauſſat effluuium ſanguinis, quod contingere non poterat ſine præcedente continui diuiſione. Eâdem ratione & morbi, etſi inter res non naturales reponantur, ac toto genere contra naturã ſint, aliorum tamen morborum nõnunquam reme-

dia

dia fiunt:diuerſo autem reſpectu cõtingit idem modo bonum, modo malum eſſe; ſic mediciin apoplexia, conuulſione, paralyſi, alijsque frigidis affectibus febres inducere tentauerunt, non animo lædendi, ſed minore malo maius pellendi. Diximus quòd ſit combuſtio, per quod excluduntur alia vlcera quæ à combuſtione non ſunt facta, qualia ſunt, quæ aliquandò fiunt à cauſis externis aut ab ipſa natura, vt humoribus ſalſis & acribus, qui particulam erodunt & exulcerant; quæ vlcera, licet ſæpe idem quod fontanellæ præſtare valeant, non ſunt tamen ideo cauteria, quia non ſunt ex combuſtione nata: tum etiam, quia fiunt caſu & natura, non autem generantur ex medici intentione. Excluduntur etiam ſcarificationes, quę ſæpe ſic à medicis fiunt, vt longo aliquo tempore apertæ relinquantur, tum etiam fontanellæ & ſetones quæ abſq; igne fiunt, ſola ferro frigido, vulneratione aut punctione, ſic vt vulnera in vlcera permutentur; vt cum ad oculorum affectus aliquando annulum aureum per aures aut apprehenſa cute per collum aut aliam partem, frigidam tantum acum ferream perfilatam tranſmittimus, aut cum contritione in manibus aut pedibus veſiculæ excitantur; quæ ſi aperta ſeruarentur, eundem quem illa quæ aduſtione fiunt vſum præſtarent. Hæc enim etſi effectum ferè cauteriorum adæquarent, non tamen verè cauteria

teria appellanda ſunt, quòd nulla vſtione ſint inducta. Diximus (operâ chyrurgi facta) per quod excluduntur extrinſecæ omnes combuſtiones, quia nec chyrurgi operâ factæ ſunt, vt chyrurgus eſt, nec ad vllum finem bonum, niſi læſionis, diriguntur. Diximus (ſuperuacuorum ablationem) ex quibus verbis breuiter omnem cauteriorum effectum & vſum explicamus. Nihil enim eſt, propter quod cauterium expetatur, aut quod ipſum efficere queat, quod non ſub aliquo illorum trium vſuum contineatur. Sub (ſuperuacaneorum ablatione) continetur, cum cauterio excreſcentiæ, tumores, partes putridæ & gangrenoſæ & quæuis adnaſcētiæ auferuntur; tum quoq; cum humores in corpore abūdantes per cauterium, fontanellæ & vlceris vſum exhibens, euacuantur. Sub (vtilium retentione) comprehenditur, cum eo vtimur ad retinendum ſanguinē qui ex apertis arterijs aut magnis venis effluit, ope inductæ cruſtæ, aut ad retrudendum & cohibendum partes aliquas, vt inteſtina, oſſa, articulos, quæ excidere volunt extra locum naturalem, mediante ſolida cicatrice. Sub (particulæ roboratione) continetur, cum partem aut refrigeratam calefaciendo, aut ſiccam humectādo, aut humidam exiccādo, aut laxā conſtringendo & coarctando roboramus. Adeò vt ſub his tribus generalibus terminis oēs cauterij effectus vtilitatesq; comprehendantur.

CAP.

CAP. IIII. *De effectibus cauterij in genere, & quod aliqui ſint per ſe, aliqui per accidens.*

CAuterij variæ ſunt vtilitates quæ recenſentur ab Auicenna in Cant.part.4. Aphor.32. & Fen.4.1.c.29. Prima eſt in corporibus humidis ad exiccandum, & laxis carnibus ad indurandum eas, & ad confortandum membrum cuius complexio ad naturam reduci debet: Secunda eſt ad calefaciendum corpora infrigidata, ad tollendas humiditates & materias corruptas & nō naturales in membro retentas: Tertia eſt ad reſtringendum fluxum ſanguinis: Quarta ad impediendam corruptionem & putredinem partium. His aliæ adduntur, ad aperiendum abſceſſus, ad humorum fluxus intercipiendos & reuellendos, ad dolores antiquos, ad ſuperflua omnia auferenda, ad puncturas & morſus animalium venenatorum. Verùm non eodem modo has omnes vtilitates præſtat. Quapropter conſiderandum eſt, quòd cauterium, cum corpori noſtro applicatur, neceſſariò plures facit effectus ſeſe mutuò conſequentes, quorũ omnium ratione poteſt in nobis producere operationẽ vtilem corpori. Cauterium igitur cùm ſit ignis, ignis autem calidus ſit & ſiccus, prima applicatione calefacit & ſiccat, applicatus verò fortiter & diu, non

tantum

tantum hoc agit, ſed diſcutit & attrahit, tandem vrit, & vrendo, partem & quidquid tangit, vertit in carbonem, & facit cruſtam aut cinerem, hoc agendo conſumit & annihilat. Cruſta illa ob nimiam ab igne alterationem ablatis ab agente violento diſpoſitionibus ad vitam requiſitis, putreſcit & decedit à toto, decedente ſequitur cauitas & vlcus in membro, ad quod fluit ſanies & ſordes, vlcere curato ſequitur cicatrix, quæ eſt cutis quædam durior ſolidior & expers pororum. Hæc omnia neceſſariò vſtionem comitantur: quoſcunque autem horum ſingula effectus producere poſſunt, ad eos omnes ſeſe cauterij virtus extendit. Poteſt autem & combuſtio illa, & cálefactio, & cruſta, & vlcus, & cicatrix aliquam, vt infrà audiemus, corpori vtilitatem adferre. Verum diſtinguendum eſt, quòd eorum effectuum alij ſint per ſe, alij per accidens. Per ſe voco illos effectus, qui per ſe pendent à calore, & qui fiunt à rebus calidis propter calorem, fluuntque ex natura caloris: per accidens voco illos, qui non pendent à calore & ſunt præter naturam caloris, ſed tantum pendent à tali cauſa quæ eſt à calore producta, quæque eſt éffectus caloris, quæ tamen non operatur ratione caloris aut quatenus à calore facta, ſed propter aliam naturam. Effectus cauterij ſeu caloris per ſe ſunt, calefactio, exiccatio, conſtrictio, & quæ mediantibus illis fit,

robora-

roboratio, attractio, vſtio, incruſtatio, & quæ mediante hac fit annihilatio & perforatio, & vlceratio & cicatrix. Etſi autẽ hos effectus cauterij per ſe eſſe dicã, non ſunt tamẽ omnes immediati, neque merè per ſe, ſed vnus magis per ſe quàm alter, & eorum multi ſunt maximè per accidens, vt vlceratio, quæ ſequitur ob caſum cruſtæ & cicatrix; tamẽ ſunt magis per ſe quàm ſequentes, & propterea vocantur effectus per ſe: nam inter effectus per accidens, alij ſunt magis alij minus per accidens, & qui minus per accidẽs ſunt, in reſpectu aliorum ſæpiſſimè vocantur per ſe. Effectus per accidens voco illos qui fiunt à cruſta, vlcere, cicatrice: cruſta, vlcus, cicatrix ſunt effectus per ſe cauterij eo modo quo dictum eſt, ſed effectus cruſtæ, vlceris, cicatricis non ſunt effectus per ſe cauterij, ſed tantum per accidens, quatenus cruſta, vlcus &c. quæ illorum effectuum cauſæ ſunt, à cauterio ſunt producta. Etenim repellere & retrudere partem quę excidit, non eſt effectus cauterij, caloris, ignívе, ſicut eſt inflammare, inflammando attrahere, exulcerare, aſſare in cruſtam, ſed eſt cruſtæ, & etſi cruſta facta ſit à calore, non tamen hunc effectum facit per calorem, ſed etiamſi cruſta à frigore induci potuiſſet, eundem effectum præſtaret; facit enim non quia calida, ſed quia dura, quam duritiem accidens eſt à calore eſſe inductam, cum in multis alijs

rebus

rebus etiam à frigore inducatur. Sic etiam profundere humores & ſordes non eſt caloris, ſed vlceris, & quamuis vlcus ſit factum ab vſtione, tamen hoc eſt per accidens vlceri, nec propter illam vſtionem vlcus profundit humores, ſed quia eſt quædam continui ſolutio, quandoquidem etiam vlcus à frigore & mortificatione fieri poteſt, & ſic ſordes humoresque profundere. Idem de cicatrice eſt ſentiendum. Quapropter eiuſmodi effectus per accidens tantùm cauterijs contingunt, non alia ratione, quàm mortis cauſa dici poteſt artifex ille, qui ſtatuam, quam fecit, poſuit in illo loco, vnde in caput alterius eſt delapſa; non enim ipſe cauſa eſt niſi per accidens, ſed ſtatua. Per ſe ergo cauterium calefacit & exiccat, & eatenus roborat membra, quorum complexio in illis qualitatibus conſiſtit; quia verò caloris eſt diſcutere & attrahere, ideò quoque cauterium diſcutit & attrahit: & quia ignis quoque per ſe omnia abſumit & annihilat, ideò cauterium per ſe abſumit omnes excreſcentias, adnaſcentias, tumores, omnia ſuperuacanea & corrupta. Quia autem abſumendo aliquid, in loco abſumpti foramen relinquitur, ideò apoſtemata, abſceſſus, concauitates perforat & aperit. Per accidens verò tripliciter prodeſt: primò quatenus cruſtam facit; ſecundò quatenus facit vlcus, ad quod fluunt humores & ſanies; tertiò quatenus

facit cicatricem, quæ eſt pars cutis durior, ſoliditate ſua reſiſtens nec facilè dilatabilis. Et quãuis cauterium ſemper hos tres effectus producat, nihilominùs tamẽ modò propter vnam, modo propter alterã rationem expetitur. Nam in ſanguinis fluxibus, etiamſi poſt decidentiam eſcharæ vlcus fiat, non tamen ibi cauterium expetitur propter vlcus, ſed tantùm propter cruſtam: contrà dum fontanellam inurimus, cruſta quidem etiam fit, ſed tamen eius intentione vſtio facta non eſt, cum nullus in hoc caſu eius ſit vſus, ſed quatenùs poſt ipſius lapſum vlcus relinquitur. Itaque etſi in omni cauterizatione hæc tria fiant, id eſt ex neceſſitate materię, non ſine noſtro, ſed in vno malo vnum, in altero alterum tãtum locum habet, reliquis neglectis.

CAP. V. Cauterium alterare, & in qua complexione valeat.

PRimus ac propriiſſimus cauterij effectus eſt exiccare & calefacere, cauteriũ enim eſt ignis, & ab eo habet omnem actiuitatem, ignis autem natura eſt exiccare & calefacere. Hoc teſtatur Auicenna loco citato, & Halyabbas 9. pract. cap. 68. dicentes, præcipuas cauterij vtilitates eſſe, partes humidas exiccare, laxas conſtringere & cõſolidare, & refrigeratas calefacere. Auicenna 1. 3. c. vlt. & Damaſcenus lib. 3. cap. 24. in cura phlegmaticæ apo-

plexiæ

plexiæ docuerũt ſartaginem ferream capiti applicare, ad caput, inquiunt, calefaciendum: & Albuc. lib. 1. c. 2. in ſoda frigida dicit cauteria conuenire ſuper caput, vt ipſum ex eis incaleſcat. Quia verò cauterium exiccat, ideò, inquit Auerroës in commento, eo vtimur in catharris, & in rupturis, quia partes laxatas conſolidat & indurat. Hoc fine Hipp. lib. de inter. affect. c. 21. & 38. ſplenem tumidum & pituita imbutum; & 27. & 33. hepar in hydrope frigidum aquoſum & inflatum vſſit. Sed & in omnibus omnium partium humiditatibus Hippocrates cauterijs eſt vſus: ad carnis à contuſione aut oſſis corruptione muccoſitates vrere docuit lib. de art. c. 54. In articulorum humiditatibus, quantòpere humidæ coxæ vſtione roborentur, docet 7. apho. 60. Quibuſcunq;, inquit, à coxẽdicũ dolore moleſtatis diuturno excidit coxa, ijs crus tabeſcit & claudicant, niſi vrantur; vbi Galenus in cõmento docet, ideò ipſum vſtionẽ commẽdare, vt & id quod muccoſum eſt abſumatur, & laxitas cutis ad quam articulus lubricat, ex aduſtione arctetur. Sic Aetius lib. 12. c. 25. Quibuſdã, inquit, & articulos ipſos exurere expedit, qui ſubmuccidi valde conſpiciuntur, & Ægineta li. 6. c. 76. in coxẽdicum, inquit, ab humiditate diſlocationibus ideò vrere oportet, vt humor redundans qui de fluxu os extrudit, exiccetur. Maximam porrò eorum vim ad

exiccandas articulornm humiditates oſtendit Hippocrates libro de Aër. aqu. & locis. Ma-
» gnum, inquit, argumentum humiditatis cor-
» porum Scytharum eſt. Multos enim, præcipuè
» quos Nomades appellant, reperias exuſtos hu-
» meros ac brachia habentes, manuumque iun-
» cturas, pectora, coxas ac lumbos, nullam ſane
» aliam ob cauſam, niſi ob humoris & mollitiei
» naturæ detractionem. Nam neque arcum ten-
» dere, neque telum torquere poſſunt præ impo-
» tentia humiditatis humerorum. Cùm autem
» vrũtur, humor ipſe à iuncturis exoluitur, fiunt-
» que corpora ipſorum validiora, & magis red-
» duntur articulorum vſu potentia. Hanc cauterij vtilitatem ita latè extendit Albucaſis, vt in omni cuiuſcunq; partis ſiue internæ ſiue externæ humiditate & frigiditate, vt palpebrarum, gingiuarum, dentium, veſicæ, matricis, hepatis, ſplenis, renum, ſtomachi, pectoris, capitis, ad earum curationem cauteria docuerit applicare. Sed notandum eſt quòd cum duplex ſit complexio frigida & humida, alia nuda, alia cum affluxu humoris, in vtraque valet cauterium per ſe, alterando: in hac verò etiam valet per accidens, humorem frigidum per vaporem diſcutiendo, vel mediante vlcere & fontanella ſenſibiliter euacuando. Et de hac quidem cauterij vtilitate hactenus medici nunquam diſſenſerunt. Hoc autem dubium multis fuit, an

etiam in calida & ſicca complexione cauteria valeant. Guido de Cauliaco, Brunus, Gulielmus, Lanfrancus, Henricus negant, & id videtur ratione comprobari. Etenim ſimilia ſimilibus intenduntur non remittuntur; cauterium calidum eſt & ſiccũ, vt ſenſus docet, quare potius intendet intemperiem calidam & ſiccam quàm remittet aut curabit. Hoc confirmatur authoritate Razis in libello de Cauterijs: ibi enim iſchiadem, ſi à frigida cauſa eſt, docet curare vſtione, at ſi, inquit, à calida cauſa eſſet, tunc vſtio magis noceret. Sic Albucaſis nuſquam morbis, qui à calida cauſa ſunt, vſtiones præſcribit, ſed cum ab vtraque cauſa fieri poſſunt, exprimit, ijs tantum vſtiones eſſe adhibendas, qui à frigida cauſa atque plegmate oriuntur: ac quod magis eſt, lib. 1. c. 25. in tuſſi & apoplexia, tunc tantum iubet ignem adhibere, quando ijs nulla febris eſt coniuncta. E contrario tamen plurimi authores etiam in calidis ſiccisque morbis igne vſi ſunt. Razes in libello de cauterijs dixit in omni genere febris erraticæ cauteria in brachio facta conuenire. Hippocrates 2. de morbis laudat in ijs, quibus pulmones ſunt inflammati, vt pectus & dorſum inurantur, idemque faciendum ibidem docet in ſputo ſanguinis, antequam ad puris ſputum deuentum ſit. Porrò in ſuppuratis vtilem eſſe vſtionem tradidit 7. aphor. & in lib. de

inter. aff. & 3. de morbis, & Galenus 7. com. aphor. refert pthyſicos vri ſolitos fuiſſe: Euagoræ, inquit, filius Cyneſias è morbo laterali aridus, puris expers, calamacea gerens crura, nuncius tabis, pluribus eſcharis corpus inuſtus, prodijt in concionem. Sed diſtinctione opus eſt: dupliciter enim intelligi poteſt an cauteria in calida & ſicca complexione valere poſſint; nempè an ſic valeant in ea, vt eam curent, & vt ei per ſe conueniant, & propter illum finem poſſint adhiberi: an verò ita in ea valeant, vt non quidem eam curent, ſed ab ea tamen non impediantur, quò minus propter eius præſentiam ad aliud malum, ad quod cauteria per ſe valere ſciuntur, poſſint adhiberi. Dico itaque primò, quòd quando graue aliquod ſymptoma contingit, ad quod curandum cauterium ex natura ſua eſt deſtinatum, etſi id coniunctum ſit cum complexione calida & ſicca, ſiue naturali, ſeu morboſa, ſimplici aut humorali totius corporis, poſſe illi cauteria adhiberi: nam etiamſi cauterium calefaciendo & ſiccando intemperiem illam acuat & ſic obſit, curando tamen alterum illud malum ita poteſt prodeſſe, vt damnum, quod inde euenit, multò minus ſit auxilio, quod ex hoc eſt ſecuturum. Nam ſi verbi gratiâ in aliquo febricitante arteria læſa funderet ſanguinem qui ſiſti alijs remedijs non poſſet, aut ſi febricitans quiſpiam

aut

aut pthyſicus morſus eſſet à venenato animali, liceret vtique illi cauterium adhibere: nam etſi cauterium ratione ſuæ qualitatis in reſpectu ad febrim nonnihil obeſſet, tamen, quia alterum malum tanti eſt, vt vitam adimat, niſi ocurratur, nullo autem remedio citiùs & ſecuriùs occurri poſſit quàm cauterio, ideò ipſo eſt vtendum, poſtpoſito altero illo damno, quod ab eius qualitate promanabit. Tali ergo ratione frigidos abſceſſus in febricitãtibus licet aperire, cum neceſſitas vrget; vbi nempè ab apertione profluuij ſanguinis periculum eſſet; quod cauterio melius quàm ferro cauetur: ſic in peſte, calidiſſimo morbo, anthraces vrere licet: ſic vlcera maligna, fiſtulas, gangrenas etiam in calidiſſimo & febricitante corpore, in pthyſico licet cauterizare; ſcilicet, cùm neceſſitas vrget, & alia remedia non ſufficiunt. Adeò, vt, etſi ad curationem calidæ & ſiccæ intemperiei non indicetur cauterium, ab ea tamen præſente alio graui malo, quod cauterij præſidium indicat, non impediatur. Dico autem ſecundò, quod cauterium etiam à tali intemperie indicetur, & quod ipſum etiam aliquando expetatur ad ipſius intemperiei curationem. Pro quo notandum, intemperiem talem vel nudam eſſe, vel cum affluxu humoris. In calida & ſicca intemperie nuda, dico cum Albucaſi lib. 1. cap. 1. ſuæ Chyrurgiæ cauteria ſimpliciter non

conuenire: nam neque conueniunt per ſe nec per accidens; non per ſe, quia non conueniunt ſua alteratione aut vſtione, nam alteratio talis eſt ad calidum; non per accidens ratione vlceris, nam, cum ſic conferunt, id eſt, euacuando, in ſimplici verò intemperie nihil eſt quod euacuari debeat. In calida verò & ſicca intemperie cum affluxu humoris dico cauteria ſæpè conuenire, verùm non per ſe alterando, ſed per accidens euacuando humorem aut vaporem qui talis intemperiei cauſa eſt, vel abſumendo totum in quo calor & ſiccitas ineſt, quatenus nimirum abſumpto toto ſubiecto etiam accidentia auferuntur; vel cauſam morbificam in longinqua ſaltem reuellendo. poſſe autem fontanellas calidos & bilioſos humores euacuare, infra à nobis dicetur. Hac ratione rhabarbarum etſi calidum, febrim tamen quæ calida eſt curat, bilis, quæ febris cauſa eſt, euacuatione. Hoc dicit expreſsè Lanfrancus doctr. 3. tr. 3. c. 18. & Albucaſis lib. 1. ſuæ chyrurg. c. 1. Hugo cap. 29. therapeut. alijque. Probatur verò etiam Gal. exemplo 5. meth. cap. 13. qui in Romana muliere laborante calido & acuto catharro in thoracem deſcendente, veſicatorium ex columbino ſtercore capiti inducebat: quod malè Alexander Trallianus reprehendit. Quapropter hac ratione dico in multis calidis affectibus cauteria conuenire. In febribus longis &

gis & diuturnis, fonticuli, in acutis & peſtilentibus veſicatoria ſalutare ſunt remedium, hodieque frequens eſt fonticulis peſtem præcauere, & veſicatorijs, tracto foràs veneno, eam quæ iam inuaſit, & externis particulis, pedibus manibusque exulceratis ſuperare; quod inſinuare voluit Razes loco ſupra citato, quando in febribus erraticis brachio cauteria docuit eſſe inurenda. Sic in ophthalmia veſicatoria in occipite poſita ſedant intemperiem calidam; acutum humorem qui præſentia ſua illam cauſabat, deriuando, reuellendo aut euacuando. Sic internæ ſuppurationes, abceſſus, facto foramine, & pure acri, putrido, calidoque educto, perſanantur, febresque, quæ eas inſequebantur, extinguuntur; vt non mirum ſit pthyſicis cauteria profuiſſe. Sic in vertigine cauteria conferunt, quatenus calidos vapores qui ſpiritus percellunt & agitant, euacuant & intercipiunt, & in maniâ, omnium iudicio, ſuturæ coronalis vſtio eſt celebrata; non alia ratione quàm vt ſic acres illi & aduſti fumi per eam commodè poſſint exhalare. Porrò & maligna vlcera & cancri & æſtiomeni, & calida apoſtemata, carbones, anthraces hac ratione à cauterijs curãtur, aut ſaltem curari à medicis tentantur, vt nimirum per ipſum toto caloris & intemperiei ſubiecto ablato, omnis maligna qualitas, & quod eis inhærebat accidens, vnà è me-

dio

dio tollatur. Quare etſi cauteria in tali cõplexione aliqua ex parte & per ſe noceant, per accidens tamen ſæpe multo amplius poſſunt prodeſſe: etenim nocent tantum quamdiu corpori hærent, & dum cruſta, vlcus aut veſica eſt in fieri, factis, actio omnis & alteratio ceſſat. Vſtiò verò illa & alteratio non penetrat ad interna viſcera, ſed limitibus ſuis continetur, ideòque non poteſt febrim magnopere augere, neque totum alterare, ſed ſi quid efficit, id tantum eſt in membro illo quod vritur, cuius intemperies exiguam poteſt toti noxam inferre. Quod ſi periculum inflammationis fore dicatur, ſolùm locus eo magis refrigerantibus eſt muniendus. Quid ſi autem quiſpiam acutâ febri laboraret, & caſu ferrum candens in brachium aut crus incideret, quod aut veſicam aut exiguam cruſtam induceret, an exinde eum magis periclitaturum aut febrim multum auctam iri verebimur? minimè certè, neque quiſquam eſt, qui talem caſum nõ ſit flocci habiturus. Etenim vſtio momentanea eſt, dolor breuis, nec veriſimile eſt calorem, qui in corde remotè reſidet, inde accenſum magis fuiſſe: ideòque nihil magis de vſtione per cauteria eſt cogitandum. Verùm hoc intelligendum eſt de cauterijs actualibus: nam potentialia & cauſtica diu operantur & penetrant, & calorem in remotas partes & cor ſtatim tranſmittunt, & ſic attrahunt, agitant &

agitan-

agitando magis accendunt humores. Ideo bene monuit Gulielmus in calida & ſicca complexione curanda à cauterijs potentialibus eſſe abſtinendum. Porrò quia, vt dictum eſt, cauteria talem intẽperiem non per ſe curant, ſed per accidens, ideò non ſemper curant; quæ enim per ſe quidpiam agunt, illud ſemper agunt, non item quæ per accidens. Quare diligenter animaduertẽdum, quando in ea huic præſidio locus ſit; ſæpè curant quidem, ſed ſæpè etiam reddunt affectum multò peiorem, & ſemper periculoſus eſt cauteriorum in calidis affectionibus vſus. Vnde Albucaſis cùm dixiſſet cauteria etiam in calida intẽperie conuenire, ſubiunxit, non eſſe tamen cuiuſuis, ſed prudentis tantum & experti artificis ſcire quomodo & quando in tali rectè adhibeantur: & Aetius, etſi non ſimpliciter, vt Trallianus, Galenum damnârit, corripit tamen eos, qui in acri ex capite in ventriculum deſtillatione, ſtatim capiti veſicatoria applicarent.

CAP. VI. *Quod cauterium diſcutiat.*

AN cauteria vim habeant diſcutiendi facile ſciemus, ſi cognouerimus, quænam ſit natura remediorum diſcutientium, quidq́ue ſit diſcutere, & in quo ipſius eſſentia cõſiſtat. Eſt autem diſcutere nihil aliud, quàm humorem particulæ impactum, craſſiorem

rem, quàm vt queat per cutis poros pertranſire, fundere, attenuare & conuertere in ſubſtantiam vaporoſam & aëream, quæ propter tenuitatem fit leuis, & propter leuitatem acquirit motum localem, & ſurſum fertur in cutem, & per eius poros inſenſibiliter exhalat. Differt enim in hoc diſcuſſio ab euacuatione, quod per euacuationem humor exeat ſenſibiliter, & ſicuti eſt, ac in ſua conſiſtētia naturali: per diſcuſſionem verò inſenſibiliter & non ſicuti eſt, neque vt humor, ſed vt vapor & aër. Adeò vt in illa conuerſione humoris in aëream ſubſtantiam ipſius diſcuſſionis eſſentia conſiſtat, neque ſine ea eſſe poſſit. Talis diſcuſſio & rarefactio à calore neceſſariò perficitur: frigus enim condēſat humores, & immobiles reddit, & poros conſtringit, at verò calor eos aperit, humores fundit, eoſq; in vaporem & aërem conuertit. Propterea, quæcunque diſcutiūt, calida debent eſſe per ſe, &, ſi etiam tenuium partium, id quidem cauſa adiuuans eſt; at verò calor eſt per ſe ratio & cauſa principalis diſcuſſionis, & propterea omnia calida diſcutiunt, maximè quæ calorem aliquem inſigniorem habent, vt quæ ad ſecundum gradum aſcendunt. quæ infrà ſunt, ea tantum rarefaciunt poros; quæ vltrà, etſi, cùm ad tertium gradum peruenerunt, etiam attrahant, & cum ad quartum, vrant, non tamen diſcutientia eſſe deſinunt. Etenim calor per ſe eſt ratio
diſcu-

diſcutiēdi, & propterea maior calor magis diſcutit per ſe, etſi per accidens fieri poſsit vt minus diſcutiat. Videmus enim paruum ignem aquam conuertere in vaporem & ſic diſcutere, magnum verò adhuc multo magis & citiùs. Quodſi minùs diſcutiat, id ex accidenti euenit. Etenim rubificantia etſi maximè diſcutiant, videntur tamen minùs diſcutere, quia poſtquam multum diſcuſſerunt, nouum denuò humorem attrahunt, & eſcharotica, eò quòd cruſtam faciant, quæ impedit exhalationem vaporum, minus diſcutiunt, etſi non minorem habeant diſcutiendi facultatem: ita enim diſcutiunt, vt omnem particulæ humorem in aërem conuertant, relinquantq; ipſam ſiccam, terreſtremque inſtar carbonis. Quapropter, cùm cauteria intenſum habeant calorem, imò ſint ipſe ignis, vtique quoque eximiam diſcutiendi vim habere debent. Etenim cum cauterium parti apponitur, calefacit eam, & in ea contẽtos humores, calor verò neceſſario humores fundit & vertit in vapores: quotieſcũque enim ignis in aquam agit, eam vertit in aërem, vapores ij attenuati per poros cutis, apertiores quoque caloris beneficio factos, exhalãt, atque hoc eſt diſcuſsio. Hanc actionẽ experientiâ videmus: nam ſi parti præhumidæ & muccidæ candens ferrum adhibeatur, fumum ex particula excitat; quod fit humidi eius in vaporem conuerſione. Hoc autem diſ-

tem diſ-

tem diſcutere eſt, & eâ diſcuſsione pars quæ antea humida erat, humidi exhalatione redditur ſicca. Sed hæc diſcuſsio eſt excitato fumo, ob magnitudinem caloris qui aſſat; at verò ſimilis diſcuſsio fit inſenſibiliter, excitato vapore, ab ipſo empyreumate poſt vſtionem in particula relicto, quod paulatim ſubiectum humorem in vaporem conuertit; aut cum actualis ignis nõ confertim ipſi particulæ immediatè adhibetur, ſed mediatè & à longè; vt cum in apoplexia appoſita à longè çandente ſartagine frigidam pituitam fundere, diſcutere atque exiccare ſtudemus; aut cum potentialia cauteria, ſinapiſmos, phænigmos particulis adhibemus. Atque hac ratione dictum nobis antea eſt cauteria exiccáre, in eumque vſum à medicis eſſe vſitata: ideò enim exiccãt, quia diſcutiunt, ŏmni que eorum exiccatio eſt propter diſcuſſionem. Ex quo conſtat cauteria diſcutiendi vim habere. Sed diſtinguere oportet modum, quo cauteria diſcutiunt, ab illo, quo diſcutiunt ea quæ propriè diſcutiẽtia vocantur; nam cauteria dupliciter diſcutiunt, & excitato vapore inſenſibili propter calefactionem, & excitato fumo propter vſtionem & aſſationem. Potentialia diſcutiũt, quatenus calore ſuo ſubiectum humidum conuertũt in vaporem, qui lentè exit & inſenſibiliter, & ferè tantum diſcutiunt humores, propter debilitatem eorum actionis; at

vero

verò actualia tum illo modo diſcutiunt, nempe cum mediatè parti applicantur; vt cum ſartago ignea à longè adhibetur, aut contra candentes muros corpora à longè paulatim torrentur, aut aliter mediantibus ſacculis aut liquoribus ferramenta candentia adhibentur, aut cum actualis ignis eſt debilis vt hæliosis aut ſepelitio ſub arena maris, vt ſcilicet ſua debilitate nequeat vrere aut aſſare, ſicque viſibilem excitare fumũ, ſed tantum calore attenuare in vaporem: tum etiam diſcutiunt excitato fumo ſenſibili, quod fit propter actualis ignis excellentiam. Talis autem diſcuſſio fit cum corruptione particulę, quatenus multis membri particulis vſtione cõſumptis & exiccatis, magna quantitas ſubiecti humoris & mucoris morbifici vnâ exiccatur conſumitur & abſorbetur. Ratione autem huius diſcuſſionis cõſtat medicos etiam cauterijs vſos fuiſſe: nam in articulorum mucoribus & diſlocationibus, in partium contuſionibus & putredinibus, ad abſorbendam humiditatem ignem Hippocrates vſurpauit. At verò, quæ verè diſcutientia vocantur, omnia reſoluendo tantum humorem in halitum inſenſilem, id præſtant, & talia debiliorem habent cauterijs calorem. Tunc vtimur cauterijs ad diſcutiendum, cum id quod diſcuti debet reſiſtentiam habet inſignem: reſiſtentia eſt à ſubſtantiæ modo, temperie & multitudine.

Paucus humor, calidus , tenuis , vt ſanguis, bilis, leuioribus & propriè dictis diſcutientibus eſt conſumendus; multus, craſſus, frigidus, fortioribus, adeòque cauterijs. Ideò non vtimur cauterijs ad diſcutiendum ſanguinem aut bilem, ſed tãtum ad craſſam, frigidam & multam pituitam, & quæ alijs diſcutientibus nõ ceſſ.t, ac pręcipuè quę in parte profunda, aut ad quam paruus calor non peruenit, vt in viſceribus, in capite, hæret, diſcutiendam; aut cum aliquo in loco multa ſeroſitas eſt congregata. Sic ad pituitam capitis in catharris, apoplexia, epilepſia, hemicrania, aſtmate, in articulorũ humiditatibus, diſlocationibus, hydrope, &c. & vbicũque pertinax malum eſt, ſynapiſmis phœnigmis, ferramentis candentibus, ignita ſartagine, galeâ, inſolatione, paropteſi, arenatione medici antiqui & neoterici vtuntur. Vbi pituitoſa materia fundenda eſt & conſumenda, potentialibus, nimirum ſynapiſmis & phœnigmis, vbi ſeroſa & vbi pars mucciditate defluit, actualibus prædictis maximè eſt vtendum.

CAP. VII. *Quod cauterium attrahat.*

QVæ inſigniter diſcutiunt, ea quoque attrahunt, & finis diſcutientium medicamentorum eſt initium attrahentium. Tractio enim diſcuſſione fit, cum in abſumpti humoris locũ alius ſucceſsione quadam ingre-

ingreditur. Dictum autem eſt cauterium quàm fortiſſimè diſcutere, quare etiam attrahere neceſſum eſt. Denique omnis calor cauſa eſt tractionis & fluxionis ad partem, & infrà oſtendemus libro ſequente, quomodò calor ſit ratio tractionis in medicamentis, atqui cauteriũ particeps eſt ſummi caloris, quare & tractionis. Docet id experientia, nam cauteria ſæpiſſimè pariunt inflammationes, quod fit ratione tractionis eorum, & propterea iniungi ſolet, vt frigida & repellentia in circuitu cauterij applicentur, quò pars à defluxu & inflãmatione reddatur immunis. Duplex autem eſt ratio trahendi in cauterijs, altera per ſe, altera per accidens. Per ſe trahunt cauteria calore ſuo, per accidens verò, quatenus relinquũt poſt ſe vlcus ad quod materia fluit: verùm hæc non eſt propria tractio, nec de ea hic loquimur, ſed infrà, cum agemus de fontanellis; hæc verò eſt propria & per ſe, & fit à cauterio in quantum tale, & in quantum calidum: illa incipit tempore facti vlceris, hæc tunc finitur, ſed incipit cum primum cauſticum corpori adhibetur, & durat quamdiu ipſum corpori adhæret; facto autem vlcere terminatur: illa lenta eſt, durans menſibus & annis, & ideò valet in lentis & diuturnis fluxionibus, hæc repentina & durans aliquot horis ſed violenta, ideoq́ue locum habet in fluxionibus quæ & ad longinqua & extrà in altum &

ſubitò trahi debent. Etſi autem hæc tractio repentina ſit in reſpectu illius quæ ratione vlceris exercetur, vt tamen vtilitatem habeat, debet non minus eſſe celer, ſed quæ ſaltèm pluribus aliquot horis perduret. Hinc cauteria illa quæ lentè vrunt, magis valent ad hanc tractionem obeundam, ac propterea eſcharotica & cauſtica hanc intentionem non ita bene complent, ſicut dropaciſmus, ſinapiſmus, phœnigmus, eò quòd hi non vt illa ſpatio vnius aut alterius horæ, ſed longiſſimo tempore, decem, quindecim, viginti, & plurium horarum operationem ſuam perficiant. Patet autem tractio veſicantium ipſo ſenſu. Nam & ægri eo applicato ſentiunt tractionem, & apparet eleuatio cutis, & ſub eâ attractâ copioſi humoris ex internis partibus abundantia. Hæc cauteriorum attrahendi facultas plurimas in morbis curandis affert vtilitates. Etenim in ophthalmiâ frequens hodie eſt veſicatoria occipiti apponere ad humores, qui in oculum fluunt, retrorſum atque in oppoſitum ſui motus retrahendum. Æquè familiare eſt pedũ brachiorumq́ue extremis ea inducere in febribus & peſte, ad acres materias extrorſum ſub cutem euocandas. In epilepſia ad auram venenatam in caput aſcendentem, in lethargo, cephalalgijs, vertigine, melancholia cruribus ea adhiberi, ad vapores qui ſurſum ferũtur, reuellendos, teſtantur Are-

teus 1.acut. c.2, Trallianus lib. 1. c. 14, Aegineta lib. 3. c. 9. Super ictus venenatos, ad venenum diſcutiendum & ex alto euocandum, ſinapiſmum laudauit Galenus 13. meth c. 16. Thoraci phœnigmum induci, ad puris extractionem, teſtis eſt Celſus lib.4. c.6. Porrò ſuper inflammationes profundas, vt in angina, ſuper anthraces & carbones aliaq; maligna apoſtemata quæ intùs repunt & occultantur, ad ea à corde & viſceribus ad cutem tanquam partem ignobilem extrahenda, nihil præſentius ac magis neceſſarium eſt, quàm ſinapiſmum & phœnigmum inducere. Denique in quibuſcunque frigidis & contumacibus ac diuturnis viſcerum affectibus, alijs remedijs fruſtrà tentatis, in mania, apoplexia, aſtmate, cæliaca, colica paſſione, arthritide, deiecta appetentia, inteſtinorum leuitate, ad calefaciendum, diſcutiendum, & materias ijs impactas extrorſum violentè educendũ, veteres ſinapiſmis ac phœnigmis ventri, thoraci, ſtomacho, capiti, coxæ adhibitis ſemper vſi fuerunt; vti videre eſt apud Oribas. 10. coll. c. 13, Paulum 7. c. 19, Aëtium, Celſum, alioſque.

CAP. VIII. *Quod cauterium conſumit & annihilat quidquid ſuperuacaneum.*

CAuterium non tantum diſcutit & attrahit, ſed conſumit & annihilat, &

quod anteà toti hærebat, facit diſcontinuari ab eo & perire. Etenim cauterium eſt ignis, ignis autem comburit, & ob ſummam ſuã actiuitatem, quæcunque obuia ſunt, deſtruit & vertit in carbonem, carbo verò calore & formâ qua regebatur deſtitutus, priuatur communi vita & putreſcit, tandem & decedit à toto, ſicq́ue, quod antea toti hærebat, actione cauterij ab eo diuellitur & abſcinditur. Hac ratione auxilium præbet cauterium, cum aliquid eſt quod toti quomodocunque adhæret, quod ad eius eſſentiam aut ſanitatem non requiritur, ſed præſentia ſua noxium eſt, quod tamen alijs remedijs difficulter aufertur. Hoc interdum eſt pars totius, vt ſextus digitus, aut hyperſarcoſis quæ in vlceribus contingit, aut alia qualiſcunque carnoſa adnaſcentia aut eminentia, quæ in membris non rarò ſuboritur: interdum eſt aliquid aliud, quod non eſt pars, nec cõmunem cum toto vitam habet, ſed parti viuæ adnaſcitur, ex humoribus conflatum, vt apoſtemata. Etenim & hæmorrhoidas, vuulam tumentem, cancros, anhtraces, polypos, ſtrumas, varices, callos, verrucas, phymata, thymos, ganglia, ſteatomata, lupos, herpetes, æſtiomenos, & quidquid præter naturam corpori adnaſcitur, tùm ferro candente, tùm cauſticis potentialibus exuri & exedi medicis ſolitum eſt. Hęmorrhoidas Hippocrates lib. de hæmorrhoidibus docuit

docuit ferro candente exurere, & Paulus & Celſus & Aëtius: polypum & ozænam idem 2. de morb, Paulus lib. 6. c. 25, Celſus, Albucaſis: vuulam tumentem Raz. 9. rei med. c. 47, Galenus 4. de comp. ſecund. loc. cap. 9. Ægineta, Meſue: ſcrophulas Aëtius lib. 15. c. 5, Albuc. lib. 1. c. 23: varices Aëtius lib. 14. c. 85, Celſus: cancros, Auic. lib. 4. fen. 3. tr. 2. c. 6. & 11. Denique omne tumorũ genus cauterio auferri videbit, quicunque Auicennam, Aetium, Æginetam, Celſum, Albucaſim, Razim, aliosq́ue antiquos legerit. Interdum etiam cauterio aufertur aliquid ipſius membri, quod ſi ſanum eſſet, neceſſarium quidem eſſet parti, ſed cum iam corruptum eſt & putridum, & ſerpit & inficit partes vicinas, indicat ſui ablationem antequam totum inficiat. Sic vruntur vlcera putrida, ſerpentia, antiqua, oſſa corrupta & carioſa, fiſtulę, partes emortuæ & gangręnoſæ; & Auicenna 4. 1. cap. 29. docens quatuor cauterij vtilitates, primo loco ponit, quòd ipſum reſoluat materias corruptas in membro, ne corruptio ſpargatur in eo: & Galenus 2. art. cur. ad Glauc. c. 9. de cura gangrænarum loquens: Et melius eſt, inquit, infallaciæ cauſa, quando incidis quid putridum, eam quæ velut radix eius eſt, copulatã impaſſibilibus corporibus vrere quandoque quidem ipſis patientibus particulis cauteria adhibentes. Quapropter

pter in putridis, depaſcentibus & mali moris ac difficulter curabilibus vlceribus, nihil melius, quàm cauſticis medicamētis, ac præcipuè, cum putredo adeſt, igne actuali vti. Nihil enim æquè quod putridum ac corruptum eſt aufert, ſicut ipſum cauterium. Nam, præterquam quod in vlceribus non poſſit commodè ſemper quod corruptū eſt frigidi ferri ſectione auferri, hanc etiam prærogatiuam cauterium habet, quod id, quod corruptum eſt, combuſtione auferendo, reliquam partem ſanam exiccet, roboret, & putredini ineptam reddat; adeò vt non tantum, quod nunc actu corruptum eſt, auferat, ſed etiam id, quod ſucceſſiuè corrumpi poſſet, à putredine vindicet, totamque putredinis auferat radicem. Ac propterea etiam cum aliquid putridum aut corruptum & gangrænoſum ferro ablatum eſt, præſtat, idque medici docent, vt inſuper etiam ignis adhibeatur, ad putredinis radicem funditùs extirpandā. Porrò etiam in talibus vlceribus, vbi nerui, venæ & arteriæ ſubſternuntur, & vbi metus eſt vllus profluuij ſanguinis, nulla ratione ſectione vtendum eſt, ſed quod putridum eſt, vel cauſticis potentialibus eſt auferendum, vel ferro candente; vtroque enim remedio ſanguis ſiſtitur; illo verò, quod lentè operetur, ſubiecta illa vaſa caueri facile poſſunt. Quod autem ad huiuſmodi putredines & corruptiones cauterijs

ſit

ſit vtendum, veterum authoritatibus comprobabo. Putrida, phagedænica & maligna vlcera ſic curari docet Galenus in libris de compoſ. med. ſec. loc, Auic. lib. 4. fen. 3. tr. 2, Razes lib. diuiſ. c. 138, Aëtius lib. 14. c. 52. & 9. Fiſtulas exurit Auic. lib. 4. fen. 3. tr. 2. c. 11, Albuc. lib. 1. c. 37, Aëtius lib. 14. c. 56. In gangræna vſtione vtitur Auic. lib. 4. fen. 3. tr. 2, Ægineta lib. 4. c. 19: in oſſium carie & corruptione Auic. lib. 4. fen. 4. tr. 4, Celſus lib. 8. c. 2. ferro candente vtuntur, & in ægilope cum os carioſum eſt & corruptum, Galenus 5. de comp. medi. ſec. loc. c. 2, Ægineta lib. 6. c. 22. & ad corroſos dentes Auic. lib. 3. fen. 7. c. 11. ignem adhibuerunt. Infinita alia loca liceat in medium adferre, quæ tædio afficiant legentem. Hæc attuliſſe ſufficiat ad vtilitatem quæ à cauterijs ratione exuſtionis & conſumptionis prouenit, firmius aſtruendam.

CAP. IX. Quod cauterium perforat & aperit apoſtemata & internas cauitates.

QVatenus cauterium vrendo vim habet particulas aliquas annihilandi & conſumendi, eatenus quoque facultatem ſortitur cauitates & vacuitates perterebrandi & perforandi. Cùm enim alicuius membri cauitatem intra ſe continẽtis particulam aliquam exurit & excidere facit, efficit vt in eo loco

poſteà contingat foramen, vnde id quod exuſtum eſt deceſſit, per quod cõtentus intra humor effluat ac euacuetur. Hac actione cauterium etiam nonnullum corpori noſtro beneficium præſtat: Etenim hac ratione cauterio vtimur, ad aperienda apoſtemata quę pus continent, vt facto foramine ipſum elabatur, ſicut Celſus lib. 7. c. 2. atteſtatur. Sciendum autem eſt apoſtemata cum maturuerunt, eſſe aperienda; nam ſi id non fiat, pus propter acrimoniam quam acquirit, ſubtus carnem corrodit, & ſinus excauat ac profundum & ſinuoſum poſt ſe relinquit vlcus, ſæpè ſubiectas venas & arterias exedit. Aperiũtur autem apoſtemata interdum ſponte à natura; quod fit partìm, quia cutis tenſione eſt attenuata, partìm, quia pus acrimoniâ ſuâ eam exedit & perforat & hoc maximè fit in abceſſibus cutaneis minimeque profundis: interdum debent à medico aperiri; aperiuntur verò interdum alliſione & compreſſione, vt cum interna ſunt, ad quæ non poteſt gladio perueniri, plerumq; aperiuntur ferro frigido & acuto, vel igne ſiue potentiali, ſiue actuali. Quamuis autem ferro & ſectione optimè apoſtemata aperiantur, in nonnullis tamen multò ſatius eſt vſtione vti. Id declarat Ariſtot. 1. ſect. probl. 34: quærit enim, qui nam abſceſſus vrendi, qui verò ſcindendi ſint, reſpondetque, latos & progreſſu multiplici & in locis venoſis, eſſe vren-

vrendos, alios verò eſſe incidendos. Quapropter ſciendum eſt in quinq; caſibus apoſtemata magis cauterio quàm ſectione eſſe aperienda: Primò, cum in ijs locis ſunt, vbi ſubtùs magnæ venę & arteriæ latẽt, atque vbi profluuium ſanguinis timetur; ratio eſt, quia tunc ab illo non eſt tantus metus, cũ cauterio reſtinguatur, ferro verò non item: ſecundò, cum abſceſſus ſunt frigidi; tum enim inſimul à cauterio membrum roboratur; aut cum ſunt venenoſi, vt carbo; aut cum metus eſt alicuius depaſcentiæ aut putredinis; dictum enim ſuprà eſt nihil æquè putredini & veneno atque ignem reſiſtere: tertiò, vbi abſceſſus profundiores partes occupãt; tũc enim cõmodè per cannulam immiſſo cauterio apertio fieri poteſt: quartò, quãdo ægri gladiũ timent; tum enim cauterio potentiali ſuperpoſito ſuauiter perforantur: quintò, cum abſceſſus ſunt in locis humidis; nã tum, propter cauterij exiccationem, & pars roboratur, & à putredinis periculo arcetur. Atque hæc eſt prima, ratione huius actionis, vtilitas: altera eſt, quod hac ope etiã pectoris & abdominis cauitas perforatur, cum contentus præter naturam in ea humor arte facta via eſt euacuandus. Hoc contingit in empyeumate: etenim ad educendum pus in thorace contentum, ſpatia, quæ inter coſtas ſunt, veteres nonnunquã cauterio perforârunt: teſtis eſt Hippocrates ſect. 7. aphor. 45.

cùm

cùm inquit; Quicunque ſuppurati aut aquam intercutem patiētes vruntur aut ſecantur, ſi pus aut aqua vniuerſim effluat moriuntur. Etenim non de fonticulis ſed de totali capacitatis per cauteriũ perforatione intellexit, vti 3. de morbis oſtendit, vbi totum perforationis faciendæ modum deſcribit. Teſtis etiam eſt Auicenna 3. fen. 10. tr. 5. cap. 5, Ægineta, Celſus, Damaſcenus, alijq́ue. Idem contingit in hepate, liene inflammatis & in abſceſſum permutatis: teſtis eſt Hippocrates 7. aphor. 45, Ægineta lib. 6. c. 47. Albucaſis, Iſaac. In hydrope porrò ventrem cauterio aperiri ad ſeroſi humoris eductionem, Hippocrates lib. de inter. aff. cap. 27. & Celſus lib. 7. cap. 15. docuerunt.

CAP. X. De viribus cauterij per accidens & primum ratione cruſtæ.

HActenus de effectibus quos cauterium per ſe & ratione ſui caloris & vſtionis præſtat, egimus, nunc de iis, qui per accidens ſunt, eſt tractandum. Horum aliqui ſunt ratione cruſtæ, alij vlceris, alij cicatricis; de primis hoc loco eſt docendum. Cruſta itaque eſt particula quędam carnis, quę propter ablationem humidi vi iginis factam, euaſit dura, ſolida & terreſtris, quæ verò ſolida & dura ſunt, ea nata ſunt quæ hiant & patent reſerare & occludere, & rebus transfluentibus aditum

tum impedire ; quapropter non incommodè aperta venarum & arteriarum foramina per inductam cruſtam pręcludi, & ſic profluens ex ijs ſanguis ſiſti poteſt. Hac ratione medici cauterijs ad ſiſtēdum fluxum ſanguinis vtuntur. Patet hoc authoritate Auic. 4. 1. c. 29. & in canticis parte 4. aphor. 32. ibi enim enumerat quatuor cauterij vtilitates, & inter eas, quod fluxum ſanguinis compeſcere poſſit. Auerroes quoque in commento illius cantici dicit, cauterijs vti nos ad fluxum ſanguinis à venis pulſatilibus aut alijs venis magnis ſiſtendum, cum non ceſſat per vſum aliarum medicinarū. Hippocrates quoque lib. de loc. in hom. c. 49, Razes lib. 7. cap. 20, & Albuc. lib. 1. c. 57. ad fluxum ſanguinis venas & arterias vrere docent. Porrò & Albuc. & alij, vbicunque ſectio aliqua in corpore eſt adminiſtranda, vbi profluuij ſanguinis periculum eſt, aut magnæ venæ arteriæque ſubſunt, iubent in eum vſum, ſemper loco ferri cauterio vti; & cum ferro quicquam præciderunt aut amputârunt, ex quo ſanguis ſit promanaturus, inſuper cauterio circumquàque vrunt. Sic cum quis membro mutilatur aut brachium aut crus abſcinditur, locus vulneratus circumquàque cauterio aduritur vt venæ omnes atque arteriæ hac ratione occludantur. Quod autem cauterium ſanguinem ſiſtat ratione cruſtæ docet Galenus lib. 5. meth.

cap. 3.

cap. 3, 1. de ſimpl. med. facul. c. 18, Auic. lib. 2. tr. 1. c. 4, Auer. 7. coll. c. 33, Aëtius lib. 14. c. 52. alijque: dicunt enim id fieri, quatenus cruſta eſt quaſi vallum & murus, qui ſanguinem retinet, & quaſi operculum quod claudit vas, vt quicquam ex eo effluere nequeat. Ideoque monet Galenus, vt cum ad hunc vſum cauterio vtimur, curemus vt talis cruſta fiat, quę & duriſſima ſit, & quàm diutiſſimè hæreat; ac cùm potentialibus vſtionem molimur, non ſepticis, ſed eſcharoticis, ijsq; quæ aſtringendo ſimul firmam ac permanentem generent cruſtam, vtamur. Dum enim cruſta hæret & fluxus ceſſat, natura paulatim carnem ſub ipſa cruſta ante foramen generat, ſicque antequam cruſta decidat, locus carne eſt oppletus. Verùm in quonam ſanguinis profluuio cauterio ſit vtendum, videamus. Dico autem tunc tantum ei locū eſſe, cùm magna eſt neceſſitas, & alia remedia non profuerunt, aut ſaltem non profutura metuuntur. Primò autem neceſſitas tunc eſt, vt teſtatur Auicen. in Cant. par. 4. aphor. 32. & Auerroës ibi, cùm ex arteria fluit ſanguis, ſaltem maiuſculâ, aut etiam venâ valde magna, ita vt effluat magna quantitate, vt neque medicamentis neque vinculis ſiſti poſſit: ſecundò, vt inquit Galenus 5. meth. c. 3, & Aëtius lib. 14. cap. 52. cùm ſanguis effluit propter eroſionem aut putredinem, præcipuè in pudendorum aut

ſedis

ſedis vitijs, eò quod huiuſcemodi membra ob redundantem humiditatem, & quod acribus recrementis tranſitum præſtent, facillimè putreſiant. Ideò autem, tantum cum neceſſitas vrget, cauterio eſt vtendum, quia eorum, inquiunt, occludendi modus non eſt admodum ſecurus. Etenim cruſta decidere facile poteſt, decidẽte vlcus excauatur, & vulnus arterię magis nudatum eſt & ſpoliatum proxima carne quæ ſuccreſcendo eam tegere poſſit, propterea quod cruſta circumpoſitam carnem abſtulit; tunc verò poſterius periculum multo maius eſt priore, & nouus maiorq́ue ac deterior fluxus oboritur: tunc enim multò, quàm antè, difficilius poteſt vulnus carne, cooperiri, ob factam plurimæ carnis à cauterio deperditionem, quæ antequam regenerari poteſt, profluuij magnitudo ægrum è medio ſuſtulit. Hoc etiam comprobat Auerr. 7. coll. c. 33. qui ob id dicit non laudari cauterium, niſi cum fluxus fuerit propter corroſionem venæ; quia, inquit, tunc cauterium ſuperpoſitum eſt loco rei quæ remouet cauſam facientem corruptionem: quibus verbis videtur ſignificare Auerroes non tam prodeſſe cauterium quatenus ipſum ſymptoma curat, quàm quatenus, ex parte oppugnando ſymptoma, ſimul etiam cauſam ſymptomatis aufert. Verum in omni fluxu ſanguinis, curando ſymptoma & ſanguinem ſiſtendo

medi-

mediante cruſtâ confert cauterium, at cum fluxus à corroſione factus eſt, tũc multò magis & duplici nomine cauterium prodeſt & ſymptoma oppugnando ratione cruſtæ & deſtruendo cauſam, nempe putredinem, ratione ſuæ exiccationis & conſumptionis. Porrò periculum huius remedij hoc auget, quod cruſta inducta facile decidat ob pluralitatem cauſarum ad hoc concurrentium. Decidit enim vel propter continuum motũ arteriæ qui eam ſeparat, vel propter impetum irruẽtis ſanguinis qui eam excutit, vel propter commotionem aut agitationem partis; vt ſi eſt caput, propter maſticationem, loquelam, circunductionem; ſi brachium aut crura, propter eorũ cõtractionem, vel propter compreſſionem faſciarum, vel quod non ſatis ſolida ſit, vel quod eius caſus citiùs, quã oporteat, putrefacientibus procuretur, vel quod natura negligentius carnẽ generet, vel quod non æqualiter; ita vt vno loco extrudat cruſtã, altero vacuò relicto, vel quod depoſitione faſciarum, cataplaſmatum ei vel ob exiccatũ pus aut pultem aut aliquid emplaſticũ aut farrinaceum adhærentium, vel lotione aut alia quaque ratione detrahatur. Interim, etſi hæc faciant vſum cauterij difficilem & periculoſum, & non niſi cum neceſſitas vrget vſurpandum, tamen cum ea adeſt & artificio adhibetur, in quocunque profluuio, ad quod cauterium peruenire po-
teſt,

teſt, præſentiſſimum, vltimum ac neceſſarium eſt remedium. Verùm notandum eſt, quòd illi fluxus præcipuè cauterio ſiſti poſſunt qui externi ſunt, atque à vulneribus aut vlceribus externis; illis enim tantum cauterium poteſt adhiberi: in mictu, ſputo ſanguinis, fluxionibus hepaticis, aut cum interna aliqua in corde, meſenterio, hepate, vena rupta eſt, nequaquam poteſt cauterium adhiberi: quod enim candens ferrum eo infigi nequeat nemo ignorat, quòd verò neque cauterium potentiale, ex eo patet, quòd omnia eſcharotica, cauſtica & ſeptica ſint venenata, neque ſine certo mortis periculo intra ſumi aut ad viſcera penetrare poſſint. An ergo tantum externi fluxus cauterio ſiſti poſſunt? Teſtis eſt Galenus 3. de compoſ. medicam. ſecundum loca c. 4. Andromachum & Aſclepiadem cauſtica & eſcharotica fortiſſima ad ſiſtendum fluxum ſanguinis cum linamentis naribus impoſuiſſe, Idem 9. eiuſdem operis recenſet ex pluribus antiquis varias compoſitiones & infuſiones ex cauſticis, eſcharoticis, ſepticis conflatas, quas ipſi ad curandam dyſenteriam cum clyſtere infundebant, non aliò abſque dubio fine, quàm vt ſanguinis profluentis impetum cruſtæ inducendæ beneficio coercerent. Verum hæc curandi ratio meo iudicio non meretur imitationem; nam præterquam quod ſit periculoſa, non

etiam

etiam videtur eſſe vtilis. Nam primò ſi hęmorrhagia narium cauſaretur ex apertione vaſorum, quæ ſunt in ipſo naſo, aut ibi, quò linamentum cum cauſtico peruenire poteſt, ipſum quidem cauterium hac ratione prodeſſet, at verò talis, quæ abunda eſt & periculoſa, oritur ex internarum & altiorum venarum apertura, ad quas ipſum generãdo cruſtam nequeat penetrare. In dyſenteria verò vel tota inteſtina cruſta obduci neceſſum eſt, quod pernicioſum; vel illic cruſtam induci contingit, vbi fortè vlcus non eſt, & tunc lapsâ cruſtâ alterum vlcus generatur; vel, vt rectè in loco fiat, cruſta cadente nouum maiuſque periculum oritur. Interim & tormina & ſitis & febris quę inde prouenunt, & venenata qualitas in cor & hepar delata, dubium non eſt, quin & malum augeant, & mortem accelerent.

CAPVT XI. De viribus cauterij ratione cicatricis.

ORdine generationis poſt cruſtam ſequitur vlcus, inde cicatrix. Quia verò de vlcere diſceptatio longior eſt, ne ordo doctrinæ noſtræ interrumpi videatur, priùs de vſu, quem cauterium præſtat ratione cicatricis, dicemus. Cicatrix itaque nonnullas corpori noſtro in curandis morbis adferre poteſt vtilitates, quę in cauterium, tanquam illius

cauſam

cauſam etſi remotam redundant. Quæ qualeſque eæ ſint, ex natura cicatricis eſt petendum. Cicatrix itaque eſt quædam cutis durior & nõ habens poros, & hoc eſt in cute quòd callus eſt in oſſe. Nam cùm os & cutis ſint partes ſpermaticę, eas ſemel deperditas non poteſt natura reſtituere, ſed in eorum locum ſubſtituit aliquid naturæ eorum, quàm maximè poteſt, ſimile. Quod poros non habeat, ex eo patet, quòd ſit glabra, & nunquam ſuper eam pili naſci videantur: quod verò reliqua cute durior, ex eo quòd minus, quàm illa, flexilis & plicatilis ſit. Porrò vbi cicatrix eſt, præcipuè ab vſtione, ibi ſemper quandam eſſe tenſionem videmus, propterea quòd ea magis denſa minúſque dilatabilis ſit. Hinc cicatrix duplicem præſtat vtilitatem; prima eſt propter eius ſoliditatem, propter quam fit, quod non habeat poros; altera eſt propter eius duritiem, propter quam fit quòd non ſit dilatabilis, nec cedat corporibus incumbentibus, nec allabentibus tranſitum concedat, ſed præcludat & conſtringat. Quatenus poros non habet, eatenus vbi eſt, impedit generationem pilorum; pili enim non poſſunt per ſolidam cicatricem perrumpere. Hinc vbicunque pilorum generatio impediri debet, ſtygmatibus & cicatricibus locus inurendus eſt, manebitque glaber & nudus. Teſtis eſt Alyabb. 9. pr. c. 71. In ijs, inquit, quibus pili in palpebris abun-

dant, poſt euulſos pilos, ſpecillo ſingulos poros inurere oportet, vt cruſta fiat, indèque cicatrix, & nunquam, inquit, pili creſcent. Ægineta quoque lib. 6. c. 13. idem facere docet, ſicq́ue, inquit, cute denſata nullus pilus enaſcitur. Docet quoque id experientia. Nam, quam partem quis igne combuſtam ſeu gladio vulneratam aut vlceratam habuit, ſiue in capite ſeu mento, aut palpebris, eam poſtea inducta cicatrice glabram & pilis nudam in perpetuum permanere videmus. Quatenus autem cicatrix minimè dilatabilis eſt, eatenus facit, vt, vbi ipſa eſt, nihil in altum attolli aut excidere, à ſuaq́; ſede moueri poſſit: etenim ſua duritie & inextenſibilitate illi quod incidit aut excidit non cedit, ſed cōtranititur, ipſumq́; repellit, & partes vicinas ita contrahit, vt non poſſint dilatari. Hac ratione multæ non contemnendæ à cicatrice proueniunt vtilitates; nam imprimis hoc modo articulorum ab humiditate diſlocationes ſanantur. Id docuit Hipp. lib. de art. c. 11. & 12. Ibi enim dicit humeros luxatos ab incidente multa pituita quæ eos è loco extrudit, poſtquam repoſiti ſunt, vri debere, vt non iterum è loco ſuo excidant; quod non ratione exiccationis humiditatis aut confortationis temperamenti membri, quanquam hæc etiam ibi proſint, ſed duræ cicatricis, quæ articulum repellit & reprimit, eum facere liquidò conſtat. Etenim vſtionem

fieri

fieri docet ſuper illo loco ad quem excidit os, nempe vt ibi ab obſiſtente cicatrice reprimatur; quòd ſi ibi nõ ponatur, dicit plus nocere; quia, inquit, tunc cicatrix potius extrudit os. Quod ſi non propter cicatricem, ſed ob ſolam ſiccationem aut humoris euacuationem aut alterationem conferre putaret, indifferens eſſet hac an illa parte vſtio fieret. At verò alios medicos culpat, quòd ibi vrerent, vbi os non excidebat. Multi, inquit, medici humeros luxatos vſſerũt, & iuxta ſupernam humeri partem & iuxta anteriorem, qua parte caput brachij extuberat, & iuxta poſteriorem paululum retrò ſupernã partem. Hæ quidem, inquit, vſtiones, ſiquidem ſurſum brachium excidiſſet aut in anteriorem aut poſteriorem partem, rectè inuſtæ eſſent: nunc verò, cum deorſum excidit, eijciunt magis hæ vſtiones quàm impediũt; à ſuperna enim ſpatij amplitudine caput brachij excludunt. Quare, inquit, hæc ſic vrere oportet. Cutem ſub ala attrahere neceſſum eſt, & ſecũdum rectitudinem, qua caput excidit, vrere. Quod ſi conſumptionis humoris extrudentis cauſa vſtionẽ Hippocrates faceret, deberet eam potius in oppoſito luxationis feciſſe; ibi enim humor eſt: nam vbi luxatio aliqua in vnam partem eſt, ab aliquo extrudente, neceſſum eſt id quod extrudit in oppoſita parte eſſe. Clarius autem ratione cicatricis id fieri docet, cum inquit: non magnis

ſed paruis ferramentis vſtio fiat; latiora enim magnas cruſtarum faciũt elapſiones, & periculum eſt, ne cicatrices rũpantur. Ac paulò poſt, vt cicatrix arcta fiat, docet brachium alligatum tenere coſtis, vt ſic parua, inquit, non diducta fiat cicatrix, vt nempe ſic articulum fortius à ſe repellat; luxatio enim deorſum erat, at brachio eleuato cutis deduceretur & cicatrix fieret lata. Hanc vſtionem Hippocratem feciſſe, tùm ratione exiccationis pituitæ, tùm maximè ratione cicatricis, declarat Galenus in com. 6. Aphor. 60. Nam cum etiam ibi Hippocrates propter diſlocationem coxam vrere doceret, dicit Galenus propter eandem cauſam eum ibi vſtionem præcipere, propter quam in libro de articulis in humeri diſlocatione eam commendârat, vt, inquit, lenta illa & mucoſa pituita abſumatur, & vt cutis laxitas, ad quam articulus lubricat, per aduſtionẽ firmata & contracta humerum arctet, & loco moueri prohibeat. Quod clariùs declarat Ægineta lib. 6. c. 76. coxendicem inurens cum inquit; & humor redundans exiccetur, & (quaſi hoc præcipuum ſit, ſicut etiam ex Hippocratis verbis facilè patuit) vt locus cicatrice denſatus nõ amplius os ſuſcipiat. Eodem modo, quo Hippocrates, in humerorũ diſlocatione ſub alis vrere docuerunt Paulus lib. 6. c. 42. & Alyabbas 9. pract. c. 73. & in coxendicis procidentia ratione cicatricis, Aetius ex Ruſi

ex Rufi ſententia lib. 12.c.25. & Albuc.lib. 1. c. 26. vſſerunt. Cicatrix enim conſtrictionem facit in parte, & quandam contractionem, à qua fit, vt arctatus articulus fixus immobiliſque reddatur. Sunt & aliæ propter cicatricem vtilitates. Albucaſis lib. 1.c.44. in incipiente gibbo locum circum cauterio circulari, quod plures intra ſe circulos, alios alijs minores haberet, eſt complexus; vt dura cicatrice cutis impediendo extenſionem, eamque potius contrahendo gibbi auerteret incrementum. Auicenna quoque in eum finem fen. 14.lib. 3.tr.4.c. 13. in aſcite, poſt aquoſi humoris euacuationem, conſulit ventri cauteria adhibere; ad conſtringendum, inquit Iacobus de Partibus, & corrugandũ panniculos, vt fiant inepti dilatationi & ſuſceptioni plurium aquoſitatum. Sed hoc remedium locum non habet in magnis capacitatibus. Nam non poteſt cauterio venter ſic conſtringi, vt omnis eius capacitas tollatur; quæ autem reliqua eſt, non ideò magis inepta eſt nouorum humorum receptioni. Propter hanc etiam cicatricem Aetius lib. 14. c.7. ex Leonida ſedem in ani procidẽtia inurere docuit. Nam inuſtio, inquit, ad peruincendum defluxum ſufficiet, cum ſuperueniens cicatrix ſedem circulatim conſtringat. Etenim cicatrix contractionem facit in parte, quæ excidens inteſtinum includit. Sed & in ſtrumis hac ratione cauterio

locus eſt ſecundum Celſum. Nam lib. 5. c. 28. aliqui, inquit, adurunt & cicatrice conſtringunt locum, ac ſi diceret, ne locus ſuſcipiat defluxum. In hernia quoque vmbilicali hac ratione prodeſt. Nam cùm ea ab omento & inteſtino eſt, docuit Celſus lib. 17. c. 14 ligare vmbilicum, & id, quod ſupra cordam eſt, vrere medicamento aut ferro; non alia ratione, quàm inducendæ cicatricis. Hoc explicuit doctiſſimus meus præceptor Hieronymus Mercurialis
» in libro de morbis puerorum: impulſo, inquit,
» inteſtino locus ruptus vritur, & cruſta lapſa
» locus ſanatur; facit enim, inquit, iſtiuſmodi
» vſtio cicatricem in loco affecto ita duram, vt
» à ſe in poſterum repellat & inteſtina & omnem
» materiã. Vltimò, quatenus cicatrix duritie ſua eſt imperuia, eatenus, quando media eſt in aliquo ductu aut canali per quem humores aliqui ferri ſolent, tanquam ſeptum quoddam ipſius ductus extrema diſtinguens & ſeparans à ſe inuicẽ, poteſt illorum curſum & tranſitum impedire, & hac quoque ratione pluribus affectibus auxilium præſtat. Scribit Ariſtoteles ſect. 5. probl. 31. quòd in fluxibus oculorum ſolent venas temporum inurere, humorum, inquit, ductus occludentes. Etenim hac ratione ſolent medici ad plurimos antiquos humorum & vaporum fluxus impediendos, venas & arterias præſecare, vt, intercreſcente carne & cicatrice,
eorum

eorum ſuſque deque commeatus interciperetur. Sic Auicen. lib. 3. fen. 1. tr. 1. c. 33. & 1. 3. tr. 5. c. 3. pro affectibus capitis per conſenſum, ad impediendos vapores ex quacunque parte aſcendentes, docet vrere venas & arterias temporum; vt, inquit, ſtrictio ſit ſuper duas arterias: & ſæpe, inquit, arteriæ extrahuntur, inciduntur & cauterizantur. Sic Albuc. lib. 1. c. 13. in defluxu humorum ad oculos iubet cauterizare duo tempora, vt inquit, ab ſcindantur omnes arteriæ & venæ quæ ſunt ſub cute. Idem in iiſdem affectibus fecere Aetius lib. 6. c. 50. ex ſententia Archigenis, & lib. 7. c. 88. ex ſententia Seueri, Celſus lib. 7. c. 7, Razes li. 9. c. 12, Paulus lib. 6. c. 4, Alyabb. 9. pract. c. 77. Solent quoq; antiqui pro externis fluxionibus in oculum per latitudinem capitis vrere & frontem duabus tribúſue lineis præſcindere, quò omnes venæ & arteriæ amputarentur, & inter fiſſuras linamenta ponebant ne coiungerentur; quam curandi rationem periſchytiſmon & hypoſpatyſmon, ſicut Paulus lib. 6. c. 6. teſtatur, appellabant. Etenim, inquit ipſe, cicatrice craſſiuſcula cute denſata, & occluſis vaſorum oribus, priorē pituitæ impetum in oculos deferri prohibebant; quod & Celſus loco citato affirmauit. Hanc interceptionem beneficio cicatricis fieri declarat quoque Hippocrates lib. de genitura cap. 3. Nam cum alibi dixiſſet Scythas ad

auertendum humorũ in articulos defluxum ſibi venas poſt aures vrere atq; ex eo ſteriles euadere; hic ſterilitatis illius cauſas aſſignat, & inquit, id fieri, quia impeditur deſcenſus ſeminalis materiæ quæ per eas venas ex capite fertur. Ipſe enim tranſitus, inquit, cicatrice ſectione inducta conſolidatus eſt. Huiuſmodi quoque cicatricis ope Celſus lib. 6. c. 18. docet hæmorrhoidum fluxum curari. Aduſtis enim, inquit, capitibus hæmorrhoidum fit cicatrix quæ ſanguinem fundi prohibet. Simili interceptione etiam curatur hernia inguinalis, & hanc curam plurimi ex antiquis tradidere. Alyabbas 9. pr. c. 3, Hernia, inquit, inteſtinalis quæ ex dilatatione fit, meatus inguinum, & humiditate, ſi maior eſt, quàm vt per medicamenta curari poſſit, igne tantum curari poterit. Cauterium namque, inquit, humiditatem deſiccat, reducitq; vltima meatuum & ad inuicem arctat. Damaſcenus lib. 7. c. 16. docet etiam cauterizare inguem læſum repoſitis primò inteſtinis, donec, inquit, complicetur amplitudo foraminis per vlcus quod fit à cauterio; per vlcus autem intelligit cicatricem vlcus ſequentem. Eandẽ vſtionem docet Aegineta lib. 6. c. 66, Albuc. lib. 1. c. 46, alijq́ue; ideóque vſque ad pectinis os vrendum eſſe inquit, alioqui operationem nõ valituram. Alius quoq; modus interceptionis beneficio cicatricis faciendæ apparet in Hippocrate lib. de loc. in ho-

in homine c. 33. in quo non vruntur venæ, ita vt cicatrix eas diuidat, ſed vt tantm intra & ſupra venas ſic inducatur, vt ſaltem deſuper eas ſtringat, faciatque vt non ita laxæ ſint aut amplæ, vt non ita liberè & confertim humores per eas delabi poſſint. Ibi enim in humorum retrò in carnem iuxta vertebras è capite ad hæpar defluxu, à quo hydrops contingit, iubet ad auertendum & impediendum fluxum intra venas (ni fallor iugulares) tres cruſtas vrere, & ſtatim claudere, & tenuiſſimas inducere cicatrices, vt, inquit, fluxus obturetur: quo facto, vt materia impedita ex parte illac tranſire magis obturetur, & tamen locum habeat per quem euacuetur, iubet errhina exhibere & occiput retrò refrigerare, ſynciput verò calefacere: vt nempe auertatur ad partem anteriorem & per nares euacuetur, ſyncipitis calore ad nares trahente. Quod enim tres cruſtas inuri iubeat, quòd intra venas, quòd eas ſtatim claudi velit, quòd illac fluxum velit impediri, auerti verò ad nares, quòd moneat inducendas cicatrices & quidem tenuiſſimas, indicium eſt quòd non alio fine vſtione vtatur, quàm vt illac decurrentes arteriæ, beneficio ſuperinductarum cicatricum coarctentur, vt non ita liberum concedant curſum humoribus per eas fluere ſolitis. Ideo enim tenuiſſimas induci vult cicatrices, quia eæ maximè ſtringunt, & multas, vt paruę & multæ multam

multam cutis latitudinem exiguis circulis comprehendant. Quod ſi alio fine vſtionem ibi moliretur, vel eſſet ad vrendas venas, & hoc non; quia intra venas vri iubet: vel ad fontanellam; & hoc multò minus; quia vult cruſtas ſtatim claudi, & vult fluxum obturari, tunc autem non obturaretur; & humores alio auerti & occiput refrigerari, quod minimè eſſet faciendum, ſi illic ad euacuationem aut vlcus vſtionem præcepiſſet.

CAP. XII. De viribus cauterij ratione vlceris, & de fontanellis.

RESTAT videre quæ commoda cauterium præſtet ratione vlceris quod excitat, nam ea præcipua ſunt, & multo alijs maiora. Cauterium in quantum vlcus facit, prodeſt ratione euacuationis, eſtque remedij genus euacuans. Euacuat autem per modum ſordium & ſaniei, & ſanies illa quæ continuò ad vlcus fluit, ſunt illi humores quos euacuare intendimus, qui ad vlcus fluentes à natura concoquuntur & vertũtur in ſaniem. Hoc ex eo patet, quòd, cum prope locũ aliquem in quo huhumoris copia abundat, vlcus aliquod ſponte factum eſt, totus humor ad ipſum fluit & per ipſum expurgatur. Hinc eſt quod in corporibus cacochymis & partibus debilibus ac humorum receptioni idoneis vlcera fiant ſordida & cura tu dif-

tu difficilia, quatenus tota materia eò continuò allabens efficit, vt vlcus nequeat claudi, propter quod neceſſum eſt in eorum curatione primò cacochymiam purgantibus medicamentis auferre. Quocirca prudentes medici iſtiuſmodi naturæ motu conſyderato didicerunt etiam arte vlcera facere, vt per ea ſic humores in profundo latentes euacuarentur. Quia verò nulla eſt commodior ratio ea infligēdi quàm per cauterium, eò quòd & cruſtâ lapsâ cauum ſtatim ac ſordidum vlcus appareat, & quòd propter debilitatem parti à cauterio inductam, magis ad illud humores fluant, quàm ſi alio modo paratum eſſet; hinc eſt quod cauterijs ad eiuſmodi vlcera paranda præcipuè vtantur. Vlcera ergo in eum vſum facta lato nomine fontanellæ appellantur, omni fontanellarum generi, fonticulo, ſetoni, ac veſicatorio communi. Quapropter nos diſtinctionem facimus inter fonticulum & fontanellam, quòd fontanella ſit nomen generale omnibus talibus vlceribus à combuſtione factis conueniens & genus, fonticulus verò ſit ſpecies ipſius. Fontanellam ſic definio, vlcus quoddam præſtans vicem emiſſarij & euacuatorij cuiuſdam quaſique canalis factum opera Chyrurgi à re comburente, primò & per ſe ad euacuationem tum humorum, tum etiam vaporum, per accidens verò ad alterationem etiam & alios vſus conferens. Huius ergo vſus in generali

nerali eſt ad humorum, præcipuè frigidorum, euacuationem, ad reuellendum, ad intercipiendum, deriuandum, ad fluxiones humorum in partes, quæ fieri non debent, ſiſtendas, ad eas quæ fieri debent, cum ſuppreſſæ ſunt, eliciendas: ad dolores acutos euacuata materia dolorem faciente mitigandos & ſedandos: denique ad diuturnos omnes morbos à materiæ præſentia cauſatos curandos. Quod vt fiat, particulatim infrà docebimus.

CAP. XIII. An fontanellæ antiquis notæ.

VStionis præſidium antiquum eſſe, & ad multifarios vſus à veteribus vſurpatū, ex eis quæ hactenus dicta ſunt, facile eſt cognoſcere. An verò ipſi habuerint ſcientiam ea vtendi ad vlcus & fontanellam, quæ longo tempore aperta remanēs prauos è corpore euacuaret humores, multi ambigūt & negant. Mihi antiquorum ſcripta perlegenti dubium non eſt, quin hic auxilij modus ipſis quoque cognitus & vſurpatus fuerit. Hippocrates & Galenus, etſi nuſquam, quod ſciam, apertè ſcribant ſeſe vſtionibus vti ad faciendum vlcus aut paulatinam humorum euacuationem, neque, quod alij faciunt, poſt iniunctas vſtiones ſubiungant eas diu apertas eſſe relinquendas; non eſt tamen veriſimile quòd hunc vſum ignorârint, qui alijs, qui

qui non multum poſt imò ante illos fuerunt, cognitus fuit. Dioſcorides, Archigenes, Aſclepiades, Antillus, Rufus, Poſsidonius eum non ignorârunt, qui Galeno tamē fuerunt antiquiores, & quorum ipſe ſcripta legit & excerpſit. Adde quod Hippocrates varijs in locis vſtiones præcepit, quæ intelligi nequeunt alio finė præſcriptæ, quàm ad humorū per eas ſenſilem euacuationem obtinendam, quod tantùm ratione vlceris fieri certum eſt. Nam ſi non eo fine præſcriptæ eſſe dicantur, inutiles imò & noxiæ aliquando eſſe meritò videbuntur. Exempla ſunt in libro de locis in homine, de internis affectionibus, in libris de morbis, quorum loca tædioſum eſſet recenſere. Etenim in ſuppuratis & hydropicis, præterquàm quòd varijs in locis præſcribat vſtionem & ſectionem penetrantem, vt confertim totum pus & aqua per eam tanquam epiſtomium exhauriatur, quod vnico vulnere perficitur, ſicut 3. de morb. c. 27. & 2. c. 51. docuit; etiā præſcribit alibi vſtiones pluribus cruſtis dorſo & pectori inducēdas, quas ſuperficiarias eſſe oportet, & ad nullū alium finem dirigi, quàm ad paulatinam puris per eas iam in vlcus cōmutatas & tanquam fontanellas longo tempore apertas permanentes, euacuationem. Etenim & alij multi qui Hippocratem ſunt imitati ex antiquis, non alio quoque fine ſimiles in eiſdem affectibus vſtiones fieri docuerunt. Docet id Al-

id Albucaſis lib. 1. c. 32, qui, poſtquàm pro hydrope plurima cauteria ſuper ventrem poſuit, addit rationem, vt, inquit, emittat pus longiore tempore. & paulò poſt, vt, inquit, reſudet aliquid aquæ: Et Cælius Aurelianus dicit quòd antiqui ſolebant hydropicos vrere, & quod etiam ſolebant vlcera diu aperta tenere, vt ſanies efflueret, & quod ad hoc etiam acribus medicamentis ſuperpoſitis vtebantur. Sic & Ægineta lib. 6. c. 44, & Aetius ſerm. 4. tetrab. 2. ſect. 57, in empyicis, non aliter quàm Hippocrates, multas cruſtas ſuper dorſum & pectus inuſſerunt; ſed non alio fine, quàm vt per eas in vlcus conuerſas longo tempore pus euacuaretur: quod clariſſimè exprimit Ægineta alio loco, nempe lib. 6. c. 48. cum in prorſus ſimili malo, nempe ſuppuratione hepatis, appoſito ventri ſetone, rationem vſtionis aſſignat, vt nimirum pus inde excernatur. Multò clarius dicit Cęlius Aurelianus lib. 3. c. 4. quòd antiqui ſolebant concertare de vſtione hepatis facienda, & vlcera diu aperta tenere vt materia expurgaretur. Quòdſi non illo fine in ſuppurationibus tam multæ cruſtæ inurerentur, nulla eſſet alia ratio qua prodeſſent, ſed potius maximè nocerent, puris acrimoniam & partis calorem & febrem ſuo calore adaugendo. Porrò etiam in hæmoptoicis, antequam & cum iam pus expuere inceperunt, multas cruſtas pectori &

dorſo

dorſo circum infligi præcepit Hippocrates; quo fine, niſi vt genitis vlceribus, quod genitum eſt puris aut generandum, illac paulatim euacuetur? Ibidem in tumoribus hepatis & ſplenis multas cruſtas iubet abdomini inurere: equidem ſcio quòd ad exiccandum, calefaciendum, confortandum & diſcutiendum, ſed forte etiam ad euacuandum; vlceribus diu permanētibus & fontanellæ vicem gerentibus. Etenim & Auic. li. 3. fen. 16. tr. 1. c. 7. etiam pro tumore ſplenis cauteria multa inurit, ſed ſubiungit, vt cauteria diu aperta teneantur, id eſt, vt ex ijs fonticuli generentur. Vlterius lib. de inter. aff. c. 14. in tabe medullæ, factæ ab obſtructione venarum ad eam tendentium, aut ductus illius, qui eſt à cerebro in hepar: & c. 19. in defluxu catharri per venas è capite in malleolum & coxam, à pituita & bile, multas vſtiones facit, quæ niſi ad euacuationem, reuulſionem, interceptionem, deriuationem humorum præſtandam referantur, non videtur quomodo non temerè ac fruſtra adhibitæ dici mereantur. Iam verò fontanellas alijs medicis cognitas fuiſſe ex eorum ſcriptis liquidò conſtat. Inductione id licet comprobare Græcorum, Arabum, Latinorum. Nam præterquàm quod in multis morbis, epilepſiâ, maniâ, capitis doloribus, qui oriuntur conſenſu partiũ inferiorũ, partibus inferioribus, ac, vt inquiunt, parti mandanti, & in affectibus

par-

partium inferiorum à capitis catharro cauſatis, vertici & occipiti cauteria & phœnigmos inducunt, quò reuulſionem (quæ non niſi vlceris, quod fontanellæ vicem obtinet & euacuationis beneficio præſtatur) moliantur, etiam ſinguli ferè expreſsis verbis vlcerum arte factorum & fontanellarum vtilitatem ſibi cognitam fuiſſe declarant. Celſus lib. 7. c. 7. cum docuiſſet multos modos vſtionis verticis, venarum temporum, docet ea diu aperta tenere, curareque vt vlcus non impleatur; quia, inquit, ſicceſcere non debet. Idem lib. 3. c. 24. pro epilepſia occiput inurit, vt, inquit, inde pernitioſus humor euadat, & lib. 4. c. 2. in dolore capitis & c. 22. docet ea loca cauterio exulcerare, verbo exulcerandi fontanellæ inſinuans vtilitatem. Paulus Ægineta lib. 6. c. 2. in defluxu humo-
" rum ad oculos & thoracem, Caput, inquit, ſu-
" pernè vrunt & cruſta lapſa os attenuant, vt, in-
" quit, ſeruato diu vlcere humores illinc perſpi-
" ratu diſſipentur & euacuentur. Idem ſic fieri dicit c. 49. pro defluxione ſtomachi, & lib. 5. c. 3. pro ictibus venenatis, & lib. 3. pluribus in locis pro articularium affectuum curatione. Dioſcorides lib. 6. c. 38, & 3. pro ictibus venenatis iubet cauteria diu aperta teneri, vt ad multum, inquit, tempus ſordes progogētur, & materia virulenta effluat. Inter Arabes hæc eadem docentes videre licet Auicennam lib. 3. fen. 1.

tr. 1. c.

tr.1.c.7,& fen.16.tr.1.c.7. & fen.22.tr.2.c.7, Razem lib. de aff. iunct. c. 25, & lib. diuiſ. c. 103,& lib.rei med.6.c.2, & 9.c.11,Damaſcenum lib.6.c.26, Alyabb. 9. pract. c.81.& 77, Iſaac 9. pract. c. 76. Sed audiamus antiquiſſimos medicos hunc vſum ſciuiſſe. Cęlius Aurel. lib.2.diutur.c.14. ſcribit quòd Themiſon iuberet pthyſicis vlcera exterius inuri quæ diu aperta manerēt, vt materia exterius euocaretur. Aetius tetrab.3.ſer.4.c.3. refert ex Archigene & Antyllo modos vrendi iſchiadicos & addit, quòd poſt cruſtam debeant ſuppurantia apponi, & locus diu apertus reſeruari. Idem ex ſententia Rufi & Poſſidonij vſtionem in morſu canis rabidi præſcribens, docet poſt vſtionem ad 40.aut 60.dies vulnus à cicatrice arcere: & alibi ex Archigenis ſententia curās cephalęam, phœnigmo ſuperpoſito, iubet vt vlcuſcula diutius promanent. Denique id & alijs medicis & antiquis factitatum fuiſſe, vt poſt vſtionem vlcera permanerent, per quæ diutiſſimè humores euacuarentur, Aetius & Cælius Aurelianus pluribus in locis teſtantur.

CAP. XIIII. De effectibus fontanellarum & an alterent.

Circa effectus primò quæritur, quale remedij genus ſit fontanella, an euacuantis, an alterantis. Dico autem quòd per

 ſe eſt

ſe eſt genus remedij euacuantis: eatenus enim expetitur & prodeſt fontanella, quatenus humores noxij per ipſam fluunt & euacuantur; propter quod diximus ſupra fontanellam eſſe emiſſarium ſiue euacuatorium quoddam. Per accidens vero eſt etiam genus remedij alterantis: nam quatenus euacuat materiam illam quæ intemperiei cauſa eſt, eatenus alterat, & eſt cauſa contrariæ intemperiei. Sed notandum primò, quod nomen fontanellæ dupliciter ſumi poteſt; vel vt ſignificet ipſam vſtionem vnà cum ipſo vlcere quod poſt eam ſequitur; vel, vt nudum ipſum vlcus per ſe & abſtractum ab illa vſtione præuia per cauterium facta. Si ſumitur ſimul cum illa vſtione ab igne facta vel potentiali vel actuali, non eſt dubium quin propriè & per ſe alteret; ignis enim ille qui vſtionem facit, per ſe habet vim alterandi, nempe calefaciendi & ſiccandi, vt dictum eſt: verùm illa alteratio breuis eſt & non diutius durat, quàm id quod vrit corpori adhæret, cruſta autem facta & medicamento ablato alteratio ceſſat, nec vlcus quod poſtea remanet, quod propriè fontanella eſt, vllam amplius per ſe habet alterandi facultatem. Sin præcisè pro ſolo vlcere ſumatur fontanella, ſine præuia illa diſpoſitione qua fit, per ſe nullam habet vim alterãdi. Nam cum ſic ſumitur, nihil eſt aliud quàm quædam continui ſolutio, ea autem nullam habet actiui-

tatem.

tatem. Verum per accidens etiam alterat, auferendo cauſam per ſe contrariæ intemperiei, nempe humorem. Qualem vero per accidens ſic alterandi vim habeat, cognoſcere oportet ex modo & ratione euacuationis. Nam ſi tantum frigidum & humidum humorem euacuare poſſet, neceſſariò ſolum ad calorem & ſiccitatem alterãdi poteſtatem haberet; ſi verò etiam calidum & ſiccum ac bilioſum, vtique & refrigerare poſſet & humectare. Nam cum alteratio eius ſit propter euacuationem, qualis erit euacuatio, talis quoque erit & alteratio. Infrà autem dicetur omnem humorem per fontanellam euacuari poſſe, ex quo ſequitur eam quoque ad omnem qualitatem alterare: ſed hæc actio priuatiua tantum eſt, non poſitiua. Cùm autem magis ſæpe & principaliter ad frigidi & pituitoſi humoris euacuationem vſurpetur, ideò quoque magis ad calefaciendum quàm refrigerandum valet. Sed & alia diſtinctione opus eſt. Nam alia eſt pars ex qua fontanella euacuat, alia per quam; vt cum ad capitis repletionem fontanella vtimur, caput eſt pars ex qua, & brachium eſt pars per quam; ſæpe enim hæ non coincidunt. Per quam, eſt illa in qua cauterium eſt, à parte verò ex qua ſæpe eſt remotum. Etſi autem partem ex qua varia intemperie alteret, prout alium atque alium ex ea euacuat humorem, partem tamen per quam & in qua proximè

& communiter refrigerat & humectat; vtrumque, pituitoſos humores ad eam ex toto alliciendo; illud verò etiam, ſpiritus vitales & cum eo calorem faciendo exhalare.

CAP. XV. Quid euacuent fontanellæ.

PRæcipuè ergo ad humorum euacuationem fontanellis vtimur, & ideo communiter in omnibus affectibus humoralibus medici tantum ijs vtuntur. Quidnam autem fontanellæ euacuent eſt quærendum. Pro quo notandum eſt tres in nobis eſſe concoctiones, adeoq́ue triplices humiditates & triplicia excrementa. Prima fit in ſtomacho, & ibi fit chylus, & excrementum eius eſt ſtercus: ſecunda fit in hepate, & ibi generatur ſanguis, & eius excrementa ſunt humores excrementitij, qui inde in ſua ſecernuntur receptacula & vrina: tertia fit in ſingulis partibus, & eius humores ſunt, qui vocantur ſecundarij, & excrementa ſunt ichor & pituita, & aliæ quædã ſordes quæ inſenſibiliter diſcutiuntur. Dico itaque quòd non euacuent chylum aut ſtercus, quia illa intus manent & per interiora feruntur & cum citò & in magna quantitate generentur, non euacuantur remedio lentè ac parum euacuante. Ideò in alui ſuppreſſione non poſſunt eam mouere, nec in inteſtinorum læuitate eam ſupprimunt reuellendo excrementa, niſi forte per accidens,

quando eæ ab humorum affluxu cauſantur. Secundæ quoque concoctionis excrementa non ita euacuant. Bilis enim & melancholia quæ in ſua receptacula feruntur, in iiſque includuntur, intusque manẽt nec veniunt ad cutim, non ſic commodè poſſunt per eas expurgari: dico commodè, quia etiam ſuperpoſitis abdomini cauterijs ex parte purgantur. Vrinam etiam non euacuant ob eandẽ cauſam, & quia confertim, & quia nimis multa generatur: hinc in affectibus veſicæ, ſtranguria, dyſuria, diabete, auxilium nullum præſtant, niſi forte per accidens, ſicut iam de fęcibus diximus. Dico autem quod humores qui in venis ſunt de ſecunda concoctione, quatenus ex venis magnis perueniunt ad capillares & inde in habitum corporis & cutem, ac præcipuè excrementa tertiæ concoctionis quæ generantur in ſingulis partibus, poſſunt ſatis commodè per cauteria euacuari, præcipuè autem hęc, eò quòd in habitu ſint, & cutis ſit eorum locus expurgationis & lentè generentur; cauterium autem præſidium eſt quod lentè & paulatinè euacuat & ideò ſuperfluitatibus quæ lentè generantur maximè eſt deſtinatum. Verùm tamen dico, quòd nullus ſit humor qui ex natura ſua non ſit aptus per fontanellam euacuari, ſi eſſet in loco ex quo euacuari poſſet. Vrina, ſtercus, chylus, ſemen, quia non veniunt ad cutem, nõ euacuantur per fontanel-

las,reliqui vero omnes euacuantur;maximè qui ſunt in habitu; hinc qui in venis,indè qui in viſceribus aut proprijs receptaculis. Dubitari autem poteſt, an fontanellæ euacuent ſemen; videtur autem quod ſic: primò,quia experientia docet & multi medici teſtantur, quod plurimi ex longa talium vlcerum geſtatione fiant ſteriles; ſecundò,quia Hippocrates lib.de aer.aq.& loc. dicit quòd Schytæ fiãt ſteriles ex eo,quòd ad euitandam podagram ſoleant vrere arterias poſt aures. Sed reſpondeo ad primum,id non fieri ea de cauſa;ad ſecundum, velle Hippocratem id fieri, non quòd materia ſeminalis per vlcus euacuetur,ſed quòd propter inductam cicatricem & obſtructam viam ex capite in teſtes delabi non poſſit, ſicut ipſe in lib. de genitura teſtatur. Quapropter dico ſemen quod actu tale eſt, non poſſe fontanellis euacuari. Reliquos autem humores & quidnam poſſit per eas euacuari, inductione probabo, primò de excrementis facto ſermone. Etenim ſerum & aqua ſic educitur. Nam in hydrope (præter paracenteſim de qua hic non loquor) medici antiqui & moderni multa circa vmbilicum & vicinas partes cauteria ponunt,ad aquoſi humoris exitum moliendum. Albucaſis lib.1.c.31.32.& 25. ſuper ventrem, crura, pedes, in aſcite cauteria vrens,iubet ea aperta tenere, vt, inquit, exudet aliquid aquæ: & quidem veſicatorijs aquã extrahi

trahi ipſa ampulla aqua repleta manifeſtè teſtatur; ideòque in tumidis aqua cruribus ſolemus veſicatoria ponere in hunc finem. Pus quoque per eas educitur. Teſtes ſunt antiqui & moderni qui in empyemate pulmonis, hepatis, ſplenis, plurima ſuper thoracem & ventrem cauteria inurere, quæ diu aperta permanerent, docuerunt, ad paulatinam puris per ea eductionem. De vaporibus quoque non eſt dubitandum. Razes lib. de caut. dicit in commiſſura virtutis phantaſticæ fieri cauterium, & teneri apertum, pro melancholia & epilepſia, à flatu ac vapore. Pro vertigine ad euacuandos feruidos vapores in caput aſcendentes medici ibidem cauterium inurunt, in quem vſum, inquit Ægineta lib. 6. c. 2. & Alyab. 9. pract. c. 69, etiam exfoliant & adurunt cranium, vt tenuius fiat, ac melius humores perſpiratu euaporent, &, vt ſunt verba Albucaſis lib. 1. c. 48, vt alleuietur expiratio groſſorum vaporum ex eo. Idem teſtatur Auic. lib. 3. fen. 1. tr. 5. c. 8. Nam tractans de cura epilepſiæ factæ ab aura venenata aſcendente à pollice pedis, quidam, inquit, cauterizant ſuper pollice pedis, & quidam, inquit, ſuper digitos pedis, & vapor illius partis retentus eſt, & ſanati ſunt. De humoribus porrò naturalibus dubium eſſe poteſt, an eos omnes fontanellę euacuent. Dico itaque quod vlcus eſt indifferens ad omnes, & quod ex natura vlceris aut humo-

ris per ſe non ſit ratio, cur non poſſint omnes per vlcus euacuari, ſi ſint in loco conueniente. Facto enim in aliqua re foramine, non eſt ratio cur vnus humor magis quàm alius effluat, niſi forte humor craſſior ſit, quàm vt per foraminis anguſtiam tranſire poſſit, fluunt autem ad vlcus omnes humores, quare & per ipſum poſſunt euacuari: illud manifeſtum eſt ex eo, quod ideò vlcera plerunque praua fiunt & maligna, quod modò ſalſi, acres, bilioſi & melancholici humores ad ea confluant, & plerunque in corporibus cacochymis vlcera fiunt cacoethe & non prius curabilia quàm cacochymia tollatur. Neque dici poteſt quod melancholia craſſior ſit quàm vt queat per vlcus exire, quia & pituita per ipſum bene expurgatur, & ſanies, quæ exinde promanat, ſæpiſſimè lenta craſſa ac ſummè tenax eſt, dictumque ſuprà eſt, quòd in ſplenis efflorеſcentijs vlcera quamplurima antiquis & modò etiam modernis ſeto, inuri ſolent, ad cõtenti in eo humoris, nempe melancholici, diminutionem. Sanguinem verò etiam per fontanellas euacuari certum eſt. Nam quæ in naturalibus vlceribus ſanies eſt, nihil eſt aliud, quàm ſanguis optimus, qui in habitum è venis prolapſus, in vlcere in pus ac ſaniem tranſmutatur. Hoc ex eo probatur, quòd, qui plurima vlcera habent, minus creſcant: ideò enim adoleſcentibus & pueris minus cõueniunt fonticuli, quod

ipſorum

ipſorum impediāt incrementū. Imo non alia ratione ſterilitatem adferre, vt multis creditum eſt, videntur, quàm quòd melior ſanguis qui in ſeminis materiam faceſſere deberet, eorum beneficio in ſaniem vlceroſam conuertatur. Sed & ſenſus id docere videtur, cum ſepiſſimè vlcera illa pus ſanguinolentum ſanguinemque ipſum fundentia videamus. Iam verò bilem nihil impedit etiam per fontanellas atque vlcera euacuari. Si enim poteſt pituita craſſa, viſcida, frigida, ad motum inepta; multo certe magis tenuis mobiliſque humor. Sed animaduerſione dignum eſt, non hoc præcipuè dubitari, an iſti omnes humores ſint poſſibiles per fontanellam euacuari, hoc enim manifeſtum ſatis eſt; ſed maximè, an commodè & vtiliter: nempe an, ad eorum omnium cum abundant ablationem, debeat medicus fontanella tanquam ſingulari & proprio ac ad id deſtinato remedio vti; an verò ipſum id commodè non præſtet, ſed alia ſint quæ ſemper, citius, melius & cum minore moleſtia ſint vſurpanda. Si enim hoc eſſet, tunc meritò dici poſſet fontanellam ijs non conuenire, nec talium euacuationi proprium atque deſtinatum eſſe remedium. Quapropter notandum eſt, primò quòd fontanella ſit remedij genus parum ſimul euacuans, vt patet experientia: ſecundò, quod etiam lentè; quia enim parum ſimul, ideo lentè euacuat, vt ex eo patet,

quod

quod ideò debeamus cauteria ad multos dies menſes & annos aperta tenere: tertiò, quòd etiam valde ſerò operetur; multi enim dies ſunt antequam fontanella ſit in ſuo eſſe & actu euacuationis: quartò, quia eſt remedium inductum per vſtionem adeòque calorem & ſiccitatem ſecum adducens: quintò, quia eſt vlcus; vlcus autem eſt talis affectus, qui affluentibus acribus ſalſiſque & putridis humoribus facile malignitatem acquirit. His poſitis ſequitur, quòd nec atra bilis aduſta nec bilis nec ſanguis commodè per fontanellas queant euacuari. Confirmatur: primò, quia cum ſint calidiſſimi humores, calidiſſimóſque & acutiſſimos inferant affectus, eorum morbi nō habent diuturnitatem, ſed vel cito curantur, vel interimunt, ſoluunturq; non lenta ſolutione ſed impetu & criſi. Hinc fontanella quæ euacuat lentè, non poteſt eis prodeſſe: nam antequam eſſet in actu operationis, morbus vel interemiſſet, vel eſſet ſolutus. Secundò, quia, cum bilis ſit ſubtilis & tenuis, optimè & facilè per inſenſilem halitum & ſudores euacuatur; ſanguis verò per hyrudines, cucurbitulas, ſcarificationes & venas vbique per totum corpus obuias. Denique vbi ſanguinis detractione eſt opus, vt in ſanguineis morbis, plerumque ſubita & multa facienda venit euacuatio; quod ex eo prouenit, quòd, quādo ſanguis in aliquam partem fertur, cito fluit & multitu-
dine

dine peccat, ob eius in corpore copiam & ductuum per quos fertur, laxitatem, id autem fontanella effici minimè poteſt. Tertiò, quia, cum illi ſint humores calidi, quique morbum faciendo, febrim etiam plerumque vnà inuehunt, cauterij calore plurimum exacerbarentur & augerētur. Quartò, quia bilis atra & cholera & ſalſa pituita allabendo ad vlcus moleſtiam, intemperiem, & vlceris inducerēt prauitatem. Quintò, quia melancholia cum ſit terreſtris minimeque fluxilis, minus aptè poteſt per habitum euacuari, callóſque inducit, & vlcera ſiccat. Interim tamen, etſi his humoribus euacuandis non ita conueniat, neque ita ijs propriè ſit deſtinata, hoc tamē eſt per accidens, ideóque neque vniuerſale: per ſe enim & ex natura ſua poteſt omnes, vti ante dictum eſt, euacuare. Ideò interdum quoque & ſanguineis & bilioſis affectibus conuenit; & ſi morbus aliquis eſſet qui à bile lentè affluēte vel congeſta, vel etiam ſanguine, aut melancholia eodem modo originem haberet, æquè ei vt morbis à pituita factis prodeſſe poſſet; maximè ſi in habitu corporis eſſet, vel in loco vnde humores ad eam facilè peruenirent: ſic & in ictero & febribus, vertigine, à bile genitis, & gutta roſacea, alijsque affectibus eiuſmodi qui à ſanguine aut bile fiunt, ratione ſuæ euacuationis non rarò vſurpatur. Reliquum itaque eſt, vt pituita optimè per eam euacuetur

idque

idq́ue propter varias cauſas. Primò, quia, cum ſit frigida & craſſa, non poteſt ita commodè per poros cutis, per inſenſilem halitum aut ſudores excludi, ſicut bilis, ſed debet cutis aperiri, vt ſic per craſſas carnis poroſitates & laxiorem cutis viam tanquam ianuam tranſeat. Secundò, quia non habet vbiuis ſua emiſſaria à natura facta, ſicut ſanguis ſuas venas, quibus apertis poteſt vndique eſfluere. Tertiò, quia, cum ſit frigida & humida, nullam acrimoniam, ſalſedinem aut aſperitatem habet, neque inducit inflammationem aut vllam in vlcera malignitatem. Quartò, quia ipſa à cauterio non exaſperatur, ſed potius oppugnatur, & ad tẽperiem redigitur. Quintò, quia ipſa ſolet lentos ac diuturnos morbos facere, & qui ſolutione paulatina non criſi ſoluuntur, & quia plus quàm alij humores lenta fluxione & continua congeſtione peccat, contra quam nullum aliud quàm cauterium auxilij genus inuenitur. Quocirca medici plerumque in frigidis morbis & à pituita ortis, in omnibus frigidis & pituitoſis capitis, thoracis, ſtomachi, hepatis, matricis affectibus; in epilepſia, apoplexia, hemicrania, cephalæa, catharro, aſthmate, paralyſi, arthritide, in omnibus lentis & frigidis fluxionibus fontanellis vtuntur; adeòque propriè ſunt remedium indicatum ab humore, qui ſenſim & aſſiduè generatur, qui conſuetum exitum non habens,

bens, intra corpus detinetur; qui, vt ſenſim generatur, ita per hæc emiſſaria extra corpus debet expurgari.

CAP. XVI. *An fontanellæ reuellant, deriuent, intercipiant & euacuent à parte.*

CVM euacuationes aliæ ſint reuulſoriæ, aliæ interceptoriæ, aliæ deriuatoriæ, aliæ euacuatoriæ à parte, videndum eſt, an hæ omnes differentiæ in fontanellis inueniantur. Harũ indicatio ſumitur à loco humorum euacuandorum. Humores vel quieſcunt in parte, vel ſunt in motu & fluunt: qui quieſcunt, neque reuelli debent, neque deriuari, neque intercipi, ſed ex parte in qua ſunt euacuari: qui fluunt ijs omnibus auxilijs egẽt. Dictum autem ſupra eſt, fontanellam eſſe genus remedij euacuantis; quare vt ex aliqua parte euacuet neceſſum eſt: à qua autem euacuat, eius eſt euacuatiua: hæc ergo differentia ei conuenit, vt à parte euacuandi poteſtatem habeat. Denique cùm ſit remedium euacuans parum, non poteſt niſi ex propinquo loco euacuare; quæ autem talia ſunt, non niſi ad euacuandum à parte ſunt deſtinata, eò quòd propinquitas ad hoc ſit maximè requiſita. Verùm humor qui in parte quieſcit, vel ibi genitus eſt, vel eò fluxit, vtrumque autem optimè euacuat: qui in parte lentè congeritur, nec aliter per apertas vias educi poteſt,

præſi-

præſidio hoc lento optimè educitur; qui autem eò fluxit, non minus commodè. Qui enim per fluxionem in parte eſt, debet euacuari ſine vlla tractione: hoc autem facit fontanella, quia ob paucitatem euacuationis & tarditatem non trahit, vt plurima alia à parte euacuantia faciunt. Optimè ergo conuenit euacuationi illorum humorum qui lenta fluxione in partem inciderunt. Ad euacuandam à parte cauterijs vſi ſunt antiqui, cum ad epilepſiam, cephalęam, maniam, paralyſim, apoplexiam, ſuper ſutura coronali, in occipitio & circa caput cauteria poſuerũt; cum ad phtyſim, empyema, cordis palpitationem, ſuper thoracem; cum ad aquas hydropicorum, ad abſceſſus hepatis, ſplenis tumores, vteri ac veſicæ affectus, ſuper abdomen, ſumen, circa vmbilicum; ad arthritidem, ſuper coxam, genu, pedem ea poſuerunt, diu aperta relinquentes: quod Auicenna, Razes, Aëtius, Aegineta, Celſus, Albucaſis fecerunt. Cauteria quoque habent vim intercipiendi. Pręſtant autem id duobus modis, vel ratione cicatricis, vel ratione fontanellæ. Ratione cicatricis, iterum dupliciter; primò in quantum comburendo diuidunt & diſcontinuant ductus per quos materia ſolet fluere, vt nequeat amplius tranſmeare, ob productam in medio eius carnem & cicatricem, quæ vocari poteſt interceptio diuiſiua. Sic Auic. lib. 3. fen. 1. tr. 1. c. 33. pro dolore

capitis

capitis per conſenſum ventriculi, ne materia deferatur in caput, vrit arterias poſt aures: & de huiuſmodi medio cicatricis interceptionibus ſatis ſuperq́ue dictum eſt ſupra cap. 11. Secundò, in quantum cicatrice deſuper & in medio venarum inducta ipſæ conſtringuntur, vt nequeant ita liberum tranſitum humoribus decurrentibus concedere; cuius exemplum ibidem quoque ex Hippocrate in lib. de loc. in hom. c. 33. propoſitum eſt, quæ vocari poteſt interceptio conſtrictiua. Sed de ijs interceptionibus hic non agimus, ſed tantum de ijs quæ à cauterio fiunt, vt eſt fontanella, & inquantum euacuat, quæ vocari poteſt interceptio euacuatiua. Hanc interceptionem fontanellas præſtare dubium non eſt. Etenim quodcunque remedium euacuandi vim habet, ſi apponatur loco intermedio inter terminos fluxionis, vel in tali loco, vnde vis euacuandi poſsit ad illum locum intermedium peruenire, non dubium eſt, quin humorem aut vaporem deſcendentes aut aſcendentes, cum ad illum locum intermedium venient, totos vel ex parte euacuabit, & euacuando impediet quominus ad deſtinatum fluxionis terminum, ſiue terminum finalem & ad quem, poterunt peruenire; qui quidem modus eſt euacuatiuè intercipiendi. Hoc fine Raz. lib. de Cauter. dicit ſectorium poni in vtraque parte colli

ad ve-

ad venas organicas, quando, inquit, materia per illas partes videtur ab inferioribus ad ſuperiora aſcendere, monetq́ue notandum eſſe, quòd generale ſit ſic cauterizare in omni loco fontium, per quem humorum fluxus trāſire videntur ad membrum, ſiue ſurſum, ſiue deorſum, ad eorum interceptionem. Præcipuum autem de quo dubitatur eſt, an cauteria reuellant. Reuulſio debetur humori fluenti, fluens autem humor indicat vt ſiſtatur, ſiſtitur autem per ſui retractionem in contrarium; quod ergo reuellit, debet trahere in contrarium, nihilq́ue aliud eſt reuulſio, quàm humoris, qui in motu eſt, retractio. Quare, quæ trahere non poſſunt, non videntur poſſe reuellere. Nam vt, quod in motu eſt retrahatur, maiore vi eget ad tractionem quàm habeat ad fluxum: etenim non recurret niſi imprimatur illi vis aliqua ad motum contrarium, imò maior vis in contrarium, quàm antea habebat ad rectum: atqui fontanellæ non trahunt, ergo non reuellunt; probatur antecedens, quia fontanellæ nihil aliud ſunt, quàm quoddam vlcus, quædam diuiſio ac continui ſolutio in cute; talis autem diuiſio nullam per ſe facit tractionem. Itaq; humores non effluunt ex vlcere, quatenus trahuntur ab eo, ſed quatenus ipſi ſponte ſua ad id feruntur, vel à natura eò mittuntur, vel propria prolabuntur grauitate, & cum eò peruenerunt, non inuento à cute

obſta-

obſtaculo, per carnis poros exeunt. Verum poſito quòd euacuando traherent, quia tamen lentè euacuant, ideò quoque lentè traherent; quæ autem ita trahunt non reuellunt: nam ad reuulſionem opus eſt quadam tractione violenta & cita, & celerius oportet trahere quàm humor poteſt fluere, alioqui celeritas motus humoris, ſuperabit tarditatem remedij retrahentis, nec fiet reuulſio. Videmus autem fluxus ſubitò fieri: nam ſiue expulſione naturę, ſiue grauitate propria moti fluant humores, ſemper celeritatem magnam habent. Sic videmus tumores à catharris vna nocte, apoſtemata calida, vt anginas, pleuritides, quàm citiſſimè ingruere. Sed pro ſolutione diſtinguendum eſt. Nam fontanellæ vel ſumuntur pro ipſo ſolo vlcere relicto poſt vſtionem & actionem remedij cauſtici, vel vnà cum illa vſtione & alteratione præuia per quam eſt inductum. Si hoc modo ſumantur, tunc dico quod reuellunt per ſe & propriè: etenim cauteria inſignem excitant dolorem & calorē, ad quos ſemper fluxio ſequitur; ideò enim oportet repellentibus partes munire, ne ad hæc fluxio conſequatur; & cum non muniuntur, ſepiſſimè videmus inflammationes in particula contingere: quæ autem inſigniter trahunt, dubium non eſt quin reuellant, cum nihil aliud ſit reuulſio, quàm attractio verſus partem ad cuius oppoſitum humor fluit. Pro-

pterea ad attrahendum extrà, & reuellendum apoſtemata quæ occultantur & redeunt interius, ad venena extrà vocanda, ad humores ex alto trahendos, veſicantibus vtimur. Sin vero conſyderentur, vt ipſa nuda vlcera, & per ſe, tunc dico, quòd, etiamſi non ſic trahant & reuellant vt ante, eò quòd illa actio caloris & doloris deſierit cum vlcus eſt factum; tamen etiam adhuc reuellunt. Quapropter notandum eſt, quòd duplex eſt humor fluens, alius actu fluens, alius potentiâ. Hinc duplex eſt reuulſio, alia propria, quæ debetur humori fluenti actu, alia impropria, & quæ propriè auerſio dicitur; quæ competit humori quieſcenti in parte mandante & fluxuro, antequam fluat: illa fit cum tractione in cōtrarium, & non fit niſi facta quadam impreſſione noua in humorem, propter quam deſiſtat à primo motu & redeat vnde venit: hæc fit ſimplici euacuatione humoris quieſcentis à parte à qua eſſet fluxurus, antequam fluat, neq; opus habet tractione vlla, quia nulla debet ibi fieri reuulſio, quia nullus eſt motus. Dico itaque quod fontanellæ non propriè reuellunt, nec debentur humori actu fluenti, nec poſſunt eum qui in motu eſt retrahere, ſed tantum qui in potentia fluit, actu verò adhuc quieſcit; quæ reuulſio nihil aliud eſt, quàm ſimplex à parte mandante euacuatio. Ratio eſt, quia lentè euacuant & nō trahunt, & propterea

non

non competunt fluxionibus humorum, quæ confertim fiunt, tales enim debent præſidio confertim trahente in contrarium retrahi; ſed tantum impropriè reuellunt & auertũt: & propterea tantum debentur humori qui in parte mandante quieſcit, ſed breui fluxurus eſt, vt, antequam fluat, è vicino prius loco euacuetur; & propriè debetur fluxionibus lentis, eò quòd in his parum eſt quod fluit, nec valde magni momenti, nec indicat ſubitam & valde neceſſariam reuulſionem, ſed tantum longam & paulatinam multi illius, qui adhuc ſucceſſiuè fluxurus eſt, humoris euacuationem & auerſionem. Atque huic quidem ſcopo nullum remedij genus eſt, quod melius, imò æquè atque fontanellæ ſatisfaciat. Nihilominus tamen ad maiorem earũ commẽdationem addo inſuper, quòd etiam nonnullam propriam reuulſionem & tractionem præſtent: ſed illa exigua eſt & nõ impetuoſa. Per hanc autem eſt quòd non tantum auertant humorem fluxurum, euacuando eum à parte mãdante ex quacunque propinquitate, ſed inſuper ita auertant, vt etiam trahant illum in oppoſitum & ſint cauſa, vt, qui antea verſus vnam partem fluendi conſuetudinem habebat, nunc non tantum non fluendi, ſed & in contrarium & ad oppoſitam partem fluendi conſuetudinem induat; quod non fit ſine noua principij alicuius mouentis per cauterium impreſ-

ſione. Hæc autem actio planè reuulſoriæ eſt naturæ. Præſtat eam fontanella trahendo: ſi enim non traheret, ſed tantum euacuaret à parte mandante, faceret quidem non fluere humorem, ſed non faceret eum fluere in contrarium ac deſueſcere à primo fluxu & aſſueſcere oppoſito. Propter hanc vim fit, quòd cauteria quæ ad auerſionem parti mandanti apponimus, ponimus etiam in diſtantiori & ſecundum rectitudinem oppoſitâ parte, vt in contrarium fluxionem diſtrahamus. Sic ſi quis ſolitus eſſet perpeti fluxionem in pectus, brachio cauterium apponimus: eò enim breui tempore ita diſtrahitur materia, vt quæ ſolebat ante in pectus fluere, tota poſtea ad brachium ita conuertatur, vt clauſo ibi cauterio non iterum ad pectus ſed ad brachium ſæpiſſime fluat, ibique dolorem & apoſtema ſit cauſatura; quæ mutata fluendi conſuetudo ſine tractione aliqua fieri vllo modo nequit. Sed quomodo ergo iſta tractio fit? Reſpondeo, nõ aliter quàm in reliquis, quæ trahendi poteſtatem habent. Quomodo enim venæ ſectio, quæ tamen validè reuellit, cum non ſit niſi ſolutio quædam vnitatis venæ, trahit? Equidem non aliter, quàm quòd apertâ venâ ſanguis ſponte effluat, & continuitate totius poſterior pars ſequatur priorem: etenim illa apertio & vulneratio venę nullum per ſe motus principium ſanguini imprimit, nec eſt cauſa per ſe illius motus,
ſed

ſed tantũ per accidens, & quæ vocatur auferens prohibens. Sic quoque dolor & calor non per ſe trahunt, ſed per accidens; quatenus natura mittit ſanguinem ad partem dolentẽ calentemq́ue; ipſa autem natura eſt principium motus. Itaque fontanella quatenus eſt ſolutio vnitatis particulæ, cauſa eſt, vt humor qui ad nutriendam eam affluebat, nequeat retineri, ſed cum venit ad circumferentiam vlceris, propter inductam à diuiſione illa intemperiem, corrumpatur in ſaniem & ſic exeat; quo exeunte, natura deſtituta & fruſtrata fine nutritionis, mittit alium & iterum alium, & motum hũc ſemel impreſſum ſucceſſiuè vicini humores imitantur & conſuetudine ſequuntur; tanta eſt conſuetudinis in natura poteſtas. Et hac ratione fontanellæ ſunt cauſa cuiuſdam motus & tractionis, non quidem per ſe, ſed per accidens, vt de alijs quoque præſidijs reuellentibus eſt dictum. In quantum autem ſic trahunt, habent aliquam non ſolum auertendi, & à parte mandante nudè euacuandi, ſed etiam verè reuellendi poteſtatem. Verum tamen illa tam exigua eſt, vt fluentem humorem non poſsit retrahere, ſed tantum conuenit humori fluenti potentiâ; non vt auertatur nuda euacuatione, ſed contraria & reuulſoria. Alioqui nulla fluxio ferè tam lenta eſt, quæ non ſit celerior eiuſmodi tractione. Quapropter, vt concludam, dico

fontanellas non verè neque fortiter trahere, adeòque non eſſe remedium propriè reuellens aut dicatum humori actu fluenti, ſed impropriè reuellere, conuenireq́; humori potentiâ fluenti & fluxuro. Ac de hac reuulſione intelligendum eſt cum cauteria reuellere dicuntur. Interim tamen hæc reuulſio non eſt abſimilis propriè dictæ, & eaſdem fere conditiones habet quas hæc, vt nempe & in oppoſita parte & ad originem &c. fiat. Hinc ad humorem, quem fluxurum timemus, in eodem loco reuellentia ponimus, in quo ad actu fluẽtem poneremus: nam ſi actu vapor malignus aut humor ex vtero & inteſtinis in cerebrum ferretur, clyſteribus, cucurbitulis in femore, venæ ſectione in pede, reuelleremus; ijſdem verò etiam vteremur eodem in loco, etſi non actu flueret, ſed fluxurus tantum timeretur. Propterea auerſio veræ reuulſioni ſimillima eſt, & ſub reuulſione continetur, & cauteria quæ ſic auertunt, meritò reuellere dicuntur. Ad eiuſmodi reuulſionem faciendam pro catharris in vterum, articulos deſcendentibus, in capite occipitio brachio; pro humoribus & vaporibus qui ex infernis partibus in caput aſcendunt, ſuper partem mandantem & in cruribus cauteria applicantur. Auic.lib.3.fen.1.tr.1.c.33, Raz.lib. 9.rei med.c.11.pro dolore capitis per conſenſum ad hunc finem dicunt cauteria parti mandanti

danti eſſe applicanda, diuque aperta relinquenda. Galenus 3. de loc.aff.c.5. dicit quod medici puerum illum epilepticum ex aura à pede aſcendente, thapſia & ſinapi ſuper parte primò affecta poſitis, curauerunt. Aetius lib.7.c.49. in obſcuritate oculorum, ad reuulſionem, in occipite dicit inurendum. Galenus 5. meth. pro fluxione in thoracem thapſiam capiti inducit. Oribaſ. 10. coll.cap.13, Trall.lib.1.c.5, Areteus 1. curat. acut. ca.2, Paulus lib.1.c.4. pro epilepſia, lethargo, ad reuulſionem pedibus cruribusque veſicatoria ſuperpoſuerunt.

CAP. XVII. *Ex quibus partibus fontanella euacuet.*

POſtquam oſtenſum eſt fontanellas à parte euacuandi vim habere, reliquum eſt vt à quanam euacuent diſſeramus. Manifeſtum autem primò eſt, quod, cum fontanella ſit vlcus in cute, per ſe & proximè debeat ex partibus ſubcutaneis & carnis poris euacuare. Si enim ex vlla parte, certè ex hac: hæc enim alijs illi propinquior eſt; omnis autem è longinquo tranſitus eſt per medium & magis è propinquo, quàm ex longinquo vnumquodque euacuat. Itaque ſubcutaneum remedium eſt fontanella, & maximè quæ in habitu corporis ſunt, & per carnis poros & muſculos feruntur, euacuat & ſpecialiter in cutaneis affe-

ctibus ſingulare eſt remedium. Conſecutiuè verò etiam educit è venis, quatenus nimirum in habitum corporis & in cutem capillares venę deferuntur: maximè verò id fit cum vlcus profundum eſt; tunc enim extrema venularum illarum cõſumpſit, vnde hiant, & largius quæ in ſe continent, effundunt. Porrò mediantibus venis capillaribus etiam educit è venis maioribus, & per has quoque ex partibus interioribus & viſceribus: niſi enim è venis cauteria euacuarẽt, fruſtra pro internarum partium affectibus brachijs aut cruribus adhiberentur. Nam quæ ibi ſunt, non alia ratione ex interioribus euacuant, quàm beneficio venarum quæ exinde in brachia ac crura deferuntur. Euacuãt autem ex venis, tum exitu humoris per venarum capillarium orificia, tum proximè ex ipſis venis magnis, occulta per eorũ tunicas exudatione; quæ ratio eſt, vt, cum cauteria brachijs, cruribus affiguntur, moneant medici vt locus per quem maiores venæ ex quibus euacuare volumus, decurſitant, eligatur. Ex partibus porrò interioribus euacuãt duobus modis; primò mediantibus venis, ſecundò immediatè. In quantum cauteria è venis poſſunt euacuare, eatenus poſſunt ſucceſſione quadam euacuare ex ipſis venis quæ cum venis illis, iuxta quas applicari ipſa poſſunt, habent communionem. Quia autem quæ exterius per corpus feruntur venæ notabiles, ad

les, ad quas cauteria poni poſſunt, ſunt vel in brachijs vel in cruribus, ideò dico quod illæ partes internæ à quibus illæ venæ crurum & brachiorum deriuantur, poſſint per ea euacuari; caput ratione venę cephalicæ; cor & thorax, baſilicæ; vterus, venarum quæ in cruribus ſunt. Aliæ partes, vel quòd remotiores ſint, vt hepar, renes, lien, æſophagus, aſpera arteria, per fontanellas medio venarum nequeunt expurgari. Secundus modus quo videntur etiam fontanellæ ex internis viſceribus poſſe euacuare, eſt, cum non in cruribus aut brachijs, ſed ſuper ipſas partes cauteria extrinſecus ponuntur: vt pro ſtomacho, ſuper eius regione; pro renibus, in dorſo; pro vtero & veſica, in pectine, &c. qui modus ſi vtilitatem habet, omnium partium expurgationi poteſt conuenire, neque erit vlla pars in toto corpore quæ non poterit fontanellarum beneficio euacuari. At ſi quæ illac euacuatio fit; non fit, vt ſupra, mediantibus venis. Etenim illæ partes externæ non communicant cum viſceribus internis venis vllis, quia nullæ ſunt venæ quæ ex ſtomacho, veſica, ſplene, hepate ad externum ventris locum feruntur; ſed fieri deberet, quatenus materia per tunicas & ſubſtantiam viſcerum interiorum, per membranas, peritonæum & pleuram penetrat ad locum fontanellæ. Quapropter magna conſideratione dignum eſt, an ſic per media illa corpora poſſit

materia

materia intus in viſceribus peccans fontanellis extrorſum trahi & educi. Videtur autem quod non. Nam quomodo poterunt craſſi & frigidi humores per meninges, per pleurã, per peritonæum, denſas ſolidasque membranas, per veſicæ, ſtomachi, inteſtinorum ſolidam ſubſtantiam, per membranas hepar, lienem, renes veſtientes earumque ſpiſſam carnoſitatem pertranſire? & vt per ea tranſeant, quid per inania ſpatia quæ inter exteriorem ventrem & partes interſtant, eos attollit? Sed in contrarium eſt authoritas antiquorum. Etenim pro earum partium intemperiebus cum materia, ijſdem cauteria inuſſerunt, iubentes diu aperta permanere; non alio fine, quàm ad humorum in ijs contentorum euacuationem. In vertice pro cephalæa ponit Aetius lib. 6. c. 50: pro catharri deſcendentis euacuatione, Albuc. lib. 1. c. 42: ſuper ſtomachum, pro ipſius euacuatione, Ægineta lib. 6. c. 4, Albuc. lib. 1. c. 8, Alyabb. 8. pract. c. 31: ſuper pectore ad puris eductionẽ, Ægineta lib. 6. c. 44, Albuc. lib. 1. c. 3, minimè de paracenteſi, ſed cutaneis vlceribus intelligentes: pro ſplenis tumoribus, quæ diu aperta volunt permanere, euacuationis ſcopum inſinuantes, ponunt Auic. lib. 3. fen. 16. tr. 1. c. 7, Ægineta li. 6 c. 48, Albuc. lib. 1. c. 31, Alyabb. 9. pr. c. 76. Sic quoque pro renibus, pro veſica, pro inteſtinis, humorum præſentia infeſtatis,

ſuper

ſuper eorum regione, hoc fine cauteria inurere Albucaſis docet. At quomodo ergo voluerunt hos humores educi? Modum videtur aſſignare Albuc. lib. 1. c. 31 & 32, cum ſuper ventrem in hydrope cauteria multa ponens & diu aperta permanere iubens, inquit, vt reſudet aliquid aquæ: videtur enim ijs verbis inſinuare, id per modum tranſudationis fieri. Sed difficulter comprehenditur iſta exudatio. Nam ſi poteſt aqua per peritonæum exudare, magis poterit per carnem & cutem; cur ergo non exudat ſine cauterio? & ſi poteſt aqua, cur non penetrat potius flatus in tympanite? Si exudationi locum damus, nihil erit non peruium in toto corpore, nec ſpiritus in neruis, nec humores in venis & arterijs, nec excrementa in ſuis receptaculis poterunt includi, quin exudent. Verum, cum iam aqua tangit peritonæum, forte non difficulter, vt Albucaſis dixit, poterit tunc aqua peritonæo imbui & tranſudare, ac eadem ratione humores per ventriculum, hepar, matricẽ, &c. ſed cum iam per eas partes exudârint, quomodo per inanitatem ventris attolluntur in cutim, & ei adhærent, vt iterum per peritonæum exudent? At vero Ægineta, non per exudationem ſed per tranſeuaporationem videtur ſignificare hanc euacuationem fieri. Etenim lib. 6. c. 49. iubens in longis ſtomachi defluxionibus ſuper ſtomachum cauterizare, admonet vt cauteria diu

diu aperta relinquantur, vt maiore, inquit, per ipſa difflatu ventriculus fluxione liberetur: Et cap. 2. in defluxu catharri ad thoracem, caput, inquit, ſupernè vrunt & os ipſum attenuant, vt ſeruato diu vlcere humores illinc perſpiratu diſſipentur, euacuenturque. Verùm ego partim ſubſtantiæ humoroſæ exudatione, partim ac maximè (propter dictas rationes) eius in vapores & halitum conuerſione, ſicque expiratione, ex illis euacuationem fieri credo. Atque hæc quidem dubitationem non habet: illa verò, etſi difficilior videatur, minimè tamen impoſſibilis eſt; cum & in alijs partibus humores exudatione ex vna in alteram delabi non rarò videamus. Etenim contenti in mẽbro humores tẽpore poros eius omnes penetrãt, & eius ſubſtantiam penitus peruadunt, in eamque intimè imbuuntur; vt non mirum ſit tandem & pertranſire poſſe, & ſic quodammodo tranſudare; non aliter quàm corium diu in aqua humectatum, ita vt liquorem penitus imbuerit; ſi prematur, eum vndique reddit & quaſi ſudorem per poros effundit. Quia tamen, etiam cum ex-
" udarunt è membris, difficilius humores in al-
" tum attolluntur; ideò, cum ſuper thorace aut
" ventre fontanellæ ponuntur, iudico expedire,
" vt ſuper vſtum locum emplaſtra leniter attra-
" hentia ſæpius ponantur; quò ſic vi quadam ad
" ſuperficiem & fontanellæ locum extrahantur.

CAP.

CAP. XVIII. *An fontanellæ generalem an particularem euacuandi vim habeant.*

PRęſidiorum,quę euacuando conferunt, alia generalem, alia particularem euacuandi facultatem ſortiuntur. Generalis euacuatio eſt, qua totum corpus aut ſaltem præcipuæ omnes partes euacuantur: particularis, qua vna aut altera tantum. Dubium itaque videri poſsit; in vtrorum numerum fontanellæ ſint referendæ. Dupliciter autem intelligi poteſt, præſidia aliqua totum euacuare; vel vt ſimul & ſemel, id eſt, vnico actu & tempore & non mutata parte ex qua ipſa primò euacuant; vel vt pluribus actibus, ac tempore ſituque eorum variato. Vnica venæ ſectio, vna purgatio, vnus ſudor ac balneum totum corpus, quãtum ex natura ſua ijs poſsibile eſt, euacuant, vna continuatâ operatione: at emplaſtra diſcutientia, frictio, ſcarificatio, hyrudines, fomenta, cucurbitulæ non item; cum ſint propriè particulares euacuationes. Attamen quia nulli parti, ſicut aliæ quædam, alligatæ ſunt, aut proprię ſed omnibus cõmunes, quatenus ſingulas quibus immediatè adhibẽtur ſeorſim poſſunt euacuare, eatenus omnes & quodammodo totum atque vniuerſaliter euacuare. dici non immeritò poſſunt; etiamſi earum generalitas in diuerſis ſolum numero actibus & mutabilitate ſitus

earum

earum conſiſtat. Etenim ſcarificatio, fomentum diſcuſsio, &c. etſi nõ euacuent, niſi illam partẽ cui ſuperponuntur; tamen inquantum poſſunt diuerſis partibus apponi, modò vni, modò alteri, & dũ vni apponuntur, illam; dum alteri, alterã euacuant, & ſic de omnibus, adeò vt nulla pars in toto ſit cui nõ poſsint adhiberi, & quam adhibitæ nõ poſsint euacuare; ratione quadam generales & totius euacuationes appellantur. Verum quæ euacuationes à parte inſeparabiles ſunt, ſed propriæ & determinatæ ad aliquã certã, ſicut hæmorrhoides, mẽſes, vrina, lachrymę, tuſſis, errhina; hac ratione vniuerſales fieri minimè poſſunt. Etenim nõ poteſt tuſſis cras alterius quàm hodie, partis euacuatio eſſe; cũ neque ſtomachus neq; vterus neque inteſtina tuſſiẽdi habeãt facultatẽ. Hac ergo generalis euacuationis habita conſyderatione, dico primò: quod fontanellæ ſint euacuans generale. Etenim ſunt remediũ indifferens ad omnes partes, quod ſucceſſiuè poteſt ſingulis partibus applicari, & ſic ſucceſsiuè eas euacuare: nam capiti adhibitæ, caput; thoraci, ventri, epigaſtrio, cruribus, pulmonẽ, ſtomachum, vterũ euacuant: nullaq; pars in toto eſt, quę nõ poſſit aliquãdo ab ipſis auxiliũ ſentire. Verũ hæc generalitas eſt impropria, & in ſucceſſiua tantum pluriũ fontanellarum in diuerſis partibus applicatione cõſiſtit. Propriè autẽ illa prę ſidia generalia ſunt dicenda, quę ſimul &

mul & eodem tẽpore totũ corpus poſſunt euacuare. In horũ ergo numero an cauteria ſint ponenda, eſt videndum. Quapropter notandũ eſt, quòd, vt præſidium aliquod poſſit totũ corpus euacuare, duo habere debet: primũ eſt, vt validè & fortiter operetur; quod enim tale eſt, nõ tantũ euacuat quod in propinquo loco eſt, ſed etiã progreditur ad partes remotas & cõſecutiuè ac ſucceſſione quadã etiã ex ijs educit totũq; euacuat: ſecundũ eſt, vt euacuet per partem quæ ſit vniuerſalis; quæ nimirũ vel ſit origo, vel ſentina omniũ corporis ſordium, vel ex toto in ſe latè patẽtes & multiplices ductus, vel quomodocũque aliter cũ omnibus totius corporis partibus inſignẽ communionẽ habeat; vt ea euacuata, vel per totũ diſſeminari amplius humores impediãtur; vel in eam, tracti ab ipſo præſidio, cõmeare vndique poſſint. Quod itaq; prę ſidium his conditionibus præditũ eſt, generale; quod nõ, particulare eſt dicendũ. Purgatio, quia ſtrennuè euacuat & primariò eas partes quę ſunt ſcaturigo omnium humorũ & ſordiũ in toto corpore, & viciſſim quoq; ſentina in quã natura ex toto eas deponit, vt ventriculũ, inteſtina, hepar, maiores venas & cõſecutiuè (propter earũ cum toto per apertos ductus colligantiam) ex alijs membris ipſoq; corporis habitu; meritò eſt euacuatio vniuerſalis. Pariter quoq; & phlebotomia; quia & multũ euacuat, & ex hepate parte generaliſſima

& me-

& mediante eo ex venis omnibus maioribus, minoribus, ac toto denique habitu corporis. Præſidia illa, quæ primariò ex toto habitu corporis euacuant, vt ſudores, inedia, balnea, ſunt etiam generalia; verùm minus prædictis: generalia, quia etiam validè euacuant, & quia totum corporis habitum indifferenter, nullam verò partem determinatè; & conſecutiuè ex venis & continuata ſerie, ex omnibus partibus internis; propter ductus & meatus, qui ex omnibus corporis partibus in habitum deſinunt, & ex quibus in eum natura ſæpe ſuas ſuperfluitates demandat & expellit: minus verò generalia ſunt, quia minùs multum, quàm illæ euacuāt, & quia per exiguos ductus, nempe cutis & carnis poros; propter quod non poſſunt magnam craſſorum humorum abundantiam, ita vt illæ, tollere, ſed potius reliquias ab ijs relictas: & ideò in corporibus plenis & cacochymis non niſi illis præmiſſis adhibentur. Itaque alia alijs ſunt generaliora, & quę magis generalia ſunt, minus generalibus ſunt præmittenda; ex quo non ſequitur, ea quæ poſtmodùm adhibētur, eſſe particularia, ſed minùs tantum quàm alia eſſe generalia, & ſic reſpectiuè tantum particularia. Nam etſi illa primò tantùm habitum corporis euacuent, conſecutiuè verò partes omnes internas; non ideò particularia ſunt: quia & eâdem ratione phlebotomia & purgatio primariò in-

ternas;

ternas, conſecutiuè tantum, remotiora viſcera & habitum corporis euacuant. Eſt autem totus habitus corporis pars vniuerſalis, cum omnibus corporis partibus æquam habens communionem. Verum quæ exiguę ſunt euacuationes, vel vni certæ parti ex natura ſua propriæ, vel quæ ſuper vnam tantum partem ponuntur; neceſſariò ſunt particulares. Sic inſenſilis tranſpiratio, frictio, diſcutientia medicamenta, hyrudines, clyſter; quia paruæ ſunt euacuationes: mictio, tuſſis, menſes, hæmorrhoides, vomitus, coitus, errhina, apoplegmatiſmi, lachrimæ, pili; quia certæ parti propriæ ſunt, à qua ſunt inſeparabiles, per quam neceſſariò determinantur, & particularizantur: & cucurbitulæ, ſcarificationes, frictiones, fomenta, &c. etſi ex habitu corporis euacuant; quia tamen non ſunt totius habitus, ſicut ſudor, & communiter ſuper certis tantum partibus, non ſuper toto, ponuntur; ſunt euacuationes particulares. Interim tamen diſtinguendum eſt inter eas: nam quæ valde imbecillæ ſunt, neque ex natura ſua magnæ fieri poſſunt; vt quas primo loco poſuimus: denique quæ addictæ ſunt tali parti, quæ non habet cum toto communionem, aut ad quam totius excrementa nunquam tranſmittuntur, aut per quam non fit vniuerſalium morborum vnquam à natura ſolutio; vt ſectio paruæ & particularis venæ, vt frontis, ſub lingua, cucurbitulæ, ſcarificatio-

ficationes in certo & particulari membro, lachrymæ,auriũ ſordes, errhina,apophlegmatiſmi,ſputum; ſunt merè particulares. Quæ verò tales ſunt, vt euacuent partem quæ cum toto magnam habet communionem; quia conſecutiuè illius euacuatione totum quoque euacuatur, vt ſunt vomitus, coitus, menſes, hæmorrhoides,vrina:denique,quæ ſic variari poſſunt, vt ſiue intenſiuè,ſiue extenſiuè magnæ euadere poſſint;non tantum minus particulares ſunt,ſed etiam & vniuerſalium naturam induunt. Sic cucurbitulæ, ſcarificationes,hyrudines,fomenta; quia eorum vſus poteſt longo tempore continuari,& poſſunt, nõ tantum ſuper vno particulari membro, ſed ſuper toto corpore magno numero adhiberi; acquirunt naturã vniuerſaliũ euacuationũ.Ex quibus apparet euacuationum alias eſſe generales, alias particulares, magis minúſue,alias vtrinque participare;& quæ particulares ſunt,generales, & generales, particulares euadere poſſe:prout validius aut debilius euacuant, aut per partem maiorem cum toto communionem habentem, aut magis minúſue generalem. Venæ ſectio,etſi ſimpliciter loquẽdo, generalis ſit,nempe quæ in magna vena fit, eſtque copioſa; tamen particularizatur, ſi fiat exigua quantitate, aut ſi fiat in vena parua, aut non habente propinquam cum toto aut cum hepate communionem.In pleuritide ſecta interna

cubiti

cubiti vena in magna quantitate, etſi euacuet à parte, tamen & à toto & plethoram deponit, eſtque vniuerſalis: & propterea poteſt etiam in initio adhiberi: at in exiguâ quantitate, tantum eſt particularis, & tantum à parte affecta euacuat, neque tollit plethoram: & ideò in principio adhiberi non poteſt; ſed inflammationem augeret, niſi primũ aliâ ſectâ in oppoſito latere venâ plethora eſſet diminuta. Sic quoque ſectio baſilicæ venæ, medianę, &c. eſt vniuerſalis; venę verò frontis, vel ſub linguâ, & quæcunque ad localem reuulſionem & ſimplicem deriuationẽ aut euacuationẽ inſtituitur, particularis. Per particularẽ enim & paruã venam ipſa phlebotomia determinatur ad certæ particulæ euacuationem. E contra quoq; etiam parua vena aperta, ſed diu multumque ſanguinem effundẽs, etſi particularis ſit, & certam partem maximè & immediatè euacuet; continuata tamen tractione etiam fit vniuerſalis. Cucurbitulæ paucæ ac parum euacuantes & particulari membro affixæ, euacuant particulariter; plurimæ, in toto corpore, vel iuxta magnas venas & multum euacuantes, generaliter: & ideò generalis euacuationis per venæ ſectionem faciendæ, in ijs, qui eam nõ ferunt, vices ſæpiſſimè habent. Eadem ratione balnea particularia, vt pedum, aut inſeſſus dictus, fomenta peculiarium membrorum, hyrudines, ſcarificationes, frictiones, certarum

partium, ſunt particulares euacuationes illarum partium, quibus ſuperponuntur; eadem totii adhibita, diu continuata & multum euacuantia, ob magnitudinem euacuationis & partium quas amplectuntur extenſionem & vniuerſalitatem, redduntur generales. Sic hyrudines alteri particulæ appoſitæ euacuationem facient particularem; appoſitæ hæmorrhoidibus, quatenus per has aliquando generalis euacuatio fieri poteſt, generalem. In ijs euacuationibus, quæ certæ parti affixæ ſunt, ſola magnitudo euacuationis auget & minuit generalitatem. Sic clyſteres fortes, vomitus ſolennis, hæmorrhoides, menſes, vrinæ fluor, coitus, cum exuperant, generalem faciunt euacuationem; & ſæpe videmus naturam per ea generales totius corpotis morbos terminare ac præcauere: cum deficiunt & minus operantur; tantum partes quibus dicatæ ſunt, euacuant. Hinc porrò & ſubiecti corporis ſtatus remedij variat naturam: nam ſcarificationes, cucurbitulæ, hyrudines, in puerilibus, teneris & non valdè plenis corporibus; generalem euacuationem præſtare valent, minimè in magnis & valde plenis: etenim eadem euacuatio minor eſt in pleno & magno, quàm vacuo paruoque corpore: & ideò in illo paruitate ſua tantum particularem euacuationem obire poteſt; in hoc eius magnitudo ſufficit ad generalem. Denique in quibus ob debilitatem maiora re-

media non admittuntur, in ijs minora & magis particularia maiorum & generalium obtinent locum. Ex his autem quid de fontanellis dicendum ſit facile patet. Quapropter dico ſecundò, quod propriè fontanella ſit remedium euacuans particulariter: primò, quia debilem & valde paruam euacuandi vim eſt ſortita, quæ nequit ſe ad omnes partes extendere: ſecundò, quia per habitũ trahit, & in cute & plerumque in vno tantum aut altero membro particulari, vt brachio aut crure ponitur, per quod ad certę tãtum partis euacuationem determinatur. Ideo Rabby Moyſes 6. epidem. dixit, reliquias generalium euacuationũ in fortibus ægritudinibus cauterio corrigi & euacuari: & Guido de Caul. tract. 7. doct. 1. c. 3. id eiſdem verbis confirmauit. Dico nihilominus tertiò, quod fontanellæ nõnunquam etiam euadant vniuerſales, triplici modo: primò, cum iuxta magnas venas ponuntur, aut in inguinibus, aut axillis; quæ ſunt loca cum præcipuis viſceribus magnam communionem habentia, & per quæ natura non rarò ſe exonerat, & totius morbos iudicat: ſecundò, cum multum & diu fluunt & multiplicantur, magnoq́ue numero ſuper totum corpus adhibentur, vt ſex, decem, duodecim; ſicut in lepra alijſq́ue affectibus antiqui nõ raro fecerunt: tertiò, cum in talibus corporibus ponuntur, quæ generalia illa præſidia, purgationem aut venæ ſe-

ctionem,non poſſunt tolerare : nam in ijs dicit Guido loco citato, quòd eorum vicem gerant. Etſi autem inuri non debeant fontanellæ,quin generalia illa pręſidia,nempe purgatio & phlebotomia ſint prægreſſa, non tamē ex eo ſequitur eas particulares eſſe, ſed ſolū minùs,quàm illa generales; adeòque particulares in reſpectu tantùm eorum,minimè vero abſolutè.Nam vt oſtenſum eſt, in generalitate inuenitur magis & minus,& quæ magis generalia ſunt,ſemper minus generalibus ſunt præmittēda. Quocirca non ideò eas generales eſſe dico,quod æquè,vt venæ ſectio aut purgatio,ſint generales, vel quod ſufficienter,vt illa,plethoram aut cacochymiam primò deponere poſsint, adeò vt illis opus non ſit, vel vt eorum vicem poſsint adimplere; ſed tantùm, quia ex toto, non autem ex determinata parte euacuant. Quanquam & vti cum Guidone dixi, hoc vltimo caſu etiā ita poſsint eſſe generales, vt maximè generalium euacuationum, nempe venæ ſectionis aut ſaltem purgationis munere fungantur.

CAP. XIX. *De differentijs fontanellarum fonticulo, ſetone, phœnigmo, & eorum viribus.*

HActenus de viribus fontanellarum in genere egimus; nunc ad ſpecies earum tranſeamus. Differentiæ fontanellarum

rum ſumuntur à differẽtijs vlceris. Vlcus aliud eſt planum, aliud cauum: ſi cauum, illud vel vnico eſt foramine, & fontanella propriè dicta ſeu proprio nomine Fonticulus appellatur; vel duobus, quę tanquam extrema in cute emicant, medio ſub carne occultato: & vocatur ſeto, ſetaceum, ſetamon, ticio, illaqueatio, ſedaginum, Arculano, Razi ſectorium. Si planum eſt, vocatur phœnigmus ſeu veſicatorium aut magis propriè veſicatio. Hæ omnes ſpecies antiquis notæ fuerunt. Vbicunque enim cauterium ad euacuandum, aut quod diu apertum manere velint, facere iubent, nec exprimunt ſpecificando ſetaceũ aut phœnigmum; de fonticulo ſunt intelligendi. De ſectorio multa ſcripſit Razes in tractatu de Cauterijs. Ægineta lib. 3. c. 18. in cura paralyſis: Carnem, inquit, quæ intra muſculos reſoluta eſt, ferris oportet candentibus, exiguis, tenuibusque tranſmiſſis adurere, & lib. 6. c. 48. ſuper lienem & hepar cauterium ponens, expreſſius; Cute, inquit, hamo eleuata, ferro candenti per totum ipſa aduretur, vt vnico impreſſu duæ fiant cruſtæ: docetque ibidem & bidentatis & tridentatis ſetonibus vti. Veſicationem porro ſeu artem cutem in ampullam eleuandi eis cognitam fuiſſe, ac imprimis Galeno, Æginetæ, Razi, Auicennæ, ita clarum eſt ipſorum ſcripta perlegenti, vt operam perdiderim comprobando. Sed & Aetius ex Archi-

genis antiquiſſimi medici ſententia, pro hemicrania & cephalæa ex cantharidibus vlcera facere, excitatis veſiculis quæ diu aperta maneãt, lib. 6. c. 50. docuit. Hæc omnia fontanellarum genera, cum ſint vlcera, communicant in illo generali effectu, quẽ vlceribus adſcripſimus; humores nempe frigidos euacuandi. Verum cum ſingula ſpecificentur & determinentur per certas quaſdam differentias; fit, vt in ratione euacuandi prædictos humores, habeant aliquam differẽtiam & determinationem. Nam in quantum vlcera, inter ſe non differunt viribus; ſed vt talia vel talia, profunda vel ſublimia, maiora, minora, citius vel longiore temporis morâ producta, veſicantibus ac mitioribus vel eſcharoticis aut fortiſſimis genita. In quãtum vlcera, conueniunt omnia in vno genere remedij euacuantis & ab eodem indicantur; nimirum præſentia humoris. Nam cum vnum tantum ab vno indicetur, materiæ præſentia ſolum indicat vlcus in genere: at accidentia, quæ materiæ illi adueniunt, vt quod pauca ſit aut multa, profundè aut in ſuperficie ſita; tale ac tale vlcus indicat. Materia multa fonticulum expoſcit; quia fonticulus eſt maior & plus euacuat: pauca, ſetonem aut veſicationem: quæ in profundo ſita, profundum vlcus & cauum; quæ cõtrà, planum. Quapropter, cùm fonticulus ſit vlcus magnum & cauum, & multum euacuans, indica-

tur à

tur à materia multa & profunda: veſicatio cùm ſit planum, non diu durans & parum euacuans; à pauca & in ſublimi poſita: ſeto qui medio loco eſt; à media materia indicatur. Coindicant porro alia ad ſpeciei huius vel illius electionẽ. Sic, etiãſi materia peccans ex ſe ſimpliciter tantum fontanellam indicaret, non hanc vel illam ſpeciẽ, aut interdum magis hanc quàm illã; pars tamen & corpus & ætas, aliaq́, quę coindicant, modo vnã, modò alterã ſpeciem præferri monẽt, ac ſæpe eam quæ à cauſa morbifica indicatur, adhiberi nõ patiuntur. Pueri, imbecilli, macilenti, pars non ſpiſſa, vt abdomen & ſubiectas venas ac neruos habens; profundũ vlcus reſpuunt, ſed vel ſetonẽ vel veſicationem expoſcunt. Differt ſeto à fonticulo in eo, quòd ille non ita altè penetret, & maiorem cutis partem perforet: ideo in cutaneis affectibus, vt vitiligine, impetigine, alijsq́ue cutis fœditatibus, plus ſetoni quàm fonticulo eſt fidendum. at fonticulus in grauioribus malis potior exiſtit, ijsq́; qui à profundis corporis partibus proueniunt, & in quibus maiori opus eſt euacuatione: plus enim per fonticulos quàm per ſetones humorũ educitur; etſi hi illis difficilius conſolidentur. Atque hoc quidem per ſe & cõuenienter atque ex natura ipſius præſidij ita fieri intelligendum eſt: nam per accidens fieri poteſt, vt plus ſeto quàm fonticulus educat; nempe cum ſeto magnus

gnus eſt, fonticulus paruus; aut cum ille plus motione, frictione aut acribus ſuperpoſitis irritatur. Propterea in lentis magis ac longis malis, & vbi potius lenta & diu durans, quàm cita & affatim facta euacuatio prodeſt; ſetones ſunt potiores: ſicut in oculorum, aurium, aliarumque partium affectibus, qui non ita magni ſunt, & potiùs conſuetudine fluendi, quàm humorum vitio laborant. Differt veſicatorium ab vtriſque, quòd minus euacuet; cum ſit planum nec diu perduret: denique quod ſit ſecurius, & omni loco, etiã neruoſo, arterioſo, magis commodum; cum & malleolo & carpis manuum poſsit applicari, vbi neutrum illorum admitteretur. Ideo à veſicatorio vt leuiore ſepiſſimè incipimus in iis malis vbi fonticulus indicatur, & ſi id non ſufficiat, tunc demum fonticulum excauamus. Quapropter vbi diuturna & multa humoris euacuatione opus eſt, minimè veſicatorio eſt vtendum. Præcipuè autem hoc vtilitatis habet, quòd, cum fiat à medicamentis non ita vrentibus, ſed inſigni attractrice vi pollentibus, eò quòd veſicantia & rubificantia ſint in genere attrahẽtium ſumma, & talibus quæ diu ſuper partem hærent, vt decem, duodecim, aut quindecim horis; maiorem diſcutiendi & attrahendi ex alto, adeòque reuellendi vim habeat, quàm vllum aliorum: propterea quòd ferrum tantùm in ſuperficie ac ſtatim

tim

tim vim ſuam exerceat, & cauſtica, præter hoc, etiam cruſtam faciendo iter ſibi præcludant ad interiora penetrandi. Et propterea in malis quę profundius hærent ac firmius, ac vbi materia ex alto extrahenda eſt, vt in arthritide, & maximè iſchiade, in cephalæa, aſthmate, colica, cœliaca, paralyſi, apoplexia; alijs fontanellis præfertur. Sic quoque plus ijs confert, vbi magis cita quàm magna euacuatione eſt opus; vt in puncturis venenatis, in febribus peſtilẽtibus & malignis tumoribus qui intrò repũt; metu ne ad membrum aliquod nobile ferantur: & vbi quod euacuandum eſt plus reuulſione eget forti quàm magna euacuatione; vt in oculorum affectibus & ſuffuſione. Præualet quoque in euacuatione ſeroſorum humorum & flatuum; vt ex aquoſo illo humore qui in veſicula continetur, diſcere licet. De ſinapiſmi viribus qui à phœnigmo non multum differt, videndus eſt Oribaſ. 10. coll. c. 13. Aetius lib. 3. c. 192, & Paulus lib. 7. c. 19, alijque.

CAP. XX. *Quibus indicationibus cauteria ſatisfaciant, & quomodo roborare dicantur.*

EX his nunc omnes cauteriorum vires, ac quibus in morbis conueniant, & quale remedij genus ſint, elucet. Sunt autem multiplicis vſus, & omnes fere complent medicandi

dicandi ſcopos, omnes omnium medicamentorum ſupplent facultates. Quantum ad primas qualitates, ipſa habent vim alterandi: per ſe quidem ad calorem & ſiccitatem; per accidens verò (euacuando, vt dictum eſt) ad frigus & humiditatem. Quantum ad ſecundas; per ſe calore ſuo fundunt & liquefaciunt humores; diſcutiunt humores, flatus, vapores tum per ſe, tum per accidens ratione fontanellæ; attrahunt quoque calorem, ſpiritus & alimentum verſus partem: vt de ſinapiſmo ac dropace in paralyticis, in particulis quæ contabuerunt, in defluuio capillorum, conſtat. Habent etiam rationem remedij aperientis multis modis. Primò; quatenus euacuant humores & fontanellæ vſum præſtant, poſſunt internas obſtructiones; quæ antea à præſentia eorum cauſabantur, è medio tollere: ſecundò, ſunt apertoria cutis, faciuntque, vt qui antea humores per cutim exire non poterant, nunc tãquam foribus apertis ſine moleſtia poſſint: tertiò, in externorum abſceſſuum; quartò in thoracis & abdominis, pro empyemate, hepatis abſceſſu, hydrope, perforatione; aperientis remedij obtinent rationem. Habent & rationem medicamenti aſtringentis & conglutinantis, medio ſuæ cicatricis. Etenim laxas carnes aſtringunt & contrahunt in iſchiade, procidentia ani; vaſa conglutinant, per quæ aliquid ferri ſolebat & quæ hiabant; vt ſupra cap. 11. de entero-

terocele dictum eſt. Occludentis quoque remedij vices ſubeunt, ratione cruſtæ. In ſanguinis profluuio claudunt viam, per quam ſanguis fluere ſolebat, & in fluxionibus acrium humorum aut feruidorum vaporum per venas & arterias, ita eas occludunt vt omnis vltrò citróque, ſurſum aut deorſum tranſitus impediatur. Sed & anodynam vim habent. Nam à medicis ſummè ad antiquos & profundos dolores laudantur, vt cephalæas, hemicranias, coxarum ac dorſi & coli inueteratos dolores: ratio eſt, quia antiqui dolores aut à frigida cauſa fiunt, aut continuata fluxione; vtrique autem cauſæ nullum præſtantius remedium eſt vſtione. Etenim ratione ſuæ qualitatis calefacit, & medio fontanellæ, illos humores, ſicuti lentè affluunt aut congeruntur, ita eodem modo euacuat, & partes ſiccando ſic aſtringit & roborat, vt deinceps nouas fluxiones facilius à ſe arceant. Porrò & tertiarum qualitatum effectus cauteria imitantur: ſanguinem ſiſtunt, menſes mouent, flatus diſcutiunt, & quoſuis humores, maximè frigidos, qui lentè congeruntur aut fluunt; euacuant, reuellunt, deriuant. Quarta qualitas eſt; quod omnes particulas, omnia interna viſcera roborandi habeat facultatem: quod vt fiat paucis eſt inueſtigandum. Ac mirum quidem videtur, in quo conſiſtat illud robur & quas partes roborandi vim habeant: non enim robur omnium in

ijſdem,

ijſdem, ſed ſæpe in cõtrarijs conſiſtit. Denique non confortare, ſed propriè debilitare cauteria videntur: etenim vrunt & cruſtã faciunt, & corrumpunt partem aut ſummam ei intemperiem inducunt. Hinc, propter partium à cauterio debilitatem, fieret, niſi locus muniretur, vt ipſę fluxione & inflammatione infeſtarentur. Septica quoque ſingulariter partes debilitant; vt vel ob eum finem in faciendis fontanellis præ alijs expetantur, quod propter debilitatem quam partibus inducunt, faciant maiorem ad vlcus redundãtis humoris fieri allapſionem. Verum, cum dicimus cauteria roborare, non eſt id de potentialibus intelligendum, ſed tantum de actualibus: neque de omnibus partibus, ſed certa tantum temperie præditis: neque de ea quæ immediatè vritur, ſed quæ vſtæ eſt vicina. Notandum itaque eſt, quòd etſi cauteria ratione fontanellæ & quatenus euacuant à partibus materias corruptas quæ partium robur impediunt, dici poſſint eas roborare; tamen hoc eſt valde per accidens, nec tale robur hic intelligimus: ſed dicimus quod roborent per ſe; nempe calefaciendo, exiccando, & carnes parteſque humidas & laxas arctando & conſtringendo. Ex quo patet, quòd cauteria non roborent omnes partes, ſed tantum frigidas & humidas; quarum vitijs corrigendis cauterium ex natura ſua eſt deſtinatum: in quibus autem complexionibus non con-

conuenit, in ijs neque roborat. Quapropter, cum frigus debilitet robur partium, humiditas verò nimia putredini obnoxias faciat & laxas ac quaſi mollitie diffluentes reddat; quia earum robur in quadam aſtrictione cōſiſtit, ideò cauterium, cum vtrumque præſtet, roborare dicitur. Itaque roborandi vis cauterijs inexiſtens non vltra ſe extendit, quàm ad partes à complexione frigida & humida debilitatas: quatenus eas calefaciunt, & cum à nimia humiditate putreſcunt aut putridis vlceribus obnoxię ſunt, exiccant; aut laxiores factæ ſunt, aſtringunt & ſuſtinēt, faciuntq́ue, vt ſic minus fluxiones in ſe admittāt. Sic frigidum ac humidum caput; ſplenem, hepar, matricem, veſicam perfrictione & madore laborātes; ſubmucidas carnes; articulos frigidos ac humidos, cauterio dicimus aſtringi & roborari. Et cum vlcera putrida, oſſa carioſa ferro adurimus; particulæ putreſcentes, quibus ea inſunt, exiccata roborantur. Hoc robur intellexit Galenus 6. aphor. 60. Cū inquit; ideò ſuaſiſſe Hippocratem coxas aduri: vt & id quod mucoſum, eſt abſumatur; & laxitas cutis ad quam articulus lubricat, magis ex aduſtione contracta arctetur: & ſic Aetius lib. 12. c. 25. ad ſubmucidos articulos cauteria ponit; vt, inquit, roborentur & conſtringantur, ne articulus tranſponatur.

CAP. XXI. *Omni affectuum generi cauteria conuenire.*

Cvm omnium remediorum facultates cauteria in ſe contineant, mirum non eſt, ſi ea omni affectuum generi dicamus conuenire. Affectus præter naturam tres ſunt; cauſa, morbus, ſymptoma: vnicuique autem iſtorum ſuam gratiam præſtant. Humores & vapores, qui morborum cauſæ ſunt; alterãt, euacuant, reuellunt, extrahunt, deriuant. Dolorem, profluuium ſanguinis aliaque quæ ſub ſymptomatibus continentur, curant. Morborum omne genus ſanant; ſimilarium, inſtrumentalium & ſolutionis continuitatis. Similares morbi alteratione curantur: cauteria autem alterandi poteſtatem habere dictum eſt; quare conferre ijs, ac præcipuè frigidæ & humidæ intemperiei, tam nudæ quàm materiali, poſſunt. Habent & in morbis inſtrumentalibus vtilitatem: primò in morbis magnitudinis, vt pthiſis: ſecundò in morbis numeri; vt ad ablationem ſexti digiti: tertiò, ſitus; ſic in dentium à laxis gingiuis mobilitate, in exomphalo, enterocele, vbi inteſtina ex loco naturali exiuerunt, in diſlocationibus articulorum ab humoris illapſu cauſatis; tum cicatricis, tum vlceris beneficio conferunt: quartò, conformationis; curant enim paralyſim, conuulſionem, & apoſtemata

omnia

omnia, quæ partium figuram immutant, & obſtructiones, quæ ſunt vitia cauitatum. Nam cutis denſitatem aperiunt, & partes clauſas quas apertas eſſe præſtaret, exurendo perforant, varices auferunt, venas & arterias nimis patentes, medio cicatricis, conſtringunt, vuulam magnitudine ſua fauces obſtruentem, amputãt, & internas obſtructiones, vlceris beneficio obſtruentem humorem euacuantis, curant. In continui verò ſolutionibus, vt vlceribus & oſſium carie; non vtilitatem, ſed neceſſitatem habent. Sed hæc omnia non vno modo agunt: interdum per ſe; interdum cruſtâ, vlcere, cicatrice.

CAP. XXII. *An Cauterium ſit vltimum remedium.*

DVpliciter intelligi poteſt cauterium eſſe vltimum remedium: vel vltimum potentia & viribus: vel tempore adhibitionis. Dico primò, quòd ſit vltimum in potentia: primò, quia eſt horribile & ſummè actiuum, eò quòd nihil ſit igne actiuius. quod non eſt intelligendum de quouis cauterio, ſed de aliquo, præcipuè de eo quo vtimur ad conſumendum, annihilandum & amputandum: nam in vlceribus, oſsium carie, tumoribus, non poſſumus potentiore remedio vti, quàm cauterio. In genere remediorum ſiccantium, calefacientium, diſcutientium, nullum quoque eſt poten-

tius, & quod magis ea prꝫſtet, quàm cauterium: propter ignem enim & calorem omnia hæc prꝫſtantur, quare ipſe maximè omnia poterit. In genere autem euacuantium non eſt ſummum, vt nec in genere attrahentium: multa enim id efficacius agũt, quàm cauterium; vt phlebotomia, cucurbitulæ, &c. ſecũdò eſt vltimum in potentia, quia morbos extremos, difficillimos & alijs remedijs incurabiles curat: vt inueteratos fluxus humorum, antiquos dolores, difficilem hꝫmorrhagiam, vlcera maligna, ac prauos & venenatos tumores. Dico ſecundò, quod ſit vltimum tempore: quod non ita intelligendum eſt, vt inquit Albucaſis aliquos putaſſe, vt poſt ipſum non amplius recurrat malum: poteſt enim poſt id æquè, ſicut poſt medicamenta, recurrere: ſed eſt vltimum duobus modis; primò, vt non debeamus eo vti, niſi poſt adhibita omnia alia remedia & fruſtra tentata, vel ſi non adhibita, at ſaltem æſtimata, etiamſi adhibita fuiſſent, non fuiſſe profutura: ſecundò, vt poſt ipſum nulla alia remedia poſſint iuuare, quod etſi Albucaſis negauit, eſt tamen verum. Etenim Hippocrates ſect. 7. apho. vltimo, ſic inquit: Quæcunque non ſanat medicamentum, ſanat ferrum; quæ non ſanat ferrum, ſanat ignis; quæ non ſanat ignis, ea incurabilia putare oportet. Sic lib. de morb. inter c. 33. iubens cauterium poni ſuper hepar ad ipſius tumorem: Si, inquit, vſtio ſucceſſit,

ceſſit, ſanum facies; ſi non, corrumpitur ac moritur: idemq́ue repetit. c. 37. de vſtione ſplenis. Probatur quoque ratione: nam ſi cauterium eſt vltimum potentiâ, neceſſum quoque eſt vt ſit vltimum effectu; effectus enim ſequitur vim & potentiam agentis: quod ſi aliqua res illud efficeret quod cauterium nequijſſet, illa maiorem quàm cauterium potentiam habuiſſet. Quapropter notãdum eſt, non ſimpliciter omne cauterium tẽpore, vel, quod idem eſt, effectu vltimũ eſſe; ſed illud tantum, quod potentia vltimum eſſe ante dictum eſt, & quod debitè & ſecundum ſuam vltimam potentiam eſt applicatum. Quod enim illud efficere nequit; aliud tũc poſtea non præſtabit: vnde, vt effectu, ita quoque tempore vltimũ eſſe oportet; fruſtra enim aliud poſtea vſurparetur, quod nihil amplius illo eſſet effecturum. Exempli gratiâ: quia ſiccandi, calefaciendi, diſcutiendi, annihilandi, putredinem impediendi, ſanguinem ſiſtendi, potentiâ cauterium ſummum eſt; ideò quoque ſecundum eas actiones tempore vltimum eſſe debet: quia vero in attrahendi, euacuandi, reuellendi, humectandi, refrigerandi potentia, alia ipſo ſunt potentiora; ideò non ſequitur, quod poſtquam cauterium fruſtra fuit exhibitum, nulla alia ſint profutura.

LIBER SECVNDVS.

De materia Cauſtica.

CAP. I. Cauteria alia eſſe actualia, alia potentialia, & eorum effectus.

CAVSTICA vis in calore cõſiſtit; calor rebus ineſt actu vel potẽtiâ: hinc cauteria alia ſunt actualia, alia potẽtialia. Actuale cauterium eſt, in quo formaliter & actu intẽſiſſimus ille & vrẽs calor ignisq́; ineſt; vt ferrũ aut lignum ignita: tale ad tactũ calidum eſt, & quiduis obuiũ & ſtatim vrere poteſt. Potẽtiale eſt, in quo ille effectiuè tãtum & virtualiter ineſt: tale autẽ ad tactum calorem minimè habet, neque quiduis obuium vrit, ſed id tantùm & tunc, à quo & quando ex potentia in actum redigitur. Solum autem corpus animatum mediante ſuo calore natiuo hac actuandi vi præditum eſt. Quomodo potentialia in actum reduci poſſint, cum calore noſtro multo ſint intenſiora; denique quomodo cauſtica illa & potens vis in materia ita ligetur, vt actu non ſemper exiſtat, ſed tunc ſolum ſeſe exerat cum ab alio quopiam actuatur; non eſt huius loci examinare, ſed aliâs, quãdo Deo fauente de medicamentorum viribus aliquid in lucem edemus, latè diſputabimus. Hac duplici materia omne cauterij

cauterij genus in vſum venire poteſt, fonticulus, phœnigmus, ſeto. Quamuis autem hic non niſi candenti ferro, phœnigmus vero non niſi medicamentis hodie inuratur; nihil tamen ex eorum natura impedit, quin vtroque materiæ genere queant adminiſtrari. Verum non eſt vbique vtriuſque materiæ eadem vtilitas, ſed ob diuerſitatem principij per quod operantur, aut potius diuerſum modum habendi ipſius; neceſſariò etiam effectus diuerſificantur. Quæri autem ſolet; vtrum alteri præſtet, potentiale an actuale? & videri quidem poſſet melius illud eſſe: primò, quia quidquid magis repentinam in nobis facit mutationem, id, Hippocrate teſte, pernitioſius eſt; tale abſque dubio eſt actuale, ergo. Minor patet ex eo, quia intenſior eſt actuitas actualis; quare & velocior operatio & ad extrema diſtantiora: ſecundò, quia cum ignis actiuitas ſumma ſit & omnium rerum corruptiua, minorem quàm potentiale cum natura noſtra ſimilitudinem habere videtur; tale autem naturæ magis eſt inimicum, ergo. Verum reſponderi facile poteſt: nam, quę in malum finem ſunt & cauſæ morbificæ naturam obtinent; in corpore ſano eò maiorem inferunt noxam, quò mutationem magis repentinam: at quæ præſidij rationem habent & quæ in corporibus ægris adhibentur, quorum actio vergit in naturæ ad ſuum ſtatum reductionem; ea, etſi repentinam

interdum inferant mutationem, non ſunt mala: imò ſæpe, quò magis id faciunt, vtpote in malis acutis, quę veloci remedio opus habent; eo ſunt meliora. Ad alterum reſpondetur, non debere omnia cum natura noſtra ſimilitudinem habere: nam vſtiones & ſectiones omnes per ſe naturæ noſtræ aduerſantur, ſed per accidens ſimilitudinem habent; quatenus aliqua vnius partis læſione toti opem ferunt, quod in talibus & in cauterijs ſufficit. Imò quæ ſæpe maximas partibus noxas inferunt, præcipua aliquando & præſtantiora ſunt remedia; vt trepana, paracenteſes, & ſimilia alia. Quare meritò Albucaſis lib. 1. c. 1. concludit: actuale potentiali multis ſpatijs præualere. Duas autem eius aſſignat cauſas: prima eſt, quòd ignis potentia ſit ſimplex & expers omnis alienæ qualitatis; quæ in parte tacta nihil præter calorem & empyreuma relinquit: potentialia verò vt plurimum venenatam & malignam qualitatem coniunctam habēt: ex quo eſt, quod actuale vbique potentiali ſecurius eſt. Ideò cum circa partes nobiles & principes cauteria ſunt ponenda, vt circa caput, in occipitio, in vertice, ſupra pectus, ſtomachum, hepar; ſemper potius actualia ſint eligenda. Sic quoque in ictibus venenatis, putredine, omnibuſque affectibus vbi veneni aliqua ſuſpicio eſt; melius ſemper eſt actuali vti: nam potentialia venenoſa vi id ſæpiſſimè irritant, fouent, & ſal-

tem

tem minus igne puriſſimo oppugnant. Secunda ratio ab Albucaſi aſſignata eſt, quòd actuale non vlterius quàm ipſi volumus, operetur; ſed actionem habeat determinatam: vbi enim vſtio fit, ibi manet cauterij effectus; vlterius ad partes aliquas remotas aut principes non propagatur: quod propter eius in agendo celeritatem, ſeu quod citò remoueatur, contingit. Propter hanc etiam magis valet, vt circa partes nobiles ponatur: vt minus ignis calore offendantur & intemperiem contrahant. Sed & abſolutè vbique ſecurius eſt, quia minus inflammationes fluxiones ac febres facit. In febrilibus affect bus, vbi febris aliqua ſubeſſe vel accidere poſſe timetur; in carcinomate, & generaliter vbi affectus ab acuto conſtat humore, (nam à potentialibus in talibus acrior fit & efferatur materia), in corporibus macilentis, ſiccis, calidis, calidoque morbo laborantibus; ſemper potentiale actuali eſt poſtponendum. Nam, vt inquit Lanfrancus, et ſi illud materias calidas etiam, vt actuale, conſumat; eò tamen magis quàm hoc nocet, quod ob profundam ſuam & diuturnam operationem, maiorem intemperiem calidam, vnde malum denuò repullulet, relinquat. Sed & aliæ cauſæ præter illas addi poſſunt. Tertia ergo eſt, quod momento operetur. Huius ratio eſt, quod calor eius ſemper ſit in actu & ſummæ intenſionis: ideò cum nihil illius actioni reſiſtere poſſit,

breui terminatur;potentialis verò,cum tantum ſit in potentia, nec ita ſummus; mora eget ad actuationem & effectum. Propter hanc cauſam illic præualet, vbi feſtinatione opus eſt, vt in venenatis ictibus,in fluxu ſanguinis arteriarum, qui citiſſimè ſiſti debet. Quarta eſt, quod propter actiuitatem ſuæ naturæ, penitus annihilet, conſumat & abſcindat: nam propter hoc eligi debet vbicunque eſt corruptio & putredo carnis aut oſſis, vbi apoſtemata aliqua maligna, venenoſa inurenda, aut carnis mucciditas & humor eſt abſorbendus. Quinta cauſa eſt, quia roborat partes; cum nempe laxæ, humidæ, aqueo pituitoſoque humore ſunt imbutæ;aſtringendo atque exiccando: potentiale verò debilitat;duobus modis: primò,quia parti venenoſam infligit qualitatem: ſecundò,quia longa ac profunda actione partem afficit, vnde fluxio in partem excitatur;fluxiones autem partem debilitant; quorum neutrum actuale facit. Licet autem dici poſſit videri ignem debere maiorem debilitatem inferre,quia maiorem dolorem;eò quòd intenſius celeriusque partem alteret, dolor autem ſit cauſa fluxus & per conſequens debilitatis; tamen quia iſte dolor momentaneus eſt, potentialium verò diuturnus, ideò horum calor etſi multò minor,multò tamen magis eſt attractiuus & debilitans. Propter hanc cauſam partes humidæ,laxæ, omnia quoque quæ in locis hu-

cis humidis contingunt accidentia, actuali potius vrenda ſunt. Propterea quoque in locis & vlceribus ſordidis, putridis, & quæ exiccatione egēt, magis actuale prodeſt; eò quòd talia igne roborentur: in ſenili corpore & humoribus prauis pleno, in parte debilem habente calorem & fluxui humorum expoſita, à potentialium vſu facile gangræna eſt metuenda. Sexta ergo cauſa eſt, quia minus attrahit, quàm potentiale. Sicut enim ideò non debilitat partem, quia non attrahit; ita quoque econtra ideo non attrahit, quia non debilitat: partis enim debilitas & attractio humorum ſibi mutuæ ac in circulum cauſę ſunt. Sed ideò quoque minus attrahit, quia citò operatur; attractiones enim non cauſantur ab ijs, quorum actio & motus breuis eſt, ſed quorum diuturna ac in longinqua peruadens. Propter hanc cauſam etiam eſt, quòd iuxta partes nobiles poni non debeant potentialia; ne humores ad nobilia membra trahantur: imò etiam cur vbiuis minus ſint ſecura. Fluxiones enim, phlegmonæ, febres, gãgrænæ, fiſtulæ, ſimilesq; calamitates comitãtur. Ideò vbi fluxus aliquis in partem timetur, nunquam potentialia ſunt adhibenda. Has omnes actualis ignis vtilitates & prærogatiuas oſtendere voluit Auicenna 4. 1. c. 29. vbi quatuor cauteriorum ſcopos & vtilitates enumerans, impediendi corruptionem, confortandi membra, auferendi ma-

terias corruptas, ſanguinem ſiſtendi; ſolius actualis cauterij meminit. Verum tamen non ita prorſus potentialia ſunt contemnenda, vt non illis proprius etiam ſuus ac peculiaris vſus tribuatur. Sed is mihi videtur potius ex defectu, quàm excellentia bonitatis eorum oriri. Quare ſciendum, etiam nonnunquam potentialia actualibus præferri, idque propter varias cauſas. Vna cauſa eſt, quam aſſignauit Guido tra. 7. doctr. 1. c. 3. quòd ſua longa operatione, longa calefactione, prolongato dolore, partem venenata ſua qualitate labefactando; cauſa ſint, vt ad partem magis fluant humores. Nam, tum propter hoc, tum propter eſcharam groſſam quam dimittunt; melius faciunt illic, vbi euacuare, reuellere ac deriuare intendimus; adeoque cauterium propter vlcus & fontanellam adhibemus: cum enim vlcus propter euacuationem inſtituatur; ſequitur ea quæ magis faciunt, vt humores ad partem fluant, magis illi ſcopo ſatisfactura. Ideo Razes lib. de iunctur. c. 16. dixit, quòd, quæ medicamenta magis debilitant partem, magis faciunt humores ad eam declinare. Secunda cauſa eſt, quam aſſignat Hugo ſuper 4. fen. 1. Auic. c. 29. quod lentè & per partem poſt partem, non impetu erodant & vrant, ſicut actuale. Propter hoc melius videtur, quantum quoq; tempore vſtio promoueatur, & cum eo peruentum eſt quo volumus, poſſumus me-
lius

lius & commodius ab vlteriore vſtione abſtinere. Propter hanc cauſam præſtantiora ſunt actualibus, vbi nerui, venæ & arteriæ, quæ tangi non debent, per partem decurſitant: vbi autẽ & illæ vri debent, melius vt teſtatur Nicolus ſer. 7. tr. 3. ſum. 2. c. 19. igne actuali peragitur. Tertiam cauſam aſſignat Conciliator diff. 208. formam variam, quæ potentialibus indi poteſt, actualibus non item; propter quam in nonnullis locis, commodius quàm hæc, poſſunt applicari. Propter hanc, vbi loca ſunt fiſtuloſa & carnoſa, orificium habentes anguſtum, fundum verò latum, ad quem non poſſet cauterium actuale ſine grandi læſione partium circunſtantium peruenire; indicatione à partis figura ſumpta, ſuadetur potius potentialibus eſſe vtendum: licet ex natura fiſtulæ magis actuale indicetur. Tunc enim informam liquoris, qui ſyringa inijci, aut pulueris qui cannula inſufflari, quæ vndique in fundi latera ſe inſinuare poſsit, quàm aptiſsimè concinnantur. Quarta cauſa eſt horribilitas ignis actualis. Cui enim non illius aſpectus metũ ac terrorem incutiat, & quandã auerſionis ac remedij repudiationẽ? Ideo in iis qui timidi ſunt; puerulis, mulieribus, delicatulis, cõuenit magis medicamẽto quàm igne vti. Addo & quintã cauſam, maiorem vim & potentiã trahẽdi: propterea vbicunq; tractio aliqua faciẽda eſt; ſemper melius eſt potentiali quàm igne vti.

Qua-

Quapropter, etſi in venenoſis ictibus ſemper actuale potentiali præſtet; vbi tamen venenum profundius eſt, quàm vt ignis actualis eo pertingere poſsit; melius eſt potentialibus, verbi gratia, phœnigmis vti: quòd ex alto quàm maximè trahant. Sed dubium videri poſsit: an, ad ſiſtendum fluxum ſanguinis, magis valeat potentiale an actuale? Ego neutrum ſimpliciter altero melius eſſe aſſero, ſed diſtinctione vtendum. Nam ſi fluxus ſanguinis eſt ex vena alta, quæ immediatè tangi à cauterio poteſt; magis ignis conueniet: ſed ſi profunda aut cuius orificium abſconditum ſit, vt nequeat commodè ferrum applicari; melius eſt eſcharotico puluere inſperſo eum ſiſtere. Nam pręterquam, quòd etiam eſcharam vt actuale faciat; etiam corpore ſuo totum foramē claudit & obturat, & ſanguinem effluentem inuiſcat, vt ad motum ineptus reddatur.

CAP. II. *De actualibus ſolidis & eorum differentijs ac viribus, ac primum de metallicis.*

ACTVALIS cauterij materia eſt, quicquid actu ignem aut intenſum igneumque calorem in ſe ſuſcipere poteſt. Actualia, alia ſunt ſolida & dura, alia fluxilia & liquida. Solidorum maior, vtilior & certior eſt vſus. Horum materia varia eſt, metallica,

lignea,

lignea, lapidea, & quæcunque igniri poteſt aut accendi. Metallica in maiore eſt vſu, poſt hanc lignea; ex lapidibus nulla quod memini vnquã facta inueni. Metalla ad hunc vſum idonea ſunt ferrum, aurum, argentum, æs, chalybs: quæ nõnihil tamen effectibus differunt. Sed quodnam præſtantiſsimum ad hunc vſum? Auicenna fen. 4. 1. c. 29. ſimpliciter aurum omnibus alijs prætulit, propter nobilitatem ſubſtantiæ ſuæ; quia eſt temperatum & temperamẽto hominis proportionatum; quia mitius vrit, & vrendo confortat à proprietate. Denique, quia, vt inquit princeps 2. can. c. de auro, velocius ſanabile eſt cauterium ex auro: ratio eſt, quia minus mutat temperamentum partis; cum habeat temperamentum parti proportionatum: tum etiã, quia vlcera ab auro facta nõ ita infiſtulantur. Nam, vt inquit Albuc. lib. 1. c. 1, cauterium ex auro non generat pus: &, ni fallor, dicit Dioſcorides, quod cauterizatur cum cauterio auri, non generare veſicas. Denique pulchriorem facit cicatricem. addi poteſt & alia ratio non contemnenda; quia aurum cãdens minus terret ægrum quàm ferrum, quia color ignis non ita oſtenditur in auro, ſicut in ferro. Verũ Albucaſis lib. 1. cap. 1. cauterium ex ferro præfert: rationem adfert; quia cum cauteriũ magis minúſve vrat, provt magis eſt ignitum; vt medicus præciſam faciat vſtionem & ſecurã, debet neceſſariò gra-

dus intenſionis cauterij cognoſcere; ij autem in cauterio ferri optimè diſtingui poſſunt,propter colorem qui in eo mutatur; in auro non item; eò quod color auri frigidi, & color auri candentis non diſtinguantur: ſecundò,quia aurum non bene poteſt igniri, ſicut dicit Ariſtoteles 3 meteor. linea vlt. vnde ſi nimis parum ignitur,non ſatis vrit; ſi nimis multum, liqueſcit, & irritam facit operationem. Tertia ratio eſſe poteſt,quod,cùm aurũ ſit ſubſtantiæ mollis, cùm ignitur,magis emolleſcit,& propterea cùm ſuper oſſa putrida cauterizatio eſſet faciẽda, cederet ac curuaretur, maximè cum inſtrumenta in hunc vſum facta, & cùm os foraminibus penetrandum eſt,debeant eſſe tenuia, & in ſtyli formam. Addo quartam rationem, quia debet chyrurgus varia eiuſdem generis inſtrumenta habere, magna, parua, craſſa, tenuia; ex auro verò nimis eſſent pretioſa. Sed pro reſolutione dico: primò,quod quia ferrũ durius eſt & in terreſtri ſubſtantia eſſentiam ſuam habet, magisque ignitur ac fortius vrit;ideò in corporibus ruſticis,in membris externis & ignobilibus, & quia etiam aſtrictionem habet, ad ſanguinem ſiſtendum, vbi fortis diuque hærens cruſta eſt inducenda,cauterio ex ferro,minimè autem ex auro vtendum eſſe. Secundò,vbi certus gradus intenſionis caloris & incandeſcentiæ præcisè ſciri debet;non æs aut aurum, pro-

pter colorẽ, ſed ferrum ſumendum eſſe. Tertiò, in corporibus nobilium principum aut teneriuſculis dico eſſe auro vtẽdum: nam hoc & eorum & medici magnificẽtiam decet, & cum tales timidi ſint, non ita terrebuntur; quia non vident ſic in auro ignitionem. Quartò, in particulis teneris, & delicatis, vt prope oculos qui & tenerrimi & maximè ſenſiles ſunt; aurum eſt conuenientius; & quia minorem quàm ferrum dolorem infert, & quia ibi vnicè cauendum, ne vlcera fiant fiſtuloſa; propter humiditates quæ facilè eò ob cerebri viciniam allabuntur, quod auri vis à proprietate cauet: in alijs quoque faciei particulis, palpebris, genis, vbi decor cutis ſeruandus eſt; aurum potius eſt, ob pulchram quæ ab illo relinquitur cicatricem. Quia verò, vt dictum eſt, cauterium auri nonnulla incommoda adfert, ideò ijs occurrendum. Nam vt vitetur ſumptus & pretium, extrema tantum cauteriorum & noduli ex auro erũt, reliqua ex ferro, vel tota ex ferro, at nodi ſaltem deaurati. Vt non liqueſcãt, hac eadem ratione occurretur, ſi non aurei nodi, ſed obducti tantũ auro ſint. Vt terminus ignitionis auri cognoſcatur, expediet etiam nodum anteriorẽ aureum eſſe, reliquũ ex ferro; nã tunc aurũ ſufficienter ignitũ eſſe ſcietur, quãdo ferrum quod auro proximũ eſt, perſpicuũ fieri incipit. Differunt etiam cauteria ex ære & ferro: nam illa magis ſiccant & detergũt;

ideo

ideo præ alijs in vlcerũ vſtionibus cõmendantur: denique minus vrunt, quia, vt inquit Ariſtoteles 1.ſect. 36.probl.æs minus ſolidũ eſt ac denſum, quàm ferrũ, vnde minor calor, inquit, & vſtio: vulnera quoque ex ære facilius ſanantur, vt ibidem Ariſtoteles dicit; tum propter cauſam iam dictam: quia enim minor ab eo vſtio eſt, ideò, inquit, & facilior ſanatio; tum, vt inquit problemate 35, quia æs ſecum habet principia ſanationis, exiccationem opinor & deterſionem.

CAP. III. *De actualibus ſolidis, quæ non ſunt ex metallis.*

SVNT & alia præter ea quæ ex metallis fiunt. Halyabbas 9.pract. c.74. vtitur radice ariſtolochiæ longæ, & ea antiquos vti ſolitos eſſe ſcribit Albuc. lib. 1. c. 3. Razes lib. diuiſ. c.124. & Albuc. lib. 1.c.56. vtuntur ligno myrti humidi. Hippoc.lib.de morb. internis ſæpiſſime buxeis fuſis vtitur aut fungis, ad internorum viſcerum vſtionem: ſicut capite 20.21.27.33.& alibi: Ægineta etiam fungoſa materia vti nõnullos dicit: etenim lib.6.c.49. aliqui, inquit, Iſcis appellatis vtuntur. Sunt autem hæc ſpongioſa quædam corpora in quercubus & corylis naſcentia; barbariſque vſitatam ait hanc vſtionem. De ſimili fungoſa materia ſcribit Aetius lib.7. c.88: cum tempora

medulla

medulla ligni iuglandium inurit: qui modus, inquit, Iſca appellatur. Alyabbas 9. pract. c. 77, in affectibus ſtomachi quoſdam vſtiones facere inquit, cauterio quercino ſpongiæ ſimilitudinem habente: & ſequenti capite cum ligno quercus ignito vſtiones fieri repetit. Theophraſtus libro de igne ligno viticis vrere ſolitos eſſe medicos memoriæ tradidit. Iſaac 9. pract. c. 87. ſi verſio bona eſt, cum lignis ilicis accenſis vrere docet. Aetius tetrab. 3. ſerm. 4. c. 3. ex Archigene dicit, quod veteres ſtruthij & ariſtolochiæ radice vrerent iſchiadicos. Cælius quoque Aurelianus lib. 5. c. 1. chroniôn, dicit, quod antiqui vtebantur radice herbæ, ſtruthij dictæ. Præterea & radicibus aſphodeli, dracuntij, gentianæ, ſarmento vitis, nucleo oliuæ, ligno quouis oleaginoſo, oui cortice, pila cryſtalli, nonnulli vſtiones moliuntur. Sed & alia his rarioris ſubſtantiæ video à medicis eſſe vſitata. Hippocrates lib. de affectibus, quem Polybo aſcribit Galenus, lino crudo præcepit facere vſtiones; & eum modum confirmat Herodotus libro 4. ſuæ hiſtoriæ, Lybię populos ad inuſtionẽ verticis puerorum ſuorũ pro præcauendis in poſterum omnibus morbis vſurpaſſe dicẽs: verùm illi non lino ſed oeſipo ouillo ad hoc vtebantur. Et quidam Proſper Alpinus, qui in Ægypto aliquot annis eſt verſatus, in libro quem de Ægyptiorum medicina ſcripſit, dicit hanc

cum lino crudo vrendi rationem ita ijs familiarem eſſe,vt alia nulla vtantur. Qui modus propterea non ita nouus & mirabilis videri nobis debet, quòd etiam & nos ſimili aliquando vtamur. Etenim vbi feſtinatione opus eſt, veſicas cucurbita cum flamma ſuperpoſita aliquando excitamus:vt etiam Razes lib.de affect.iunctur. c.25.fecit: cucurbitulas autem ſtupis intus accendimus, & lino crudo aut ſi volumus æſipo; quare hoc tunc meritò cauterium cum ſtupa deberet appellari. Aliud non abſimile cauterium eſt,quod Albucaſis vocat cauterium caprinum: cuius mẽtionem fecit Dioſcorides lib.2. c.73, quod etiam fit ex lana, vnà cum ſtercore caprino ſicco;quæ ſuper partem impoſita incenduntur & vrunt, quam vſtionem Dioſcorides Arabicam vocat: & huius ſtercoris quoque in hunc finem in Hippocratis onomaſtico meminit Erotianus. Sed & rariore adhuc materia cauterizatio fieri videtur. Cælius Aurelianus lib 5.c. 1.diuturn. varios enumerans cauterizationis modos;alij,inquit, vſque ad vſtionem vaporibus ignitis vſi ſunt:vnde & vaporibus calidiſſimis ex re ardẽte excitatis, & tam calidis,vt etiã vrendi ac torrendi vim habeant, cauterizatio fieri videtur. Huc & helioſis, quæ nihil eſt aliud, quàm per aerem quædam incenſio & inferuida maris arena ſepelitio,& in pellibus feruefactis ac ad candẽtes muros toſtio, quæ par-

opteſiſs

opteſis vocantur, quibus præſidijs antiquos vſos fuiſſe ſcribit Cęlius Aurelianus, non immeritò videntur referenda. Hanc materiæ varietatem peperit & diuerſitas corporum & ſcoporum quos medici intendunt: nam non omnia omnibus corporibus aut affectibus æquè conueniunt. Differunt hæ materiæ inter ſe præcipuè tantum raritate & denſitate: quæ rariores ſunt, minus vrunt; fortiùs, quæ denſiores; ideo hæ ad magnas, illę ad leuiculas vſtiones faciendas vſurpantur. Cauteria itaque quæ materia denſiore conſtant ac metallica, valent ad putrida & ſerpentia, maligna vlcera, ad conſumenda & exurenda maiora apoſtemata, ad ſanguinem ſiſtendum, aut vbi dura & fortis, ſiue cruſta, ſiue cicatrix eſt ducenda: quæ rariore conſtant, locum habent in corporibus timidis, teneris, mulierculis, pueris; ad leues exuſtiones; ad ſiccandum tantum aut diſcutiendum; ad paruas fontanellas faciendas, ac pręcipuè vbi pars profunditatem non habet, vt in abdomine; ad puſtulas paruaque tubercula exurenda; ad pilos in palpebris cicatrice excludendos, ſimilesque minutos effectus. Hoc declarat Theophraſtus in lib. de igne: etenim dicẽs, quòd medici ad exurẽdos clauos ligno viticis vterentur rationẽ cur huiuſmodi ligno vtantur hãc reddit: μαλακωτάτη γὰρ ἡ ἀπὸ τούτου θερμότης. Sic quoque Hippocrates lib. dę internis affect. carnoſas partes ferro,

 oſſeas

oſſeas & neruoſas fungis vrēdas monuit; quòd nimirũ illæ profundas, hæ non niſi leues vſtiones paterentur; eademque cauſa eſt, cur cum pro pectore aut ſuper ſplene aut hepate facienda vſtio eſt, legamus antiquos medicos fungis aut materia rariore, vt ariſtolochia, aut alijs lignorum particulis vſos fuiſſe; quia ſcilicet exigua abdominis ſpiſſitudo profundiorē à ferro non ſuſtinet vſtionem. Sed quorſum Hippocrates ſuper coxam lino crudo vrendum eſſe voluit, ſi ad leues tantum vſtiones rarioris materiæ eſt vſus? Etenim cum pars carnoſa ſit, ferro, vt ante dictum eſt, videtur vrenda, & cum humor profundè lateat, vehementi videtur vſtione extrahendus: ideò Albucaſis plurimis & fortiſſimis vſtionibus ſuper coxam vſus eſt, vt etiam circulum ferreum candentem plures alios intra ſe continentem applicârit. Sed veriſimile eſt Hippocratem ibi tantum aut quandam exiccationem, aut leuem diſcuſſionem, aut roborationem, aut veſicationem inſtituiſſe; ad quod materia tam rara conueniebat. Verum talium cauteriorum vſus exoleuit, neque videtur etiam ad huiuſmodi profundæ, ſuperficiariæ, magnæ aut paruæ vſtionis differentias, alia quàm ferri materia eſſe inquirenda. Nam etſi ipſum ſolidum ſit ac denſum; parum tamen aut multum, profundè vel in ſublimi tantum, pro maiore aut minore incandeſcentia, pro alia atque alia impreſſio-

preſſione, vrere poteſt. Quod ſi tamen præter vſtionem, aliquam aliam qualitatem inſimul particulæ imprimere ſtuderemus; non abs re eſſet aliquando alia quàm metallica materia vti: tunc enim aut radices aut caudices ſiccos plantarum, aut fruticum ramos, aliáve, conſyderando ſemper talia eſſe debere quæ ignem concipere poſſunt, ſcopo noſtro accommodata, & vel parti alicui ſtudentia, vel ſecundam aliquam detergendi, aſtringendi, &c. vim habentia eligere poſſemus: quod etſi aliquando, non ſemper tamen antiquos obſeruaſſe notaui. Cur enim in coxæ vſtione magis ſtercore caprino quàm alia re vſi ſunt? non alia equidem ratione, quàm quod etiam ipſum in ſe abſque vſtione qualitates habeat, quibus ad articulorum dolores cómmẽdetur, & vel exterius tantum appoſitum iuuet; attenuando, diſcutiendo, penetrando, attrahendo. Ideo Albucaſis lib. 1. c. 12. in curatione maniæ, qui ſiccus morbus; butyro potius quàm alia re ad vrendum vſus eſt, quòd ipſum præter vſtionem, humectandi vim qua pollet capiti communicaret; quod nullum aliud efficere potuiſſet. Si ergo aſtrictionẽ expetamus, ex ligno quercus, myrti, ſarmento vitis; ſi deterſionem, ex radice gentianæ, helenij, ariſtolochiæ, aſphodeli, & ſic de alijs, cauteria faciemus. Porro nunc de liquidis eſt agendum. Ea autem & minus commoda

ſunt & periculoſa : nam cum fluant, minus poſſunt contineri; & ſi agger quo circum muniuntur, eliditur aut finditur, effluunt & moleſtiam aut noxam adferunt, præcipuè ſi ſit ſulphur, aut plumbum : hinc puto eſſe quod ita rarum videam eorum apud antiquos vſum. Inter ea quæ ab ipſis vſurpata reperio, ſunt plumbum liquefactum, oleum feruens, butyrum & aqua calens. Plumbo liquefacto vtitur Archigenes ad ægilopas 5. de compoſ. ſec. loc. c. 1. & Albucaſ. lib. 1. c. 18. & Actuarius. Aquæ mentionem facit Albucaſ. c. 54: dicit enim clauos duplici ratione exuri: vel cum igne, vel cum aqua calente, quam per canaliculum infundit, ſinitque diu hærere: nam clauus, inquit, eradicatur cum radicibus ſuis. Oleum feruens & apud Hippocratem lib. de internis affectionibus & alios, cum buxeis fuſis, radice ariſtolochiæ, alijsque in eo intinctis applicatum, in frequentiore eſt vſu. Albucaſ. lib. 1. c. 12. pro melancholia cauterizat perfuſione calentis butyri ſuper caput, & cap. 22. cotum cum butyro feruente dentibus apponit. Hodie quoque fontanellas in teneris corporibus cum butyro, aut ſeuo aut aqua feruente ſpecillo adhibitis vtimur; vt cutis ipſa leuiter aduratur. Iſaac porro 9. pract. c. 85. dicit, quòd quidam incendunt gummi quod exit de quercu, & incenſum ex alto ſtillando ſtomachum cauterizant.

CAP.

CAP. IIII. *De cauſticis potentialibus ac primum de veſicatorijs.*

NVNC de materia potentialium cauſticorum agamus. Cauſtica medicamenta in quadruplici ſunt differentia: alia veſicatoria, alia cathæretica, alia ſeptica, alia propriè cauſtica dicuntur; ſub quibus continentur, quæ eſcharotica vocantur. Hæc inter ſe differunt calore & ſubſtantiæ modo; quare & effectibus differant, neceſſum eſt: actiones enim principia ſua ſequuntur, & pro modo efficientium effectus variantur. Eorum quæ actu ignita ſunt, non omnia eodem modo agere perſpicuũ eſt, ſed alia debiliter, alia fortiter; provt intenſiorem ignis gradum habent ac materiam denſiorem; actiuitas enim & actus non tantum qualitatis gradum, ſed & materiæ modum cõſequuntur: fortiùs vrit ferrum ignitum quàm accenſa lana, & fortiùs, quod maiorem ab igne perſpicuitatem acquiſiuit. Idem in potentialibus eſt; alia intenſiorem in prima mixtione caloris gradum acceperunt; alia, ſi non intenſiorem, at ſaltem in ſolidiore ſubiecto. Hinc non eadem menſura excalefaciunt omnia; ex quo contingit ſecundarios quoque effectus non eſſe eoſdem. Verùm & hi etiam ex alio fonte permutantur: nam quia etiam aliæ facultates cum calore coniunctæ ſunt; ideò nequeunt eidem

effectus prouenire. Alium enim effectum calor præſtabit in mixto, in quo ſimul aſtrigendi vis ineſt, alium in illo in quo vis attenuandi; illud ſepticum faciet, hoc verò eſcharoticum. Propter hoc itaque nonnulla attrahunt, alia rubificant, alia veſicant, colliquant, incruſtant. Porro ſicut diuerſa actualia diuerſos habent vſus, ita & potentialia: nam diuerſæ medicamẽtorum operationes ſunt in diuerſos vſus: alio loco colliquantibus, alio incruſtantibus eſt vtendum. De ſingulis horum peculiariter peragemus incepto à veſicantibus ſermone. Veſicatoria latitudinem quandam continent, quæ terminos habet circa magis & minus diſtinctos: etenim eorũ alia ſunt debiliora, alia fortiora. Nonnulla ſunt, quæ ſuperimpoſita cuti, eam tãtum in tumorem & ruborem attollunt, & calore, pruritu, morſuque afficiunt; & incendunt quidem ſtatim, ſed ita calida non ſunt, vt eam vrant: hæc vocantur rubificantia, & intra terminos attractoriæ facultatis continentur: vt ſunt dropax, ſinapiſmus, &c. aliqua præterquã quòd rubificẽt, etiam tandem vrunt, & veſicam excitant: alia veſicam excitant per ſe, ſed longa mora & quantitate ſuperpoſita, etiam cutem perrumpunt & exulcerant: & hæc ad cauſticorum infimam claſsim pertingũt, ac propriè veſicantia appellantur. Notandum itaque, quòd, vti dictum eſt, calor pro diuerſo gradu diuer-

ſas promit operationes ſecundas. mitis calor rarefacit, mediocris diſcutit, inſignis attrahit, maior rubificat; inde veſicat, exulcerat, vrit, incruſtat. Mediæ facultates de extremis vtrinque participant: nam quæ in genere rarefacientium ſunt nobiliora, ea tum incipiunt diſcutere; quæ fortius diſcutiunt, etiam attrahunt: & quæ in horum termino ſunt, etiam veſicant, &c. adeóque extrema cuiuſque facultatis ſemper ſunt initia proximæ. Quapropter cùm veſicantia media ſint inter attrahentia & vlcerantia ſeu cauſtica, meritò vtrorumque facultatem participant. Quæ enim veſicant, inſigniter attrahunt & debiliter exulcerant: nam quæ ſic attrahunt, vt rubificent; longa mora & inſigni quantitate adhibita veſicant: & quæ veſicant, ſi non diu hærent, nec confertim apponantur, è contrà tantum rubificant: quæ vero veſicant, largè adhibita ſub veſica & poſt veſicam, vlcus relinquunt, carneḿque colliquant. Verum tamen inter cauſtica, quæ veſicant omnium ſunt debiliſſima & illorum vſtio tantum ſuperficiaria eſt & in cute: in profundis autem lòcis non vrunt, ſed tantum attrahunt. Dubium autem an veſica potius tractione an vſtione generetur. Videtur autem vtroque modo contingere; ex quo vtraque in veſicantibus facultas elucet. Etenim cutis per vſtionem attenuatur, & caro ſub cute colliquatur, hinc cutis extenditur & diſ-

& diſcontinuatur à ſubiecta carne, & quod colliquatum eſt, ex parte implet veſicam. Hoc ex eo apparet, quod ſub veſica caro nonnihil exuſta, vlcerata atque inæqualis relinquatur. Attractione porrò etiam veſica fit. Humor & ſerum ex internis partibus euocantur, euocata attenuantur, & aliqua parte caloris vi in halitum tranſeunt: hæc dum locum quærunt, inter cutim & cuticulam ſe inſinuant, & ſic cuticulam diſtendunt, diuellunt, & ſeipſis implendo, attollunt in tumorem; qui veſicula vocatur. Patet id in ijs qui ab igne aut ferro candente à longè vruntur: excitatur enim ipſis eueſtigio veſica aut bulla: igne nimirum ſubiectum humidum colliquante, & mutante in vapores; qui maiorem occupantes locum cutim ſeparant & inflant. Videmus verò etiam remigando aut fodiendo eos qui tenerioris ſunt cutis veſicas in manibus contrahere, quæ liquorem continent; cuius cauſa eſt, quòd ex illo motu & contritione calor quidam ibi inſignis ſit excitatus, qui cutim attenuauit, ſubiectum humidum fudit, aut ex profundis partibus eò attraxit; quod erumpens cuticulam elidit & diſiungit. Etſi autem veſicantibus vtraque vis inſit; maior tamen ineſt attrahendi, quàm exulcerandi: & propterea non tam vtimur veſicantibus ad exulcerandum (ad hoc enim ſepticis aut cau-

ſticis

ſticis potius vteremur) ſed maximè ad extrahendum & fundendum humores: ideóque vbi inſigniter trahendum eſt, & vbi in alto latent frigidi craſsiquè humores, quos ad cutem trahi volumus, vt in antiquis articulorum capitis viſcerumque omnium affectibus; veſicatorijs propriè vtimur: nullaque re magis quàm attractione in morbis gratiam ſuam præſtant. Oportet itaque attrahentium naturam examinare, ſi volumus perfectam veſicantium habere cognitionem, & in quo attrahendi vis conſiſtat, conſyderare. Notandum autem attrahentia duplicia eſſe: alia trahunt proprietate, de quibus hic non agimus: alia ratione caloris, quæ propriè attrahentia appellantur. Dicit autem Galenus 5. de ſimpl. medic. facult. & Auicenna 2. canon. tr. 1. cap. 4, &c. quòd attrahentia medicamenta ſint inſigniter calida & tenuis ſubſtantiæ. Attrahentia calida eſſe ex eo conſtat, quòd ideò trahant, quia calida ſunt: calor enim eſt ratio tractionis; tenuitas verò ſubſtantiæ non per ſe trahit, ſed eſt cauſa adiuuans. Etenim quæ inſigniter calida ſunt, etſi craſſarum partium ſint, non ideò deſinunt trahendi vim habere; ſicut videmus in cauſticis & eſcharoticis: ſæpiſsimè enim tractione ſua inflammationes excitant: verùm quæ tenuis ſubſtantiæ ſunt, & ſimul valdè calida, ea propriè attrahentia habentur.

Hoc

Hoc probatur ex natura tractionis : nam quod trahit, debet ex profundo & longinquo ad ſe rapere : quæ autem tenuium partium ſunt, ea tantum poſſunt, vt inquit Alyabbas, penitiùs vim ſuam ad interiora diffundere : denique quæ tenuium partium ſunt, magis quoque attenuant & fundunt humores, humores autem extenuati & fuſi melius attrahuntur, faciliuſque poros penetrant, ac in ſublime feruntur. Verum calor eſt ratio tractionis, & quæcunque attrahunt, propter calorem attrahunt, & ideo gradus tractionis gradus caloris conſequuntur. Sunt autem attrahentium; alia mitiora, quæ ſecundum caloris gradum obtinent; alia fortiora, quæ ad tertium & vltra etiam vſque ad quartum aſcendunt : nam & cauſtica omnia & eſcharotica etiam inſignem attrahendi vim ſortiuntur. Verum animaduertendum eſt, quòd ea quæ adurunt, non tantopere attrahunt, vt rubificantia & veſicantia, etſi fortius trahere debere videantur. Nam ſi ratio tractionis eſt calor; æquum eſt, vt quæ plus caloris participant, etiam plus trahant : verum id per accidens contingit; propter craſſitudinem ſubſtantiæ quæ eis ineſt, propter quam nequeunt ita in profundum penetrare, quod ad attractionem eſt requiſitum. In eſcharoticis quoque alia ratio eſt, quod nimirum ſtatim incruſtant & indurant carnem; ex hoc enim dupliciter attractio impeditur;

ditur; & quòd non poſſit facultas medicamenti penetrare, & quòd humores attracti repellantur quodammodo à duritie cutis, vt nequeant extra ferri, nec ſucceſſione vnius in alterius, qui exiuit, locum euacuari. Sed operæ pretium eſt videre, quomodo attractio à calore fiat, & an fiat, & an per ſe, an verò per accidens: multa enim trahentia videntur non à calore hanc vim poſſidere. Dico autem pro ſolutione breuiter, quòd ſaltem calor non trahit per ſe: hoc probo; nam in ijs quæ extra nos ſunt, nunquam videmus calorem trahere; quòd ſi per ſe traheret, vbique traheret, non enim differunt calores ſpecie aut natura. illud in igne patet qui omnium eſt calidiſſimus; nihil enim videmus ab ipſo trahi: nam neque ignis vnus alterum trahit, neque alias res calidas, neque humorem iuxta eum poſitum; neque vna res calida alteram iuxta ſe poſitam ad ſe trahit. Quod ſi ignis ſurſum eſt, humor deorſum; per accidens eſt, quòd humor ad ignem feratur: fertur enim, non quia trahitur, aut quia ibi ignis eſt, ſed quia naturâ ſuâ ſurſum tendit. Etenim ab igne aqua in vaporem vertitur, verſus vapor ſurſum aſcendit: per accidens autem fertur ad ignem; quatenus accidens eſt ignem eò loci eſſe, ad quem vapor ex natura ſua ferri debet. Si autem ad ignem traheretur; igne deorſum poſito vapor deſcenderet: quod fieri non videmus. Quapropter impro-

impropria locutio eſt, cùm dicitur, calorem ſolis vapores è terra attrahere; tantum enim generat vapores, ipſi vero generati natura ſua ſurſum feruntur: etenim & noctu vapores ſurſum feruntur, cum ſol deorſum eſt. Sed dicet aliquis: videmus aliquando ignem vicinum aerem ad ſe rapere & quodammodo trahere: ſed hoc per accidens eſt; non enim ignis aerem trahit per ſe, aut quòd ipſe calidus ſit, ſed quia ignis leuitate ſua ſurſum motus & variè impulſus, à ſubiecto vapore exeunte variè agitatur; in cuius locum neceſſe eſt fuga vacui aliquando circunſtantem aerem ſuccedere: Hoc autem in corpore noſtro locum non habet. Dici etiam poſſet calorem vnum alterum extrahere ſimilitudine ſubſtantiæ; & tractione accidentis trahi ſubiectum, in quo accidens ineſt: hinc fieri, vt calida exterius adhibita, extrahendo calorem ſanguinis & ſpirituum, vnà trahant ipſa ſubiecta à ſuis accidentibus localiter indiuiſibilia. Sic dixerunt nonnulli eos qui calido ſunt hepate, frigido ventriculo eſſe: eò quòd hepatis calor omnem ventriculi calorem ad ſe trahat. Sed hæc falſa ſunt; nam non eſt inter illos calores ſimilitudo ſubſtantiæ, ſed identitas ſpecifica: eadem autem ſe mutuò non trahunt. Denique qualitatibus primis alterandi vis ineſt, non loco mouendi; & qualitates ſimiles na-

tæ ſunt

tæ ſunt ſe mutuo alterando intendere, non autem extrahere: etenim motiuæ qualitates ſunt grauitas & leuitas, non calor aut frigus. Si duo ignes iuxta ſeinuicem poſiti ſint, non videmus vnius calorem ab altero extrahi; aut vbi plura calida mixta ſunt, mutuos educi calores, ſed alterari. Quod ſi calida ſe mutuò traherent, omnes humores ad cor tanquam fontem caloris trahi neceſſarium eſſet. Verum quidem eſt, quòd calor externus interdum cauſa eſt, vt internus rei calor exeat; ſed hoc quoque per accidens eſt: externus enim calor non eum extrahit per ſe, ſed aliquo modo & remota ac per accidens cauſa eſt, vt ille educatur. Sic calor ſolis, aeris, conſumendo humidum ſpirituoſum, quod in mixto eſt, in quo rei calor fundatur; denique aperiendo mixti poros, cauſa ſunt non rarò, vt calor cum vapore euolet; etſi eum minimè extrahant. Quapropter neque vnus calor alterum, neque vnum calidum alterum, neque calor per ſe & ſimpliciter trahit. Dico autem quod calor bene trahit per accidens; hoc præcedentibus exemplis oſtenſum eſt. Fit autem hoc in corpore noſtro multiplici hac ratione. Primò, quatenus inducit quandam vacuitatem in partes, quibus applicatur, ad quam dum alij humores ſpiritus & ſanguis feruntur; contingit, vt dican-

tur eo trahi. Non tamen hic intelligendum eſt, quòd trahat fuga vacui, ſicut cucurbitula ſanguinem trahit: ſed quod trahat ſucceſsione quadam: in quantum natura conſueuit partibus euacuatis, nouum ſemper ſufficere alimentum. Secundò trahit, quatenus inducit dolorem in particulam; continuum ſoluendo, ſpiritus partis diſsipando, & calorem natiuum ac temperiem particulæ deſtruendo: tunc enim ad particulam dolentem & affectam, vi quadam internis viſceribus indita, calor, ſpiritus, ſanguiſque, quæ ſunt naturæ inſtrumenta, tanquam in ſubſidium ad propulſandam rem noxiam mittuntur: & ad hoc inſuper iuuat partis rarefactio & humoris liquatio, quæ ab ipſo calore cauſantur. Nam etſi etiam frigida calorem ac ſpiritus & partis temperiem deſtruant; non ideò tamẽ attractionem faciunt: nam etſi forte natura eodem modo quoque in auxilium ſpiritus, ſanguinemque mittat; tamen frigiditas illa, conſtringendo vias, humores incraſſando, & ob naturalem cum ſpiritibus contrarietatem eos repellendo; tractionem impedit. Ex eo verò minimè ſequitur, quòd natura aut humores intellectu ducantur: ſed hæc eſt quædam vis naturæ vniuerſalis, quæ omnibus rebus ineſt: quę etſi intellectiua non ſit, regitur tamen & indita eſt ab intellectu non errante & præuidente; ideoque forte hic motus non eſt animalis, ſed

natu-

naturalis. Porrò manifeſtum eſt, quòd hic modus quo calor trahit, non ſit vera tractiò, ſed impropriè: etenim calor actiuè non trahit, ſed tantum diſpoſitiuè: neque humores & ſpiritus ad partem veniunt tracti, ſed pulſi; mouentur enim à natura eò, vel ſponte & grauitate ſua delabuntur. Ratione ergo ſucceſſionis in hunc modum tractio fit. Calor medicamenti primum ſpiritus ac tenuem humorem qui meatus particulæ replebat, abſumit; inde cauſatur quędam vacuitas & laxitas in poris membri; tum vis medicamenti vlterius penetrans etiam profundiores humores ſic diſcutit & eodem modo poros ibi aperit, craſſiores verò humores & viſcidiores, qui ibi ſunt, attenuat, liquefacit, fundit; illi fluidi & tenues facti in inanita ſpatia & laxiores poros delabuntur, & ab interioribus ad exteriorem cutis ſuperficiem rapiuntur. Horum quæ mitiora ſunt, ſolum hærentes in proximè ſubiecta particula humores extrahunt per diaphoreſim: quæ validiora, ſanguinis etiam maſſam mouent, & copioſè ſanguinem & ſpiritus attrahendo, rubificant; attractum humorem calore ſuo acrem reddunt; qui tum acredine & pruritu mordicationem efficit: quæ fortiſſima ſunt, etiam tenuiores humores & flatus extra corpus trahunt; qui egredientes dum cuticulam peruadere non poſſunt, eam ſecum ducunt exterius & attollunt in bullam: quæ tum vel ten-

ſione vel vſtione attenuata, acrimonia eius quod in ea continetur; diſrumpitur. Trahentium, inquit Auerroes 9. colliget. c. 18, alia trahunt calore innato ſibi, alia acquiſito per putredinem; huius generis ſunt fermentum & ſtercora. Simplicia veſicandi vim habentia ſunt hęc: anemone, nicotiana, ſtruthium, naſturtium, thapſia, radix cyclamini, radix narciſſi, pyrethrum, dracontium, tithymallus, helleborus, anacardus, pix, ſinapi, ſulphur, euphorbium, lepidium, radix ſcyllæ, bryoniæ, pes coruinus, radix ranunculi, apium riſus, lac ficulneum, nitrum, alumen plumæ, fimus columbinus, caprinus, fermentum vetus, cantharides, ſapo, calx, &c. ex his compoſita fiunt vario modo. Interdum fiunt ex ipſis herbis vrentibus contuſis, vt ex ranunculo, flammula iouis, lepidio, allio, &c. per ſe contritis & ſic ſuperpoſitis, interdum cum aceto, oxymelite, aceto ſcillitico; interdũ his etiam fermentum additur; interdum herbæ ſiccatæ & in puluerem redactæ. Cõmuniter verò cantharides fermẽto excipiuntur, vel ſapone vel cerato, pane, pulpa caricarum, melle ſimplici vel anacardino; & cum aceto ſcyllitico, lixiuio, conformantur in paſtam. Hic pulueres ipſi, vt euphorbij, cantharidum, ſinapi, flammulæ, ſcordij, &c. ſunt ipſum agens: acetum additur; tum ad adiuuãdam actionem ſua tenuitate, vt medicamẽti vis melius ad intima deducatur;

tum

tum etiam, vt corrigens acrimoniam & malignam eorum qualitatem. Quæ vero materiæ vel excipientis vicem gerunt, ea quoque ad vim cauſticam mitigandam adduntur, magis minúſve, vt fermentum: quod ideò quoque hic ſingulare eſt, quòd emplaſtica vi calorem natiuum contineat ad medicamẽtum perfectius actuandum. Mitius eſt cum pulueres axungia, pane & cerato excipiuntur; minus, cum paſſulis & melle: fortius eſt cum fermento aut terebinthina: fortiſsimum, cum melle anacardino aut ſapone; hæc enim tum non amplius corrigentis, ſed adiuuantis & acuentis vicem gerunt, maximè ſi aceti loco cum lixiuio ſubigantur. Fiunt etiam veſicatoria ex fimo columbino cum aceto aut lixiuio, vel ex eodem cum ſuccis herbarum dictarum; adiectis pulueribus euphorbij, nitri, cãtharidum, cum aceto ſcillitico. Communius eſt, quod veſicatorium ex cantharidibus appellatur; illud magis aut minus forte fieri poteſt. Si mite volumus iuuantis & excipientis doſis augenda eſt, vt panis, fermenti, &c. minuenda cantharidum & pulerum. Fortius eſt cum tantum cantharides fermento miſcentur; minus, ſi pro parte cantharidum tantum euphorbij ponatur; minùs adhuc, ſi ſinapi. Proportio eſt, vt fermenti vel caricarum vnciæ vni cantharidum drachmæ quatuor aut quinque admiſceantur. Pro ſcopi autẽ varietate licet in vtramque par-

tem variè excedere, vt in hiſce formulis appa-ret; qualibus hodie neoterici communiter vti ſolent, quás apponere animi gratia libuit.

Rec.cãtha.Par.1.ſem.ſinapi cõtuſ.Par.3.pul-pæ ficuũ aut fermẽti Par.6. cũ aceto ſubigãtur.

Vel Rec.ſinapis,piperis,euphorb.cãthar.an. D.1. excipiantur melle anacardino vel ſapone. Rec.ſapon.Vnc.S.cãth.Dr.2.ſalis.Dr.1.Miſce.

Vel Rec.mellis anacardini,ſucci pedis colũ-bini dicti an.Dr.2.fermẽ.acris Vn.S.fiat maſſa.

Vel. Rec. canthar. Vnc. S. euphorb. Dr.2. oxymell. q.ſ. fiat puls.

CAP. V. *De cathæreticis.*

CAthæretica medicamenta ſunt, quæ inſignem abradendi vim habent; ita vt ſordes ab vlceribus auferant, carnem putridam ac corruptam in ijs exedant, & cum fortiora ſunt, etiam ſanam, mollem tamen & ſupercreſcẽtem, imò interdum etiam calloſam exedant & colliquent. Hoc medicamenti genus fortius eſt rubificantibus & veſicãtibus, & multò plus habet de vi cauſtica, ac validius vrit. Hoc patet ex eo, quòd veſicantium vſtio tantũ circa cuticulam ſit, cathæreticorum verò etiam in ipſam carnem: verum minus fortia ſunt ſepticis & cauſticis; etenim corroſiua ſeu cathæretica tantum agunt in mollem carnem & ſuperficiariè & lentè eam tantum abradunt, illa

verò

verò cutem & carnẽ duram & profundam conſumunt. Verum fortiora cathæretica, debiliora ſunt ſeptica ſeu cauſtica & communi termino coniunguntur; vt vbi eſt finis cathæreticorum, ſit initium cauſticorum & ſepticorum: & multa ſunt, quæ neſçias an cathæretica an ſeptica ſint: & nõnulla aliorum faciunt operationem, mutata quantitate, mora actionis, mixtione aliorum, diſpoſitione agentis. Sic quæ in molli corpore ſeptica ſunt, in duro & ſicco cathæreticam vim habent, & contrà. Cathæretica etiam ad modum calida ſunt, vſque ad tertium caloris gradum, & calidiora quàm veſicãtia; verùm nõ ita ſubtilium partium: hinc eſt quòd cathæretica magis vrunt, ſed non ita ex alto euocãt, verum habent terreſtres quaſdam particulas, quibus adhærent carni & abradunt. Verum diſtinguendum eſt inter cathæretica: nam alia ſunt ad detergenda & mundificanda vlcera; alia reprimũt excreſcentias quæ in vlceribus cõtingunt. Quæ excreſcentias minuunt, alia id faciunt vi cauſtica, alia minimè: quæ vi cauſtica id faciunt, ſunt cathæretica; & talia carnẽ quæ excreuit, colliquant, exedunt: alia id agunt vi aſtrictoria, frigida & ſicca; & talia nõ exedunt carnem progenitam, ſed gignendam reprimũt. etenim talia ſpongioſam illam carnẽ exiccant, & ex molli reddunt duram & minimè dilatabilem; ex quo fit, quòd non excreſcat, ſed inte-

rim cicatrix obducatur: quod faciunt ea quæ inſignem epuloticam vim ſortiuntur, vt galla, malicorium, alumen, plumbum, &c. quæ verò carnem genitam colliquant & exedunt, ea primum verè in cauſticorum genere ſunt, & ratione caloris ſui ac vſtionis id præſtãt: ſicut quoque quę corruptas & putridas carnes abradunt. Verum quæ ſaniem & putrida vlcera vehementer detergunt cathæretica, non tam cauſticâ, quàm inſigni detergẽdi & exiccandi vi id præſtant, & in genere detergentium ſunt generoſiora: vt muria, vrina, lixiuium, centaurium, bryonia, æs vſtum, cineres multarum rerum detergentium, tum quoque oſtreorum, concharum, alumen vſtum, ſales vſti, radix cucumeris agr. ſcilla, &c. Quæ verò fortiora cathæretica ſunt, ea vi ignea & calore ſuo, humidum primò quod eſt in particulis membri abſumunt; hinc vacuitates quaſdam in eas inducunt à quibus exaſperantur; exaſperatas craſsitudine ſuarum partium cunei inſtar penetrando diuidunt, & diuidendo abradunt & applanant, ſicque corrodunt: nonnulla quæ ſepticam vim imitãtur, venenata ſua qualitate calorem particulæ oppugnando, eam putrefaciunt, tabefaciunt & colliquant; ſunt autem cathæretica ſepticis viribus perquàm ſimilia. Etenim Galenus 5. de ſimpl. medic. facult. cap. 15. dicit cathæretica eſſe de genere ſepticorum, ſed differre tantùm ab ijs;

ab ijs; quòd illa non ita profundè vim ſuã exerceant, ſed tantum ſuperficiem detrahant. Idem dixerunt Iſaac ſecundo pract. cap. 21. & Halyabbas eodem libro cap. 17, ſola debilitate cathæretica à ſepticis diſtinguentes. Cathæretica vſum habent ad ſordida putrida depaſcentia & maligna vlcera detergenda & rectificanda; ad putridam & corruptam carnem auferendam; ad excreſcentias, callos & quiduis adnatum; ac præcipuè ad ozænas, polypos, verrucas & minora tubercula auferenda. Præcipuè autem putres carnes abradunt; ad quod magis ſunt vſitata, & eas abſtrahunt ſanis intactis, maximè ſi non nimis fortia ſint: ratio eſt, quia putrida caro humidior eſt & mollior; hinc talis facilius corrumpitur & colliquatur; tum quoque quia calore natiuo eſt deſtituta: nam calor natiuus membri ſani externò medicamenti calori reſiſtens, non ſinit ita facilè ipſum perire & diſſolui. Fortiora autem, & ſanas carnes & duras ac calloſas etiam exedunt; & hæc ſunt quæ ad ſepticorum gradum pertingunt. Porro cathæretica, cum tenuitatem acquirunt, aucto vel permanente calore; ſeptica fiunt: & contrà cum hæc talibus miſcentur quæ partes terreas habent, & nonnihil eorum calorem remittunt; cathæretica euadunt: acquirunt autem cathæretica tum vſtione, tum mixtione tenuitatem. Miſcentur cathæretica detergentibus, cum re-

tundi illorum vis debet aut horum acui; vt ad vlcera purganda quæ mitiora ſunt: interdum cum ſepticis & cauſticis, cum vlcera ſunt maligna & depaſcentia ac gangrænoſa, vel cum aliquid in ijs ſupercreſcens exedendum eſt; maximè ſi durum & calloſum: interdum cum epuloticis; ad cicatrizandum in corporibus ſiccis & duris, vbi cicatrix non niſi fortiſſimis epuloticis ducitur; (mitiora namque cathæretica fortiora ſunt epulotica, vt Galenus 3. methodi teſtatur) & in vlceribus, quæ ob excreſcentem carnem non cicatrizantur. in ijs enim neceſſum eſt epuloticis cathæretica eſſe permixta: interdum aſtringentibus, ſarcoticis, &c. cum aliquid influens, quod vlceris curationem impedit, repellendum, aut cauitas carne eſt adimplenda. Quænam ſit materia cathæreticorum, recenſuerunt Oribaſius 2. ſynopſ. c.45, Paulus lib.7.c. 12, Aetius lib.2.c.228, alijque. Sunt autem hæc: radix mercurialis, ariſtolochiæ, gentianæ, helenij, elaterium, cucumeris ſyl. radix, elleborus, aſphodeli & hermodactyli puluis, cineres eorum quæ veſicandi vim habent, cineres erinaceorum, buccinorum, purpurarum, oſtreorum, teſtaceorumque omnium, cinis ranarum, ſal crematus, calcitis, miſy, ſory, ſapo, lixiuiũ, æs vſtum, ærugo, ſquama æris, alumen vſtum & non vſtum, aſiæ petræ flos, lapis lazuli, ſal ammoniacus, diphryges, fex vini, chalcantum,

auri

auri pigmentum, antimonium vſta, calx nonnihil lota, &c. Compoſita ſunt vnguentum Apoſtolorum, Iſis, Damaſcenum, Ceraſeos, Ægyptiacum, viridia illa medicamenta quæ habet Galenus 2. de compoſitione medi. ſec. gen. vt viride Galli, hecatondrachmon, Epigoni, Paſionis, quæ ſatis mitia ſunt ob exiguam æruginis doſim; paſtilli illi famoſi Andronis, Polyidæ, Muſæ, Paſionis, de aſphodelo, fauſtini, præcipitatum, &c. Plurima vide apud Paulum lib. 7. c. 12, Celſum lib. 5. c. 19, & 20. & deinceps, inter quæ ſunt paſtilli illi Heræ, Iudæi, Iollæ, Timei & paſtillus Pantolmius ad chyronia mala & maligna vlcera à Paulo deſcriptus. Modus componendi cathæretica artificialia eſt, vt ærugo, alumen vſtum, calx, aliaque miſceantur, cum ſuccis abſinthij, centaurij, ſabinæ, apij, marrubij; & excipiantur melle ſimplici, roſaceo, ſcillite, vel cera, terebinthina, roſaceo, cerato myrtino: & æruginis ac cauſticorum partes ad terebinthinam aut mel ſint, vt tria aut quatuor ad vnum. Mitius eſt cum roſaceum ſumitur, minus, cũ cera, minus adhuc, cum mel aut terebinthina; fortiſſimum, cum medicamenta nullo excipiuntur, ſed cum vino, aceto rediguntur in pulueres aut trochiſcos. Si cathęretica cum oleis & pinguedine componantur, fiunt mitiora, ac præcipuè in ſordido vlcere minimè llis, ſed ſapa, omphacio, melle, ſunt excipienda.

Vim

Vim acquirunt maiorem ſi in æneo vaſe coquãtur. Quo doſis æruginis maior eſt, eò compoſitum eſt efficacius, & magis ſi ærugo cruda eſt, non vſta; quare vt Galenus 2. de compoſ. medicam. ſec. genera, monet; pro corpore & mali magnitudine æruginis quantitas minuenda eſt vel augenda. Formulas nonnullas recẽſebo.

Rec. mellis ſcillit. par. 8. pulueris hellebori, ſabinæ an. partem vnam, duas aut tres.

Rec. alum. vſti aut ærug. par. 1. mellis par. 4. cum aceto coquantur in vnguentum.

Varias formas tradidit Galenus 2. de compoſ. med. ſec. gener. & 4. & 5.

Rec. æris vſti, æruginis vſtæ, diphrygis an. Dr. 1. ſquamæ æris Dr. S. ceræ pinguis Dr. 10. oleo q. ſ. excipiantur.

Aliud Heraclidis Tarentini & Archigenis ad vlcera antiqua. Rec. ſquamę Dr. 1. ærug. raſ. Dr. 4. excipiantur cum cerati myrtei Vn. 1.

Aliud Aſclepiadis ad chyronia & difficilia vlcera. Rec. ærug. æris vſti an. Vnc. 1. alum. Vnc. S. ceræ. Vnc. 1. S. tereb. Dr. 6. olei myrtini Vnc. S. fiat vnguentum.

Andromachi ad dyſepulota. Rec. ærug. ſquamæ æris an. Vnc. 1. ceræ. Vnc. 8. Miſce.

Aliud eiuſdem. Rec. lithargyrij Vnc. 9. calcis viuæ, æris vſti, thuris, therebinth. ariſtolol. rot. an. Vnc. 3. picis, ceræ, ammoniaci an. Vnc. 6. miſce cum oleo.

Aliud

Aliud ad deſperata vlcera Primionis. Rec. ſoreos Vnc. 3. alum. ſciſs. malicorij, calcis viuæ an. Vnc. 2. thuris Vnc. 4. gallę omphacit. tãtundem. ceræ Vnc. 15 olei veteris q. ſ.

Melinum ad nomas Andromachi 2. de cõp. ſec. gen. Sãdarachæ Dr. 3. alum. ſciſs. Dr. 4. thuris Dr. 4. myrrhę tantundem, gutt. ammon Dr. 18. ceræ Dr. 18. tereb. Dr. 6. axungiæ Dr. 2. Compone.

Cum excreſcentiæ aut calloſa exedi debent, metallica ſunt augenda, hiſque ſeptica cauſticaque adhibenda. Aſclepiadis ad excreſcentias. Rec. argenti ſpumæ lib. 3. ſquamæ æris, chalcitidis, ærug. raſæ an. Vnc. S. aceti heminam, olei veteris lib. 18. Miſce.

Eiuſdem ad ozænas. Rec. alum. ſciſsi Dr. 2. myrrhæ, ſandarachæ an. Dr. 4. gall. Dr. 1. æris vſti tantundem: tritis vtere.

Pſoricon Meſuæ quod medetur cancris, fiſtulis, putridis, depaſcentibus. Rec. lythargyrij argenti, ærug. an. Vnc. 1. terantur vno die in ſole cum aceto acerrimo, omnia condantur vaſe vitreo, & quadraginta diebus ſub fimo obruantur. Quæ vltra hæc ſunt, quibus in vlceribus & excreſcentijs nõ rarò vti neceſsitas cogit, nõ amplius cathæretica ſunt: tale eſt quod habet Andromachus ad excreſcentia vlcera, ex Sandarachæ, chryſocollæ, arſenici æqualibus partibus; ſed de his nunc ſtatim agemus.

CAP.

CAP. VI. De Septicis.

TErtio loco inter cauſtica ponuntur ea quæ ſeptica vocantur, Latinè putrefacientia. Ea quoque calidiſſima ſunt, & Galenus 5.de ſimpl.med.facult.ipſa inter cauſtica retulit, & ita calida eſſe dixit, vt ignis inſtar carnem colliquent. Magis autem calida ſunt veſicatorijs & cathæreticis, minus ijs quæ propriè cauſtica & eſcharotica appellantur; vti ex ipſorum operatione patet: etenim illis fortiora ſunt, hiſce minus. Veſicatoria cuticulam exurunt, cathæretica etiam carnem, ſed molliorem & ſuperficie tenus; ſeptica verò & cutim & carnem, non tantum mollem, ſed & duram & calloſam & quoque profundè exedunt: adeòque ſeptica medio inter cauſtica loco ſunt; vehementiora veſicatorijs & cathæreticis, debiliora cauſticis propriè dictis & eſcharoticis. Maximam autem cum cathæreticis in natura & operando affinitatem habere videntur, tum etiam veſicatorijs, minus vero eſcharoticis; illa enim colliquãdo vrere videntur, eſcharotica verò incruſtando: ex quo patet in his vrendi vim eſſe multò fortiorem. Septica tenuitatem ſubſtantiæ habere teſtati ſunt Galenus 5. de ſimpl. med. fac, Auer. 5.coll. c.16, Iſaac 2. pract. c.20: verum hoc reſpectiuè eſt intelligendum. Etenim ſeptica tenuioris ſubſtantiæ

ſunt,

ſunt, quàm cathæretica, quia altius in vrendo penetrant; tenuiora quoque ſunt, quàm cauſtica & eſcharotica; alioqui etiam cruſtam facerent & æquè vt hæc vrerent. Ideò enim illa calidiora, quia terreſtrium partium; in craſſa enim ſubſtantia magis radicatur calor, quàm in tenui: nam propterea cauſtica cruſtã inferunt & magnum faciunt dolorem, Galeno teſte, quia craſſarum partium ſunt; ſeptica vero neutrum iſtorum, ob ſubſtantiæ tenuitatem. A veſicatorijs autem hæc ſubſtantiæ tenuitate ſuperãtur; alioqui æquè, vt illa, ex profundo traherent. Interim etſi in reſpectu illorum ſeptica tenuis eſſe ſubſtantiæ dicantur; non tamen in ſe conſyderata talia ſunt: omnia enim cauſtica ſubſtantiæ craſſitudinem habent. nam ſi valdè tenuem haberent, ſtatim eorum vis euaneſceret, nec ita adurerent: quod Galenus 5. de ſimpl. med. fac. c. 15. declarauit. Differunt porro ſeptica à maturantibus & ſuppurantibus maxima oppoſitione, etſi nominis habeant communitatem: id enim factum teſtatur Galenus non alia de cauſa, quàm ob ſymptomatis ſimilitudinem; quia ſcilicet ab vtriſque, & ſepticis & verè putrefacientibus nullo doloris ſenſu corruptio fit. Alioqui differunt efficiente & fine: maturatio & ſuppuratio fit à calore noſtri corporis, & à calore natiuo ſtudente materiam conuertere ad aliquam naturam, corpori noſtro, quantum fieri

fieri poteſt, proportionatam; hæc verò quæ à ſepticis fit colliquatio, à calore fit medicamentorum & præternaturali, particulam ipſam deſtruente & corrumpente, & calorem natiuum extinguente; in calore autem extraneo aliquando putrefactio de neceſſitate ineſt, inquit Auerroes 5. coll. c. 16: ac propterea, inquit, putrefacientia appellantur; ex quo patet illa calori noſtro ſimilia, hæc contraria eſſe debere. Verùm quomodo ſeptica carnem conterant, operæ pretium eſt conſyderare. Galenus 5. de ſimpl. medic. facult. c. 15. Alyabb. 2. pract. c. 18. & Iſaac 2. pr. c. 20. dixerunt id fieri per colliquationem à magno calore, ſicut ab igne res colliquantur: etenim calor magnus res colliquat & colliquando humectat; ſummus aſſat & humidum omne confertim abſumendo exiccat. Sic in hecticis & acutis febribus à calore corpus colliquatur, & carnes ad ignem aſſatas in humorem ac pinguedinem reſolui & contabeſcere videmus. Probari id ex eo videtur, quòd cruſtam non generent, ſed carnes quaſi liquefactas, laxas & humidas relinquant. Fit autem colliquatio in hunc modum. Septica ratione tenuis ſubſtantiæ cum calore ſuo peruadunt, & diuidunt corporis particulas & diſcontinuant & reſoluunt partes humidas à ſiccis, ex quo fit, quòd compages membri diſſoluatur: & ideò cruſtá non generant, vt illa; ſed

relinquunt partem humectatam & tabidam. Sed aliam rationem videtur aſſignare Auicen. 2. canon. tract. 1. c. 4. Septicum, inquit, eſt cuius proprietas eſt, vt corrumpat complexionem ſpiritus peruenientis ad membrum & complexionem humiditatis membri eius cum reſolutione; ita vt nequeat amplius permanere pars membri illius: & non peruenit ad hoc, vt adurat ipſum & corrodat & reſoluat humiditatem eius; imò dimittit in ipſo humiditatem corruptam, in qua agit aliud, quàm calor innatus, & putreſcit. Sic & Auerroes 5. colliget c. 16. videtur velle plus putrefactione quàm colliquatione partes exedi. Certè meo iudicio non tam videntur ſeptica calore, quàm potius maligna ſua & venenata qualitate partes corrumpere: neque videntur eas colliquare, ſed potius ad putredinem & ſphacelum ducere. Etenim venenata ſua qualitate & tota ſubſtantia ſpiritibus vitalibus infeſta ſunt, eaque ſic inficiunt, vt intermoriantur: & vel fugiant, vel ineptum animæ in particula fiant inſtrumentum: inde calor natiuus in particula extinguitur, extincto pars putreſcit, & humidum à ſicco decedit, parſque humida, frigida, flaccida, emortua & decolor relinquitur. Cur dolorem ſeptica non inferãt, ſicut cauſtica & eſcharotica; rationem eſſe dixit Galenus & Halyabbas locis citatis, quòd minus calida ſint & tenuis ſubſtantiæ:

quia

quia etenim minus calida ſunt, ideò non tam confertim alterant ſicut hæc, vehemens autem alteratio & cita dolorem infert: quia verò tenuioris ſunt ſubſtantiæ, ideò facilè penetrant ſine moleſtia; quod enim cum craſſa ſubſtantia cauſticum eſt, id cuicunque ſe inſerit parti ſtipitis ritu infixum excruciat. Sed melius fortè indolentiæ cauſa eſt maligna qualitas, quæ ſpiritus enecando ſenſum de medio tollit: vt in membris ſphaceloſis videre eſt. nam ſi à calore corruptio fieret, non poſſet ea eſſe abſque magno doloris ſenſu, propter inſignem continui, quæ contingit, ſolutionem. Quod de craſſitudine ſubſtantiæ quæ ſtipitis infixi modo in particulis hæret, Galenus refert; vtique ridiculum videtur. Septica vſum habent ad vlcera putrida, depaſcentia, maligna: ad excreſcentias, callos, tumores omnes, polypos, ozænas, corruptas & gangrænoſas partes auferendas. Miſcentur cum cathæreticis in molliore corpore, minore malo, in vlceribus; cum cauſticis & eſcharoticis, in malignis affectibus, præcipuè tumoribus, vt cancris, carbonibus. Valent etiam ad fonticulos faciendos, per ſe, vel cum cauſticis & eſcharoticis mixta: etenim & locum debilitant ac labefactant, ex quo maior ad eum fluxio fit & cruſtam non generant; quorum vtrumque in fonticulis eſt requiſitum: ſed & maiorem & profundiorem, quàm eſcharotica fontanellam

exca-

excauant. Verum vbi cruſta opus eſt, ibi ſeptica minimè conferunt. Quapropter in cauterijs quæ ad fluxum ſanguinis adhibentur, ſeptica locum minimè habent. Cæterum tamen, ſi cum eſcharoticis aut aſtringentibus aut terreſtrem ſubſtantiam habentibus miſceantur; eſcharoticam vim acquirunt. Septicorum materiam recenſet Oribaſius 2. ſynopſ. c.44, Aetius 2. rei med. c.227. Eſt autem hæc: auripigmentum, realgar, arſenicum cryſtallinum, ſublimatum, chryſocolla, pityocampe, dryopteris, aconitũ, ſtercus columbinum, elleborus niger, cantharides, clematis, calx viua; denique cathæretica omnis materia, ſi illis vſtione aut tritura aut cum humida aliqua re acri mixtione, vt eſt vrina pueri impuberis, lixiuium acre, ſaliua, axungia acris, aqua ardens, tenuitas concilietur. Huc referuntur inter compoſita aqua ſublimati, oleum arſenici & trochiſci multi à veteribus & neotericis deſcripti; calidicus, fauſtinus, philadelphus, diachartou, de arſenico, de aſphodelo, de minio. Formulas aliquas præcipuas hic apponam, vt modus ſeptica componẽdi inde eluceſcat. Leue eſt quod habet Paulus lib.4. c.35. quod inter cauſtica etiam referri poteſt, quod ex calcis viuæ & ſaponis nigri æquis partibus cum lixiuio componitur. Verum provt doſis ſaponis variatur, ita quoque vis varia eſt: interdum enim capiuntur partes æquales, interdum

pondus calcis, interdum econtra ſaponis pondus duplum eſt; quò autem ſaponis doſis minor eſt, eò remedij vis mitior exiſtit: nonnulli ſalem gemmæ vel ammoniacum addũt cum modico opij.

Aliud Pauli ibidem. Rec. calcis viuæ Vnc. 1. fœculæ vini combuſtæ, nitri toſti, an. Dr. 2. minij Dr. 1. cinere lixiuij ſtillatitio teruntur; vbi mellis liquidioris craſsitudo facta eſt, ter feruefacito vt mediocrem conſiſtentiam habeat: reſeruetur vaſe vitreo: ad meliceridas, ſtrumas, atheromata exurenda valet.

Aliud exedens validè citra roſionem eiuſdẽ. Rec. ſquamæ æris Dr. 3. ſandarachæ Dr. 2. veratri nigri tantundem, cum roſaceo vtitor.

Item efficax eſt hæc cõpoſitio eiuſdem, Rec. calcis viuæ Vnc. S. chalcitidis, auripigmenti an. Dr. 2. miſce, cum ſaliua fiat incorporatio.

Andromachi apud Galenum 5. de compoſ. med. ſec. genera. Sandarachæ, arſenici an. Dr. 2. calcis viuæ Dr. 4. tritis vtitor: putrefacit, inquit, abſque morſu.

Rec. arſenici cryſtalluni & citrini an. Dr. 3. riſogalli Dr. 2. æruginis Dr. 1. S. opij. Scr. 2. cũ axungia humana fiat vnguentum.

Galenus habet hoc ad carbunculos: Rec. nitri rubei, arſenici, ſandarachæ, chalcitidis, atramenti ſutorij, diphrygis an. æqualiter, cum aceto læuigentur, & tritis vtitor.

Ad nomas Aſclepiadis apud Galenũ ibidẽ: Rec. ſulphuris viui, auripigmenti, ſquamæ an. Dr. 1. æris vſti. q. color exigit; arido vtitor.

Rec. calcis viuæ Vnc. 1. arſenici Vnc. S. ſaponis nigri Vnc. 2. incorporentur, vel ſic:

Rec. calcis viuæ Dr. 2. arſenici Dr. 6. tartari Scr. 2. puluerizata ſapone nigro ſubigãtur. Plura alia vide in Galeno ex cauſticis, ſepticis, cathæreticis, ad ozænas, polypum, &c. ex Aſclepiade alijsque antiquis, 3. de compoſ med. ſec. loc. c. 3. & apud alios. Plerumque autem hæc compoſita mixtam vim habent, nec diſtingui poteſt, quænam merè ſepticam, quæ cauſticam vim habeant; cum & ipſa ex varij generis ſimplicibus conſtent, & ipſamet ſimplicia ſæpe mixtam habeant facultatem.

CAP. VII. De cauſticis propriè dictis & eſcharoticis.

Cauſtica propriè dicta ſunt omnium medicamentorum calidiſſima & ſimul craſſiſſimæ ſubſtantiæ. Hoc teſtatur Galenus 5. de ſimpl. med. facult. c. 15. Auerr. 5. collig. c. 16, Auic. Iſaac, Alyabb. alijque. Dicitque Auerroes quod ſint craſſioris ſubſtantiæ quàm ſeptica. Hoc patet, quia ſunt omnium cauſticorum fortiſſima & maximè actiua: quòd ſi tenuitatem ſubſtantiæ haberent, non eſſent tantæ actiuitatis; eò quòd in materia rara calor

non poſſit eſſe tam actiuus. Actiuitas eorum ex eo indicatur, quod & cutem profundamque carnem, etiam duriorem, exulcerent. In hoc tamen genere cauſticorum nonnulla ſunt quæ propriè eſcharotica vocantur; eò quòd cruſtam generent: & hæc ſunt inter cauſtica omnium generoſiſſima, & maximè craſſarum partium, & ideò talia maximum in actione ſua inferunt dolorem, carnemque incruſtant: dolor enim indicat cauſæ agentis fortitudinem, & cruſtæ generatio quàm maximam vſtionem. Etenim cruſta fit propter duas cauſas, primũ propter magnum calorem; tum enim medicamenta non vlcerant ſed aſſant, & ſumma vi prius humidum omne conſumunt, quàm colliquent aut putrefaciant. Equidem calor externus paulatim agẽs & non fortis putrefacit, & facit humidum à ſicco deſciſcere, non rectè gubernatum à calore natiuo; at verò fortis aſſat, quia humidum prius conſumit, quàm deſciſcere à ſicco poſſit: ſecundò propter ſubſtantiæ craſſitudinem; propter eam enim medicamenta non penetrãt, ſed vim cauſticam totam in ſuperficie exercent, & ideò magis vrunt. Ad hoc iuuat vis aſtringendi quæ illam partium ſequitur terreſtreitatem; quæ, præterquam quòd poros claudendo, impediat ingreſſum virtutis, etiam particulas quæ vruntur coniungit & conſtringit, ſeruatque vnitatẽ: quæ vnitas, vti vlcerationem, quæ vnitatis quædam ſolutio

ſolutio eſt, impedit; ita incruſtationem promouet. Cruſta porro iam incœpta fieri vlterius cauſæ vicem gerit ad ſui ipſius generationem: etenim ſoliditate ſua non tranſmittit vim remedij, ſed facit vt ea tota in ſeipſam conuertatur. Hęc partium craſſities in cauſa eſt, cur niſi prius cutis diuiſa aut abraſa ſit ope eſcharoticorum, difficulter profundam fontanellam poſſimus excauare. Ex quo patet, quòd, etſi non ita profundè eſcharotica vt ſeptica vrant, non minoris propterea in agēdo virtutis aut actiuitatis eſſe, quàm illa: id enim tantum per accidens, propter aſtrictionem & partium dictam craſſitudinem, contingit. Cur autem cauſtica & eſcharotica maiorem alijs cauſticis inferunt dolorem? ratio eſt: primò, quòd ſint fortiora & minus proportionata temperamento noſtri corporis: ſecundò, quòd non, vt ſeptica, putrefaciendo maligna qualitate à qua ſenſus obtunditur & ſpiritus necantur, ſed calore ſuo & igneitate operentur: tertiò, quia humidum intus contentum reſoluunt, & attenuant in ſpiritum & aëream ſubſtantiam, quæ cum ampliorem locum & exitum quærat, & tamē propter cruſtam à qua includitur, nequeat penetrare; pungit & diuellit partes, inſigniterque continuum ſoluendo dolorem infert. Galenus etiam id fieri dixit ob ſubſtantiæ earum craſſitudinem, quę nequit penetrare, ſed intra particulæ poros hæret & ſti-

pitis inſtar infixa dolorem excitat. Cauſticorum & eſcharoticorum vſus eſt ad fontanellas excauandas, ad vlcera maligna, depaſcentia, putrida, gangrænoſa, & quæ mitioribus vt cathæreticis & ſepticis non cedunt, ad tumores duros, venenatos, cancrum, carbonem & quiduis excreſcens, exedendum; & præcipuè in duris corporibus. Porro vbi ſpecialiter cruſta inducenda eſt, vt in ſanguinis profluuijs, propriè eſcharotica vſum habent. Talia, inquit Galenus 5. method. c. 4, & Aetius lib. 14. c. 52, ſunt, quæ aſtringendi vim ſortiuntur; talia enim duram diuque hęrentem cruſtam inferunt, vt chalcitis, myſy, chalchãtum: quæ enim, inquiunt, ex calce viua & auripigmento conficiuntur, his quidem vehementiora ſunt, ſed non faciunt duras cruſtas, cùm non aſtringant. Cum varijs eſcharotica & cauſtica miſcentur: cum ſepticis, cùm profunda cruſta eſt inurenda; ſeptica enim tenuitate faciunt cauſticam vim penetrare, quod & in fonticulis inurendis, & nonnunquam etiam in ſanguinis profluuijs vſu venit. Cum aliquid exedendum eſt, ſeptica, cauſtica & eſcharotica inter ſe miſcentur; quia mutuò vires communicant & augent. Cathæretica ſepticis miſcemus, cum praua vlcera, gangrænoſæ & putridæ partes, exurenda ſunt: aſtringentia & eſchaima, in ſanguinis profluuio: ſarcotica, cùm eo tempore quo cruſta hæret, caro eſt aggenerãda.

Vruntur

Vruntur interdum eſcharotica aut vſta crudis miſcentur; ad cruſtam, crudis; ad exedendum, vſtis eſt vtendum: cocta quoque cruſtam infirmius contrahunt. Cauſticam materiam recenſuit Oribaſius 2. ſynopſ. c. 48, Celſus lib. 5. c. 7. & 8, Aetius lib. 2. c. 231. eſt autem hæc: chalchantum, calcitis, myſy, ſory, calx viua, tartarus ſeu fex vini & aceti recens & vſta, euphorbium, ærugo, allium, lac tithymalli, ſapo, cantharides, ſal amoniacus, eruca, chelidonium, adeps rubetæ, pyrethrum, piper nigrum, ſinapi, thapſia, lepidium, anemone, flammula, radix aſpodeli, ranunculus, vterque helleborus, ſtercus lacerti, columbinum, &c. Inter compoſita ſunt lixiuium ad craſſitiem coctum, aqua fortis, oleum vitrioli, ſulphuris, præcipitatum & nonnulli paſtilli, de quibus capite nono mentionem faciemus. Ex his compoſita attificialia, quæ ruptoria vocantur, quibus & fonticuli inuruntur & hæmorrhagiæ ſiſtuntur, & praua vlcera, & difficiliora apoſtemata, præcipuè in duris corporibus exuruntur, fiunt in hunc modum.

Recipe calcis viuæ, ſaponis, an, part. æq. miſce.

Rec. fimi columbini q. ſ. exiccetur, pulverizetur, & cum lixiuio coquatur in pultem.

Rec. ſublimati Dr. 2. S. opij, lapidis hematitidis, ceruſſæ an. Scr. 1. S. cum vnguento populeo componatur.

Rec. lithargyrij, hęmat. vitriol. Rom. an. Dr. 1.S. argent. ſublim. Dr. 2. fiat puluis qui loco inſpergitur.

Rec. capitelli fortiſs. lib. 6. bulliant in lapidem. Vel:

Rec. capitelli lib. 4. chalchanti Vnc. 2. ſalis gemmæ Dr. 2. opij gr. 6. coquantur in pultẽ. vel

Rec. calcis viuæ q.ſ. cum capitello diſſolue addendo nonnihil opij.

Aliud, Rec. aq. ardentis ſeu aquæ ſaponis aut capitelli cuiuſuis fortis lib. 4. orizæ excorticatæ Vnc. 4. ponantur hæc in vitreo vaſe cum cera clauſo ad ſolem vel ad ignem, donec frumentum abierit in pultem: hoc diu ſeruetur, vt conſiſtentiam & ſpiſsitudinem acquirat: hoc inſigniter & ſine roſione vrit, & pauco tempore inducit fontanellam. Notandum autem, quod hodie communiter ruptoria cum lixiuio ſeu capitello fiant: cum autem lixiuium variè poſsit parari, & provt ipſum eſt, ruptorium quoque fortius aut mitius ſit; ideò tradam modum lixiuij componendi, eoq́ue vtendi. Imprimis itaque fieri poteſt ex ſolis cineribus: tum autem, provt cineres ſunt aut mitiores aut acriores, ipſum quoque lixiuium variat. Mitiores cineres ſunt ex nucibus, fraxino, iunipero, ilice: ex ſarmentis vitium & fabarum ſatis acres ſunt: acriores ex quercu vetere, ex ficu, & caprificu: adhuc acriores ex ſterçoribus animalium combuſtis,

boum,

boum, luporum, & ex herbis vrentibus dracontio, bryonia, ranũcula, &c: acerrimi ranarum in olla combuſtarum & magis viperarum. Quo eſt maior cinerum quantitas, eò lixiuium fortius eſt: poteſt pro communi lixiuio vna cinerum ad decem aquæ libras capi. Poteſt lixiuiũ ſolum ad ſpiſsitudinem coqui, vel addi poſſunt, quæ eius vim mitigent, vel quæ ſtimulent: ſi per ſe ſolum coquatur in ſpiſsitudinem, ſatis acre ruptorum erit: mitius, ſi cum oriza, frumẽto, pane inſpiſſatur. Communiter præter cineres calx additur ad lixiuium parandum; tunc acrius eſt, & magis, quò plus calcis; minus, quò plus cinerum ſumitur. communiter ſic fit.

Rec. calcis viuæ lib. 6. cineris ſarment. lib. 12 excipiantur ſimul aliquo magno receptaculo, quod in fundo habeat foramina, & in fundo præmittantur triticeæ paleæ, vt ſic cribretur lixiuium, ſicut mulieres parant lixiuium ad lauandum cum eo loco ſaponis; tunc ſuperinfundendo aquam, cineres percolentur, quam oportet feruentem eſſe, vt magis acre lixiuium euadat: talis enim magis, quàm frigida, igneas vires abluit; & cineres bene ſint vniti & coarctati, alioqui aqua leniter defluens non valde abradit eorum vim; infrà colatorium ſit vas aliud quod lixiuium excipiat: tunc quod deſtillat, eſt lixiuiũ ſaponis, quod ſeruari debet vaſe vitreo anguſti oris, &, cũ vſus exigit, eius aliqua quantitas

citas in lapidem concoqui. Illud lixiuium ſic vnica tranſcolatione factum, fortius erit, ſi calx non immixta totis cineribus, ſed in foſſa in medio cinerum factâ, contineatur. Fortius erit, ſi cum calce alia quædam cauſtica aut ſeptica, vt vitriolum, ſublimatum, tartarum vſtum, ſal alcali, aut ammoniacus, ponantur; fortiſsimum erit, ſi tum adhuc, quod ſtillauit, per nouos cineres vſque ad tertiam vicem tranſcoletur. Si adhuc augenda vis eſt, loco aquæ calidus aliquis liquor, aut aqua cauſtica, aut decoctum acrium rerum, vt vinum maluaticum, aqua vitæ, aqua ardens, decoctum cucumeris aſinini, cyclamini, ranũculi, flammulæ iouis, ſumi debet. Factum quomodocunque lixiuium, vel ſolum adhuc coqui poteſt ad conſiſtentiam, vel cum alijs cauſticis admixtis; quæ, quò in maiore doſi erunt, pauciora autem obtundentia aut corrigentia, eò ruptorium efficacius erit. Hæc eſt ratio faciendi magis vel minus efficacia cauteria ex capitello. Coctum iam in pultem lixiuium debet in particulas aut taleolas ſcindi, dum molle eſt; poſtea ab aëre induratur & lapideſcit, debetque vaſe bene clauſo & vitreato aut vitreo cõſeruari, ne vis exhalet, & loco ſicco, ne ingrediẽs aëris humiditas ipſum fundat, eiusque cauſticam vim remittat. Lapis ille ſic coctus, vel ſolus applicari corpori poteſt, vel alijs mitigantibus, anodynis aut narcoticis vel

aſtringentibus,cathæreticis,ſepticis miſceri;aut ſi vis remittẽda eſt,aceto diſſolui,roſaceo,adipe humano, porcino, fermento, pane,paſſulis, butyro,populeo excipi. Ponam nõnullos modos fortiſsima capitella & celebriora ex ijs ruptoria conficiendi.

Fallopius hoc habet. Rec. cinerum cali, quo vtuntur vitrarij,calcis nõ exti.an. Vnc.16.chalchanthi. Vnc.4. alum.vſti, fecis vini vſtæ, ſalis ammoniaci,an. Vnc. 1. terantut ſimul & ponãtur in vaſe teſtaceo foraminato, & ſuperinfunde aquæ primæ,ex qua fiunt ſapones,tantum,vt emineat ſuper cineres menſurâ quatuor digitorum.Hæc aqua cum exierit tota,eximãtur cineres ac pulueres,& imponantur noui vſq; ad tertiam vicẽ, & eandem aquam ſupereffuſam ſine tranſcolare:tunc ſine eam coqui,vel in lutũ,vel in cinerem; ſi in cinerem,minus dolorifica erit, & minus valida,nam exiccatione ſubtiliores & ignei ſpiritus exhalant; ſi in pultem, validiſsima. Hæc,inquit,puls vel cum opio vel roſaceo aut populeo applicari poterit; vel fortioribus, vt ſublimato, auri pigmento, chalchanto, vnà cum ſaliua,melle,ſapone,miſceri.

Hic lapis, inquit Fernelius, ſeſquihoræ ſpatio cutem penetrat: Rec. vitrioli vſti Vnc. 2. ſalis ammon. Vnc. 1. calcis viuæ, cineris è vini fæce, an. Vnc. 3. tritis omnibus affundatur lixiuium factum ex cineribus ligni ficus & tithy-

citide, chalcantho crudis, calce viua, quibus oportet admiſcere, quæ propriè iſchæma dicuntur, & quæ aſtringendi, & quæ etiam carnis generandæ facultatem habent; aſtringentia enim & ſanguinem ſiſtentia adiunguntur, tum vt cruſta durior & fortior fiat, tum vt ab ipſis quoque ex parte, ſanguinis ſuppreſsio adiuuetur: ſarcotica ijs admiſcentur, vt quando nunc cruſta eſt, quàm citiſſimè interim caro ſuccreſcere poſſit, antequam decidat. Hæc eſt ergo ea componendi ratio, vt ſi primò pulueribus ſanguinem ſiſtentibus malum non cedat, ijs eſcharotica aliqua addantur; ſi nec ſic euincitur, principaliter medicamentum ex eſcharoticis tanquam baſi, & principali efficiente concinnetur, additis aſtringentibus ſolum adiuuantis vicem gerentibus: poſteà cum tempus eſt vt cruſta decidat, eſcharotica cum ſarcoticis componantur: tandem à cauſticis abſtineatur, & merè ſarcoticis inſiſtatur. Aſtringentia & ſarcotica quæ ijs admiſcentur, ſunt: alumen, malicorum, ſanguis draconis, ſpodium, bolus, thus, ceruſſa, ichtyocolla, opium, galla, hęmatites, & excipienda ſunt aceto, aqua roſacea, albumine oui, vino auſtero, ſuccis herbarum aſtringentium, vt polygoni, myrti, plantaginis, &c. Prædictis eſcharoticis & aſtringentibus ad vehementiorem vſtionem, quæ horum admixtione non parum debilitatur,

tur, vtiliter tunc etiam aliqua inſignia cauſtica aut ſeptica adiunguntur: nam etſi talia per ſe vſui non conuenirent, cum ijs tamen admixta, eorum vim inſigniter augent. Compoſita vſualia ad ſanguinem, ſunt imprimis paſtilli illi polyidæ, paſionis, muſæ, andronis, eò quòd aſtringentibus & ſarcoticis conſtent; paſtilli diachartiou, alijq́ue plurimi, quos Galenus habet 5. de compoſ.med.cata.gen. & ſupradicta ruptoria, ſi cum enumerata aſtringentium materia miſceantur. Recenſebo aliqua ex antiquis ſingularia ad hunc vſum.

Razes lib.de antido.c.25.calx inquit, cũ cumino & flos æris cũ albumine ſanguinẽ retinet.

Efficaciſſimè ſanguinẽ ſiſtit & cruſtã inducit ſine morſu, quod habet: Sandarachę, auripigmẽti, chalcitidis, an. Dr. 3, hoc, inquit Aetius lib. 14. c. 52, Ammonius chyrurgus vtebatur.

Sed eo efficacius, inquit, hoc eſt: Rec. chalcit. Dr. 38. atram.ſut. Dr. 10.calcis viuæ, æris vſti, an.Dr. 6.myſyos, diphrygis, an.Dr. 5.

Galenus 5.de compoſitione medicamentorum nonnulla recenſet.

Stypticũ à Terentio appellatũ eſt hoc: Rec. ſãdarachę, myſyos, chalcit.alum.ſciſſilis, an.Dr. 2.myrrhæ, ſquamæ æris, aloes, chalcit, an.Dr. 3. cytin, malor.pun, florum roſ, gallarum, an.Dr. 4.ſucci acaciæ, Vnc. 1.malicorij, Vnc. 1.excipiuntur decocto myrtorũ ad dimidias redacto.

Sangui-

Sanguinem ſiſtens Aphrodæ:Rec.calc.Vnc. 2.mannæ thuris, Dr.12. terebinth. frixæ & aceto extinctæ, Dr.12. trita inſperguntur, vel cum gummi rediguntur in trochiſcos.

Sanguinem ſupprimens Magni; Recipe myſyos,chalcanthi, an. Dr.7.corticis piceæ,mãnæ thuris,ſquamæ æris.an.Vnc.S. æris vſti,chalcitidis,an.Dr.15. calcis viuæ,Vnc.1.alij 5.gypſi torrefacti,Vnc.S.tritis vtitor.

Aliud Heraclidæ: Rec.malicorij acidi,Vnc. 3.alum.Vnc.4.calcitidis, Vnc.1.

Aliud Andromachi : Rec.calcitidis,Dr.10, chalcanthi, Dr. 5. myſyos torref. Dr.2. S. æris combuſti,Dr.1. læuigatis vtitor.

Datum Ario à Dioſcoride Tharſæo ſanguinem mirificè ſiſtit : Rec. chalc. Dr.8. mannæ, Dr.16.contundantur,cribrentur, ſeruentur, & vſus tẽpore gypſi crudi par modus admiſceatur.

Plurima eiuſmodi ad ſanguinem ſiſtendum in dyſenteria,narium hęmorrhagia,vide in Galeno 9. de compoſ.med.ſec.loc.& 3.c.3.& ſimul alia cauſtica ad exedendum polypos, thymos, ozænas, & huiuſmodi alios tumores.

CAP. VIII. *Qua ratione cauſticorum vis minuatur aut augeatur.*

AD perfectam cauſticorum vſurpandorum rationem requiritur, vt ſciamus, quot modis cauſtica vis retundi ac infringi poteſt : qu[i] enim

enim hoc neſciret, in eorum vſu ſeſe multoties inueniret deceptum. Primum autem ſubiecti corporis & partis temperamẽtum & diſpoſitio mutat effectus cauſticorum: agentium enim actiones pro patientium diſpoſitionibus mutantur. In duro, ruſtico, ſenili, frigido corpore, in parte tali quæ duriorem cutim habet, minùs tardiusq; effectum ſuum producent, imò etiam ſpeciem effectus variabũt. Multa aliquid poterunt in corpore muliebri delicato, puerili, calido & ſanguineo, parte tenera, quod nõ poterunt in illis: ideò in illis fortiora ſunt ſumenda, vel maiori adhibenda quantitate, vel diutius in parte relinquenda. Quæ in duro corpore tantum rubificant, in tenero veſicas excitabunt; & quę in illo cathęreticam, in hoc ſepticam vim ſortientur; & quæ illic tantum corrodent aut exulcerabunt, hic cruſtam facient. Secundum eſt, præuia corporis diſpoſitio: multum enim refert an pars prius fomentata ſit; an prius cucurbitulæ fuerint ſuperpoſitæ, aut attrahentia vel rubificantia emplaſtra; an cutis prius ſcalpro abraſa, quod in duris corporibus, partibus calloſis & cicatricoſis aliquando facimus: quæ enim profundam abraſa cute fontanellam excauant, ea ſæpe, ſi cutis integra permanſiſſet, vix vſtionis veſtigium in eam induxiſſent. Multum etiam refert vt cutis non ſit ſordibus, pinguedine conſpurcata, ſed prius lota; nam

illæ ſummopere eorum impediunt actionem. Tertium eſt, medicamenti multitudo: quò enim plus materiæ ſuperponitur, eò actio maior eſt: nam etſi gradus intenſionis in agente ſit idem, in maiori tamen extenſione ſiue in multitudine materiæ, maior, quàm in paucitate actiuitas exiſtit. Si parum pulueris cantharidum cuti inſperſeris, rubificabis; ſi copioſum, veſicabis: tandem etiam exulcerabis: idem eſt in reliquis cauſticis facultatibus. Quartum eſt, mora & diuturna actio; ſucceſſiuè enim fit motus, & per media tranſitur in finem. Ignis qui carnem prius calefacit, morâ aſſat, tandem in cruſtam temporis diuturnitate conuertit; idem hic fit: veſicatoria primis horis rubificant, medijs veſicant, vltimis vlcerant. Cauſtica, quamcunque fortiſsima, parti ſuperpoſueris, niſi tempore aliquo ſuper partem hærere ſiueris, cruſtam nunquam efficient. Cathæretica, quæ primò carnem putridam abradunt, poſt etiam ſanam colliquabunt. Quintum eſt, ætas medicamentorum: ætas enim omnium rerum vires facultateſque immutat. Vitrioli genera recentiora ſunt fortiora; fermentum recens nihil trahit, antiquum vires ſuccumque in quo ignea vis reſidebat, perdidit; mediæ ætatis, & quod duorum menſium eſt, in ſuo genere eſt efficaciſsimum. Calx quæ adhuc continuatas partes habet, & lapidis formam ſeruat, vegeta eſt;

cuius

cuius partes à ſe mutuò deſciuerunt, & in puluerem abierunt (quod fit in illa quę aëri expoſita permanſit) eius vis auolauit: partibus enim diſcontinuatis vis ignea vndique cum ſpiritibus erumpit & exhalat. Hinc cauſtica omnia ab aere ſunt defendenda, nam ipſe congeneres & igneas particulas, quæ in medicamento ſunt, quæque extrà feruntur in ſuperficiem, ſua tenuitate abradit & abluit. Sextum eſt, mixtio: etenim fortiora mixtione mitiorum mitigantur, & contrà acuuntur: ſic veſicatoria mixta cum attrahentibus & rubificantibus, cathæretica cum detergentibus, ſeptica cum cathæreticis fiunt mitiora. Cauſtica & eſcharotica cum ſepticis mixta, etſi minus cauſtica calidaq; fiāt, per accidens tamen ob tenuitatem & penetrandi vim quam hęc illis impertiuntur, fit, vt edant effectum præſtantiorem: hinc ab eſcharoticis cū ſepticis mixtis profundior fortiorque cruſta, quàm à ſolis eſcharoticis producitur. Porrò quæcunq; alia medicamenta alterius facultatis, ſeu attrahendi, detergēdi, reprimendi, ſanguinē ſiſtendi, dolorē ſedandi, cicatricē ducēdi, carnē generādi, cauſticis, ſepticis, cathęreticis miſcētur; ea ſemper cauſticā vim per ſe & ſimpliciter labefactāt & retūdunt, etſi fortè certā aliquam operationē quā cauſticis proſequimur, obtinere nos faciāt: nā etſi detergētia cathæreticis mixta melius ſæpe faciant vt emortua caro exedatur,

quàm ſi ſolis cathæreticis vteremur, & cathæretica aſtringentibus & reprimentibus mixta commodius ſæpe curent nonnullas excreſcentias, quàm illa ſola, ſimiliterque cauſtica iſchæmis & aſtringentibus iuncta melius ſæpe ſiſtant ſanguinem & firmiorem cruſtam generēt, quàm ſi ipſa ſola per ſe fuiſſent adhibita; nemini tamen dubium eſſe debet, quin ſimpliciter ipſa vis vritiua labefactetur & remittatur. Ac proptereà nonnulla detergentia pauca quantitate cathæreticis, veſicantia ſepticis, aſtringentia eſcharoticis mixta, bene roborant fortiorum vim, in quantum determinant eam ad certum effectum; ſed ſi maiore copiâ adhiberentur, eorum vim diminuerent. Peculiariter autem, etſi multa cauſticis miſcentur ob certos alios fines, aliqua tamen, tantùm ad retundendam eorum effrenem potentiam adhibentur: qualia ſunt fermentum, panis, aut frumenti aliquod genus, oui pars, caricæ, paſſulæ, mel, axungia humana, vitulina, porcina, ceratum aliquod, vt roſatum, myrteum, cera alba, vnguentum roſaceum, de ceruſſa, populeum, opium, aqua roſacea, acetum: His enim ſolemus cauſtica excellentia temperare. Caricæ & paſſulæ communiter ſinapiſmo adduntur; fermentum, acetum, phœnigmo; vnguentum populeum, opium, cauſticis: generaliter autem omnia pinguia, vrentia medicamenta retundunt. Ideò vbi fortiter exeden-

exedendum atque vrendum eſt, cauendum, ne cum pinguibus ipſa componãtur, potiusque in trochiſcos aut pulueres, quàm vnguenta concinnentur. Aliqua, præterquam quòd retundere queant, etiam vt particularem vim mixto communicent, cauſticis admiſcentur: & talia ſunt, modo epulotica, detergẽtia, diſcutientia, ſarcotica, aſtringentia. Septimum eſt præparatio medicamentorum: vſtione, coctione, tritura, lotione, cauſtica vis variè immutatur. Lotione omnia fiunt mitiora; abluuntur enim particulæ tenuiores & igneæ, & quę remanent, abluentis frigiditate remittuntur: minus, ſi cum aqua ſimplici, magis, ſi cum aqua roſacea, plantaginis, papaueris, ſolani; maximè, ſi cum aceto, lotio fiat, præcipuè ſæpius repetita. Eſcharotica vſta lotaque ita mitia fiunt, vt malignis vlceribus adhibeantur & epulotica euadant, atque etiam oculorum collyrijs adhibeantur. Coctura quoq; cauſtica vis euaneſcit, quia ſubtiliores partes euaporant; ſimulque vis aſtrictoria, ſi qua ineſt; eò quòd humiditas inde concilietur: hinc cocta eſcharotica, cadmia, chalcanthum, calcitis, cruſtam imbecillius cõtrahunt. Tritura primum tenuitas comparatur, tum in mitioribus cauſtica vis exacuitur: tunc enim particulæ omnes medicamenti vires ſuas exerunt, & facillimè à calore noſtro natiuo actuantur. Ita contuſæ herbæ tantum rubificãt,

tritæ in puluerem veſicant etiam & exulcerant: quanquam hoc & exiccationi, quæ calorem auget, ex parte ſit aſcribendum: cathæretica vſta tritaque in pollinem ſepticam vim adipiſcuntur; vniuerſimque quæ colliquant, attrahunt & in profundum penetrare debent, vt veſicatoria, ſeptica, triturâ & tenuitate robur acquirunt. Eſcharotica verò & quæ in ſuperficie vrere debent, & cruſtam ducere, exacta tritione redduntur minus accommoda: nam acquiſita tenuitate, aſtrictoria vis quæ eis ineſſe debet, remittitur. Denique ad cruſtam requiritur, vt ipſa vſtio diu duret; quæ autẽ exactè trita ſunt, etſi penetrãdo magis videantur vrere & citiùs, tamen eorum vis de facili euaneſcit. Quod ſi longa nimis & exquiſita tritura fuerit, valde deſtruit facultatem vritiuam; nam per eam igneæ partes exhalant. Docent nonnulli cauſtica ſub ſole die integro in lapide marmoreo terere, affundendo ſemper lentè nouum liquorem; quod ea quàm mitiſſima reddit. Propterea cum ita exactè teruntur, minùs quàm ante dolorifica ſunt; quod eſt propter caloris diminutionem; tum etiam, quia craſſiora, etſi tardius ad actum reducantur, quàm tenuiora, cùm tamen reducta ſunt, fortius vrunt, & conſequẽter maiorem inferunt dolorem. Vſturâ, quæ minorem calorem habent, vt rubificantia & veſicatoria, acriora fiunt & vehementiora, & exulcerant;

rant; quæ verò fortiorem, deperdunt: ratio eſt, quia in illis ignis actione ſua igneas quaſdam particulas, & ſic empyreuma quoddam relinquit, per quod eorum calor accenditur; in his igneas particulas, quæ ante erant, congeneres ſibi, educit: nam etſi etiam in ipſis tale empyreuma relinquat, non eſt tamen illud cum illa igneitate quam in prima ſua mixtione habebãt, comparandum: quapropter frigidiora euadant neceſſum eſt. Hinc eſcharotica & quæ propriè cauſtica dicuntur, vſtione fiunt mitiora. Porrò tenuitas vſtione paratur: ideò cathæretica quæ tenuitate à ſepticis differunt, eâ per vſtionem acquiſitâ, ſeptica fiunt; & eſcharotica ſubſtantiæ craſsitiem & terreſtreitatem deponendo, aſtringendi vim, quæ illam ſequitur, ad eorum naturam requiſitam, amittunt, & ducendis cruſtis inepta euadunt.

CAP. IX. *De cauſticis compoſitionibus magis famoſis.*

LIbet autem hic deſcriptionem celebriorum quarundam compoſitionum, quæ in vſu ſunt, commoditatis cauſa apponere: inter quas primum locum occupant famoſi & polychreſti illi paſtilli Andronis, Polydę, Muſæ, Paſionis, quos deſcripſerũt Scribonius Largus lib. de cõpoſ. med. c. 63, Galenus 5 de compoſ. med. ſec. loc. & etiam ſec. gen. c. 5,

 Ori-

Oribaſius 4. de curat. morb. c. 127, Paulus lib. 7. c. 12, Celſus lib. 5. c. 20. & 6. ca. 14, Aetius lib. 8. c. 40. & 14. c. 50, Nicolaus Alexandrinus lib. de compoſ. med. deſcrip. 956. 958. 971, Auicenna lib. 5. ſum. 1. tr. 8. Verum neque ſecundum ingredientia, neque ſecundum doſes, omnium eadem eſt deſcriptio. Hæc autem communior eſt.

PASTILLI ANDRONIS. Rec. cytinorum, myrrhæ, alum. ſciſſ, ſalis ammoniaci, an. Vnc. S. chalcanth. Dr. 12. thuris, ariſtol, gallarum, an. Vnc. 1. paſſo excipiuntor aut aceto.

POLYIDÆ. Rec. malicorij, fellis taurini, an. Dr. 6. myrrhæ Vnc. 1. alum. Dr. 5. thuris. Vnc. S. chalcanthi. Dr. 3. vino dulci, interdum auſtero excipiuntur.

MVSÆ. Rec. alum. ſciſſil, aloes, myrrhæ, chalcanthi, an. Dr. 6. croci, crocomagmatis, an. Dr. 3. cytinorum Vnc. S. mulſo ex falerno excipiuntur.

PASIONIS. Rec. ſquamæ æris Vnc. 1. S. æris combuſti, ſalis ammoniaci, alum. ærug. thuris, an. Vnc. 1. cum vino dulci, interdum auſtero fiunt trochiſci.

FAVSTINI deſcribũtur à Paulo lib. 7. c. 12, Aetio ſerm. 9. c. 49. Nicolao Alexandrino deſcript. 957: Verum in pondere variant: ita autẽ Aetius. Rec. chartæ vſtæ, Dr. 30. calcis viuæ Dr. 25. auripig. Dr. 12. ſandarachæ Dr. 6. in paſtillos

ſtillos cum ſicco vel decocto baccarum myrti redigito.

DIACHARTOY deſcribuntur ab Oribaſio lib.4.dè cur.morb. c.127. & à Paulo. Rec. chartæ combuſt.Dr.30,vt melius habet Oribaſius quàm Paulus, calcis, auripig. ſandarachæ, an. Vnc.I.cum ſucco plantaginis fiant trochiſci.

PHILADELPHVS deſcribitur ab Aetio ſer.9.c.49. Rec. ſandarachæ, auripig. an. quadrantem,calcis viuæ,acaciæ,an ſexuncem: cum vino auſtero forma paſtillos.

CALIDICON deſcribitur à Raze 7. rei med.c.5. Rec.calcis viuæ part.I.arſenici citrini,chali,acacię,arſen.rubei an.partem mediam, cum aqua quæ vocatur prima terantur. Hæc ſic fit : calcis viuæ,chali.an.part.æqual.ſeptuplum ponderis ipſorũ ex aqua admiſceatur, & per tres dies recõdatur, quotidie tribus vicibus agitando,poſtea coletur & vtatur,donec fiat alchaol, & in ſole dimittatur,donec incraſſetur: deinde fiant ex eo trochiſci, qui deſiccentur.

ALCADICON deſcribitur ab Auicenna 7. 4.tr.4.c.9.ſic. Rec. arſenici, chalcanthi, floris æris,calcis viuæ,an.part.æq.Sed ita Meſue lib. de morb.c.de cura polypi. Rec.calcis viuæ, arſenici citrini, an. Dr.2. chalcanthi, floris æris, alum. plumæ, an. Dr.I. gallarum, acaciæ, balauſt. an. Dr. S. cum aceto in mortario æreo fiant trochiſci.

DE

De Minio deſcribitur à Ioanne de Vigo lib.8.in antidotario.Rec.medul.panis non coċti,bene fermentati, Vnc.S.ſublimati opt.Dr.II minij Vnc.S.aq.roſac. q.ſ. fiant trochiſci qui in clibano exiccentur.

De Asphodelo Rec. ſuc. rad. aſphodeli, Vnc.S.calcis viuæ Dr.2. auripig. Dr.1.aceti q.ſ.

De arsenico. Rec.arſen.rub.auripig. an.Dr.2.calcis viuæ, Vnc.S.thuris, Vnc.1. fiant trochiſci.

Precipitatvm Ioannis de Vigo.Rec. ſalis nitri. Lib.1.S.vitrioli Romani, alum. an. lib.1.his per alembicũ deſtillatis, ſume Lib.1, argenti viui Lib.1.iterum in vaſe vitreo deſtilla,donec vas rubeſcat: aquam ſepones, & fracto vaſe argentum, quod ſupereſt, vſtum erit & vocatur precipitatum. Vide & Euonymum & Quercetanum.

Aqva fortis. Rec. ſalis nitri, vitrioli an.Lib.2. aluminis Vnc.8. pulueri zentur,& in cucurbita vitrea deſtillentur. Euonymus.

Olevm vitrioli ac ſulphuris huc referuntur quæ nõ eodem modo ab omnibus parantur, etſi tamen ſemper per deſtillationem. De his videndi ſunt Euonymus, Andernacus, Mathiolus,Fallopius,Geſnerus, Quercetanus, Weckerus,alijque. Nos breuitatis cauſa eorum longam & variam compoſitionem omittimus.

LIBER TERTIVS.

De modo vtendi cauterijs.

CAP. I. *De noxis quæ proueniunt à cauterijs malè adhibitis.*

QVAM multæ à cauterijs rectè adhibitis vtilitates, tam multæ econtrà à ſiniſtrè vſurpatis proueniunt noxæ. Cum autem à valido agente neceſſariò extremi ſint effectus; ſicut eorum vtilitates ſummæ ſunt, ita & damnum irreſarcibile. Propterea oportet medicum & modum & tempus & locum & menſuram adhibendi huius præſidij quàm exactiſſimè callere. Quare de ijs ſcribere neceſſarium eſt: quod antequam faciam, paucis oſtendam, quænam illa incommoda ſint quæ à malè aut intempeſtiuè adhibitis cauterijs proueniunt. His enim cognitis, melius elucebit, qua ratione & induſtriâ ijs maximè ſit occurrendum. Sicut autem ſuprà dictum eſt de cauterij vtilitatibus, ita quoque hic de noxis eſt dicendum; alias nimirum per ſe, alias per accidens eſſe: aliæ vſtionem ſequuntur, vt talem; aliæ cruſtam, vlcus, cicatricem. Vſtionem omnem ſequitur inſignis in particula calefactio, propriæ temperiei deſtructio, continui ſolutio, & ex his neceſſariò inſignis dolor.

lor. Calor cum in interiora penetrat, partibus principibus intemperiem infert, humores intus fundit & exagitat, moti fuſique, vel rapiuntur in partes principes, faciuntque obſtructiones, febres, ſyncopes, ſubitam mortem, apoſtemata, aliaque mala, pro natura partis in quam delabuntur; vel, quod minimum eſt, ab externis partibus debilitatis iam, calore doloreque affectis, tractio fit: à qua defluxus, tumores, maligna, putrida, ſerpentia vlcera, excoriationes, & tandem, cum particulæ calor à nimio humoris fluxu obruitur, non rarò etiam fœda & deteſtanda gangræna; idque maximè, ſi corpus cacochymum, minimeq; fuerit purgatum: ſicut Aetius tetrabib. 3. ſerm. 2. pręclariſſimè admonuit. Quod ſi non pręciſè certo loco, certa profunditate cauterium infligatur, ſæpe arteriæ, nerui, venæ, membranę, glandulæ, aliæque partes comburuntur; à quibus dolores, ſanguinis profluuia, & conuulſiones concitantur. Si cauteria potentialia ſint, præcipuè ſeptica; occultè venenatam ſuam qualitatem partibus principibus, maximè ſi non longè ab ijs ponantur, impertiuntur: & cantharidum vſum ſanguinis mictio, difficile malum, & veſicæ exulceratio ſequuntur. Taceo quòd & vicinæ particulæ, cum interius aliquid vrendum eſt; vt cum in ore, lingua & labia; cum ægilops, oculi; cum hæmorrhoides, inteſtinũ aut muſculus ſphyncter, façile

facile tangi vriq̀ue non ſine magno dammo poſſent, cum ſe æger mouet, vel chyrurgus tremulus eſt timore, ſenio, ebrietate. Sed quoque præ timore & horrore ignis nonnulli etiam in animi deliquium incidunt. Noxæ quæ per accidens cauteria comitantur non pauciores ſunt. Quàm damnoſum ſit, cum ratione cruſtę cauteriũ eſt adhibitũ, ſi ea probè facta non ſit, ſed aut nimis parua, aut mollis, aut decidua, ſatis docet Galenus 5.meth.c.4. & Auer.7.coll.c.33. cum dicit, multo periculoſius tunc, quàm ante, ſanguinis profluuiũ euenire, ob partem plus quàm ante excauatam & carne ſua ſpoliatam. Si cicatricis cauſa cauterium ſit inuſtum, & non debito loco ea ſit inducta, irreparabile malum eſt: ideò Hippocrates accuſauit ſui temporis medicos in libro de articulis, quòd cum in humeri diſlocationibus ſtuderẽt vſtione articulũ loco reſtituere, contraria quàm decebat parte inductis cicatricibus, ipſum magis è loco ſuo protruderent. A fontanellis multo plura proueniũt mala: nam ſi conſtituto & tempore & loco nõ ponantur, materiã ad loca non conferentia ducunt, naturam à via ad quam vergebat, auocãt, aut humores noxios per & verſus partes nobiles trahunt: ſæpe ponuntur in loco, per quem nequit materia morbifica euacuari, vnde tunc loco noxij humoris bonum ſanguinem & alimentarium ipſiusq̀ue partis ſpiritus euacuant.

Idem etiam faciunt, cum diu partibus inſident: nam contingit particulam refrigerari, naturales ipſius facultates labefactari, ipſam malè nutriri, gracilem reddi & contabeſcere, & ad actionē cui dicata eſt, obeundam, infirmam reddi: imò quomodocunque fontanellæ ponantur, etiam cum malis humoribus ſemper bonos euacuant, ſimulque vitalium ſpirituum non parum educunt, & ſemper particulam cui affiguntur, ob allapſum & confluuium prauorum & crudorum humorum, debilitant; adeò, vt & brachia ad motum & laborem & pōdera ſuſtinenda, pedes ad itinerandum, ſaltandum, baiulandum, multò quàm antea ineptiores reddantur. Propter hanc ſpirituum euacuationem, corde refrigerato; fit, vt qui multas magnas & longo tempore fontanellas geſtant, ad generādum inidonei fiant. Huc accedit, quod cum diu fonticuli geſtātur, diuturnitate interdum malignitatem quandam induunt, callum ducunt, intemperiem contrahunt; ob quæ ſæpe cum volumus ea ſanare & claudere, minimè poſſumus. In clauſione ſæpe etiam incōmoda eueniunt: nam poſtquam natura iam multis annis aſſueuit cruditatum ſuarum per certam partem expurgationi, nō facilè deſiſtit ab iſto motu, ſed continuò eò adhuc humores mādat; qui, ſi iter & exitū inueniant obturatū, ibi hærentes inflammationē inferunt, aut retrogreſſi, in partes nobiliores impetum

petum facientes, grauia inferunt mala. Ad hæc & ſimilia mala quæ propter imperitiam vſus & modi adminiſtrandi contingunt euitanda, deinceps de vtendi modo, loco, tempore, menſura ſumus tractaturi.

CAP. II. *De modo vtendi cauterijs in generali.*

Modus cauterizãdi deſumitur ab ipſa cauterij natura, à materia, à parte in qua, & fine propter quem adhibetur. Ab ipſa cauterij natura pendent quatuor quæ in omni vſtione attendenda ſunt & facienda. Etenim cùm vſtio omnis ſit à calore, caloris verò ſit attrahere, ſimulq́ue partem debilitare, & dolorem inferre, ex quibus fluxio in membro fieret, & inflammatio & febris & gangræna; ad ea præcauenda indicatur, vt primò ante eius vſum membrum cauterizandum bene muniatur. Quia autem facta vſtione veſica eſt aut cruſta, quæ ſunt quid corpori præter naturam, neque factæ ad permanendum in eo, ſed propter aliquid aliud, adeoq́ue vt pauculo tantum tempore durent; indicatur ea tolli debere, & cruſtam debito modo eſſe detrahendam. Ablata cruſta ſemper neceſſariò remanet vlcus: illud ſiue aliquo tempore apertũ teneri debeat, vt cùm cauterio ad fontanellam vtimur, ſiue ſtatim claudi, vt cum vtimur eo ratione cruſtæ aut cicatricis;

tamen

tamen ſemper apertum ſeruari non poteſt, ſed aliquando neceſſariò eſt claudendum, & hinc tertia actio indicatur, quæ in vlceris conſiſtit clauſione & cicatrizatione. Atque hæc tria neceſſariò in omni vſtione circa modum vtendi veniunt conſyderanda, vt debito modo & induſtria fiant. Quartum eſt, vt ſymptomatibus, ſi qua forte vel negligétiâ, vel quòd vitari non poterant, occurrant; laudabiliter ſubueniatur. Quare in modo agendi hæc generalia ſunt & à natura cauterij indicata: vt pars muniatur, cruſta detrahatur, vlcus claudatur, ſymptomata corrigantur; de quibus primo loco dicemus. Porrò ipſa ignis materia etiam indicat modum vſtionis: aliter eſt vrendũ cauſtico, aliter igne actuali; aliter ferro, aliter ligno; aliter cauterio ſolido, aliter liquido. Pars quoque quæ vritur, variat modum: aliter vrendi oculi, aliter cerebrum, aliter os, aliter caro, aliter venter, caput, crura, pedes; aliter profunda, aliter cutanea particula; aliter nobilis, ignobilis, venas, arterias, neruos habens, aut ijs carens. Sumitur etiam modus vrendi à fine: alius eſt, cum ſimpliciter ad calefaciendum, ſiccandum, diſcutiendum, trahendum; alius, cum propter cruſtam; alius, cum propter vlcus; alius, cum propter cicatricem cauterium adhibetur.

CAP.

CAP. III. *De modo muniendi partes, ac primum de medicamentis repellentibus.*

DVplex eſt modus muniendi partes: vnus eſt, vt vicinæ particulæ, quæ circunſtant membrũ vrendum, & vri non debent, ab aliqua re ita tegantur, vt ipſum cauterium, ſi forte tremula eſſet chyrurgi manus, aut corpus ægrotantis inquietum, eas tangere aut vrere non poſsit: vt ſi ægilops exuri deberet, caueamus vt oculus ab igne non lædatur; ſi dentes aut vuula, ne ignis vis ad linguam labiaque ſana perueniat. Alter modus eſt, vt pars ipſa quæ vritur, & quæ circunſtat ita temperentur contraria qualitate, vt non nimis incaleſcãt aut doleant, ſicque nimis debilitentur, & fluxui obnoxiæ euadant. De hoc primò agemus. Fit autem per medicamenta repellentia & aſtringentia parti ſuperpoſita, quę frigore ſuo expellant calidam intemperiem, & ſic dolorem à calore cauſatum ſedent, & aſtringendo, humores defluentes excludant ac repellant. Primò itaq; antequã vſtio fiat, ſemper locus eiuſmodi medicamentis eſt contegendus; præcipuè ſi inſignis, aut in parte magnas venas habente, aut aliter fluxioni obnoxiâ ſit: ſi vſtio vel leuicula ſit, aut corpus frigidum aut non valde plethoricum, aut pars remota, aut aliter non periclitans de affluxu, non eſt tunc ita anxiè ijs vten-

dum. Sed exceptio eſt, cùm ad ictus aut tumores venenatos cauteria adhibentur: nam tunc non oportet vlla repellentia adhibere, nec curandum an fluxio aut inflammatio in partem feratur, nec ne. Hoc teſtatur Dioſcorides lib. 6, c. 38. qui adhibens cauteria ad ictus venenatos, vult vt vlcus ſordidum maneat, & ſimul inflammationem minans: etſi enim inflammatio per ſe mala ſit, quatenus tamen fluente humore ad externa cauterij loca, vna rapitur venenũ quod educere volumus, ac intus vergere impeditur, eſt ſalutaris; & melius eam eſt fieri quàm non: & propterea tunc loco repellentium ſolemus potius attrahentia applicare. Repellentium varia ſunt genera: alia frigidos, alia calidos humores repellũt; de illis nos hoc loco non agimus: nam cum tractionis cauſa hic ſit vſtio, calor ac dolor, quæ etiam cauſæ momentaneæ ſunt; tantum calidorum humorum, & qui citò fluunt, bilis nimirum ſanguiniſque affluxum metuimus. Horum alia propriè, alia impropriè repellentia ſunt. Impropriè repellentia ſunt, quæ quocunque modo fluxiones reprimunt; hoc fit vel comprimendo vias tantum, vel humores incraſſando, vel partes roborando. Propriè repellentia ſunt, quæ frigida ſunt & ſimul aſtringentia & terrena, craſſæque ſubſtantia conſtantia: talia enim frigiditate humores incraſſant, & occurſu frigoris ſui, tanquam con-

trarij,

trarij, calidos humores hærere & ſiſtere faciunt; calorem, qui plerumque fluxionum cauſa eſt, obtundunt, aſtrictione verò partes roborant & vias conſtringunt, & humores influxos exprimunt retrorſum. Impropriè repellentia ſunt, quæ alterum iſtorum habent; vel aſtrictionem & terream ſubſtantiam tãtum ſine notabili frigiditate; vel quæ notabilem habent frigiditatem ſine manifeſta aſtrictione. Quæ aſtrictione pollent, locum habent, vbi multorum & craſſorum humorum metuitur influxus, & vbi pars laxior ac ſine manifeſto calore exiſtit; quæ frigiditate, illic vbi tenues calidi acresque humores, & vbi pars recipiens ab inſigni calore eſt debilitata. Quapropter cum in hoc caſu calor dolorque fluxionis cauſa ſint, & influxus calidorum humorum & ſubtilium timeatur, non tam aſtrictionem quàm refrigerium puto requiri: &, etſi ea omni ſcopo ſatisfaciant, quæ propriè repellentia dicuntur, quæque & inſigni frigiditatis & aſtrictionis vi prædita ſunt; tamen & ea quæ impropriè repellentia ſunt, vt quæ ſolum impensè refrigerant; hoc loco abundè ſatisfaciunt: præcipuè eo tempore, quo adhuc fluxio nulla actu fertur: ad ſolam præcautionem. Quod ſi verò iam humores actu ad locum cauterizatum fluere videantur, tunc magis ea quæ ſimul aſtringendo id quod fluxit, exprimant & reuerti faciant, requiruntur.

Porrò pro magnitudine vſtionis etiam ratio repulſionis eſt ineunda: ſi leiuiculè cutis inurenda oleo aut aqua feruente, aut veſicatorium tantum inducendum, aut tenui alibi ſpecillo puſtulæ poríve cutis tangendi ligneâ rarâve materiâ; nullis ibi repellentibus opus erit: minúſque in corporibus purgatis & mundis. Si forticulus vrendus, mediocriter repellentibus vtendum; etiam linteum ſolâ aquâ aut aceto imbutum ſufficere poteſt. Si profundè penetrandum aut diu cauterium ſuper partem ſit tenendum, aut ipſum ferreum ſit, candens, latū, quod aut iteratò aut plures cruſtas vrere debet, maximè in corpore cacochymo, plethorico, calido, in parte antea ſæpius malignis & acribus fluxionibus infeſtatâ, neruoſa, venoſa, per ſe debili, vt cum ad partes amputatas cauterizādas, ad fluxum ſanguinis, gangrænas, putredines exurendas latè ſerpentes eo vtimur; fortioribus, repellentibus, ſimul aſtringentibus, binis terniſque ſupra ſeinuicem poſitis, etiam niuea, vt Auicenna lib. 3. fen. 3. tr. 2. c. 15. teſtatur, frigiditate imbutis, ſuprà & ante partem poſitis, ac ſæpiùs in die repetitis, etiā diebus aliquot ante vſtionem, anxiè eſt inſiſtendum. Quod ſi locus vrendus valdè ſenſibilis ſit, ex re erit etiam narcotica repellentibus admiſcere. Vſtione facta, anodyna repellentibus ſunt admiſcēda; vt ſunt farina hordei, ſenigreci, panis in aqua roſata lotus,

tus, muccago ſeminum cytoniorum, pſyllij, vnguentum roſaceum, albumen & vitellus oui, axũgia porcina, medulla ceruina, vitulina: paulatim autem, vt periculum fluxionis euaneſcit, repellentibus cruſtas detrahentia ſunt admiſcẽda; quorum ita paulatim doſis eſt augenda, vt repellentium tandem penitùs omittatur. Vtrique autem ſcopo ſatisfaciunt prædicta, & ob facultatum illarum ſimilitudinem, plurima vtrique poſſunt inſeruire: ſic roſaceum cum vitello oui, & repellet & anodynum erit, & cruſtas optimè detrahet. Ita patet pro rei neceſsitate repellentia variari; interdum quæ tantùm refrigerent, magis minúſve; interdum, quæ cum frigiditate aſtrictoriam vim habent & anodynam, magis ſunt ſumenda: ita tamen, vt magis ſemper refrigeratoria, quàm aſtrictoria vis requiri cenſeatur. Repellentium varia ſeges eſt: aqua frigida, aqua roſarum, oxycraton, aquæ ſolatri, plantaginis, lactucæ, papaueris, portulacæ, ſemperuiui, aut herbæ ipſæ contuſæ, aut earum ſucci, albumen oui, acetum, farina hordei, ſanguis draconis, terra ſigillata, bolus, ceruſſa lota cum aqua roſacea, cortices & flores granatorum, roſarum, oleum cum ceruſſa, cera alba lota cum roſaceo, ipſum vnguentum roſatum, populeon, de ceruſſa, de bolo, emplaſtrũ græcum, diapalma, diachylum cum opio, &c. Modus vtendi amodo vſtionis, partis ſitu, & ipſo-

rum repellentium natura deſumitur. Vtimur interdum forma vnguenti, emplaſtri, cataplaſmatis, pultis, epithematis, embrochæ; interdum pluribus ſimul. Partem vnguento repellente circuminungimus, vt de ceruſſa, de bolo; deſuper phœnicinum emplaſtrum ponimus, quod in medio foramen habeat, & niſi ſit magna repellendi neceſsitas, hæc ſufficiunt: alioqui adhuc deſuper lintea duplicata, oxycrato, albumine intincta ponuntur, & inſuper faſciæ aqua ſimplici, roſaceâ, oxycrato imbutæ ſuperligantur. Si pars circum nutrito illinatur, & deſuper ſtupa cannabina aqua roſacea, albumine oui, aceto forti, ſuccis plantaginis, portulacæ, ſemperuiui intincta, addito bolo, inducatur, & demum faſcia ab oxycrato humida ligetur; id tum validè repellet. Generatim autem, forma epithematis, pultis, aut huiuſmodi cataplaſmatis, validiùs, quàm vnguenti aut emplaſtri repellit: olea enim, quòd ab igne inflammentur, ad repellendum ſunt inepta, & ideò aquoſæ potius, quàm pingues formæ ſunt præferendæ. Celſus lib. 5. c. 28. & Aetius lib. 16. c. 47. partem folijs circum contegunt ad munitionem: quod cum facere volumus, plantaginis, vitis, nympheæ, lactucæ folia rectè id præſtabunt. Aetius quoque lib. 7. c. 85. & Auicenna lib. 3. ſen. 3. tr. 2. c. 15, ſpongiam aquâ niueâ infrigidatam oculo ad ægilopas vrendas ſuperponunt. Albucaſis

coto

coto albumine oui imbuto munit: alij liquoribus refrigerantibus partem perfundunt, aut ſpongiâ liquore frigido expreſſâ ſemper tangunt. Sic cum naribus cauteria adhibentur frigida ore retinetur: ſic funiculum qui in ſetone inſeritur ad eum finem albumine oui & roſaceo intingimus, antequam immittamus. Si in profundo vſtio facta eſt, nihil exterius apponitur, ſed repellens cum anodyno infunditur; ſicque fiſtulis aut oſſibus exuſtis primis diebus roſaceum cum albumine oui Vigo infundit. Si vuula cauterio exuſta eſt, gargariſmis ſimilibus locus eſt muniendus. Ægyptij, vt author eſt Proſper Alpinus, locum ferro frigido ſemper tangebant. Alij laminam plumbeam diu in aceto maceratam ſimili modo, foramen habentem, quod locus ſit cauterij, parti vnguento refrigerante prius vnctæ ſuperponunt.

CAP. IIII. *De ratione muniendi per ferrea inſtrumenta.*

ALter munitionis modus in eo conſiſtit, vt cauterium non incidat in aliam partem, quàm in illam, quæ eſt vrẽda. Hoc fit interiecto inter cauterium & alias partes obſtaculo & quodammodo pariete, qui coerceat cauterium, & figat, ne huc illuc fluctuet, aut moueatur & impediat, ne ipſius calor

per ipſum ad vicinas partes diffundatur. Modus muniendi variatur, vel propter ipſum cauteriũ, vel figuram aut ſitum partis vrendæ: aliud munimentum conuenit cauterio actuali, aliud potentiali: aliud ſolido, aliud liquido: aliud quando locus qui vri debet eſt ſuperficiarius; aliud, quando in cauitate aliqua aut profundo latet. In cauterio potentiali ita particula eſt munienda. Si formam pulueris habet, quia is non ita commodè & exactè in partem ægram inſpergi ſemper poteſt, quin etiam bene pars eius in ſanam incidat; vt hoc euitetur, debet per tubulum quendam inſufflari: is enim defendet, ne inijciatur in aliam partem, quàm illam quæ eſt vrenda. Si formam ſolidi emplaſtri habet, quia id per ſe hæret neque defluit, munitione nulla opus habet. Si vnguenti forma præditum eſt, quia tale corpori applicatum à calore liqueſcit, & ſic decurrit in partes alias, debet alicui rei includi à qua terminetur: optimè includitur cortici nucis iuglandis aut conchæ, aut emplaſtrum phænicinum ſuperponitur parti & pertunditur foramine, in cuius medio cauſticum & deſuper aliud emplaſtrum phœnicinum & pòſt puluinaria imponantur, quæ ipſum comprimendo contineant & ſtringant. Interdum tenuiter cum ſpecillo adhibetur, & tunc munimento non eget. Cum in forma vnguenti internis aliquando partibus debet applicari, præ-

cipuè

cipuè cum vuulam inflammatam cauſtico vrere volumus, inſtrumento quopiam cochlearis formam habente, quale infrà poſuimus ſeptenario numero notatum, eſt vtendum, idque vnguẽto implendum efficaciſſimo & in os imponẽdum, vt vuula in ipſum propẽdeat, & à cauſtico tangatur, ſicque vratur. Interdum tubulo aut fiſtulæ ipſum indimus, quòd extremo ſui orificio vnguentum oſtentet, & ſic parti vrendæ ſuper ponimus: quomodo Paulus lib. 6. c. 79. vuulam & hæmorrhoidas vſſit. Aliqui neoterici pulchra inuentione chalcanthum in olla ad ignem fundunt & infundunt calamo arundinaceo, donec coaguletur; tunc interius calamum abſcindunt, vt chalcanthum extrema orificij impleat, ſicque imponunt tuberculo vrendo, & breui vrunt. Si cauſticum fuerit in forma liquida, vt cum aqua vitæ, oleo vitrioli aut ſimili vtimur, modus hic eſt: vt tubulus aut canaliculus argenteus, ferreus, ligneus, aut etiam calamus ſumatur & ſuper partem vrendam ponatur, ſic, vt illud quod vri debet, ingrediatur os tubuli; tum per alterum ipſius foramen liquor cum infundibulo infundatur, tubuluſque hæreat tantiſper, dum cauterium effectum ſuum ſit conſecutum; quem modum Albucaſis lib. 1. in vrendis verrucis vſurpauit. Alius quoque modus eſt, vt agger aliquis ex argilla aut aliquo genere cretę ſuper partem fiat, cuius interiorem cauita-

cauitatem præcisè occupet pars vrenda, & tum cauſticus liquor infundatur, parte tantiſper immobili detenta, donec operatio ſit abſoluta. In profundis & ſinuoſis vlceribus optimum eſt, vt per ſyringam ſeu paruum clyſterem infundatur: clyſteris enim parietes tum munimenti vicem gerunt. Quod ſi cauſtico cruſtas plures aut longè latèque protenſas aut varia præditas figura inducere animus ſit, ad munitionem partium quas intactas eſſe volumus, ferramenta conſtruere licet circulos aut lineas habentia, intus concauas, quæ cauſtico inferciantur, eandemq́ue quam cruſtis inducere volumus, figuram repreſentent. Sic Albucaſis lib. 1. c. 42. duos circulos diametris ſibi annexos intus concauos facit, quos coxę ſuper imponit, & aqua cauſtica replet, ſinitq́ue vna hora hærere, ad latas & circulares ſuper eam pro iſchiadis curatione faciendas vſtiones. Iam ad modum in actuali cauterio obſeruãdum progrediamur. Illud, ſi liquidum eſt & fluxile, eandem muniendi rationem ſortietur, quæ de potentialibus dicta eſt: ita plumbum in ægilope per cannam infudere Actuarius & Albucaſis lib. 1. c. 12. & 18. docuerunt, & butyro feruido intra aggerem ex farina poſito, Cælius Aurelianus lib. 4. c. 7, alius, intra aggerem ex oeſipo aut lana intorta, vſus eſt. Infundi autem debet per infundibulum, vel cum cochleari canaliculum habente,

bente, per quem ita lentè & iunctim liquor effundatur, vt non diſpergatur aut tranſfluat labra cochlearis: quod ob magnum periculum, quod exinde oriretur, ſingulariter eſt cauendum. Si tantum cum ſpecillo guttatim applicetur, quomodo butyrum aut vitrioli aut ſulphuris oleum feruentia aliquando adhibentur, nulla opus eſt munitione. Cùm autem ſolidum eſt; interdum munitione eget, interdum non. Cùm tali materia vtimur, quæ non valde candet, vt lignis incenſis; quandoquidem periculum inde exiguum eſt, non eſt opus ferro vllo ad muniendum. Cum multis paruiſque locis vſtiunculæ fieri debent, vt cum fœdas aliquando per corpus puſtulas, cum pilorum euulſorum ſingulas radices vrimus, non eſt munimentum capiendum: nam, præterquam quòd opus non eſt, impediret potius & moleſtiam adferret operanti, faceretque vt non ita expeditè (quod eſt magnum in cauterizando vitium) neque ita bene & directè ſingula loca tangere aut videre poſſet. Denique in fluxu ſanguinis ad vlcera & venas arteriaſque cruſtis vrendas, munimenta plus impedimenti, quàm auxilij adferrent. Cùm amputatum eſt brachium aut crus, & locus eſt cauterizandus, non eſt ibi munimento opus: nihil enim eſt, quod ab igne defendi debeat, ſed omnia æquè circumquaque ſunt vrenda.

Porrò

Porrò in loco plano & aperto, vt in ventre, thorace, dorſo, chyrurgo exiſtente experto, iuuene, non timido, non tremulo; non eſt opus munimentis, ſed commodè ſine ijs, notato tantum atramento loco, vſtio perfici poteſt. Tamen quia ex parte ægri delinqui poteſt, vt attactu ignis, ſe vel eleuet, vel vertat, aut iactet; ex quo male ipſum à ferro vri contingere poſſet: ſecurius ſemper eſt munimento vti.

CAP. V. De materia & figura huiuſmodi munimentorum.

MVniméta pro cauterio actuali ex varia & multiplici materia fieri poſsũt. Auicenna 4.1.c.29. cum paſta argillacea aut cretacea cum aceto ſubacta & mœnium inſtar conformata partem munit. Idem lib.3.fen.3.tr.2.c.15, & Aetius lib.7.c.85, & Albucaſis lib.1.chyrurgiæ, in ægilopis aut palpebrarum vſtione, ſpongia cotone aut linteis multiplicatis & humectatis ſuperpoſitis, oculum muniunt. Celſus lib.5.c.28. viridibus folijs partes circumtegit, ne exulcerentur: quæ omnia & munimenti & ſimul repellentis remedij vicem gerunt. Poſſet etiam aſſer aliquis ad vſum ex tempore componi quacunque forma, cum ferrum nõ eſt in promptu: verum ferrum & commodiſsimum eſt, & in communi hodie vſu; primò, quia frigidum cum ſit, reſiſtit

ſiſtit calori, & cum denſum ac ſolidum, vim ignis non ita facilè recipit ac tranſmittit in partem: quod ad naturam munimenti eſt requiſitum. Si enim ipſum facilè in ſe calorem reciperet, iam non muniret, ſed vreret, & cauterij naturam indueret. Figura ferrei munimenti varia eſt, pro ſitu partis vrendæ, & forma cauterij quo vtimur. Vnaquæque cauterij figura, magnitudo, vnaquæque pars nouum munimenti genus expoſcit; quod nouiſſe debet medicus pro ingenio ſuo mutare, & parti ac cauterio accommodare. Si pars plana eſt, vt venter, dorſum; planum erit munimentum, vt lamina ferri rotunda aut quadrata: ſi connexa, vt crura, brachia, caput; curuitatem quandam & concauitatem habebit parti reſpondentem. In medio autem foramen ſit ſimile cuſpidi cauterij illud ingredientis, non maius neque minus; ne cauterium vagetur ad latus, ſed rectè ibi vrat, vbi locus eſt notatus. Margines cauterij, qui foramen illud circunſtant, trium aut quatuor digitorum latitudinem habere debent, vt titubans aut quaſſata timidi chyrurgi manus vltrà margines non facilè progrediatur. Tum notato prius atramento loco vrendo, lamina illa ſic ſuper locum componi debet, vt locus notatus per laminæ foramen appareat, & per ipſum tunc cauterium eſt infigendum. Debet autem munimentum parti ad ſecuritatem alligari, vt

non

non moueatur; quod vt commodè fiat, quadratam figuram habere poterit, vt ad ſingulos angulos ſinguli ſint funiculi ad ligandum, vt in ſubiectis figuris videre eſt. Si pars profunditatem aliquam habeat, concauum nonnihil debebit eſſe munimentum, quale eſt quod in ægilope vſurpatur quinario numero notatum. Si plane profunda eſt, vt os, naſus, anus, docet Auicenna 4.1.c.29. munimentum debere eſſe ſicut canalem aut fiſtulam, & per ipſum cauterium ſtyli formam habens eſſe immittendum: ſicut infrâ figurâ octaua eſt expreſſum: ita in vuula per cauterium amputanda Razes lib. 9. rei med. c.47. ferrum per canalem ori impoſitum immittit; Albucaſis dentes per cannulam immiſſam vrit; Hippocrates lib. de hęmorrhoidibus, per fiſtulam quam καυςήρα vocat, ὡς καλαμάσκον φαρμακίτην σιδήριον ἐναρμώζας, vrit. Celſus lib.7.c.11. per ſubtilem fiſtulam ſeu enodem calamum ſcriptorium cum ferro candente ozęnam inurit. Hic autem parietes ipſius fiſtulæ munimenti vicem præſtant. Sed in eius vſu animaduertendum eſt, quod cauterium quod immittitur, debeat eſſe minus canali, vt inter parietes canalis & ipſum cauterium ſit aliqua vacuitas: alioqui ſi cauterium canalem immediatè tangeret, eum ſtatim ita accenderet, vt ipſe partem non minus, quàm cauterium vreret; quod Auiceuna 4.1.c.29.& Albuca.lib.1.

c. 22.

c.22. docuerunt. Debet quoque canaliculus anſam habere qua eam chyrurgus apprehendat, ne ipſius manus vratur: quod ſi longior ſit, poteſt ſine anſa apprehendi, circumpoſito ei linteo multiplicato aqua aut alio frigido humore imbuto. Quia autem latere nos poſſet, cùm ſic per canalem cauterium immittitur, quàm profundè immergatur; ideò debet ipſum ſuperius foramina nonnulla habere, per quæ obſtaculum ferreum, quod profundiorem quàm neceſſum ſit immerſionem prohibeat, tranſfigatur. Monet etiam Albucaſis, vt canalis ſit ſatis craſſus, ne facile igniatur, ac calorē tranſmittat: ad quod meliùs vitandum, Auicenna loco pręfato docuit, cùm in os, vuluā, anum, & alia magna foramina canalis immittitur, vt linteo aqua frigida aut roſacea imbuto prius circundetur. Canalis erit lōgus, breuis, pro partis profunditate; paruo, amplo foramine, pro cauterij magnitudine, & pro neceſsitate vſtionis faciendæ. Cùm autē opus adeundum eſt, primò cannula ſuper locum vrendum ponatur, vt ipſe cānulæ orificiū ingrediatur: tum ea firma permanente, per alterū orificiū velociter ſtylus candens immittatur. Hac ratione interna rumpimus apoſtemata & in ano, vulua, in profundis vlceribus, in oſſibus carioſis, alijsq́; omnibus profundis locis, quæ tangere ſine combuſtione labrorum & circūpoſitarum partiū non poſſemus; in

colu-

columellæ abſumptione, apertione, dentium & ægilopis & polypi vſtione, vtimur. Si ſub cute ſtylus pungendus eſt, munimentum eſt ſicut forceps, inferius latos margines habens, quibus cutis apprehenditur, per quorum medium foramen eſt, per quod cauterium infigitur; vt patet in hac figura numero decimo notata, quo munimento ad ſetones infingendos vtimur. Ad maiorem partium colli defenſionem, curare poſſumus, vt margines huius forcipis etiam retorti ac recurui ſint; vt ſic prohibeatur ſtyli calor in propinquam carnem irradiare. Etenim ſimplex forceps ſufficit quidem ad cauendum, vt ſtylus in debitum locum inferatur; non tamen hunc caloris ſuper vicinum membrum ſplendorem poteſt arcere. Infrà autem de tota ratione infigēdi ſetonis capite decimoquarto pertractabimus, vt non ſit hic opus latiorem de inſtrumentis ad eius vſum requiſitis ſermonem facere. Ferramēta quibus munimenta hæc inſeruiunt, capite decimo octauo ſubiunximus. Quia enim munimenta ſingula non habent peculiaria ferramenta, ſed varia, eiuſdem formę munimentis poſſunt accommodari; ideò ea à ſe inuicem ſeparauimus.

CAP. VI. *De modo detrahendæ cruſtæ.*

VStione peracta quid agendum ſit, docet Aetius lib.14.c.4.vbi,cùm thymos exuſſiſſet, curationem reliquis omnibus vſtionibus communem dicit eſſe adhibendam, cum ijs primò quæ cruſtas abſcindunt, dein cum his quæ repurgent, vltimò cum exiccantibus procedendo: quod clarius Ægineta lib.3.c.22.declarat,poſtquam ægilopem exuſſiſſet; dicens vtendum eſſe lenticula cum melle, & cùm cruſta exciderit, cum terebinthina purgandum, carne replendum, & cicatrice obducendum eſſe: & multo adhuc clarius Celſus lib.7.c.22. Ex quibus patet vſtione facta cruſtam eſſe detrahendam,tum vlcus purgandum, incarnandum & cicatrizandum. Sed quanquam hæc in omni vſtione ſint facienda, in aliquibus tamen aliquid iſtorum citiùs, in alijs ſeriùs eſt faciendum: in ſanguinis fluxibus ſeriùs cruſta detrahenda,in fontanellis ſeriùs vlcera ſunt cicatrizāda. De cruſtæ autem detractione primò eſt agendum. Cruſta eſt pars carnis ab igne ſic aduſta & exiccata, vt proprio omni calore naturali ſit deſtituta, & remanſerit ſicca,dura,nigra,terrea, & mortificata, benêque eam Galenus 5.meth. c,4. ſemiuſtis carbonibus comparauit. Etenim ſicut ignis agēs in lignum, ipſum comburendo vertit in carbonem,ita & hic cau-

terium carnem : adeò vt cruſta nihil aliud ſit, quàm quidam carbo, in quem ignis vrendo carnem conuertit. Hinc ſicut carbo in ligno niger eſt propter ablationẽ humidi, ita & cruſta. Eſt quoque cruſta durior carne ſana, quia ſiccior; humiditas enim mollitiẽ, ſiccitas duritiẽ facit: ſic ligna leui vſtione duriora, quàm ante & minus flexibilia euadere videmus. Verùm ſicut ignis vrendo lignum primò conuertit in carbonem, poſtea in cinerem; ita & cauterium, ſi diutius in parte detineretur, primò carbonem, tandem etiam cinerem faceret: ſed quia ob grauem noxã quæ inde emanaret, citius aufertur, quàm id fiat; ideo tandẽ carbo ab vſtione relinquitur: præterquàm quòd etiam ob carnis humiditatẽ nõ ita facilè poſsit incinerari. Quapropter propter aduſtionem nigra eſt, propter exiccationem dura & terrea : partes enim quæ in ea ſunt aëreæ & aquoſæ euolarunt, remanſerunt tantũ igneæ & terreę, ex quo complexio ipſius calida ſiccaq; eſt. Sed quæri poteſt, an adhuc viuat: videtur enim quod ſic, quia toti continuatur; quę autẽ cõtinua ſunt, ſpecie non differunt. Verùm non viuere ex eo patet, quòd nũquam poſsit ad communẽ cum toto vitam reuerti, nec nutriatur aut ſentiat, vt ante ſolebat: denique, quia etſi cũ toto continuatur pro tẽpore, tamẽ poſteà excidit & à toto ſeparatur; nõ enim ſequitur ideo eã viuere, quia adhuc continua eſt toti, quia multa

ſunt

ſunt cõtinua, quæ formis differunt; vt in arbore, pars ligni quæ fulmine tacta marceſcit, etſi cum reliqua viridi cõtinuetur, nõ tamen cõmuni vita fruitur. Deniq; quod nõ viuat ex eo patet, quia natura ſtudẽs partes vſtas, quantũ poſsibile eſt, ad naturam reducere, eas quæ ſanæ carni vicinæ ſunt, nõ poteſt meliori quàm puris formæ reſtituere: quãto minùs eã quæ remotior eſt, totaq; vſta ac nigra? Quapropter cùm illa particula ad ſtatũ reduci non poſsit, vitamq; perdiderit, neceſſario eſt detrahenda. Quoniã autẽ, vt aliquid detrahatur, ſciri primũ debet quomodo hęreat; videndũ eſt quo mediante cruſta, cum ſit pars mortua, cõtinuetur adhuc cũ carne ſana & viua. Nicolus Florentinus ſermone 7. tr. 5. ſumma 3. c. 82. dicit, quòd medicamentũ cauſticũ attrahit humiditatẽ carnis ad cutẽ, & ea admiſcetur cuti vſtæ, per cuius cõmixtionem cutis ipſa conſeruatur: niſi enim, inquit, humiditas iſta traheretur ad cutim, & permiſceretur ei, caderet cutis facta ſicut carbo ſiccus & ſeparatus à parte ſubſtantię ei circũiacente, & nõ conſeruaretur; ſed mediante illa humiditate conſeruatur inuiſcata illi carni vel oſsi ſubiacenti. Verùm aliter ſeſe habet; nam ſi id eſſet, ſuperpoſitione rerum ſiccantium illa humiditate exiccata, cruſta detraheretur: ſed contrà fit, & quæ humectãt cruſtam detrahunt, videmusque cruſtã ſuppuratione carnis mediæ inter ſanam & ægrã decidere.

terium carnem: adeò vt cruſta nihil aliud ſit, quàm quidam carbo, in quem ignis vrendo carnem conuertit. Hinc ſicut carbo in ligno niger eſt propter ablationẽ humidi, ita & cruſta. Eſt quoque cruſta durior carne ſana, quia ſiccior; humiditas enim mollitiẽ, ſiccitas duritiẽ facit: ſic ligna leui vſtione duriora, quàm ante & minus flexibilia euadere videmus. Verùm ſicut ignis vrendo lignum primò conuertit in carbonem, poſtea in cinerem; ita & cauterium, ſi diutius in parte detineretur, primò carbonem, tandem etiam cinerem faceret: ſed quia ob grauem noxã quæ inde emanaret, citius aufertur, quàm id fiat; ideo tandẽ carbo ab vſtione relinquitur: præterquàm quòd etiam ob carnis humiditatẽ nõ ita facilè poſsit incinerari. Quapropter propter aduſtionem nigra eſt, propter exiccationem dura & terrea: partes enim quæ in ea ſunt aëreæ & aquoſæ euolarunt, remanſerunt tantũ igneæ & terreę, ex quo complexio ipſius calida ſiccaq; eſt. Sed quæri poteſt, an adhuc viuat: videtur enim quod ſic, quia toti continuatur; quę autẽ cõtinua ſunt, ſpecie non differunt. Verùm non viuere ex eo patet, quòd nũquam poſsit ad communẽ cum toto vitam reuerti, nec nutriatur aut ſentiat, vt ante ſolebat: denique, quia etſi cũ toto continuatur pro tẽpore, tamẽ poſteà excidit & à toto ſeparatur; nõ enim ſequitur ideo eã viuere, quia adhuc continua eſt toti, quia multa

ſunt

ſunt cõtinua, quæ formis differunt; vt in arbore, pars ligni quæ fulmine tacta marceſcit, etſi cum reliqua viridi cõtinuetur, nõ tamen cõmuni vita fruitur. Deniq; quod nõ viuat ex eo patet, quia natura ſtudẽs partes vſtas, quantũ poſsibile eſt, ad naturam reducere, eas quæ ſanæ carni vicinæ ſunt, nõ poteſt meliori quàm puris formæ reſtituere: quãto minùs eã quæ remotior eſt, totaq; vſta ac nigra? Quapropter cùm illa particula ad ſtatũ reduci non poſsit, vitamq; perdiderit, neceſſario eſt detrahenda. Quoniã autẽ, vt aliquid detrahatur, ſciri primũ debet quomodo hęreat; videndũ eſt quo mediante cruſta, cum ſit pars mortua, cõtinuetur adhuc cũ carne ſana & viua. Nicolus Florentinus ſermone 7. tr. 5. ſumma 3. c. 82. dicit, quòd medicamentũ cauſticũ attrahit humiditatẽ carnis ad cutẽ, & ea admiſcetur cuti vſtæ, per cuius cõmixtionem cutis ipſa conſeruatur: niſi enim, inquit, humiditas iſta traheretur ad cutim, & permiſceretur ei, caderet cutis facta ſicut carbo ſiccus & ſeparatus à parte ſubſtantię ei circũiacente, & nõ conſeruaretur; ſed mediante illa humiditate conſeruatur inuiſcata illi carni vel oſsi ſubiacenti. Verùm aliter ſeſe habet; nam ſi id eſſet, ſuperpoſitione rerum ſiccantium illa humiditate exiccata, cruſta detraheretur: ſed contrà fit, & quæ humectãt cruſtam detrahunt, videmusq́ue cruſtã ſuppuratione carnis mediæ inter ſanam & ægrã decidere.

Itaque quod cruſtam retinet, ſunt tenues fibræ carnium & neruorum, quæ in partem illam antea ſanam deriuabantur, nunc ex ſana in combuſtam deſinunt, ambasque ligant. Nam vbi illæ mediæ ſunt inter ſanam & mortuã carnem; propterea quòd eò non fortiter peruênit vis vſtionis (vt ex eo patet quòd alioqui non eſſet ibi terminus eſcharæ) ſunt adhuc ſemiintegræ, & ob ſolidiorẽ ſuam ſubſtantiam minus quàm reliqua caro in carbonem permutatæ: & propterea adhuc ibi combuſtam carnem cum ſana connectunt, faciuntque vt ſine ſummo dolore non poſsint à ſe mutuò diuelli aut ſeparari. Eæ cùm nõ ſint combuſtæ aut planè exiccatæ, ſunt tamen ſic alteratæ, & à temperie ſua naturali remotæ, vt reduci ad naturam nequeant, ſed anima caloreque natiuo deſtitutæ putreſcant; quibus putreſcentibus fit, vt cruſta, quæ antea ijs nectebatur, decedat, diſcontinuetur ac excidat. Ex quo eſt, vt adhibitis medicamentis ſuppurandi vim habentibus, cruſtæ detrahãtur. Quapropter notandum duplicem eſſe modum detrahendæ cruſtæ: alter eſt violentus, per ipſius exciſionem; alter naturalis, per medicamenta pus mouendi, detergendi & incidendi poteſtatem habentia. Violentus, quandoquidem cum dolore eſt & periculo fluxionis, tantum in duris corporibus ac ruſticis, aut cum detractio hæc moram non patitur, vt in caſu putredi-

credinis aut veneni, locum habet: hoc caſu excepto, ſemper lentè & ſine moleſtia ac ſuperpoſitis medicamẽtis ad hoc idoneis cruſta eſt detrahenda. Horum non exigua eſt diuerſitas pro corporum affectuumq́ue natura: corporũ, quia quæ in vno id poterunt, in altero nihil efficient, ſicut Ægineta lib. 4. c. 19. docet: affectuum; quia pro diuerſis ſcopis diuerſa ſunt eligenda præſidia. Etenim aliter eſt detrahenda cruſta in cauterizationibus magnarum putredinum & ſordidorum vlcerum, partium humiditatibus ſcatentium, in ſanguinis fluxionibus, gangrænis, carbunculis, cancris; aliter in paruo vſcuſculo in parte ſana facto, quale ſetaceum eſt aut fontanella. In his ad cruſtam detrahendam, medicamentis vtimur pus generantibus & putrefacientibus, calidis, humidisq́ue; in illis, ſi his vteremur, magis noceremus, & putredinem ſordesq́ue quas impedire ſtudemus, augeremus, vt Galenus 14. meth. teſtatur. Illic enim, quod putridum, humidum, ſordidumq́ue eſt, conſumere & exiccare intendimus; hic quod ſanum, ſordidum reddere: illic ablata cruſta volumus carnem generari, & vlcus claudi; hic illam excauamus, & ſtudemus vt vlcus apertum maneat; ad carnis autem generationem vlcerisq́ue & venæ conglutinationem, nihil minùs, quàm pus generãtia, valet: ex quo patet diuerſam eſſe cruſtas detrahentium materiam. Illic

quæ detergunt, incidunt & ſiccant, conueniunt; detergẽdo enim incidendoq́; cruſtas abſcindũt, & ſiccando ac detergẽdo ſimul etiã vitium putredinis & humiditatis corrigunt, vlcus mũdãt & carnẽ innaſci faciunt: ſic anodyna, vnctuoſa, emplaſtica, ſuppurandi vim habẽtia ſunt ſumẽda. Ideò Paulus li. 4. c. 19. in gãgrænę curatione, medicamenta cephalica ſicca & detergentia ad cruſtæ detractionẽ pręſcripſit: & Galenus thus, eruum, iridem, ariſtolochiam cruſtas detrahere dixit, de gangrænæ itidem curatione loquẽs: & 6. de cõpoſ. med. in exulcerationibus, vbi putredo aduenit, quę exuſtione egẽt, cùm in externis membris ſunt, huiuſmodi detergẽtibus cruſtas monet eſſe detrahẽdas: cùm verò etiã interiores & humidiores partes, & magis putredini obnoxias, vt os, occupãt, addit tutiùs eſſe, vt eis etiã talia addãtur, quę ſi per ſe ſola adhiberẽtur, cruſtas etiam facere apta eſſent: & propterea & cathæreticis & ſepticis & cauſticis ad cruſtarum quoq; detractionẽ eſt locus. Sicut enim filamẽta illa quæ cruſtam ligant, putredine conſumũtur, deterſione ac inciſione diuiduntur; ita & cauſticis exeduntur. Propterea Galenus ibi & Critonis medicamentum ex vna myſios, duabus mellis partibus conſtans, tanquã detrahendis cruſtis vtile ponit; & aliud Archigenis ex ſtercore canino, cinere hyrundinum vſtarũ cum melle; & aliud ex Sorano, ex iridis Illyricę partibus

tibus quatuor, myſios partibus octo, croci vna, & melle conſtans in eam rem adducit. Verùm omnia hæc pro partis putredinisque & affectus ratione, variè a prudente & experto medico tēperari debēt: aut vt per ſe applicentur, aut vt cū ſuppurantibus, & verè cruſtas detrahētibus magis minúſve miſceantur. At quæ in vlcuſculis ſanarū partium, vt fontanellis & ſetonibus cruſtas detrahūt, ea vi ſuppurandi prędita eſſe oportet, id eſt calida & humida, & ſimul viſcoſam & emplaſticā ſubſtantiam ſortita, vnà cū emolliēdi, laxādi & anodyna vi. In quantū enim calida & humida, calori noſtro natiuo, qui puris opifex eſt, ſimilia ſunt; quatenus verò emplaſtica, poris clauſis, per antiperiſtaſim intrò cōcluſi caloris noſtri ſubſtantiā augent, ſpirituūq; qui illius vehiculū ſunt, effluuium cohibent. Eſt autē ſubſtantiâ & quantitate innati caloris ſpirituque in mēbro multo & halituoſo, nō ita eius intēſione graduali ad puris productionē opus. Quatenus autē emolliūt, laxant, humectāt; cruſtā, quæ duritie & ſiccitate putreſcere minus apta erat, ad putredinē diſponunt, ac dolorē ab igne inductū ſedāt. Ex quo patet nihil minùs quàm ſicca huic vſui cōuenire: intēſio enim noſtra eſt, nō vlcus ſanare aut carnē facere, ſed vlcus & ſaniē prorogare; ſicca autē vlcus non faciunt, ſed curāt. Sed neq; calida valde huc faciūt; quia calorē noſtrū intendūt tantū in gradu, nō in ſubſtātia, adeòq;

non naturalem potiùs quàm naturalem reddũt; multò minus frigida, quæ calori è contrario aduerſantur. Nam etſi interdum ſuper cruſtam plantago, oxalis, oui albumen, ſal cum aqua, aut ſal loco frigido in aquam conuerſus, vt Albucaſis fecit, ponantur; non eſt hoc ad nudam & ſimplicem cruſtæ detractionem, ſed ad ea ſymptomata, quæ cum cruſtâ complexa ſunt, dolorem, inflammationem, frigoris beneficio compeſcenda. Aſtringentia porrò, quod cruſtam firmiùs conſtringant & nectant, huic quoque ſcopo inidonea ſunt. Variantur ſuppurãtia pro parte & corpore ſubiecto, & ipſius vlceris conſtitutione: nam cum ea quæ ſuppurant calori partis ſimilia eſſe debeant, calor autem & temperamentum non idem ſit omnium partium, ſequitur vt aliud atque aliud, adeoq; vnicuique parti & corpori peculiare ac proprium quaſi ſuum ſit ſuppurans; vt quod in vno eam vim eſt habiturum, in altero ſit futurum iners & imbecillum. Sic butyrum, hydrelæum, & ſimilia in teneris corporibus ſufficienter ſuppurabunt; in duris, ruſticis, ſiccis, nihil efficiẽt. Vlceris porrò ſtatus hic mutat indicationem: quantò maior metus eſt aut veſtigium inflammationis in loco cruſtoſo, tantò magis ſuppurantia caloris expertia eſſe debebunt. Cùm primùm producta cruſta eſt, quia nihil adhuc ſaniei fluit, proindeq; nihil eſt quod deterſionem requirat;

ſolis

ſolis ſuppurantibus eſt vtendum, admixtis anodynis aut nonnihil refrigerantibus, ad dolorem & empyreuma à recenti vſtione relicta, auferẽda: paulatim verò, vt pus apparere incipit & cruſta ſecedere, ſuppurantibus detergentia ſunt admiſcenda, aut capienda ea, quæ cum ſuppurandi, vim deterſoriã habeant coniunctam: putrefacta omni carne corrupta, ab illis eſt abſtinendũ, ſolisq́; detergentibus ac ſiccãtibus vlcus eſt mundificandũ. Omni ſcopo ſatisfacient, quæ & ſuppurãtibus & detergẽtibus conſtãt. Quod ſi solùm ſuppurantibus vti debemus, id præſtabunt adeps ſuillus, gallinaceus, vitulinus, medulla ceruina, vitulina, vitellus oui, crocus, hydrelæum, farina tritici cum oleo, butyro, vitellis ouorum, &c. Si deterſionem inſuper aliquam volumus; aut miſcenda aut per ſe ſumenda, paſſulæ, caricæ, ficus, mel, mulſa, farina hordei, magisq́ue erui, orobi, ſabarum, myrrha, terebinthina, ariſtolochia, thus, iris. Si minus calida volumus, ex oleo, butyro, pane lotis; oleo violaceo, farinâ, potius hordei, quia frigidâ, faciemus: farinam hordei in aqua coquemus, aut panem modicè coctum, in aqua lotum, cum butyro vel violaceo miſcebimus: interdum plantaginem aut oxalidem adiungemus. Si calor aliquis deſyderatur, farinam tritici, fœnigręci coquemus in hydrelæo; ſi maior, in oleo; & croco tingemus. Minùs ſemper calida erunt, ſi butyro

& pa-

& pane lotis vtamur, quàm nõ lotis; & ſi aquæ plus, olei minus ſumatur. Si anodynam ſimul quampiam vim expetimus; vitellum oui, crocum, oleum violatũ, roſatum nõ omittemus, & farinam in lacte, decocto altheæ, liliorum incoquemus. Vniuerſim hæc quæ ſequitur cruſtas detrahẽtium eſt materia. Ac primò butyrum in familiari eſt vſu: nam Halyabbas 9. pract. c. 81, Razes lib. diuiſ. c. 138. & alibi, butyro, inquiũt, detrahe cruſtas; non aliter ac ſi hoc remedium vſitatiſsimũ eſſet: & Albucaſis & Auicẽna vbique in vſtionibus cotum cum butyro cruſtis ſuperponunt. Huic ſimilis axungia porcina recẽs ſine ſale, adeps gallinaceus ac vitulinus, oleum dulce oliuarum, liliorum alborum, amygdalarum dulcium, medullæ, vitulina atque ceruina. Proſper Alpinus in libro de Med. Ægypt. ſcribit Ægyptios nullo alio remedio ad cruſtarũ detractionẽ, quàm medulla vitulina vti, & quidem fœliciſsimè: ficus, caricæ pingues, radices, altheæ, maluæ, liliorum, vitelli ouorum, farina tritici, hordei, fenigræci, lini, vnguentum dialthæas, emplaſtrum de muccilaginibus, diachylum, reſumptiuum, macedonicum, tetrapharmacum, phœnicinum; omnia ex oleo, melle aut butyro. Farinam tritici, hordei, aut panem in hydrelæo cocta in cataplaſma, ponit Ægineta lib. 4. cap. 19. poteſt & mel & crocus miſceri: butyrum cum croco: vnguentum ex

cera

cera noua, croco, butyro, & oleo cõmuni vel amygdalino : farina hordei cum oleo violaceo & butyro: farina tritici cum decocto ficuum, altheæ, melle, butyro : mica panis triticei in ore manſa cum butyro ; vel cocta cũ oleo violaceo & vitellis ouorum : cæpa cocta cum butyro piſtata; butyrũ cum melle roſato. Aetius lib. 16. c.47.& lib. 14.c.4 & 7.& ſæpius, lac cũ melle ſine dolore cruſtas detrahere dicit: ficus elixatę in aqua mellis, & cũ radice ireos concinnatæ in cataplaſma: folia hyoſcyami, braſsicæ ſub cineribus cocta, vel ad ignẽ tabefacta, & butyro vel axungia illita: farina hordei, fenigræci, lini cum ſapa & vitellis ouorũ. Ægineta lib. 6.c.66. vtitur omphacomelle, quod repellit, empyreuma tollit & cruſtã detrahit & putredinẽ arcet. Farinæ ſupradictæ cũ ficubus, axugia & aqua mulſa optimũ ſunt remediũ : pix cũ oleo roſato, violato. Matthiolus in cõ.lib.6. c. 38. in Dioſcor. optimè & citiſsimè cruſtam detrahere dicit liquidã veruicem cũ oui vitello & butyro. Præter hæc, quę ſuppurãt & anodyna ſunt, alia quoque ſunt magis detergẽtia ſicca & putredini reſiſtentia, quæ Paulus lib.4.c.19. cruſtas optimè detrahere dicit : panis nempe cũ apio tritus aut ocymo, iris, radix panacis vel ariſtolochiæ vel acori cum melle: iſis cum melle; erui farina cum melle & thure; farina tritici cum porri vel rutę ſucco. Halyabbas 9.pract.c.81.& Ægineta

lib.4.

lib.4.c.19.& 6.c.42.porro cum ſale vtuntur. Aetius lib.6.c.24. ſic etiam allijs ac cepis vtitur: Albucaſis lib.1.c.53.ſulphure trito cum oleo: oleaſtri folia etiam cum melle illinuntur. Aetius tetrab.3.ſer.4.c.3, oliuas nigras cum ſeſamo tritas, nucum interiora trita in hanc rem commendat. Vnguētum de betonica & cephalica dicta, vt author eſt Galenus: denique & vſtarum hyrundinum ac terreſtrium cochlearum cinis, album ſtercus caninum, ſal, cinis cētaurij & dracontij, calcitis cum melle ſub triplo vel cum media ireos & exigua mellis parte, ad hunc vſum ab antiquis ſunt vſitata. Sed notandum eſt, quòd, vt dictum eſt, hæc in duris corporibus, in putridorum & malignorum vlcerum, cancrorum, gangrænarum, anthracum & venenatorum apoſtematum, aut partium humidarum & putredini obnoxiarum; ſuperiora illa, in mollibus corporibus, in fontanellarum aliarumque non ita magnarum vſtionum, & in ſana carne factarum cruſtis detrahendis locum habent. Atque hæc de materia: de forma etiam qua ea applicari vtilius queat, aliquid eſt dicendum. Ea autem humida eſſe debet ac pinguis; ſicca minimè conuenit: vnde vnguenti forma huic ſcopo magis inſeruit. Paulus lib.4.c.19, Aetius lib.16.c.47.& lib.14.c.4, Albucaſis pluribus in locis, vnguentum cum linamentis & coto ſuperponunt. Paulus ibidem,

ne de-

ne decidat, in cataplaſma effingit: emplaſtri liquidioris forma non eſt inconueniens. Hodie cum ad ſonticulos vſtio facta eſt, hederæ folium aut plantaginis aut braſſicæ ad ignem tabefactum cum vnguento aliquo, axungia aut butyro ſuperponitur. Cùm in putridis & humidis locis vſtio facta eſt, malim emplaſtri formam; quia nonnihil ſiccior: cum in ſana carne; vnguenti, linimenti aut mollis cataplaſmatis. Sed & partis conformatio formæ modum præſcribit. Si ab vſtâ in ore vuula cruſta eſſet detrahenda, gargariſmo id fieri deberet, ex ficubus, melle roſato, &c. ſi in profundo eſſet, non ſuperponi, ſed infundi medicamentum deberet. Circa tempus detrahendæ cruſtæ Galenus 5. meth. c. 4. & Aetius lib. 14. c. 52. monent, vt in ſanguinis profluuijs, quàm tardiſſimè cruſta detrahatur; vt interea caro poſſit aggenerari: in depaſcentibus putridis & venenatis, quam citiſſimè: ne dum cruſta hæret, ſerpant: in alijs medio modo procedatur.

CAP. VII. De correctione ſymptomatum.

CRuſtâ detractâ remanet vlcus: id apertum teneri debet, quando ratione fontanellæ cauterium eſt adhibitum; aliàs ſemper eſt claudendum. Cùm apertum manere volumus, mundificantibus non eſt vtendum, quia talia vlcus clauderent; ſed potius ſuppu-

ranti-

rantibus, quæ ipſum teneant apertum, cum leui tamen deterſione & attractione, quale eſt braſſica cum butyro inuncta: cum claudi, tunc ijs eſt vtendum. Progrediente autem tempore, vlcere ſatis mundato; ſi cauum eſt, ſarcotica & tandem epulotica ſunt admiſcenda. Mundificant, quę detergẽdi & exiccandi facultatem habent, & quæ inter fortiora cruſtas detrahentia iam retulimus. Variãt nihilominus pro ratione vlceris, partis, corporis. Aliter paruum vlcus, aliter magnum: aliter ſordidum, in parte putrida, humida, duro corpore, detergendum. In vlceribus hiſce cutaneis, fonticulo, ſetone, veſicatorio; mitia detergentia tẽpore clauſionis ſtatim ſufficiunt: fortioribus vtendũ in alijs vlceribus; fortiſſimis, in vomicis. Et cum ea vlcera in quibus cauterio egemus, maligna ſint; ideò fortioribus hic detergentibus eſt opus. Nam & cathæretica etiã ſæpe adhibemus, vt quod poſt ignem ſemi putridum aut corruptum relictum eſt, abſtergatur. Verùm cum pręter propoſitum ſit de vlcerum curatione diſputationẽ inſtituere, hæc de præſenti materia breuiter dicta ſufficiãt: ſtudioſos autem ad chyrurgos & qui rationem curandorum vlcerum ſingulorum docent, ablegamus. Modò ad correctionem ſymptomatũ pergamus. Ea ſunt dolor, inflammatio, abceſſus, fiſtulæ, gangrænæ, mortificationes, fœtor, calli, hyperſarcoſes, ſiccitates, &c. His præcauendis

generale remedium eſt,ſi & ante cauterizationẽ æger ſit purgatus, & multis diebus tenui frigidaq; diæta alitus,& aqua(quod veteres nõnulli fecerunt)potatus;poſt vſtionem verò,cũ vlcus clauditur,denuò pharmaco euacuetur.Hoc anxiè faciendũ docet Razes lib.de affect.iunctur. c.16,cum ad ſiſtendas & diuertendas fluxiones cauterio vtimur: caue, inquit, ſi aliquando feceris cauterium & prohibueris membrũ, ne recipiat ſuperfluum, vt euacues corpus paulatim, ne ſuperfluitates quæ ſolẽt currere ad aliud mẽbrum, reuertantur ad aliquod membrũ nobile. Ego enim, inquit, vidi plures mori ſubitò, eò quòd non fuerint euacuati poſt cauterizationem. Verùm & in alijs omnibus cauterijs,& ad auertenda omnia prędicta ſymptomata corporis purgatio non exiguam adfert vtilitatem. Ergo ſi dolor in cauterijs contingit, inquirenda cauſa eſt. Ea vel externa eſt, vel interna. Externa interdum eſt aëris circumpoſiti frigus; frigus enim omne vlceribus inimicum eſt, vt Hippocrates dixit. Eo caſu conuenit locum aqua calida, ſicut Razes libro diuiſ. cap.103. fecit, tepidóue oleo fouere, panno laneo, lana ſuccida, pellicula ex cato, vulture, locũ munire:Interdum eſt à contactu pilulæ quæ imponitur,quæ vel aſpera eſt vel dura, vel nimis magna,vel acri materia affecta; qualem vel ad vlceris dilatationem, vel meliorem tractionem

ſponte

ſponte non raro facimus: tunc autem ſi tractionem molimur, modò non nimis dolor excedat, eſt ferendus, quia ideo cauteria melius trahunt, quia dolorem faciunt. ſi excedat neq; tractioni ſtudemus, ſedabitur; ſi quæ aſpera eſt, fiat lenis, magna minuatur, acribus affecta medicamentis, butyro inſulſo, axungiâ, medullâ, vitello oui imbuta imponatur, acriaq́ue eximãtur; ſi dura, molliore mutetur; pro lignea, argentea, ex medulla ſambuci, carptis linamentis fiat. Interdum eſt à nimia compreſsione pilulæ aut faſciationis, & tunc ea remittatur; fiant quoque faſciæ molles, latæ, æquales, ex ſerico: ſi hærere nequeant niſi comprimantur, faſciæ in medio aptabũtur cum ſcutellula concaua, quæ excipiat locum cauterij, tuncq́ue arctè poterit ſtringi, quia ſtrictio illa nullam tunc ſuper cauterium faciet compreſsionem. Interdum eſt ab ipſo cauterio: maior enim dolor à ferro fit, quàm ab alio metallo, ob aſtrictionem & terreſtreitatem, maior ab illis quàm à medicamẽtis, maior à fortioribus quàm mitioribus. Hic dolor cum cognitam habeat cauſam, ferendus eſt, niſi periculum minetur; tũc anodynis quæ inſignem vim refrigerandi habeant, occurretur. Si eſt à violenta cruſtæ detractione, quæ incepta eſt detrahi, relinquatur, vt ſponte decidat; niſi forte minus periculi ſit à dolore, quàm ab eius permanſione, quod in ſuſpicione veneni

locum

locum habet: tunc enim quod remedij vicem habeat, extrorſum trahendo, eſt tolerandus. Interna cauſa eſt affluxus humoris. Is vel intemperie doloré infert vel continui ſolutione, vt ſi acer eſt rodendo, ſi multus diſtẽdendo: duæ enim illæ omnis doloris cauſæ ſunt: qualiſcunque ſit, ſi corpus cacochymum adhuc eſt, euacuandus eſt; ſi frigida eſt intemperies, oleo amygdalino, liliorum, communi tepidis, aqua quoque calida locus eſt perfundendus, & lana ſuccida pinguis calefacta cum vnguento dialtheæ aut oleo lini & camomeli ſuperponenda. Si calida fluxio eſt, quod pruritus, tẽſiones, durities, puſtulæ, excoriationes & eroſiones oſtendent; repellentibus vtendum eſt: vt roſaceo, oxycrato, populeo: aqua roſacea, plantaginis, ſolatri, &c. locus lauandus, faſciæque imbuendæ, & omnis repellentium materia ſupra allata locum habebit. Si eſt inflammatio, curioſiùs repellendum eſt: ſi plethora, vena ſecanda ad euacuationem, reuulſionem; cucurbitulæ in contrarium ſunt applicandæ. Poſt repulſionem diſcutientia & reſoluentia ſunt adhibenda, ſerioque eſt inuigilandum; nam hinc horrenda mala oriuntur: ſi non reſoluitur; in ſcirrhum induratur, vel in gangrænam abit, vel ſuppuratur, & abceſſus fit, & inde ſæpe fiſtulæ, putredines, roſiones; quorum omnium ſingularem hic curationem inſtituere non eſt noſtri

P inſti-

inſtituti. Si excoriationes & puſtulæ cum pruritu circa locum contingant (quod propter inſuetam ligaturam, prohibitam à faſcijs tranſpirationem indéque caloris auctionem, humorum quoque qui ad vlcus ferri incipiunt, motum fieri poteſt) frigidis nonnihil repellentibus & ſiccantibus, vt diapompholygos, vnguento de ceruſſa, de bolo, occurretur. Plumbum vſtum & lotum, cera virginea, lythargyrium, ſuccus plantaginis, portulacæ, earumque aquæ, ſerum lactis chaly beatum, aqua roſacea, &c. illita, infuſa, aut linteis ſuperpoſita conuenient. Si fœtor eſt in vlcere, lintea ſint ſæpius munda; vlcus pluries de die mundetur, bis térve; lauetur vino, aquis odoratis; faſciæ ducant odorem à ſpica, muſco, roſis. Si caro vlceri ſupercreſcit, quæ affluente melancholico humore abeat in callum, raſorio vel forficibus, vt Galenus lib. art. med. c. 96. teſtatur, eſt auferenda: vel medicamentis quæ inſignem ſiccandi, detergendi & abradendi vim ſortita ſunt, adeóq; cathæreticis, & etiam ſepticis, de quibus ſuperiore libro dictum eſt, modo infrà dicendo eſt reprimenda. Quod ſi toti cauterio ita ſupercreſcit, vt fluxio ſiſtatur; ſcarificationibus & cucurbitula ſuperpoſita eſt reuocanda. Si vlcus putreſcere incipit; frigida & ſicca, vt ceratum album & ſimilia ſunt imponenda. Si conuulſio tactis neruis oboritur; anodynis, emollientibus

cum quadam frigiditate eſt vtendum: pars fouēda aut perfundenda oleo camomelino, violato, amygdalino, vel lacte & aqua tepidis, aut decocto altheæ, camomeli, liliorū, fenigræci, & loco vſtionis vnguentū aut cataplaſma ex pane triticeo, vitello oui, oleo violato cum lacte, opio quoq; & ſeminibus hyoſcyami, papaueris, ſi opus eſt, inducēdum. Scribit Herodotus lib. 4. Lybiæ populos ſolere pueris verticem vrere, & temporum venas; & ſi vſtionis tempore ſpaſmus contingat; inuentum, inquit, eſt remediū: vrina enim hirci aſperſa eos liberant.

CAP. VIII. Quomodo vtendum cauterijs ad calefactionem, exiccationem, diſcuſsionem & attractionem.

NVnc particulatim de modo vtēdi cauterijs in ſingulis eius differētijs eſt vidēdum, ſumpta primùm ratione à fine & ſcopo propter quem adhibentur. Notandum itaq; quòd hos effectus ipſa præſtēt duobus modis, & per ſe & per accidēs: per accidens, in quātum vlcus relinquūt & fontanellæ vicē præſtāt. Euacuatione enim humoris oēs illi ſcopi adimplētur. Cùm ratione fontanellę hos effectus cōſequi nitimur, tūc modus vtēdi à modo faciēdi fontanellas minimè differt. Sed aliter etiā cauteria eos edunt, & per ſe, vt ſupra cap. 6. dictum eſt; nō ratione vlceris, ſed ſuæ igneæ qualitatis.

Hoc modo ea omnia agunt tantùm eo tempore quo corpori applicantur, & etiam pauculo pòſt: propter veſtigia caloris & empyreuma adhuc in parte relictum. Cruſta ablata & inducto vlcere nullam amplius exercent alterationem. Quapropter cum ad hos vſus cauterijs vtimur, tantùm tempore quo hærent, effectus eſt expectandus. Ex quo ſequitur, quòd cauteria, quæ lentiùs agunt, & per conſequens diutiùs hærent, ac diu in operatione ſua continuantur, hos effectus optimè ſint præſtitura, adeóque ad hunc finem ſint eligenda. Propter hanc cauſam cauterijs potentialibus, quorum operatio magis lenta eſt & diuturna, hac in parte maximè locus eſt; præcipuè autem ſinapiſmo aut phœnigmo. Eſcharotica & ſeptica, quia validiſsima ſunt, minùs poſſunt in actione ſua continuari; & illa non quidem diſcutiunt, ſed aſſant, & aſſando cruſtam gignunt, quæ duritie ſua halitibus exitum præcludit; hæc partem putrefaciendo magis humectant quàm exiccent. Hinc medici dropace, ſinapiſmo, phœnigmo, ad calefaciendum, fundendum, ſiccandū, diſcutiendum, attrahendum, in omni perfrictione, in diuturnis frigidiſque affectibus, in cephalæa, paralyſi, apoplexia, aſthmate, iſchiade, hydrope, alijſque ſimilibus vſi ſunt: vt apud Oribaſium 10. collect. med. c. 13. & Æginetam lib. 7. c. 19, Aetiū lib. 4. c. 181. videre eſt. Galenus 7. meth. c. 4. ad cura-

curationem frigidi & imbecilli ventriculi, alijs omnibus calefacientibus medicamẽtis nihil iuuantibus, ſinapiſmum & phœnignum, cõmune, inquit, talium affectuum remedium, ipſi iubet inducendum; Ægineta loco citato in omnibus diuturnis morbis, in omni perfrictione quarũcunque partium, quæ alijs remedijs non cedit, ad calefactionem & diſcuſsionem, ſinapiſmum vtilem eſſe dicit: & coxæ doloribus, ſtomacho, pectori, capiti, in diuturnis & frigidis deſtillationibus imponendum aſſerit. Alij quoque in vertigine, morbo comitiali, inſania, tuſſi, difficili ſpiratione, renum ac lumborum frigiditatibus, ſpinę reſolutione, deiecta appetentia, colica, lienis tumoribus: ad calefaciendum, ſiccandum, diſcutiendum, attrahendum eis vſi ſunt; & in difficultate auditus, in recti inteſtini reſolutione, linamenta ex phœnigmorum materia auribus indiderunt: & Celſus lib. 4. c. 6. in pleuritide ſub finem ad euocandum, & cap. 12. ad inteſtinorum lęuitatem, ſinapi ſimilibuſque vſus eſt. Galenus quoque 13. meth. c. 6. ad venenum à beſtiarum ictibus extrahendum dixit ſinapi & cauteria valere. Verùm vbi calefaciendum, exiccandum, fundendum, diſcutiendum, magis ſinapiſmus; vbi trahendum & euocandum ex alto, magis phœnigmus eſt vſurpandus. Cauteria actualia, etſi cum ſint ipſe ignis, ab igne autem & calore illæ actiones promanent,

nent, videantur eas omnes melius potentialibus poſſe præſtare; tamen per accidens variè fit, vt ab ijs quoad hos effectus exuperentur. Quocirca notandum duplicem, vt infrà dicemus, eſſe modum cauteria ignita adhibendi: vnus eſt, quando ipſum membrum immediatè tangunt; & tunc vrunt & cruſtam faciunt: alter, quando non tangunt nec vrunt, ſed tantum à longè ſuper ipſum irradiant, ipſumque calefaciunt. Primus modus, quoniam ob excellentiam actionis quæ à forti approximatione prouenit, non poteſt niſi momento durare; nequit valde magnam vim habere ad fundendum, diſcutiendum, aut attrahendum, propterea quòd hæ actiones lentè fieri expetunt, & potiùs mediocrem, quàm ſummum calorem requirunt. A ſummo enim membrum incruſtatur; vnde non permittit vapores aut humores exire: & humores potius aſſantur, quàm fundantur, aut conuertantur in vaporem. Quoniam verò propter celerem actionem breuis & tranſitoria inducitur affectio, minimeque ſtabilis; non magnam etiam ad calefaciendum habet facultatem. Sicut enim calor qui inde reſultat, citò fit; ita breui, ablato cauterio & ceſſante actione, iterum ceſſat: quia in ſuperficiem tantum eſt inductus, non autem penetrauit in partem, nec in ea eſt habituatus. Et propterea, qui diu igni à lon-

à longè aſsidet, magis incaleſcit, quàm qui maximè prope eſt, ſi breui recedat. Verum in duplici caſu hic modus eſt maximè vſurpandus. Primus, quando pars aliqua roboranda & inſigniter eſt exiccanda, propter egregiam quæ igni ineſt exiccandi poteſtatem; quod in articulis laxitate & madore diffluentibus, vt periculum ſit ne diffluerentur, & in ſplenis humiditatibus, & in muccoſa vlcerum putredine, oſsiumque carie contingit: nam tunc neque potentialibus, neque vlla alia ratione melius humiditas tollitur, quàm ſi ſuper ipſum membrum ignis adhibeatur. Secundus caſus eſt, quando præter exiccationem, calefactionem & attenuationem, inſuper quoque & euacuationem expetimus: eò quòd hunc modum cruſta vlcusque ſequantur. Ad quemcunque autem iſtorum ſcoporum vſtio fiat, debet non vna tantum aut parua, ſed latæ & multiplices cruſtæ induci. Nam ſi, quemadmodum breuis, ita quoque & parua vſtio eſſet; nihil fundendo, ſiccando, calefaciendoque præſtaremus: & ideo actionis celeritatem, magnitudine & numero ſtygmatum oportet compenſare. Propterea Hippocrates, Albucaſis, aliique, in frigidis & humidis & phlegmaticis capitis, ſtomachi, hepatis, ſplenis affectibus; ſex, octo, decem, duodecim cauteria circum partem inuſſerunt.

Ferri figura ad hanc rem idonea eſt plana, & quæ latitudinem habet; propterea quòd non profunditas, ſed extenſio vſtionis ad eos fines ſit requiſita; ideò Albucaſis in prædictis partium affectibus cauterio clauili eſt vſus. Cùm in partium madoribus igne vtimur, vtile eſt ferramentum foraminibus aliquibus peruium eſſe, per quæ fumus, qui eſt ipſa partis humiditas in vaporem conuerſa, facilius exhalet. Alius modus eſt, quo cauteria ita adhibentur, vt partem non tangant nec vrant, ſed à longè diu quaſi torrendo ſiccent & calefaciant. Is cùm neque ad cruſtam, neq; ad vlcus, neque ad cicatricem, neque ad aliquid conſumendum faciat (alioqui immediatè ipſa membro adhiberentur;) reliquum eſt, vt ad ſiccãdum, calefaciendum membrum, & humores fundendos ac diſcutiendos, & in altum trahendos vſurpetur. Et ad hunc quidem vſum varia huiuſmodi vſtionis exempla apud antiquos extant. Sic medici in apoplexia patellam ferream, vel galeam ignitam ad calefaciendum, ſiccãdum & fundendum humores, ſuper caput poni docuerunt. Razes lib. 9. rei med. c. 4. iubet frixorium ferreum candens capiti tam prope admouere, vt capilli etiam ægroti aduri videantur. Damaſcenus quoque lib. 3. cap. 24. in cura apoplexiæ: capita, inquit, eorum ferro candente ſuſpenſo, & capiti tantum non incumbente, ſunt calefacienda.

Simi-

Similem modum videre eſt apud Hippocratem lib. de hęmorrhoidibus, vbi hęmorrhoides vrere docet, nõ tangendo, inquit, ferro, ſed eas à longe exiccando. Sed duplex eſt hic modus applicandi ferri candentis abſque inductione cruſtæ aut attactu partis: alius enim fit immediatè, cum nihil eſt inter caput & cauterium medium, ſicut Hippocrates & Razes iam fecerunt: alius, aliquo mediante. Sic nonulli in apoplexia caput pileolis lineis multiplicatis aut cotone fultis ſuper caput ponunt & poſtea deſuper galeam ignitam, quæ tamdiu applicatur, donec linteum incipiat comburi: vt ſic ignis vis obtuſa quodammodo & fracta ad caput pertingat, ne cerebri meninges inflammentur. Et quidem hic modus priore tutior videtur; propterea quòd hac ratione ignis calor mitior reddatur per ſubiecti rarioris mutationem. Cælius Aurelianus lib. 5. c. 1. chroniôn, nõn diſſimilem modum habet, quo antiquos vſos fuiſſe aſſerit, ad aquoſi ſeri in hydrope diſcuſſionem.
„ Sacculum, inquit, lineum imple ſale torrido, &
„ impone patientibus partibus, tũc ſuperaſperge
„ aquam ſalſam calidam, & ſuperimpone caute-
„ ria lata ignita: ſic enim, inquit, calefacto ſac-
„ cello inſtillans humor & cum feruore acerri-
„ mo decedens & poros ſingulos inuadens par-
„ tes phœnigmi aut ſinapiſmi inſtar rubificat.
Huc referri debet modus cauterizandi Albucaſis lib.

ſis lib.1.c.22. quo vtitur ad calefactionem pro dolore dentis à frigiditate cauſati. Capit enim ipſe lanam aut cotum, quod ſubmergit in butyro frigido, & ponit ſuper dentem dolentem, & deſuper ponit ferrum ignitum; donec, inquit, perueniat ignis ad profunditatem concauitatis dentis. Non diſſimilis eſt ratio cauterij, quod habet Auicenna lib.3.fen.22.tr.2.c.17. quo vtitur in podagra ad calefaciendum, exiccandum, diſcutiendum, & ex alto trahendum. Circundetur, inquit, locus doloris, & im-
» pleatur medium eius ſale, & ponatur deſuper
» parum olei, & deſuper pãnus, & igniantur cau-
» teria plurima, & adminiſtrentur taliter, vt non
» ſentiantur calida; deinde ſentiantur cum calo-
» re, deinde ſentiantur ſummè calida, quouſque
» poſſunt tolerari; ne, inquit, aduratur locus aut
» vlceretur: cùm autem tolerare amplius non
» poſſunt, deponantur, & aqua roſacea aſperga-
» tur facies ægrotantis. Videamus adhuc alium modum ex Cælio Aureliano lib.5.c.1.diutur. quo antiquos vſos fuiſſe ſcribit ad aquæ in hydropicis diſcuſsionem. Farinâ, inquit, manibus
» ſubactâ agger ſuper partem fit: alueus oleo re-
» pletur: tunc cauteria ignita longa immittenda;
» ita, inquit, vt cutem tangere minimè debeant:
» hoc faciendum, donec oleum feruefactum ca-
» lorem corpori tribuat. Pro diſcutiẽdis flatibus
» in colica, idem lib.4.diutur.c.7.ponit hoc cauterium.

terium. Locus, inquit, farina circumclaudendus & implendus cauliculis, & oleo, tum immittenda cauteria ignita; non, inquit, vſque ad effectum vſtionis, ſed vſque ad ruborem faciẽdum. Ex his verò patet, quòd ad fundendum, calefaciendum, diſcutiendum, attrahendum, antiqui non tam cauterijs quæ cruſtam facerent & vrerent, ſed quæ à longè torrerent, ſint vſi. Quod cùm faciendum indicatur, meo iudicio præſtantius eſt, ignem mediante aliquo corpore alio ipſius vim frangente, applicari. Etenim calor ignis, cùm ſit acris, corruptiuus & intemperatus, non eſt calori noſtro proportionatus, ſed accendit: verum cum per oleum aliquod aut goſſypium aut oeſipum aut pannum tranſit, ſubiecti rarioris mutatione mitior magiſque proportionatus euadit: ac præcipuè iuuat cùm reſolutione eſt opus. Nam ad reſoluendum, non eſt vtendum magno calore; nam is per modum aſſationis incendendo, conuertit humores in terram & lapidoſitatem: ſed ijs, quę humectando ſimul, calore moderato in aeream ſubſtantiam reſoluunt. Quapropter optimum iudico oeſipum oleo intentioni noſtræ accommodo diſcuſsiuo & attenuante imbuere, & ſuper partem quam calefacere & reſoluere volumus, imponere, & deſuper laminam ſpiſſam ferream, latam applicare: primum à longè, poſtea magis magiſque approximando; ſic e-

ſic enim paulatim pars calori aſſueſcit, obſtupeſcit, nec dolorem ſentit, vt loco ſupracitato docuit Auicenna. Hac ratione & cauterium actuali ſuo calore & oleum potentiali ſua vi operando, duplicant effectum, fitque vt olei ad ſcopum accommodati ſubſtantia, & vis ad intimas partes penetrans ſecum, & propriam & cauterij vim penitius deferat. Nam pręterquam quòd per ſe ignis calefaciat, diſcutiat, fundat: hanc quoque vim habent quòd medicamenta melius faciat pertranſire; ſicque non abſimile prædictis cauterizandi modis eſt, & quodammodo ad cauteria ſpectare videtur, quòd quæ olea ad calefaciendum, ſiccandum, diſcutiendum, præſcribimus; calida manu & ante ignem inungi iubeamus. Sunt & aliæ diſcutiendi & calefaciendi rationes, quæ ad cauteria meritò referri poſſunt. Albucaſis lib. 1. c. 22. cotum feruente butyro imbuit, & applicat dentibus à refrigerio dolentibus. Cælius Aurelianus 4. diuturn. c. 7. feruido butyro ventri ſuperinfuſo ad flatuum vtitur diſcuſsionem. In colica pro flatibus hodie aſſeres quernei calidi, ſacculi ex arena aut cinere aut furfuribus feruefactis, panis ex furno calens cum pulueribus carminatiuis, quantum ferri poteſt, imponuntur. In tinnitu aurium ad calefactionem & diſcuſsionem ſolet pater meus, vt in libello ſuo de flatibus ſcribit, tanquam præſentaneo remedio rapi vnius

ad ig-

ad ignem ſummè feruefacti medietate auri ſuperpoſitæ vti. Huc referri debent corporis ad ignem, & in ſole vſtio & torrefactio; quam, vt ſcribit Aurelianus 2.diutur.c.13, Græci Helioſim appellabant, paroptesis & ſepelitio in arena maris æſtuante, &c. qui ſunt modi quidam vrendi & cauterizandi inuenti ad ſupradictos effectus; & quibus antiqui in frigidis affectibus paralyſi, hydrope, &c. ad pituitæ & aquæ diſcuſſionem, corporis exiccationẽ & calefactionem, & ſanguinis ac ſpirituũ ad externa membra tractionem, Cælio teſte, vtebantur. De fomento ex igne & carbonibus loquẽs Oribaſ.10 collect.med.c.1.torreantur, inquit, donec difficulter ferre queant. Cæterum, inquit, torreri ad muros ignitos immediatè, aut lineis pannis intermedijs eandem habet vtilitatem. In frigidis, inquit, iſchiadicis, aſthmaticis, cæliacis, neruorum & aliarum partium frigidis affectibus valet. De ſiccatione per arenam.c.8.ex Herodoto: de inſolatione c.9.libri citati vide.

CAP. IX. *Quomodo vtendum cauterijs ad annihilandum & conſumendum, & primùm quomodo apoſtemata cauterio auferantur.*

AD conſumẽdum & annihilandum cauterio vtimur in duobus: in apoſtematibus ſeu excreſcentijs, & in vlceribus

carnis

carnis vel oſſis, quæ caries dicitur, exurendis. Primò autem quomodo apoſtemata cauterio auferantur, eſt dicendum. Sciendum itaque, quod omne id quod corpori præter naturam adnaſcitur aut ſupercreſcit, ſi aut malignum aut leuioribus remedijs non ceſſurum videatur, cauterio adimi poteſt. Calli, carnoſitates, carbunculi, ganglia, lupia, atheromata, ſteatomata, verrucę, acrochordones, ſtrumæ, phymata, thymi, & id genus alia; vti ſupra dictum eſt, lib. 1. cap. 7, ſic auferuntur. Verùm non eſt in omnibus idem vrendi modus eademque ratio. Quapropter cum hoc fine cauterio vtimur, ante omnia videndum eſt; an id quod exurere aggredimur paruum ſit an magnum, durum an laxum, in cauitate aliqua an in extima parte contentum: & ſi hoc, an parti adhærens vel inhærens; & ſi inhærens, an nerui, venæ, atque alia vaſa coniugantur aut ſubijciantur, necne. Primum itaque ſtudendum eſt, vt quòd auferre volumus, in totum aboleatur: alioqui facilè de nouo accreſcit. Sic polypus, niſi totus exuratur, iterum aſſurgit; & verrucas, carbunculos, niſi cum radice euulſeris, nihil effeceris. Si paruum eſt, minimo; ſi magnum, maiore negotio aufertur. Sic paruæ excreſcentię mitioribus cathæreticis tolluntur, magnæ ſepticis cauſticiſque; etſi valdè magnæ ſunt, ferro candente potius quàm medicamento aduruntur. Certum

autem

autem eſt tumoris magnitudini ferramenti figuram debere reſpondere. Molles tumores mitibus, duri non niſi fortioribus remedijs cedunt; laxa caro cathæreticis exeditur, callus etiam cauſtica expoſcit. Si iuxta venas, arterias, neruos ſunt; cautio eſt adhibenda, ne ea tangantur: ideò ſi ſcrophulas vrere volumus, periculum eſt: nam, vt inquit Hollerius, multi eas vrere volẽtes arterias carotidas vſſere, & mortem intulere: à neruis quoq; recurrentibus periculum eſt. Tunc verò ſecurius eſt medicamento, quàm ferro vrere. Nam cum illud lentè agat, melius percipitur quantum continuò proficiat, & quouſque eius actio peruenerit; & ideo melius cauetur, vt membra ea non tangantur. Porrò & ne alias circumiectas partes vramus eſt cauendum. Id quia in externis tumoribus facilius, in profundo verò poſitis difficilius cauetur; ideo vt id ſecurè fiat, qui interius in aliqua cauitate latent, per cannulam immiſſam ſunt vrendi. Tamdiu enim immiſſa in cauum cannula tentandum eſt, donec tumor in cannulæ foramen ingrediatur; quo facto, vel medicamentum cauſticum inſpuitur, vel candens ferramentum imponitur. Sic polypum, vuulam; adnata vuluæ, peni, recto inteſtino, exurimus. Cereum virgæ imponimus & relinquimus; vbi eximitur, ſanies ipſi adhærens locum tumoris oſtendit: ea parte cereum nonni-

nonnihil excauamus & cathæretico vnguento emplaſtramus : tum iterum immittimus, vt ante, ſic vt vnguentum ad locum tumoris pertingat, ſicque penis carnoſitates intus natas abſumimus. Quod ſi nec hi modi ſatis tuti fuerint, vel neceſsitas vrgeat, & partis ignobilitas patiatur; caro ipſa circumcidenda eſt, vt tumor vrẽdus denudetur: hoc vt in tumoribus qui ſunt in locis carnoſis fieri facile poteſt, ita & in naribus & in virga fit, præcipuè in ruſticis, vt ad polypi ac carnis intus genitæ ablationẽ aperiantur ac findantur per mediũ, & tumore ablato iterũ conſuantur, vt Hippocrates 2. de morbis teſtatur. Si tumores inter carnem iacent, vt ſtrumæ, lupia, ganglia, atheromata, ſteatomata, &c. ſic exure. Primò cutim cauſtico pro magnitudine abceſſus rumpito, cute rupta & inducta eo loci eſchara, per eſcharæ medium abceſſum rectâ lineâ in longum diuidito, incide autem verſus profundum ferè ad viuum vſque, & in ſectionis vulnus linamentum aliquod exedente medicamento, vt puluere aſphodelorum, arſenico, &c. reſperſum impone. Quando autem certò conſtabit glandulam iam abſumptam eſſe ac corruptam (quod ex duritiẽ & tumore cruſtæ inductæ deprehendes) tunc cruſta à viuo reſoluenda erit ſuppurantibus, & cum exciderit, ſi quidpiam adhuc ex glandula, lupia, aut ſtruma remanſerit, id abſumendum, aut erodente me-

dica-

dicamento, vt puluere aſphodeli, vnguento ægyptiaco aut ſimili: inde vlcus purgandum & conſolidandum inſtar aliorum. Si externus tumor eſt & eminens, vel cauſtico vel igne auffertur. Si igne, munimentum ſuperponitur, & per eius foramen candens ferrũ adigitur: ſi minor eſt, ſuperpoſito infundibulo aut teſta nucis, aut calamo ſcriptorio locus munitur, ita vt tumor foramen eorum ingrediatur, tuncque ſulphur incenſum, plumbum liquefactum aut aqua ſeparationis feruens infunditur: ſic verrucæ, acrochordones exuruntur. Interdum prehenditur tumor, & filo in materia cauſtica, vt aqua forti, oleo vitrioli macerato ad radicem ligatur, & filum indies magis magiſque ſtringitur, donec tumor decidat: ſic etiam verrucæ, ſtrumæ & aliæ excreſcentiæ aliquando curantur. Interdum penicillo aqua forti vel aliquo cauſtico imbuto cottidie tangitur, interdum cum tumor pendulus eſt, aut ad radicem apprehendi bene poteſt, forficibus ignitis amputatur. Nonnulli tumores prius præſcinduntur, & quod reliquum eſt igne abſumitur; quod in magnis & vbi à ſubſtantibus venis & profluuio ſanguinis non timetur, meritò locum habet. Extremum enim tumoris citius & melius abſcinditur, radix verò exuritur. Ideò cum multi tumores etiam ſola ſciſſione curentur, tamen plerunque monent medici, vt poſt ſciſsionem

(quo radix melius euacuetur) vſtio ſuperaddatur. Nonnulli, inquit Ægineta loquens de gangræna & ſphacelo, vbi putridam carnem præciderunt, ad mali radicem auferẽdam, candens ferramentum adigunt : idem lib.6. c.58. thymum ſcalpello deradit, tum chalcitide aſpergit, & eodem modo c.18. condylomata circa ſedem & 77. callos à fiſtulis detrahit. Galenus 2.artis curat. ad Glauconem c.9. pro gangræ-
" na : Ad maiorem autem, inquit, ſecuritatem,
" quãdo abſcindis quid putridum aut circũcidis,
" id quod iam putruit, ipſius mali radicẽ parti ſa-
" næ cõiunctam adurere oportet: & c.10, primò cancrum abſcindit, poſtea vrit: & Auicenna lib.4.fen.3.tr.2. c.6.& 16. Aetius lib.14. c.4, Celſus, alijque, in gangræna, cancro, thymis, multisque alijs tumoribus, primò ſcindunt, poſtea vrunt. Optimè enim ſectio & vſtio ſimul ſunt, ſibique mutuo ſuccenturiantur, nam vbi multum eſt quod auferri debet, nequit ita bene vri; quia ex diuturna illa & multa vſtione fieret dolor magnus, febris ac periculum inflammationis : ideò citius ſcinditur : verum vbi radix non poteſt bene ſectione auferri, aut malignum aliquid & putridum ſubeſt, (quia nequit pręcisè id à ſano ſectione ſecerni) optimè vſtione ſuperatur. Hæmorrhoides ſic vruntur. Pannus lineus duplicatus accipitur, aqua roſacea, & albumine oui ſaturatur & podici apponitur,

& per

& per relictum in eo foramen hæmorrhois filo ligata protrahitur : hinc forficibus ignitis abſcinditur ; quo peracto vitellus oui cnm butyro & ſemperuiui ſucco imponitur, ne dolor oriatur. Poſſunt etiam & filo cauſtico abligari. Si cœcæ ſunt, ano imponenda fiſtula, cauſtico plena, ſuperque hæmorrhoides tenenda, ſicut Paulus lib. 6. c. 79. & Celſus capite, ni fallor, 18 lib. 6. docuerunt. Hippocr. lib. de hæmorrhoidibus ſic eas vrit : iubet vt æger iaceat ſupinus, & ſedes digitis quàm maximè foras extrahatur, tum candens ferrum per fiſtulam ſic admittatur, vt ipſæ non tangantur, ſed à longè tantum exiccentur. Circa hoc, an omnes ad vnam hæmorrhoides vrendæ ſint an non, Hippocrates 6. Aphor. 12. & Paulus 6. c. 79. monent vnam eſſe relinquendã : è contrà verò Aetius lib. 14. c. 5. omnes vrit. Si natura illac multo tempore ſeſe exonerauit, nõ eſt ille curſus in totum impediendus ad quem natura iam aſſueuit ; quare vna pro tempore relinquenda eſt : ſin fluxus recens eſt, omnes vrendę, & ſectâ alio in loco venâ ſanguis eſt deriuandus. Varices ſic vruntur:
„ cutis ſuperinciditur, patefacta vena tenui & re-
„ tuſo ferramẽto candente modicè premitur, vi-
„ taturq; ne vulneris oræ adurantur, quas reduce-
„ re hamulis facile eſt : id interpoſitis fere quater-
„ nis digitis per totũ ramicem fit, & tum ſuperim-
„ ponitur medicamentũ quo aduſta ſanantur. Hãc

rationem tradit Celſus lib. 8. c. 31. Videndus quoque Aetius lib. 14. c. 85. Caius Marius et ſi in vno crure varices ſecari ſibi conſtanter tuliſſet, in altero tamen remedium repudiabat; vt Cicero 2. Tuſculanarum quæſt. teſtatur: ex quo cognoſcitur remedium hoc cum inſigni dolore eſſe coniunctum. Modus exurendi cancros mammarum ponitur ab Aetio lib. 16. c. 46. ſupra cancrum, inquit, partem mammillæ ſanam incido, & inciſam cauterijs ſuburo, quouſque cruſta inducta eruptionem ſanguinis reprimat, mox iterum incido ſcarificando ſimul & profundum mammæ diſſecando, ac rurſum partes inciſas vro, ſæpiſsimeq; idem repeto, & ſecans & ſiſtendi ſanguinis gratia inurens; ita enim eruptionis ſanguinis periculum euitatur. Poſt amputationem verò integrè peractam, vſq; ad deſiccationem partes omnes inuro. Ac primæ quidem inuſtiones pro reprimendo ſanguine ſunt, poſtremæ verò ad omnes morbi reliquias abolendas. Vuula ex Meſue ſect. 1ª par. 2. ſum. 1. ſic eſt vrenda. Ferrea fiſtula paranda eſt iuſtæ magnitudinis, cuius extremũ ita recuruum ſit, vt illam vuulæ partem exactè & non maiorem, quàm quæ corrupta eſt, poſsit excipere; in illud igitur extremum corrupta pars tunc excipitur, tum per reliquam fiſtulam, quam ſcilicet ſiniſtra manu tenere oportet, aureum ſcalpellum acutum & ignitum vſque in extremum

fiſtulæ

fiſtulæ immittitur, vt vuula comprehenſa abſcindatur, & vratur: tum abluendus aceto locus in quo alumen & gallæ ſint incoctæ. Albucaſis lib. 2. c. 37. ſic vrit cum cauſtico. Capit inſtrumentum ferreum habens anterius aliquid ſicut cochlear concauum, illud implet vnguento cauſtico nec nimis ſpiſſo nec fluxili, & tunc ponit inſtrumentum cum vnguento ad vuulam, curatque vt æger decumbat ſuper latus, vt ex ore eius fluat ſaliua, ne aliquid medicamenti labatur in guttur, & tamdiu hærere ſinit, donec vuula ſit combuſta & denigrata: quod, inquit, ſpatio mediæ horæ fieri poteſt: nam tunc, inquit, poſt duos aut tres dies vuula cadet. Quãdo membrum aliquod, crus aut brachium propter gangrænam aut venenũ eſt amputandum, hoc modo, vt teſtatur Celſus lib. 7. eſt procedendum. Membrum ſupra corruptam partem arctè ad obſtupeſcentiam deligetur faſcia non nihil lata nec acuta, ſed craſsiore & lanea: tum nouacula præſcinde carnem vſque ad os, illic vbi infecta caro ſeparatur à ſana; tum ſerra oſſa pręſeca, inde tum circa oſſa arterias, venas & ſemicorruptam carnem cauterio vre, & vt faſciâ ſolutâ ſanguinis profluuium non oboriatur, & vt quod ſemicorruptæ carnis in parte toti continua adhuc reliquum eſt, non ſerpat & ſanam inficiat, ſed productâ eſcharâ cadat. Cauterium ad rem idoneum eſt falcatum, & in formã lunæ

vt os prominens, internum ipſius circulum ſic
ingrediatur, vt non impediat, quo minus ipſam
vndique carnem contingere ſua planitie poſsit.
Quod ſi planum eiuſmodi ferrum non omnes
partes aut orificia venarum exactè contingat,
ad manum eſſe debet oliuare, quò ea melius
contrahi & comprimi poſſint. Hoc facto, cau-
ſticus puluis & conſtrictiuus, vt chalcanthum
cum ſarcocolla inſpergi debet & ſtupa, aceto
madida cum bolo, aloe, ſanguine draconis, pi-
lis leporinis conciſis, & albumine oui, quæ in
medio foramen habeat, quod ex tanti oſſi lo-
cum faciat, vt ipſa firmius carni poſsit apponi,
debet ſuperinduci: tum brachium veſica arctè
induendum eſt, quę ei circumligetur. Hæc enim
à magno ſanguinis profluuio medicum in om-
nem euentum immunem reddit, quia ea imple-
ta ſanguinis plus exire impoſsibile eſt. Tum
prima faſcia quæ arctiſsima erat, ſoluenda eſt, &
aliâ tres digitos latâ aqua roſacea aut aceto im-
butâ, ab vna vulneris parte ſurſum progredięte,
& paulatim minus ſtringente pars eſt muniēda,
ipſaque pars ſurſum gerenda eſt, vt ſanguinis
deſcenſus & profluuium impediatur. Ego hac
ratione nuper ante tres menſes puero octode-
cim annorum ita fœliciter brachium amputaui,
vt nec animo delinqueret, nec ſemiunciam ſan-
guinis effunderet, nec tamen cauterio opus
haberet.

CAP. X. Quomodo in vlceribus & carie cauterijs eſt vtendum.

ILla vlcera ſunt vrenda quæ maligna ſunt & antiqua, & alijs remedijs non cedunt, quæ coniunctam habent humiditatem & putredinem ac particulæ corruptionem, quæque gangrænoſa, ſinuoſa, calloſa, depaſcentia & venenoſa ac à telo venenato ſunt inducta; quæ cacoethea, chyronia, telephia, æſtiomena, phagædenica, fiſtuloſa appellantur: vti Galenus, Auicenna, Aetius, Paulus, Celſus teſtantur. Nam ſi antiqua & difficilia ſunt, ignis omnia exuperat: ſi putrida; nihil igne magis exiccat; ſi venenoſa; ignis omnium maximè venenum oppugnat. In eorum verò vſtione plura quoque ſunt conſyderanda: vt an parua ſint an magna; humida & mollia, an calloſa; caua, ſinuoſa atque inacceſſibilia, an verò foris expoſita: an ſola caro, an etiam nerui & ſubiecta vaſa oſſaque computruerunt. Si ſinuoſum & cauernoſum eſt vlcus, circum incidi & aperiri labra debent, donec totum vlcus in aperto ſit; alioqui totum quod putridum eſt non vreretur, aut ſana pars quæ circunſtat & ſuperiacet, tangeretur. Diuiſio autem illac eſt facienda, quò ſinus & cauerna vergit, & vel ſimplex vel multiplex pro ratione ſinuum ipſorum eſſe debet. Diuiſione facta, penicilla oui candido imbuta inter la-

bra ſolutæ vnitatis ponenda ſunt, vt ea deducantur & vulnus hiet: poſtera die locus eſt adurendus. Vſtio vel cum potentialibus, vel cum actualibus fieri poteſt: vbi putredo eſt aut venenoſitas, actualia ſunt eligenda. Poteſt autem vel immediatè vlcus vri, vel primò quod in eo putridum eſt, ſi eſt multum, vt in gangrena, fiſtulis, vt Auicenna lib. 4. fen. 4. tr. 3. cap. 9. monet, abſcindi & circuncidi, & tunc demum vri. Ferrum ad vrendum debet vlceris formæ reſpondere. Si vlcus eſt vniforme & planum; lato & amplo ferro poteſt vri, ad dolorem non ſæpe repetendum: ſi putredo inæqualiter ſerpit, aut vlcus ſinuoſum eſt; tenue debet eſſe ferramentum aut cultellare, & illud debet circum circa vlcus toties duci, donec, vt inquit Albuc. lib. 1. c. 37. nihil putridum eſt quod non ſit vſtum. Terminus hic, teſte Auicenna lib. 1. fen. 4. c. 29. & Aetio 2. tetrabibli, cognoſcitur ipſo dolore: quamdiu enim non ſentitur dolor, adhuc pars putrida vritur: quando verò dolet; ſignum eſt ad partem ſanam eſſe deuentum, & ideò tam diu circum circa vrendum, donec dolor oriatur. Vſtionis terminus quoque eſt, dum mollis illa caro durior ſolidiorq; effecta fuerit, & caro perfectè ſit exiccata, quod tactu ipſo cognoſcetur. Vniuerſim, præſtat pluribus vicibus operationem tentare, quàm confertim vrendo ſanam partem contingere. Expetunt

quo-

quoque eiuſmodi maligna vlcera fortem ſatis impreſſionem & ignitionem: quas tamen ita temperare oportet, vt vbi pars natura vel morbo humidior eſt ac putredo maior, & candentiore ferro vtamur, & impreſſioni diutius immoremur. Abſoluta vſtione dolorem mitigantia & anodyna vlceri ſunt imponenda; qualis eſt porri ſuccus: (quatenus, ni fallor, igneitatem extrahit) quem Galenus 2. ad Glauconem laudauit, & cuius ſententiam omnes Græci tenuere. Nos locum aceto, albumine oui, aqua roſacea, ſucco plantaginis, perfundimus: vniuerſimque ijs quæ vel refrigerando vel anodyna vi empyreuma corrigant, eſt vtendum. Poſtea detrahenda cruſta eſt, non cum ſuppurantibus aut humectantibus, ſed quæ ſiccandi, incidendi & putredinem cohibendi habent poteſtatem: de quibus ſupra c. 6. à nobis dictum eſt. Monet autem Aetius lib. 14. c. 52. in talibus curandum eſſe, vt inducta eſchara quàm citiſſimè cadat, ne diu hærendo interim vlcus iterum ſerpat. Si potentialibus vtimur, ad rem erunt ægyptiacum, paſtilli Andronis, Muſę, Paſionis, Polyidæ, Aldaron, Calidicon, trochiſci aſphodelorum, arſenicum, ſublimatum, calcitis, ſandaracha, &c. quæ vel vlceri illinuntur, vel forma pulueris inſperguntur, aut in caua per calamum ſcriptorium inſufflantur, vel per auricularium clyſterem formâ liquidâ infunduntur;

vul-

vulnusq́ue linamentis concerptis,aut alio quouis,ne elabatur, clauditur. Interdum penicillo vlcus circumcirca attingitur,oleo vitrioli,aqua ardente & ſimilibus intincto . Si ſimul neruus aut vaſa aliqua computruerint, vnà quoque ſunt vrenda : ſi etiam ſubiectum os ; etiam , inquit, Auic.lib. 1.fen.4.tr.29.vnà cum carne ipſum cauterizare oportet : & Aegineta de ægilope loquens ; quod ſi, inquit, iam carie vexatum os ſit,vrere oportet . Primò autem,inquit Celſus lib.8.c.2.incidi debet vlcus, vt os detegatur ; ſi latius corrupti oſſis vitium ſit , quàm vlceris ; ſanam quoque carnem ſubſecare oportet,donec totum id quod corruptum eſt oculis exponatur, & Aetius lib.7. c.85. ægilopem vrẽs primum triangularẽ carnis fieri iubet ſectinem. Si ſuperficiaria & exigua oſſis eſt corruptio,radi os debet,donec aliquid cruoris oſtendatur, quod integrioris & minimè corrupti oſſis nota eſt . Et hoc quidem magis fieri debet in corruptionibus illorum oſſium , quæ caput, articulos,ſpinam contingunt : propterea quòd earum partium magis periculosè,quàm aliarum oſſa cauterizentur , ob membranarum inflammationes & tendinum retractiones & conuulſiones . Verùm in alijs oſſibus & in magna atque profunda carie hoc non ſufficit , ſed vel non raditur os & tantum aduritur, vel primum modice raditur & poſt adhuc vritur. Vſtio autem fer-

tem fer-

tem ferro, minime medicamento eſt facienda. Mēſura vſtionis à cariei magnitudine eſt deſumenda. Lenis impreſſio eſt in carnoſæ partis, fortis in oſsium putredine; & in hac tanto fortior, quāto putredo eſt maior. Magnitudo corruptionis ex mollitie oſſis & nigredine cognoſcitur. Terminus autē per ſe vſtionis eſt, donec nihil putridum in oſſe relinquatur, & donec ad ſanam oſſis partem ſit peruentum. Verùm difficile videtur id cognoſcere: non enim poteſt hoc per ſenſum hic, ſicut diximus, de carne explorari, quia os ſenſu præditum non eſt ſicut illa: non etiam per viſum, vt videtur; cum eſchara tegat partem oſſis ſanam vnà cum cauterio ſuper os morante. Sed regula eſt, fortis reſiſtētia quam facit os preſſum contra ipſum cauterium: nam pars oſſis putrida mollis euaſit ac pinguis, & facile cedit preſſioni ipſius ferri, at verò quæ dura eſt, reſiſtit: vnde cum percipimus ſoliditatem maiorem quàm antea, ſignum eſt nos ad ſanum os perueniſſe. Altera regula eſt albedo oſſis, ita vt cum ad os album peruenimus, ad ſanum perueniſſe ſit exiſtimandum. Sed quia cruſta eam abſcōdit, ideò modus eſt, vt eſchara radatur, ſub qua ſi pars oſſis alba & dura exiſtit, ſatis peruſtum eſt; ſi mollis & liuida ac pinguis, repetenda vſtio eſt. Albo enim finitur quod ex nigritie malum eſt, ſoliditate, quod ex carie. Accedere etiam aliquid cruo-

cruoris ſani oſſis indicium exiſtit. Si corruptio altè os inſedit, poſt vſum primi cauterij terebra, inquit Celſus, ipſum multis foraminibus aperiemus, quæ rorruptionis altitudinem æquẽt, & in ea foramina ſtylum ignitum immittemus, vel aquam fortem infundemus, vt quàm maximè os exiccetur, cariemq́ue expellat, ſub eaq́ue carnem generabit natura, ne ſanum os ab externo aere iterum corrumpatur. Quapropter Auicenna lib.4.c.4.fen.4.tr.4. ſic inquit: ſi os corruptum eſt, cauterizari debet, vt cadãt cortices corrupti & remaneat ſanum, & ſi corruptio profundior fuerit, neceſſe eſt concauare ipſum. Et Aetius lib.7.c.85.in corruptione oſſis vrendum, inquit, donec deciderit ſquama. & Auicenna lib.3. fen.3. tr.2.c.15. & Iſaac 9. pract.c.80. vrentes ægilopem, in qua os eſt putrefactum, iubent oſſa narium aliquot foraminibus perforare; quoad, inquit Auicenna, ſanguis ad partẽ oris & naſi currat: quæ an penetrẽt, hoc ſigno inueſtigare docet Iſaac, ſi clauſis naribus fumus per ea foramina exeat. Oſſe ſic vſto docet Guido tr.4.doct.1.oleũ roſatum calens cum albumine oui ad tres dies infundi, vt dolor ab vſtione mitigetur & fluxio auertatur. Alijs tribus diebus ſequẽtibus digeſtiuũ ex oui vitello & roſaceo, vel butyrũ cum melle eſt imponẽdum, & dein mundificãtibus, incarnantibus, & cõſolidantibus vlcus eſt claudendum.

CAP.

CAP. XI. *Quomodo ad perforandum cauterijs ſit vtendum, & quomodo abceſſus cauterijs aperiantur.*

CAuterijs abceſſus & internæ cauitates, vt thoracis & abdominis, perforantur. Hic de aperiendis abceſſibus agemus. Aperiuntur autem triplici ratione, ferro frigido, ignito & medicamento, ſeu quod idem eſt ſectione vel vſtione. Etſi verò communius ſit & vtilius illa vti, eſt tamen vbi huic magis quàm illi ſit fidendum. Vbi nerui ſubſunt, ferro potius locus eſt quàm igni actuali: propterea quod illi ferro caueri poſſunt, igne verò actuali non item. Nam etſi forte ab ignis ſubſtantia non tangantur, ſentiunt tamen contactum virtutis à qua inſigniter alterantur; quare eo caſu cauſtico potius eſt vtendum. Verùm vbi periculum eſt ne ſanguinis profuſio oboriatur, propter vaſa ſub parte latentia, ſecurius eſt ignem quàm ferrũ adhibere, quia ignis venas claudit, ſicut à nobis ſuprà dictum eſt. Sic quoque vbi abceſſus eſt venenoſus, vt bubones, anthraces, quiq; in lue gallica fiunt: vbi putredinis aut depaſcentiæ alicuius ſignum eſt; quia eam ignis compeſcit: denique quando tumores frigidi & humidi ſunt; quia tales ab igne roborantur: igne potius, quàm frigido ſcalpello perforare oportet. Si æger & ferrum & ignem timeat, medicamen-

dicamento cauſtico tunc eſt aperiendum. Vt autem operatio ſucceſſum habeat, primò videndũ an abceſſus ad maturitatẽ peruenerit, nec ne; quando enim peruenit, ſtatim eſt aperiẽdus, & non prius. Nã ſi citius aperiretur, aperta parte & calore natiuo, qui antea coactus erat & vnitus & ſic fortis, per eã expirante & reddito imbecillo, quod reliquum eſt & necdũ caloris operationẽ ſufficienter expertũ, deinceps tum poſſet difficulter ſuppurari: vnde vlcus diuturnum, crudum & diu virulentum profundens humorem, calloſum & oſtracoſum redderetur. Quod ſi verò tempus perfectæ ſuppurationis tranſiretur & ſerius quàm deceat abceſſus aperiretur, concluſa materia partes vicinas rodẽdo excauaret: vnde fieret vlcus fiſtuloſum & ſinuoſum, & ſubiecta vaſa nerui & oſſa computreſcerent. An autẽ maturus tumor ſit, colligitur; ſi febris, calor, dolor ceſſauerint; ſi tumor attollatur in pyramidẽ; ſi qui antea durus erat, palpetur mollis, & cũ premitur, ſpeciẽ edat humoris intus fluctuantis. Verùm in nõnullis tumoribus exceptio eſt. Nam qui veneno ſi ſunt, vt bubones, anthraces, quiq; iuxta articulos ſunt; quia periculũ eſt ne ſubtus carnẽ excauent & pus in articulos effundant; & qui iuxta viſcera hærẽt; deniq; qui neruũ aliquem comprehendunt, quem metus ſit corruptum iri à nimis diu circumiacente pure; qui valde magni ſunt, vt non poſſit totum pus ſi-

mul ma-

mul maturari; aut qui ſunt à groſſa aut frigida materia; aut in parte in qua calor naturalis non eſt ſatis fortis ad maturandum, vt timendum ſit ne perfecta maturatio nimis diu protrahatur; vel in partibus valde calidis & humidis, vt ano, partibus genitalibus: apertionẽ expetunt antequam ad abſolutam peruenerint maturitatem. Generale eſt in omni abceſſuum apertione vt fiat, ſecũdùm villos ſeu muſculorũ rectitudinẽ, ne particulę motus labefactetur; vt fiat illic, vbi tumor magis prominet & mollior eſt, quia ibi maturum pus magis eſt congregatum; & loco quantum fieri poteſt demiſſiore, vt ſic pus melius elabatur: vt neruus caueatur, ſi quis eſt: vt magnitudo foraminis proportionetur magnitudini abceſſus, & vel vnũ vel plura fiãt, prout ſitus ſaniei indicabit. Si in vno loco omne pus collectum eſt in globum, vnum foramen ſatis eſt; ſi diſtincti ſinus ſint, vt quod in ſingulis eſt, non videatur per vnum poſſe euacuari, plura ſunt efficienda. Si igne actuali vtimur; inſtrumentum debet eſſe cultellare, ſi longum foramen eſt faciendum; radiale, ſi exiguum: ſi cauſtico rem tentamus, petia linea multiplicata anodyna aut repellente materia imbuta, quæ in medio foramen habeat, ſuper tumorem poni debet, & cauſticum foramini imponi. Cauſticum verò pro craſſitudine vel tenuitate cutis vrendæ, fortius vel debilius erit. In calida

phleg-

phlegmone & ſublimi, vbi cutis tenuiſſima eſt, interdum theriaca, mel anacardinum, gutta olei ſulphuris, vitrioli, aquæ vitæ, impoſita ſufficit, vel aliquid ex ſale ammoniaco, nitro, elleboro albo, euphorbio, pyrethro, pipere, ſinapi, ſtercore canino albo, fæce vini, ærugine, cantharidibus, aut qualicunque rubificantium vel ſinapiſmorum materia comparatum: vbi cutis denſa eſt, aut tumor frigidus, ſeptica vel cauſtica materia eſt vtẽdum. Valet calx cum ſapone, ſublimatum cum axungia, terebinthina vel populeo; vel quod ex ſtercore colũbino, ſemine lini & fermento fit, aut eiuſmodi quippiam. Si lixiuij ſaponis libræ ſex in vaſe æneo cum vncia vna vitrioli romani coquantur ad ſpiſſitudinem, illud miraculi inſtar operabitur.

CAP. XIII. *Quomodo cauterijs vtendum ſit ad cruſtam.*

CAuterijs propter cruſtam vtimur, cum ſanguis nimis profluens eſt ſiſtendus. Quia vero eatenus cruſta ſanguinem ſiſtit, quatenus eſt quaſi vallum quoddam aut oſtium, exitũ ipſi præcludens, donec caro ante venam ſuccreuerit, ideo meritò tota vtendi ratio in modo inducendæ firmæ diuq́ue hærentis cruſtæ cõſiſtit. Hanc cruſtam facere poſſumus, vel cum actualibus, vel cum potentialibus: vtra autẽ præſtent ambigi facilè poteſt. Ad cruſtam

autem

autem duo requiruntur; & vt ſolida ſit, & vt durabilis: ſolida, alioqui excuteretur facilè: durabilis, alioqui poſterius malum ſimile eſſet priori. Nam ſi quando facta eſt, ſtatim cadat, manet foramen & non clauditur: & propterea debet tam diu hærere, donec caro ante foramen venæ ſuccreuerit. Aliqui dicunt potentialia minus quidem ſolidam ducere cruſtam, ſed tamen durabiliorem. Verùm Auicenna lib. 4. fen. 4. tr. 2. c. 17. contrarium dicit, aſſeritque cauterium cum ferro & ſolidiorem & durabiliorem cruſtam facere, & ideò durabilem, quia ſolidam: fit enim, inquit, ab ipſo eſchara groſſa & profunda, quarum caſus non eſt facilis: ex cauterio namque debili proueniunt, inquit, eſcharæ debiles, quæ cadunt à quauis cauſa. Sed videri poſſet non ita ſeſe rem habere. Nam, etſi neceſſariò ignis ſolidiorem, quàm medicamenta faciat vſtionem; non inde tamen ſequi videtur, vt etiam faciat durabiliorem. Nam non videtur durabilitas à ſoliditate pendere, ſed contrà, ea quæ ſolidior eſt, videtur minus durabilis fore: nam quæ ſolidior eſt, ea magis eſt exuſta, & ideò ignis ſolidiorem facit, quia maiorem facit vſtionem; quæ autem magis exuſta eſt, magis eſt priuata vita & communi totius temperamento; talis autem citius ſecernitur & ſecedit à toto, eiusq; ligamenta citius corrumpuntur: quæ verò minus ſolida, minusq; exuſta

eſt, ea propterea diu hærebit, quia eius extrema & fibræ, quibus cum toto hæret, minus ſunt corrupta & alterata, minúſque cito putreſcunt. Vnde cum potentialia minus fortiter vrant actualibus, minus quidem ſolidam hiſce cruſtam facere videntur, at diutius tamē permanentem. Sed diſtinctione opus eſt; nam duplex eſt durabilitas: alia conſyderata ſecundum violentam expulſionem: alia ſecundum naturalem caſum. Cruſta ſolidior ſeu ab actuali inducta durabilior eſt quoad violentam eiectionem: quia neque ab irruentis ſanguinis impetu, neque motu arteriæ tam facilè excuti poteſt: quæ autem minus dura eſt, ſeu à medicamento facta, durabilior eſt quoad caſum naturalem; quia non tam citò eius ligamenta ſuppurantur aut corrumpūtur, quàm illius, propter rationem ſuperius allatam. Verùm Auicenna de prima durabilitate intellexit, quæ profluit à ſoliditate, & propter quam ſoliditas expetitur, & eiuſmodi durabilitas tantum in cruſtæ productione eſt requiſita: non enim hic requiritur vt cruſta tardè decedat, ſed vt non citius excutiatur, quàm caro ſubtus ſit producta. Quapropter cum ignis ſolidiorem & profundiorem faciat cruſtam, meritò, dixit Auicenna, eum & firmiorē facere, & cōſequenter plus ad hoc munus quàm potentiale cauterium conuenire. In magno itaque fluxu ſanguinis & in fluxu ſanguinis arteriarum, quia

firmiore

firmiore cruſta opus eſt, ne impetu ſanguinis aut motu pulſuque arteriæ elidatur; & quia celeri; ob multam ſpirituum vitalium, quæ contingeret exhauſtionem: denique vbi ſanguis effluit propter putredinem & eroſionem, quia nihil æquè ac ignis putredini reſiſtit; actuale cauteriū potentiali eſt præferendum. Verùm ſi profundus ſit locus vnde ſanguis effluit, vt ſi in cauo aut profundo vlcere vena aliqua propter eroſionem eſſet aperta, melius eſt potentiale: quod tamen per accidens contingit, quia nimirum actuale non poteſt ad profundum locum attingere ſine orarum circunſtantium læſione, aut vlceris inciſione; quam non ſtatim quiſque admittat. Tunc autem optimè cauſticus puluis inſpergitur aut inſufflatur; qui duplicem præſtat vtilitatem: & quòd breui cruſtam gignat, & quòd ſtatim actuali ſua ſiccitate ſanguinem imbibat & inuoluat ac inſpiſſet, vt ad fluendum fiat ineptus, in ipſoque egreſſu incruſtetur & compingatur. Si actuali cauterio vtimur, nonnulla ſunt attendenda: primò iubet Albucaſis lib. 1. c. 57. & Raz. lib. diuiſ. c. 139. vt ſtatim locus eruptionis, ſi fieri poteſt, ſtringatur, & arteria digito prematur, ne effluat ſanguis: ſecundò iubet Aetius lib. 7. de re med. c. 20, Razes lib. de re med. 7. c. 2, vt cauterium ſit bene ignitum: tertio monet Auicen. 4. 1. c. 29. vt longa & fortis fiat impreſſio; hac enim ratione

& ſolida & firma fiet cruſta. Quod ſi ab exeunte ſanguine cauterium extinguatur, monet Albuc. loco citato, vt vſtio nouo aſſumpto cautere, qui in promptu eſſe debet, iteretur. Figura cauterij eſt vel oliuaris, ſi arteria eſt magna; vel ſicut ſtylus, ſi parua; vel inſtar radij; vel cultellaris, ſi ex vulnere ſanguis effluit; vt labra ipſius lateraliter vrantur. Materia cauterij actualis optima hic eſt ferrum, eò quòd ipſum ſit terreſtre, ſiccum, ſolidum, & vi aſtringendi præditum, propter quod eſt magis ignibile, fortius vrens, & ea ratione duriorem firmioremque efficiens cruſtam. Nonnulli iubent ipſum prius in aceto roſaceo aut vino aſtringente, cum candentiſſimum eſt, nonnihil reſtinguere, vt aſtrictoriam vim maiorem & hærentiam cruſtæ imprimat. Verùm ego conſulo, vt potius acetum aut ſuccus aliquis aſtringẽs vulneri aut loco cauterizando indatur: tuncque ferrum ipſum per ſe infigatur. Si potentiali vtimur, conuenientiſſima forma eſt pulueris, ob rationem ſupradictam. Materia eſt non ſeptica ſed eſcharotica, & in illa præcipuè, vt Aetius 14. c. 52. & Auicenna loco citato, & Galenus alibi expetunt, quæ ſimul aſtringendi inſignem facultatem habeat, vt chalcanthum, myſy, ſorij, &c. de quibus libri ſuperioris cap. 7. dictũ eſt. A calce viua cruſta minus hæret; arſenicũ Theodoricus cauſticis omnibus præferebat. Componen-

ponenda ſunt hæc cum aſtringentibus, hæmatitide, bolo, ſanguine draconis, charta vſta, galla, aceto, vino auſtero, ſuccis aſtringentibus, aliiſque. Vſtione ab igne facta aut ſuperpoſito cauſtico, ſtupa aceto, albumine, ſuccis aſtringentibus, aut aqua roſacea imbuta, cum pilis leporinis, bolo, aloe, thure, ſuperimponenda eſt. Tum monet Galenus 5. meth. c. 4. & Aetius loco citato, ne cruſtam citò detrahamus, ſed curemus potius, vt quàm diutiſſimè hæreat: vt antequam excidat, caro ſuccreſcens tanquam operculum vaſi ſuperueniat. Nam ſi citius detrahitur, manet, inquit Galenus, cauum vlcus, & ſpoliatum carne, & permanet venæ foramen, & peior priore fluxus oboritur. Propterea ad cruſtæ detractionem non eſt hic putrefacientibus vtendum, vt in fontanellis; ſed quæ detergendo ſiccandoque cruſtas demoliuntur: talia enim carnis aggenerationem accelerant, quam ſuppurantia impedirent. Quod ſi caſura prius cruſta videatur, quàm caro ſit adnata, aſtringentibus imò etiam cauſticis eſt occurrendum: quo reſpectu etiam chalcitide melli mixta ad cruſtarum detractionem Galenus eſt vſus. Si nullum amplius profluuium ſanguinis timeatur, tũc licebit cruſtam ſuppurantibus auferre. Vnicè hic obſeruandum eſt, ne medicamenta ſemel ſuperpoſita tententur ſæpius aut remoueantur, ſed ſeu igne producta iam eſchara ſit, ſeu medi-

camento producenda, partem duobus diebus quieſcere ſinamus, ne mota aut vellicata cruſta minimo negotio diſcedat. Cùm autem faſciam aut emplaſtra, aut ſtupam ſuperpoſitam mutamus, ita dextrè & ſuauiter id faciendum eſt, vt cruſta quàm minimè à nobis attrahatur, aut conuellatur. Si ſiſti nequeat ſanguis, aut venæ aut arteriæ attingi nequeant, docet Galenus in methodo & Auicen.part.4.cant. aphor. 16. & Raz.7. rei med. c.20, vt caro incidatur, vaſaq́ue vncino eximantur, vtrinque ligentur, ſcalpello præſcindantur, & extrema cauterizẽtur & reponantur puluere aſtringente ſuper inſperſo donec filum decidat, & caro ſit ingenerata.

CAP. XIII. *Quomodo propter vlcus cauterijs ſit vtendum, ac primum quomodo fonticuli ſint faciendi.*

CVM ad fontanellam cauterijs vtimur, in eo conſiſtit omnis vtendi ratio, vt & citò & bene & diu fluat vlcus: citò fluet, ſi poſsimus celeriter cruſtam detrahere & pus mouere: benè, ſi aliquid quod trahat ſuperponatur: diu verò, ſi curemus vt vlcus nõ claudatur, ſed diu maneat apertum. Primò autem conſyderandum eſt, poſſe fontanellam fieri vel per vſtionem, vel etiam ſine ea. Si ſine vſtione fiat, id vel à natura fieri poteſt, vel ab arte: à natura

tura ſit, quando in parte aliqua vlcus vnum aut plura continentur, quæ ob affluentem copioſam materiam aut acrem & erodentem, ea curatu difficilia & diuturna reddentem, in ſentinam quodammodo & totius corporis purgatorium conuertuntur: ab arte verò ſic fit, vt nimirū in parte vulnus excitetur & ſanguinis fluxus ſuperpoſitis primum aſtringentibus ſiſtatur, & tunc pinguibus & ſuppurantibus admotis curetur, vt vulnus in vlcus degeneret. Huic modo locus eſt, quando feſtinatione eſt opus: hac enim ratione citius, quàm mediante combuſtione fontanella ducitur; propterea quod tunc nec cauſtici medicamenti actio, nec diuturna eſcharæ detractio eſt expectanda. Verùm quæ ſic fiunt vlcera, etſi vires ac naturam fontanellarum imitentur, quia tamen cauterium quoduis hoc includit, vt vſtione fiat, neque propriè cauteria neque fontanellæ ſunt dicenda. Sed & vſtione multo melius vlcera fiunt propter varias cauſas: prima eſt, quia ſic tutius fiunt, propterea quòd poſt vſtionem non eſt metuendum profluuium ſanguinis, ſicuti poſt ſectionem; propterea quòd vſtio ſit potius remedium ipſius. Secunda cauſa eſt, quia ſic minore fiunt cum dolore: nam cum vt vulnus in vlcus degeneret ac apertum teneatur, opus ſit vt vulneri linamenta imponantur, quæ labra ipſius à ſe mutuò diſiungant, ne conglutinentur, eò quòd alioqui coirent &

vulnus clauderetur; fieri nequit quin quando illa hæc integro ſenſu prædita contingunt, neceſſariò moleſtiam ac dolorem inferant; qui poſt vſtionem nullus eſt, ob ſenſum partis, eius beneficio ſublatum. Tertia cauſa eſt, quia diutius aperta manent quæ ab vſtione fiunt, quàm quæ à ſectione: primò, quia ab illa partibus vicinis inducta eſt quædam intemperies, propter quam earum concoctio læditur, & nequit caro eius beneficio aggenerari: ſecundò, quia vlcera quæ ab igne fiunt, quamcunque fere figuram ferrum habuerit, ſunt rotunda, ac propterea difficulter conſolidantur; quæ autem à gladio ſeu ferro frigido fiunt, angulos habent, ſecundum quos facilè iterum coniunguntur. In affectibus aurium & oculorum hodie mos eſt aures primò fricare; & tum ſtylum aut ſetonem frigidum per eas transfigere, & per foramen vel annulum aureum vel filum ſericeum tanquam laqueum traducere, quò vulnus non conſolidetur, ſed in vlcus conuerſum ſaniem fundat, eoq́; materiam morbificam deriuet. Non valde abſimilis modus eſt, quo Albucaſis lib. 1. c. 4. ſuper caput fontanellam facere docet: Scinde, inquit, locum doloris lato phlebotomo, donec fiat in eo locus ſub cute, & cape partem allij, & excortica ipſam, & intromitte eam in iſto loco ſub cute, donec occultetur; deinde ſtringe ſuper ipſum cum puluillo conſtrictiuo decenti, & di-

& dimitte ipſum ſpatio quindecim horarum; ››
dein ſolue, allium educ, & pone ſuper lo- ››
cum cotum cum butyro, donec locus efficiat ››
pus. Si vſtione fonticulum molimur, poteri- ››
mus id vel actuali vel potentiali cauterio præſtare. Actuale præferri debet, cùm præter vlcus & euacuationem ſimul ſiccare & roborare volumus, aut venenum conſumere; alioqui potentiale, quia magis attrahit, quia debilitat partem, quia non patitur vlcus ita citò claudi, & quia materiæ largiorem ad vlcus cauſat affluxũ, quia denique minorem infert dolorem, nec ita terret (quale pręferri debet, vbi non eſt magna neceſsitas, aut ſpecialis ignis prærogatiua) huic vſui magis videtur conuenire. Quapropter ſi cruri vel brachio alteríve parti fonticulus eſt inurendus, explorato primum loco, tribus vel quatuor digitis trãſuerſis ſupra vel infra ipſum articulum in cauitate illa, vel interuallo quod eſt inter duos muſculos, (cauendo ipſorũ principium & finem) ita brachium aut crus collocabis, vt habeat poſitum naturalem & medium, vt neque nimis flectatur, neque nimis extendatur; tum digitum adhibe loco quem vrere intendis, & iube vt æger membrum ſuum moueat flectendo ac diſtendendo: nam ſi in eo motu percipis quod ſub digito tuo ſit os, aut tendo, aut neruus, ille locus non erit vſtioni conueniens: quare eodem modo alius locus eſt exploran-

plorandus, & cum inuentus fuerit, atramento eſt notandus. Tum eligere oportet, qua materia vti volueris: ſi actuali, primùm, inquit Nicolus Florentinus, ægrum blandis verbis hortare, & aqua roſacea faciem eius irrora, & odores iucundos olfaciendos exhibe, & ſi neceſſarium fuerit bonis confectionibus conforta, vt ſic dolorem tolerare melius poſſit. Tum munimentum parti ſuperpone, vt foramen loco ſignato reſpondeat, ac cauterium imprime. Debet verò illud rotundum eſſe aut oliuare, quò rotundum & ægrius conſolidabile vlcus producatur. Si plura iuxta ſeinuicem ponenda ſint, vt in pectore, & ſuper alijs viſceribus Antiquis fieri ſolet; curandum vt ſtatim ſimul fiant, & vt Albucaſis monet, digiti vnius ſaltem latitudine à ſe diſtẽt. Impreſſio etſi in fonticulis plerumque leuis eſt, alia tamen minor eſt, vt cutis tantum; alia maior, vt etiam ſubiecta caro inuratur. Si profunda eſt, tunc lapſa cruſta vlcus redditur cauum, adeóque iam factum; ſi ſuperficiaria, tunc eſchara lapſa vlcus adhuc eſt excauandum. Si potentiali eſt vtendum, prius eſt locus pilis denudandus, tum tepida lauandus, vt ſordes ac cutis pinguedo auferantur. Nam, vt inquit Ægineta, lib. 5. c. 29, etiamſi vel canthariddes vel calcem viuam aut qualecunque aliud corpori quis ſuperpoſuerit, ſi ipſum prius oleo fuerit inunctum, nihil quicquã exulcerabit. Tum

ſpongia

ſpongia aqua tepida imbuta locum diutius fouebis ; vel partem leuiter fricabis, donec in ruborem abeat : fluunt enim hac ratione ſanguis calorque ad partem, qui ſuperpoſitum cauſticum fortius actuāt. In duris corporibus, iisque qui cutem habent duram, licebit etiam prius cutem raſorio attenuare, vel prius veſicatorium apponere & veſicam factam incidere, tum cauſticum nudæ carni immediatè ſuperponere. Non inconueniens quoque foret loco prius leuem cucurbitulam, iuxta Guidonis capite de lepra decretum, imponere, vt caro in altum tollatur; in loco præſertim ob ſubſtantia vaſa & neruos periculoſo. Licet quoque primò carnem ſcarificare multis vulnuſculis, vel vno foramine eam ſcindere, tum ei cauſticum imponere; quod in ruſticis & valde duris corporibus, & vbi feſtinatione opus eſt, locum maximè habet. Hac cutis primum præmiſſa præparatione, exactè locus atramento eſt notandus, & emplaſtrum aliquod aſtringens & repellens, vel linteum triplicatum humore repellente, vt oxycrato, albumine oui, &c. imbutum pro partis defenſione capiēdum, & foramine aurei magnitudinem habente pertundendum, & ita parti ſuperponendum eſt, vt ſignatus locus foramini reſpondeat : tum foramen cauſtico implendum eſt, & deſuper petia linea cum faſcia in humore repellente macerata, eſt ſuperliganda; vt cau-

ſticum

ſticum hinc inde diſcurrere nequeat, ſed firmum maneat in parte vrenda. Solet plerumque emplaſtrum phœnicinũ, græcum, diachylum cum opio, capi; ita vt foramen habeat in medio, cui cauſticum imponatur, & tum aliud eiuſdem generis, & demum lintea duplicata cum faſcia eidem ſuperponi. Relinquendum cauſticũ eſt, donec caro nigreſcat, & cruſta perfectè inducta videatur; quod ſcietur, ſi emplaſtrum interdum eleuetur, ad ocularem inſpectionem. Operantur cauſtica diuerſimodè, pro vi ingredientium primò, tum quoque corporis ſubiecti natura. In carne humida, molli, puerorum, mulierum, eunuchorum, adempta prius cute aut facta ſcarificatione, citiùs operantur; tardiùs in corporibus duris, ſiccis, cute calloſa, non prius bene præparata. Ideò ſæpius ab octo ad duodecim horas ſunt relinquenda; communiter fere ſpatio duarum aut trium horarum opus abſoluũt: ſunt etiã ruptoria, quæ horæ ſpatio altam fontanellam imprimũt. Quando facta eſchara eſt, reſtat vt detrahatur: detrahitur vel ſuauiter, vel violentè: violentè, quando ſine putrefactione educitur; vt cum aut feſtinandum eſt, & venenoſa eſt materia, aut æger eſt importunus, temporis tædio afficitur, aut robuſtus, ruſticus, miles, qui non curat dolores: ſuauiter, cum ſeparatur ab ipſa natura inter eam & ſanam carnem pus mouente, quæ ſuppurantibus medicamẽtis ſuper-

ſuperpoſitis adiuuatur : qui modus doloris eſt expers. Quapropter eſchara facta ſuperponendum aliquod ex medicamentis ſuppurantibus eorum, quæ capite ſexto ſupra tradita ſunt, donec ipſa excidat. Si pertinacius hęreat, & ſordes ſubtus genitas includat, quia hoc periculum aliquod minatur, incidi eſchara debet, & quidquid inuſtum eſt ſcarificari (nihil enim ſentiet æger) vt ſic facta via ſordes queant ęxire. Eſchara detracta, & apparente vndique ſana carne, linteolis triplicatis aut quadruplicatis in medio perforatis ipſum vlcus eſt circunſcribendum; tum pilula aliqua, vt cicer aut piſum, aut alia quę duriuſcula ſit nec cedat, ſed cedere carnem ipſam faciat, vel potius pilula aliqua quæ humido intumeſcat, vt ex medulla ſambuci, particula ſpongiæ, carptis in globum linamentis, omnibus inſigniter prius compreſſis, eſt conformanda, & butyro illita vlceri imponenda : tum deſuper folium braſſicæ vel hederæ vel hyoſciami aut plantaginis, ſimpliciter, vel prius ſub cineribus tabefactum, butyro vel axungia illitum ſuperimponendum eſt; demum charta ſorbyllina, vel lamina aliqua argentea, vel puluinum aut complicata lintea, aut ludus chartaceus faſciâ arctius ſuperliganda. Pilula ſambucina aptior eſt ad hoc negotium : quia mollis eſt, dolorem minimè facit, & quia rara & laxa, vlceris humiditates imbibit:

bit: hinc extenditur & intumeſcit, & amplio-rem quærit locum, & cum ſurſum augeri nequeat propter ea quæ incumbunt, & faſciam quæ deſuper comprimit, in latum ac profundum extenditur, & hac ratione vlcus excauat; quod vſque ad ſufficientem & intentam excauationem eſt continuandum. Interim, etſi primò ad mouendum pus ſuppurantibus ſit vtendum, tamen eo apparere incipiente, detergentia ſuppurantibus ſunt admiſcenda, donec quidquid emortuæ carnis in vlcere eſt, ſit ablatum: quo tempore ſolis detergentibus vlcus eſt mundificandũ, donec vlcus ſit formatũ & rotundum redditũ: quod fiet, ſi pilula quæ vlceri imponetur, vnguẽto detergente ſit imbuta. Leuiter autem hic eſt mundificandũ, tantum vt non ſordeſcat, alioqui vlcus quod hic apertũ permanere volumus, clauderetur. Medicamenta ad hunc vſum idonea ſupra à nobis capite ſexto ſunt allata, vt neceſſum non ſit eorum longam farraginem hic à nobis repeti. Vlcere iam conformato ſimplex pilula eſt imponenda, deſuper hederæ aut braſſicæ folium ad attractionem, aut cum vlcus inflammationem minatur, folium plantaginis aut vitis & deſuper emplaſtrum diapalma, aut tantum charta ſorbyllina, & tum pannus triplicatus & faſcia. Antequam ſic fonticulus ſit conformatus, multum tempus intercurrit; tempus actionis cauſtici, quod eſt

breue;

breue; tempus detractionis cruſtæ; tempus conformationis ipſius vlceris; denique tempus quo natura ſe parat ad euacuandum, & quod intercurrit antequam iam vlcus conſuetudinem induerit fluendi. Etenim lapsâ eſcharâ, etſi ſtatim vlcus eſt, non tamen adhuc fonticulus eſt, ſed tunc tantum cum vlcus eſt debitè conformatum & actu humores aliunde eò allabentes per ipſum euacuantur. Breui quidem temporis ſpatio vlcus induci poteſt, nempe vnius diei; breuiore foramen, quippe vnius aut alterius horæ, imò & momento: ſed tum adhuc fonticulus non eſt. vnde antequam fonticulus verè perfectus ſit, decem, duodecim, imò & viginti & triginta dies aliquando requiruntur. Verum tamen in aliquibus citius, in aliquibus ſerius tardiusque perfectum eſt: citius in teneris, tardius in duris & frigidis; citius quoque pro violentiore cruſtæ detractione. Nam ſi naturæ ſolius opera cruſta detrahatur, duobus, tribus, quatuórve diebus detrahitur; in corpore aut parte humidis, laxis, calidis, citius; in duris & ſiccis tardius; citius, cum igne; tardius, cum cauſtico eſt inducta, propter rationem ſupra capite decimotertio allatam: at ſi violentè detrahatur, poteſt momento exſcindi, & quod eius reliquum eſt, citiſsimè ſuppurantibus in ſaniem conuerti. Si citiſsimè fonticulum inducere quis velit, hac ratione operabitur.

bitur. Si actuali vtitur, candens ferrum altiùs imprimat, vt faciat foramen; tunc quamprimum pilam butyro & melle illitam foramini iſti indat, & cũ phœnicino ſuperliget, bis in die renouando donec vlcuſculũ ſit conformatum; indies pilam adaugendo. Si potentiali vtitur, ſcarificet prius locum, aut vulnuſculum profundum infligat, & ei imponat cauſticum quàm fortiſſimum: Cum eſchara fuerit producta, eam diuidat per medium vel per modum crucis, & ſuppurantia medicamenta imponat, vel eſcharam acu cum filo transfigat & ſiniſtra eleuet, dextra verò partẽ ipſius exſcindat, & quod reliquum eſt corruptæ carnis ſaniori parti vicinius, quod neque exactè, neque ſine ſummo dolore abſcindi poſſet, ſuppurantibus ſuperpoſitis in pus conuerti curet, & foramini globulũ ſtatim indat. Sed hæc ratio non eſt expers periculi, ac inſignem dolorem & inflammationis metum habet coniunctum, neque niſi in imperterritis & duris hominibus & feſtinantibus & veneni ſuſpicione locum habet. Poſtquam vlcus factum eſt, quocunque demum modo id contigerit, curandum eſt, vt non citò claudatur, ſed longo tempore (prout conditiomali poſtulabit) maneat apertum. Quia autem fonticuli plerumque in parte ſana excitantur, vbi naturalis membri facultas & nutritio vegeta aggenerando nouam carnem parua illa vlcera citò ac facilè

cile impleret & cõſolidaret, ideò ingenio quodam & induſtria debet hoc impediri. Poteſt autem impediri plurimis modis. Dioſcorides lib. 6. c. 38. in hunc finem iubet ſalſamentum ſuperponere, & ſylueſtre allium tritum & ſuccum Cyrenaicum. Razes lib. de affectibus iunctur. c. 25. iubet ideo emplaſtrum cum butyro apponere: & Albucaſis cotum cum butyro adhibet. Razes etiam lib. diuiſ. c. 103. vtitur cepa cum butyro. Alyabbas 8. practicæ c. 31. ne claudatur vlcus, pungentibus, inquit, cataplaſmatibus vtere: & Damaſcenus lib. 6. c. 26. ne claudatur, fricemus, inquit, ſingulis diebus cum medicinis aperitiuis quæ corrodant. Ex quibus patet clauſionem vlceris impediri poſſe, & cum ijs quæ faciunt humoris ad vlcus attractionem, & cum ijs quæ pungunt & irritant acrimonia ſua, & cum ijs quæ faciunt vt vlcus ſordidum permaneat; qualia ſunt butyrum & vnctuoſa: ſordes enim impediunt vlceris curationem & ob id ſimplicis vlceris curatio ſola ſordium fit deterſione & mundificatione. Poteſt quoque adhibitis cathæreticis vlcus ſeruari apertum, ſi quantum natura carnis aggenerat, tantum indies cathæreticis abradatur. Verùm hi modi & moleſti ſunt & periculoſi: nam cathæretica & pungentia dolorem inferunt, pinguia vlcus deprauant, attrahentia periculum faciunt inflammationis & fluxionis. Quapropter alius modus

inuentus eſt longè commodior, vt nimirum in foramine corpus aliquod durum aut ſolidum imponatur, quod non cedit, quod ſua præſentia impediat conglutinationem, faciatque vt cauitas carne nequeat impleri. In quem finem rotundi globuli ex diuerſis materijs ſunt inuenti. Quapropter hoc loco de pilulis aliquid eſt agendum. Earum vſus in fonticulis duplex eſt: vnus eſt ad vlcera quæ adhuc conformata non ſunt, excauanda & formanda, & figura rotunda donanda, per earum compreſſionem ſuper vlcus & impreſſionem: ſicuti enim eſt figura corporis quod vlceri imponitur, ita quoque vlceris fit figura: quia autem optima figura pro fonticulis eſt rotunda, eò quòd illa difficiliorem patiatur conſolidationem; ideò pilulæ illæ rotundæ eſſe debuerunt. Alter vſus earum eſt ad vlcera iam facta aperta tenenda, vt non claudantur. Sic Razes libello ſuo de Cauter. docet vlcera aperta tenere immiſſo ſcalpello, vel immiſſis, inquit, tentis & petijs; & eodem lib. immiſſa, inquit, ſcutella. Pilulæ aliæ ſunt magnæ, aliæ paruæ, prout foramen paruum aut magnum eſſe volumus: cum volumus foramẽ maius facere quàm ſit, pilulam augemus: cum minus, minuimus, quia eius quantitati vlceris quoque ſeſe accommodat magnitudo: ordinariè pilula debet eſſe minor foramine; tum vt exitus pateat puri, ne intrò contineatur; tum vt

inter-

inter inania illa ſpatia, quæ ſunt inter carnem & pilulam, puris aliquid contineatur, quod acrimonia ſua continuum fluxum irritet: debet quoque ſemper eſſe lenis & æqualis ſine aſperitate, vt non inferat dolorem. Pilulæ quoque aliæ ſunt ex materia ſolida & dura, quæ eandem ſemper retinet figuram & quantitatem; aliæ ex rara molli & dilatabili: illis vtimur, cum volumus vlcus in eodẽ ſtatu permanere; his, cum volumus ipſum facere maius. Huius generis ſunt cicer, piſum, globulus ex ſubere, ligno gentianæ, hederæ; particula medullæ, ſambuci, ſpongiæ carpta filamenta, & tentæ, charta dentibus maſticata & ſiccata, quæ valde comprimuntur antequam vlceri imponantur, & cum impoſita ſunt, ſugunt & imbibunt vlceris humiditatẽ, & ſic intumeſcunt & augentur, & aucta vlcus ipſum dilatant, & explicant; maximè, ſi deſuper ab incumbente puluillo deorſum comprimantur. Ex varia porrò materia globuli hi conficiuntur, ad diuerſos ſcopos & vſus: alij tantum materia & corpore ſuo implendo locum, iuuant; alij etiam viribus ſuis & qualitatibus ac alterando. Vicia, piſum, cicer nullam vim vlceri cõmunicant, niſi cicerẽ dicamus nonnihil detergere & attrahere, quod ideo tamen non puto quòd externa pellicula egreſſum impediat facultatis: ſic quoq; neque pilulæ, quę ex argento, auro & ambra aliquando fiunt.

Pilulæ ex metallis grauitate ſua faciunt vlcus mutare locum & tendere deorſum, quod bonum non eſt, quando ſuper articulos fonticuli inuruntur: quapropter tunc à talibus abſtinendum, aut non niſi intus cauis factis eſt vtendum. Ex cera etſi non alterent, mollitiem tamen aliquam carni tribuũt, quod eſt valdè bonum; propter quod præ alijs omnibus pilulis ſunt laudatæ: adde quòd non valde duræ ſint nec inæquales propter quod non faciunt dolorem, quin propter anodynam vim quæ ceræ ineſt, potius dolorem ſedant. Quod ſi verò qualitatem aliquam pilulis indere volumus, id in cera optimè fieri poteſt, incorporatis cum ea pulueribus cuiuſcunque facultatis. Pilulæ de hedera, ex argento, illæ ob aſtrictionem, hæ ob frigiditatem, videntur carnem denſam & duriorem reddere & humoris affluxionem impedire: vbi verò caro nimis laxa eſt, aut nimis multum materiæ affluit, poſſunt de hedera vtiliter vſurpari. Pilulæ ex concerptis linamentis vſum habent, quando aliæ duritie aut aſperitate dolorem inferunt. Ex filo quoque fiunt ad exiccandum. quod ſi filum crudum eſt, magis trahunt. Ex radice gentianæ, radice iridis, hermodactyli, vi quadam mordicandi, detergendi & attrahendi præditæ ſunt. Cùm certus aliquis humor è corpore eſt educendus, ex agarici particula aut rhabarbari, &c. globulus poteſt con-

cinnari: aliqui ex cera faciunt cum puluere agarici, hellebori, colocynthidis, ſenæ. Alij ex cera fuſa cum puluere vitrioli aut mercurij aut materia aliqua cathæretica globulos concinnant, vel etiam quid pulueris cauteriorum potentialium admiſcent, aut Ægyptiaci, aut piperis, aut euphorbij: & talia conueniunt, cum vlcus conniuere velle videtur ac conſolidari. Quando non ſatis vlcus fluit, quid attrahentium admiſceri poteſt, aut pilula ex pice nauali conſtruenda: quando minus fieri volumus, ſarcoticus puluis ceræ indendus. Dein qualeſcunque globuli ſint, exterius illini poſſunt qualicunque vnguento ſcopo noſtro accommodato. Variâ porro figurâ conficiuntur, alij rotunda, alij ouali, & vtrique vel munimentum habent, ſeu marginem nonnihil extantem quo prohibētur profundius ingredi, vel ſunt planè æquales: interdum filum ijs annectitur, quò commodè extrahantur, interdum non: illud commoditatem habet, quando caro excreſcit & abſcondit globulum, vt difficilius educatur. Si ex metallica materia globuli ſunt, vel lenes eſſe poſſunt, vel peruij multis vndique foraminibus; atque horum vſus eſt abſorbere & deglutire ſordes & ſaniem, ne compacta in vlcere hærens alterius impediat egreſſum. Aliqui conficiunt paruos galeros ex auro, ære, argento, multis foraminibus peruios & ſpongia minutim

conciſa implent, quæ pus imbibat: habent autem duplicis generis æreos & argenteos, & cum foramen in eadem magnitudine ſeruare volunt, argenteum galerum imponunt; cum conniuere illud vident ac volunt dilatare, æreum imponunt: nam is contracta ærugine erodit & apertum tenet. Verum iſti galeri inferunt vlceri dolorem ſuis marginibus, quare nihil magis quàm rotundum globulum laudo, quem ex ambra conficio, cum nihil circa vlcus volo immutare; aliâs ex alia quauis materia iam recitata, quæ ſcopo ſit accommodata. Aliqui imponunt ſemen ſpinæ rabioſæ. Faſciarum quoque omnium non eſt idem modus aut figura, ſed pro forma loci variantur: aliæ pro cauterio colli, brachiorum, crurum, ſuturæ coronalis, ventris, ſunt: aliæ ſunt ex corio inſtar cinguli lati, aliæ ex lino, & vtræque vel ſimplices ſunt, vel cum lamina metallica, ærea, argentea, comprimente comparatæ, quæ plerunque foraminibus pertunduntur, per quæ vlcus poteſt tranſpirare. Aliæ ſunt merè ex metallo, cardinibus diſtinctæ, vt duci circum partem poſſint. Quæ ex lino ſunt, æquales eſſe debent & lenes, ex vna panni parte, non diſtinctæ ſuturis, ſic inductæ vt nunquam nodus veniat ſuper partem cauterizatam. Latitudinem habere debent trium digitorum, finibus verò inciſæ eſſe adligandum: bis têrue circumligent partem; non fortiter ſtringant,

gant, ne dolorem inferant ac fluxum; nec nimis debiliter, ne non contineant. Pro brachijs ac cruribus nulla expeditior faſciarum ratio, quàm earum, quæ merè ex metallo ſunt; nam eas quiſque ſolus ſibi ſine alterius hominis adiumento & deponere & reponere poteſt, quod cum faſcijs lineis quæ nodis coniunguntur fieri nequit. Earum omnium figuram infra ſubiecimus. Porro bis in die pilula eximenda & faſciæ mutandæ, quo melius pus expurgetur, ne vlcus ſordeſcat vel fluere deſinat. Si piſum, cicer, aut ſemen aliquod imponitur, ſingulis vicibus mutandum; ſi metallicus globulus, idem ſemper imponendus, ſed tantum detergendus eſt, & ſi foraminulentus ſit, quæ intus conceptę ſordes, eluendæ. Sæpius purgandum vlcus quò plus ſaniei fundit: ſi enim non ita multum, & moleſtum ſit toties renouare, ſufficiet ſemel in die id feciſſe. Si non ſatis fluat, quod vel à partis intemperie, vel poſt magnas euacuationes, vel materia aliò delata, vel ab aſtrictione, frigore, calloſitate contingit, locus vel aqua tepida vel decocto aliquo erit fouendus, fricanda pars erit panno aſpero aut folio ficulneo ruborem conciliante & exercenda: vel ſcalpello ſanguinem licet prouocare, vel cucurbitam vnam ſuperponere, vel emplaſtra trahendi facultatem habentia: & globulum vlceri impoſitum parare cum materia attrahente, ſuppurante & hume-

ctante, & loco folij hederæ, ceratum ſacrum aut ceratum ex reſina pini & cera ſuperponere. Globulus etiam fiet paulò maior & etſi talis ſit qui dolorem inferat, parum refert; quin eò melius erit. Si deorſum deſcendat fonticulus (quod ob pilę grauitatem fit) pila leuis ſumenda erit, & puluinaribus ſuppoſitis & faſcijs, vt inquit Rolandus c. 17. lib. 1. ſurſum erit premendus. Si fœtor aduenit aut aliud ſymptoma, quomodo obuiandum ſit ſupra capite ſeptimo à nobis eſt oſtenſum. Cum claudere animus eſt, ſubiecti corporis & membri natura, vlceris magnitudo & ætas ac ſordium effluentium copia veniunt inſpicienda. Si vlcus fuit ſiccum, paruum, vel quod non niſi vi antea apertũ potuit teneri; in corpore ſano, carnoſo, ſanguineo, temperato, iuuenili; tantum globulum indies minuere & vlcere conniuente tãdem totum eximere, nec quicquã aliud facere oportet, nam ob robur vegetatiuæ facultatis vltrò claudetur: ſin ſordidum fuit, & quod multum humoris effudit; in corpore frigido, ſenili, cacochymo, aut cachectico: vt alia vlcera curandum eſt, ijs quæ exiccandi, detergendi, & ſarcoticam & epuloticam vim ſortiuntur.

CAP. XIIII. *Quis ſit modus inſigendi ſetonem.*

NON abſimilis eſt modus ſetones inſigendi illi quo fonticuli per ferrum cādens inſiguntur. Tria præcipuè & magis ordinariè loca ſetone punguntur, vmbilicus, ſcrotum, ſed maximè omnium occiput. Inſigitur autem vel cum vſtione vel ſine vſtione. Sine vſtione, fit cum ſolo ferro frigido acuto foramen faciente & funiculo tranſmiſſo: præhenſa enim manibus cute, acus ferrea fune ſerico infilata tranſmittitur, cum aſtringẽtibus ſanguinis fluxus ſiſtitur, & cum materia ſuppurante filo illita vlcus conficitur; ſed hoc propriè cauterium non eſt. Quando cum vſtione fit, tria hæc inſtrumenta requiruntur, forfex ſeu tenacula, Arabibus ſertorium, dictum & perforatorium, ſeu ſtylus ferreus pungens & acus ærea longa funiculo perfilata: aliquibus perforatorium & ipſa acus non diſtinguuntur, ſed ſumunt longam acum quam anteriore parte igniri ſinunt, quæ poſteriore ſui parte filum trahit: eam apprehendunt, manu linteo humido munita ne ſe comburant, & dextra manu inſigunt, & ſiniſtra manu itidem ſic munita protrahunt, vnoque ductu & negotio & foramẽ faciunt & filum tranſmittunt: quo modo, nec toties nec ita diu ægrum fatigant. Tenacula pertuſa eſſe debet ſo-

bet foramine non magno, ſed eius magnitudinis, quantæ ſtylus punctorius exiſtit: præſtat autem talem tenaculam habere, quæ duo aut tria foramina habeat, alterum altero maius & altius, vt liceat nobis pro morbi indigentia aliud atque aliud eligere. Margines ipſius tenaculæ ſint parum extantes, & in extremitate recurui, ne tremula chyrurgi manus extra foramen ſuper carnem ſtylum incidere patiatur, neu reliqua colli pars calorem percipiat: ne æger percepto dolore perculſus reliquum operis recuſet. Stylus neque ex ferro ſit, quia illud ſquamas deponit cum incanduit; neque ex chalybe, quia hoc facile frangitur; ſed ex vtriuſque contemperata mixtione. Sit craſſus aut tenuis pro magnitudine vlceris, quod inducere volumus, & antequam chyrurgus opus aggrediatur, primò experiatur, an ſatis per forficis foramen, per quod pungere intendit, tranſgredi poſſit, ne contingat eum incepto opere hæſitare. Habeat porrò ſtylus acutam cuſpidem quadratam, vel rotũdam, vel, vt melius tranſeat, triangularem. Funiculus cõmodiſſimus erit, qui ex ſerico ſit; talis enim quàm minimè putreſcit, & cum lenis ſit, ac æqualis, minimè dolorem infert: ex lana quoque multiplici bonus eſt, & ſaniem ac ſordes melius imbibit. Alij malunt ex materia aſperiore facere, vt ſic ſordes melius, dum extrahitur, abradat, & pruritũ quendã excitando,
copio-

copioſiorem faciat humorũ attractionem. Propterea nõnulli ipſum ex pilis caudæ equinæ faciunt, & olim ex ſetis facere conſueuerũt, à quo cauterium ſetacei nomen obtinuit. Nonnulli aureum annulum apertũ & diductum tranſmittunt; quod diuitibus fieri poteſt, & in auribus ſetone penetrandis locum maximè habet. Ita autem eſt operandum: elige locum inter primam & ſecundam vertebram, vel tribus digitis ſubnuca, quod eſt inter ſecundam & tertiam vertebram, propterea quod ibi commodius ligetur, & facilius ligatura, totumque vlcus thoracis ſummitate tegatur: tum compone ægrum capite in tergum leuiter depreſſo, aut ſaltem in nullam partem inclinato, vt cutis laxior fiat, & nota locum atramento: tum ſeruo duabus manibus cutem attollente eam tenacula apprehende, & apprehenſam ſiniſtra manu fortiter claude, paulatim magis magisque conſtringendo, donec pars ſtupida reddatur, vt dolorem ab igne nequeat ſentire: tum dextra manu candentem ſtylum per foramen tenaculæ & contentam in ea cutim adige, ac ſtatim ſtylum abijce, & immota ſiniſtra manu apprehenſam cum fune ſericeo cermeſino acum per prædictum foramen ſumma celeritate traduc: tunc extrahe acum à filo, & relaxa tenaculam, & negotium peractum eſt. Prius autem debet funis cum albumine oui & oleo roſato

inungi,

inungi, vt dolor ſedetur, fluxus arceatur, empyreuma deleatur & ſanguinis fluxus, ſi quis forte oboriretur (quod non ſatis ignito exiſtente ſtylo fieri poteſt) ſiſtatur. His peractis, ſuper locum vſtum emplaſtrum diapalma, vel braſſica ſub cineribus tabefacta, aut folium hederæ cum butyro, axungia; aut alia quæ cruſtam detrahendi vim habent, ſunt ponenda, & funiculus cum vnguento digeſtiuo & ſuppurante, vt ex vitello oui, oleo roſato, axungia, illinendus, donec vlcus pus emittat: tum ea quę detergẽdi virtutem habent admiſcẽda, donec eſchara fuerit putrefacta; quod poſt tertium diem continget: bis autem hæc de die ſunt facienda. Poſtquam eſchara ceciderit, vt funiculus liberè & ſine dolore duci poſſit, compone vnguentum ex terebinthina, melle, puluere ireos, &c. eoque funiculum inunge tamdiu, quam vlcus apertum tenere voles; vt ſanies detergatur humorque ex alto euocetur: tum ſemper folium hederæ vlceri ſuperpone, & deſuper puluinum aut lintea duplicata aut triplicata aut aliud quod conſtringat: & anguſtis ac albiſſimis faſcijs totum ita firma, vt non decidat & tamen faſciæ quam minimè notentur. Thorax autem ita comparandus eſt & collaria, vt vlcus & incumbentia omnia poſſint occultare. Hoc commode fieri poteſt cum faſcia, quæ laminam argenteam ita per medium tranſeat, vt faſcia demiſſiorem colli

locum

occupet; laminæ autē ſuperior pars, vlcus comprimat: qualem in pręcedente figura videre eſt. Singulis autem diebus bis verſandus funiculus eſt & quidquid ſordium adhæret, detergendum: minimè autem eſt extrahendus, niſi ſemel in ſeptimana; quo tempore oportet nouum funiculum imponere, propterea quod prior ſi ſemper permaneret, fœteret & fieret rigidus, aſper ab imbibito & in ſe exiccato humore, & cum ſemel eſſet imbutus ſordibus, non amplius alias ad ſe raperet. Si quid circa vlcus moliendum remedijs videatur, id fiet cum funiculo cuiuſcunque facultatis medicamētis ſcopo noſtro accommodatis, imbuto. Tamdiu autem funiculus relinquendus donec aut morbus ſit curatus, aut ipſe ſponte exciderit, cute supernè propter attritionem diuturnam funiculi, exeſa. Sed ambigi poſſet in iſta tranſpunctione prima, quomodo ipſa ſit facienda; an ſurſum, an vero tranſuerſum. Docet id Albucaſis lib. 1. c. 31. in vſtione ſplenis: fiat, inquit, eleuatio cutis ſecundum latitudinem corporis, vt cadant cauteria ſecūdum latitudinem ipſius: ratio verò eius eſt, quia debet apertio fieri ſecundum rectitudinem fibrarum, vt ſic commodior fiat materiæ euacuatio. Quapropter, vt in collo quoque illa fibrarum rectitudo obſeruetur, debet ſtylus ſecundum longitudinem vertebrarum colli infigi: quod vt fiat, cutis debet tranſuerſim eleuari

& tranſ-

& tranſuerſim tenacula apprehendi, tuncque vlcus ſecundum colli totiusque corporis longitudinem incidet. Quod ſi ſecundum longitudinem corporis eleuaretur cutis, vlcus fieret tranſuerſum, & ſecũdum colli latitudinem, & eadem quoque ratione in ſetonibus abdomini infigendis vtendum eſſe Albucaſis loco citato ſatis docet. Verum hodie contrario modo fieri aſſolet, vt nimirum tranſuerſum vlcus fiat, non rectum, propterea quod hic modus punctionis illo ſit facilior. Quando per ſcrotum aut vmbilicum figi debet, eodem modo quo ſuprà eſt vtendum: ſed hic ſtylus non ſit funiculo ipſo maior, vt foramen à funiculo apprimè claudatur, vt ſeroſitas non effluat largè, ſed tantum ſtillet funiculi imbibitione: poteſt tamen ipſe craſſior tenuiórve fieri, prout ſeri plus minúſve ac magis aut minus cõfertim egredi volumus. In alijs partium vlceribus funiculus ſetone minor eſſe debet, vt puri, quod non ita vt aqua imbibi & imbibitum extillare poteſt, exitus detur. Funiculus hic ex lana aut cotone potius, quàm denſo ſerico confici debet; ad magis aquam imbibendam & tranſmittendam. Et hic eſt modus fontanellæ cum ſetone faciendæ. Cum autem eam ad cicatricem ducere volumus, primum funiculum minuere, & cum detergente ac ſarcotico vnguento illinere, tum eximere in totum debemus

bemus, & diapalma aut de minio ſuperponere, & vino aſtringente lauare. Styli & acus figuram infra poſuimus in figura capitis deciminoni, tenaculæ vero ſupra capite quarto.

CAP. XV. Quomodo veſicatio ſit inſtituenda.

FAmiliaris atque frequens pluſquam aliorum cauteriorum vſus eſt ipſius veſicationis; propter quod oportet ipſius faciendæ modum callere. Poteſt fieri veſicatio duobus modis: primò cum igne actuali, qui non eſt ita vſitatus: ſecundò cum medicamentis. Exemplum actualis eſt apud Razem lib. de affectibus iunctur. c. 25. ſuper ancham, inquit, pone ventoſam cum igne, & reitera donec veſicetur. Si circum locum veſicandum partes creta aut argilla muniantur, vt in medio alueus ſit, adhibitum à prope ferrum candens veſicam excitabit, & ſic videmus qui forte feruentiſſimum ferrum manu contingunt, veſicam inde referre. Quomodo cum medicamentis operatio fieri debeat, breuiter docet Razes libro citato capite 16. Pone, inquit, veſicatorium „ donec ampullauerit, & aperiantur ampullæ, „ & tunc laua locum cum aqua calida, vt ceſ- „ ſet dolor, & vnge cum butyro ne conſoliden- „ tur vlcera. Ante omnia ergo pili à parte ab- „ radendi, tum lauandus locus eſt cum lixiuio,

vt for-

vt ſordes & pinguedo cutis, quæ operationem medicamenti impedirent, auferantur: poſtea cũ aqua tepida, vino, aqua vitæ, decocto altheę, florum camomeli, meliloti, eſt fomentandus, vel linteo calido, aſpero, cepa aut ſcilla ad ruborem fricandus, vt hac ratione partis calor ad felicius actuandum medicamentum excitetur, calor, ſpiritusque eò trahantur, cutis mollior & laxior fiat, & ſi tractionem aliquam ex alto molimur, materia hac ratione diſponatur, vt veſicatorij beneficio melius extrahatur: quod præcipuè in parte frigidiore, & vbi humores profundiùs latent, eſt faciẽdum. Sic Razes lib. de re med. 5. c. 2. in apoplexia prius cum cepis fricat & epithemat caput, antequam veſicatorium ſuperponat. Hoc facto locus circum repellente medicamento aut emplaſtro muniendus eſt, quod in medio foramen habeat, vnum aut plura, magnum aut paruum, in quod veſicatorium, vel quadam maſſa, vel, quod potius, nucali teſta incluſum, aut cera circundatum imponatur & ſuperligetur. Si frictiones, fotus præmiſſa ſunt (quæ tamen non neceſſario ſemper adhibemus, quia trahunt) ſecurius eſt inflammationis metu repellẽtibus in circuitu vti; ſin minus, neque his opus eſt. Veſicatio interdum ampla eſt, extenſa & lata; interdum anguſta aurei magnitudine: in frigidis morbis, ſuper caput, in iſchiade ſuper coxam, in ventre pro ſimilibus

milibus

milibus affectibus interdum veſicationes inſtituimus, quæ totum caput, coxam & ventrem palmi vnius aut alterius magnitudine amplectãtur: in occipitio, brachijs, cruribus, communiter aurei nummi magnitudine facimus. Vbi dura cutis eſt, forti medicamento vtemur: vbi delicata, mitiore: eorum autem ſegetem ſuperiore libro tradidimus. Maiorem vim illi comparabimus, ſi liquidius faciamus: quod enim craſſum eſt ac ſiccum, tardiùs & difficiliùs agit: quod fit, & quia ſpiritus illi, quibus ignea illa vis ineſt, facilius ſe exerunt ex materia rariore quàm denſa, & quia fluidius illud exiſtens quodammodo mutat partium ſuarum ſuperficiem: ex quo contingit quòd nouæ quaſi medicamẽti particulæ ad carnẽ allabantur, quæ vehementius vrunt. Si volumus vt adhuc citiùs ampulla inducatur, medicamentum bis térve mutare debebimus, ac nouam materiam parti inducere. Itaque ſuperpoſitum veſicans phœnicino eſt contegendum, ne vacillet, ſed hæreat; ac tum, vt agat, eſt ſinendum. Plerumque decem aut duodecim horarum ſpatio actionem ſuam perficit; ſerius tamen aut citius pro remedij vi & obiecti corporis natura. Vt ſciatur quando effectum ſuum ſit conſecutum, poterit poſt octo aut decem horas ſemel eleuari, & ſi adhuc nihil effecit, ſini, donec intentum conſequamur. Tam citò autem ac bulla inducta eſt, medica-

mentum eſt auferendum, ne hærendo cauum vlcus efficiat: tum facta bulla acu filo laneo traductâ perforanda eſt, vt aquoſitas effluat; vel forfice circum præſcindenda, aut áliter dirumpenda eſt, vt cuticula tota auferatur: inde vlcus extergendum & exiccandum eſt, ac ſuperpoſito braſsicæ, hederæ, ficus folio cum butyro illito apertum ſeruandum ad tres quatuórve aliquando, ſi fieri poteſt, ſeptimanas. Quia verò huiuſmodi vlcera ſuperficiaria facile poſt aliquot dies ſponte à natura clauduntur, ideò ad hoc impediendum non abs re erit emplaſtrum attrahens ei ſuperponere, aut quid acrium & mordicantium pulucrum, diagridij, piperis, euphorbij, ellebori ei inſpergere, & ſi adhuc conſolidatur, de quinque in quinque dies veſicationem reiterare, vſquè ad tempus quo ipſum apertum retinere deſyderamus.

CAP. XVI. Quomodo pro ictibus venenatis fontanellæ inurantur.

ETſi hactenus tradiderim generalem atque vniuerſalem pro cuiuſcunque generis affectibus fontanellas inurendi rationem; tamen quia hic affectus magnus eſt & ſingularis, & vrendi modus nõnihil ab alijs diuerſus, peculiarem eius ineundi doctrinam hoc capite deſcribere volui. Quapropter primò ſciendum quod non in alio diſtante, ſed in ipſo

loco

loco in quem venenum ictu aut morſu eiaculatum eſt (ſicut Razes 8. rei medicæ monet) vſtio hæc ſit facienda; in hunc quidem modum. Statim locus eſt ſcarificandus & cucurbitula inſigniter trahens apponenda: tum cauterium quàm ocyſſimè adhibendum, dum venenum adhuc in extimis partibus hæret, antequam profundius penetrârit: quia tunc dupliciter prodeſt, & immediato contactu venenum annihilando & conſumendo, & ope vlceris ipſum euacuando. Cum iam penitius penetrauit quàm vt ſubſtantia ignis ipſum attingere poſſit, non amplius conſumendo, ſed tantum euacuando prodeſt. Si venenum eſt valde efficax & malignum, ictus locus circum exſcindendus primum eſt, tumque cauterium ignitum applicandum: ſicut Aegineta lib. 5. c. 3. in ictu aſpidis venenoſiſſimi animalis faciendum docuit. Cauterium ſit actuale, non potentiale; duplici ratione: & quia illud, venenum momento conſumit, & quia ocyſſimè eſcharam gignit. Eſchara facta non lentè & naturaliter, ſed citò ac violentè & exciſione aut ſaltem diuiſione per medium factâ (vt quam citiſſimè cadat) eſt properanda, ſicut Galenus & Aetius monuerunt; vt ſtatim venenatæ materiæ exitus præparetur. Quare ſtatim porri ſemina cum ſale trita aut allia aut cepas ſuperponere oportet. Eſcharâ lapsâ emplaſtrum ex pice aut reſina, aut aliud attrahens ſu-

perponendum eſt, & pilula ex agarico, iride, zedoaria aut alio ligno venenis reſiſtente cum attrahente materia vlceri indenda. Mathiolus in comment. ad 6. Dioſcor. c. 38. præ alijs ad hanc rem laudat præcipitatum. Inungi quoque pilula cum theriaca aut mithridatio poteſt & ſic indi. Neque timendum hic, quod in alijs eſt, ne ad vlcus fluxio aut phlegmone feratur, quia potiùs iubet Dioſcorides loco citato, vt ita ſemper ipſum adminiſtretur, vt ſordidum ſit ac continuò inflammationem minari videatur. Si enim humores impetu ad vlcus ferrentur, vnà extrorſum veneni portio raperetur, eiuſque ad interiora motus impediretur: propterea neque repellentibus hic, vt alibi, locus eſt muniendus; cum præſtet cum aliquo metu inflammationis ad vſtum locum humores ferri, quam cum euidenti mortis periculo venenum intrò pelli. Curandum autem vt hic vlcus quam diutiſſimè fluat, ne quidquam venenati includatur.

CAP. XVII. Quomodo cauterijs vtendum propter cicatricem.

CVM ea ratione cicatrix per cauterij operationem expetatur, iſque illius ſit vſus, vt vel aliquid claudat, per quod antea aliquid tranſibat aut ferebatur, ne amplius tranſeat; vel vt cutem quæ antea laxa erat & di-

& dilatabilis, faciat ſtrictiorem, & magis reſiſtentem ei quod illi incumbit; quorum vtrumque facit ſua ſoliditate & denſitate: manifeſtum eſt quòd tota ratio inducendæ benè cicatricis in eo conſiſtat, vt arcta, dura, ſolidaq́; ipſa producatur. Ad hoc peculiaris materia & determinata cauteriorũ requiritur figura. Actualia melius id præſtant, propter nonnullas cauſas. Prima eſt, quòd propter ſuam actiuitatem & ſiccitatem inſigniter exiccent locum; hoc enim faciendo tollunt humiditatem, quæ ſæpiſsimè cauſa eſt laxitatis cutis quam aſtringere intendimus: ſecunda eſt, quod non trahant; qua ratione non ſunt cauſa, vt noua materia allabatur quæ cutem humectet ac dilatet: tertia eſt, quia ob inſignem vrendi vim duram faciunt cruſtam, ex qua dura ac denſa, qualis expetitur, generatur cicatrix: quarta eſt, quia actualia poſſunt præcisè determinato membri puncto adhiberi, & tot tam magnasq́ue facere cicatrices quàm volumus; quod potentialibus nõ ita poteſt temperari. Magni autem hic refert, vt ſuo loco cicatrices fiant: nam quæ præcisè inductæ repellunt quod incidit, ſi non nihil deuient à prædicto puncto, vel nihil iuuant, vel etiam ſæpiſsime magis extrudunt, quod retrudere deberent. Inter actualia præcipuum vſum habet ferrum, eò quòd aſtrictionem participet, & fortiſsimè igniatur, ex quo duriorẽ cruſtam,

& ſolidiorẽ ac craſſiorem facit cicatricẽ. Aurũ duras cicatrices nõ facit, ſed tenues & pulchras; ideò tum maximè valet, cum poros palpebrarũ cicatrice obducere volumus, ad pilorũ generationẽ impediendam, aut cum puſtulæ aliquæ in facie vrẽdę; vt tenuior & delicata cicatrix vultũ non deturpet: minimè, cũ ductus aliqui cicatrice claudendi, aut cutis contrahenda ad illabentis grauis corporis excluſionem. Figura cauterum varia eſt, prout ad diuerſos effectus cicatrix dirigitur. Ad poros cutis cauterio cicatrizandos, ad fœdas puſtulas vrendas, ſpecillo acuato, tenui, aureo, quo ſingulæ puſtulæ aut pori poſt euulſos ſingulos pilos ſigillatim ſunt tangendi, eſt vtẽdum. Ad vrendas venas & arterias media cicatrice, qua fluxus humorũ per eas fieri ſolitus impediatur, cauterio quoque mucronato tenui eſt vtendũ, ſi tenuis vena ſit; vel oliuari, aut dactylari, ſi maior. Quomodo verò hęc vſtio fiat, infrà, vbi de modo vrẽdi capitis, dicemus. Quomodo hernia vmbilici, inguinis, ſcroti, inducta cauterio cicatrice ſit curanda, poſtmodum ſigillatim edocebimus. In alijs affectibus, vbi reſiſtendum eſt corpori alicui quod ob affluxum materiæ, aut continentis rupturam & laxationem, excidit; pro partis ſitu & figura eius quod excidit, ferri quoque figura eſt varianda. Hoc generale eſt, vt locus qui excipit & protuberat, circumquaque vſtione firmetur, & contractior

redda-

reddatur & inextẽſibilis. Terminus verò à quo non eſt vrendus, quia cicatrices ibi factę corpus illud extruderent, ſicque facerent, vt excideret magis: ſicut Hippocrates lib. de articulis cap. 12. monuit. Nonnulli vſtionem hanc moliti ſunt cauterijs circularibus totum circumcirca locum vna magnaq; cicatrice comprehẽdentibus. Razes lib. 9. c. 90. coxam pro ipſius diſlocatione, Albucaſis lib. 1. c. 42. multis rotulis intra ſeinuicem incluſis candentibus, & capite 44. incipientem gibbum circulo ignito, cauterizãt. Hippocrates loco citato ad humeri diſlocationem tenuibus & oliuaribus, Albucaſis lib. 1. c. 26. tenuibus & punctuatis, Aetius lib. 14. c. 7. ad ſedis procidentiam, nuclearibus hanc vſtionem moliuntur. Hoc imprimis ratione loci fieri poteſt, eò quod ala ſubtus circularia cauteria, ſicut coxa & dorſum, non admittat. Verũ aliam rationem adfert Hippocrates loco citato, per quã oſtendit multa parua cauteria in orbem vſta meliora eſſe magnis aut vno in orbẽ eunte: docẽs enim modum huius vſtionis faciẽdæ, iubet imprimis vt cauteria ſint bene pellucida & ignita, vt ſic ſolidior fiat cicatrix: tum vt nõ magna ſint, ſed tenuia, & addit rationẽ; quia, inquit, quæ magna ſunt & tardè vrũt, latiores relinquũt cruſtarum elapſiones, à quibus periculum eſt ne cicatrices rumpantur ac dehiſcant: ideóque monet cicatrices paruas facere & duras ac cum exiguo ſtylo.

Porrò docet Hippocrates vt cauterium ſit bene ignitũ, & addit Ægineta lib.6.c.76, vt profundè imprimatur. Etenim coxendicem vrens, vt, inquit, cicatrice locus denſetur, addit hæc verba: Quapropter etiam penitius illic vſtionem moliri conuenit. Denique tot locis ſunt cicatrices faciẽdæ, quot adhuc, illud quod propellere nitimur, excidere poteſt. Vbicunque enim quod excidit, incumbit; ibi cicatrix facienda eſt. Notandum verò eſt, quod non tantum in hoc caſu dura cicatrix eſt facienda, ſed etiam arcta, ſeu cum cutis contractione; vt nempe anguſtior fiat area cicatricis, quam antea erat ipſius cutis. Hoc fiet, ſi tempore cicatrizationis curemus, vt cutis non ſit diſtenta ſed corrugata & coiens in ſe. Pulchrè nos hoc docet ſapientiſſimus Hippocrates loco citato. Nam cum propter luxatos humeros interius, & ſub ala vſiſſet, iubet vt tempore generationis cicatricis brachium coſtis alligatum teneatur, vt cutis coarctetur: nam ſi brachium eleuaretur, cutis deduceretur & cicatrix fieret valde lata: & propterea Iſaac 9.pract.c.81.ſecundum Hippocratis præſcriptum diſlocatos humeros vrens, dicit cauẽdum eſſe à labore, id eſt, brachij motione, donec ſanatus æger ſit. Ideò Celſus lib.7.c.14. in vſtione herniæ vmbilicalis docet, vt prius vmbilicus ligetur, antequam vſtio fiat & tum demum id quod ſuper cordam eſt, vratur: vt ſic

con-

conſtricto per ligaturam vmbilico ſuccreſcat cicatrix, quæ eandem vmbilici conſtrictionem conſeruet; per quam incumbentia inteſtina melius excludantur. Vſtione factâ, eſcharâ detractâ, vlcere impleto, talibus epuloticis eſt vtendum, quæ aſtringendi ſiccandiq́ue vi polleant & duram valeant inducere cicatricem.

CAP. XVIII. De modo vtendi cauterijs ſecundum diuerſam eorũ materiam & primò quomodo potentialibus ſit vtendum.

MODVS vtendi variatur quoque propter materiam ipſius cauterij: ſicut enim diuerſum eſt inſtrumentum vſtionis, ita quoque ſequitur vt diuerſus ſit modus adminiſtrationis ipſius. Alio modo vnguentum, aliter ferrum candens, aliter plumbum liquefactum corpori eſt applicandum. Primo agamus de potentiali. Varijs formis illud in vſum venit, interdum in forma pulueris & tunc illum inſpergimus vel in cauitates inſufflamus. In ſanguinis fluxibus melius eſt cauſticum in forma pulueris ſuperponi: ille enim vndique comminutus eſt & paruis ſuis corpuſculis inſinuat ſe arctè in foramen venæ. eſt etiam ſiccus & imbibit ſanguinem, quem, cum lentorem habeat, ſecum incorporat, & influxilem reddit, & ſic condenſat & conſtringit. In cauis fiſtulis puluerem cauſticum calamo ſcri-

ptorio indimus & eam vndique inſufflamus. Interdum paratur in forma liquoris, quem variè adhibemus: aliquando infunditur per tubulum aut clyſterem auricularium, ſicut cum vlcus eſt profundum & ſinuoſum, in cuius cauitates omnes nulla forma ſicca immitti rectè poſſet; tunc enim quia liquidi eſt fluere, omnes vlceris angulos penetrat, nihilque quod vrendum eſt, relinquit intactum. Tantum autem in loco concauo liquoris huius eſt vſus, quia in loco plano difflueret. Tunc autem æger in tali ſitu permanere debet in quo liquor infundebatur, ne effluat, vt nimirum foramen ſurſum ſit; vel ſi os vlceris anguſtum ſit, aliquo linamento impoſito & deſuper emplaſtro eſt claudendum. Interdum liquor ille ſpecillo adhibetur: ſic molli lana ſpecilli nucleo adalligata aquam fortem, oleum antimonij, vitrioli, membris vlceribuſque adhibemus; vel gladiolo ex ligno facto potentiſſimo oleo vix tacto, ſecando, forando, & omnia oportuna agendo, vtimur. Interdum filum in liquore, vt aqua forti, oleo vitrioli, maceramus, & tumores & adnata ad radicem ligamus, & nonnihil indies ſtringimus; ſicque partim vrendo, partim ſtrictura quodammodo ſcindendo, lupia, verrucas, ſtrumas, adnaſcentias externas, præcipuè, quæ radice quàm vertice ſunt tenuiores, abligamus. Interdum cannulam aut tubulum vitreum, plumbeum, ligneum aut

aut calamum ſcriptorium, aut arundinem ſuper tumorem ponimus & liquore cauſtico implemus: ſicque verrucas, accochordones extirpamus. Interdum cauteria lapidis formam habent, vt quæ ex lixiuio cocto conficiuntur; qui ſaliua ſubactus & humido aeri expoſitus molleſcit; qui ruptoriũ vocatur, & ad fonticulos inurendos vſurpatur. Lixiuium percoctũ induratur antequam refrigeſcat, in fruſtula tanquam aleas ſecatur, cum tempus eſt vna particula capitur, in aere vltrò liqueſcit, tum corpori adhibetur. Interdum concinnantur vnguenti aut emplaſtri forma. Si eſt vnguentum, vel ſimpliciter inungitur, vt in vlceribus; vel emplaſtrum phenicinum in medio foramen habens parti ſuperponitur, foramen vnguento repletur, altero emplaſtro deſuper firmato: vt in fonticulis & veſicatione fieri ſolet. Ad verrucas aliaque tubercula interdum nucis iuglandis teſta aliúdve concauum capitur, foramine pertunditur, in quod verruca intruditur: tum teſtula vnguento cauſtico impletur, vt ſic exurat. Fiũt fiſtulæ argenteæ aut plumbeæ, diuerſa foramina inferius ad latus habentes, quæ inferciuntur vnguento cauſtico vel cathæretico, & cauis inſeruntur, & ita accommodantur, vt foramina partem affectam, tangant: tum bacillus intruditur & contentum vnguentum per foramina contra partem vrendam exprimitur & eiaculatur. Habent

cannu-

cannulæ illæ ſeptum interius, quod interdum eſt perforatum, interdum non: cum non, tunc foramina ſunt ad latus, & tunc ad latus vnguentum eſt expuendum, eſtque tunc vlcus aut tumor ad latera alicuius meatus, inter quæ fiſtula poteſt pertranſire: cum vero habet, tunc vel etiam, vel ſolum per commune fiſtulæ orificium vnguentum eſt protrudendum, tumque ita aptanda fiſtula eſt, vt tuberculum vrendum fiſtulæ foramen prius ingrediatur. Sic vlcera & tubercula penis, inteſtini recti, colli matricis, aut aliarum cauitatum vruntur. Cum cereo quoque in penis affectibus; cum ferro quaſi cochlear efformato, in quo cauſticum continetur, pro vuula adhibetur, quemadmodum ſupra capite nono dictum eſt.

CAP. XIX. *Quomodo cauterijs actualibus ſit vtendum & primum ſolidis ac metallicis.*

CAuterijs actualibus vtimur vel ſolidis vel liquidis: ſolida ex metallis ſunt vel lignis; liquida ex aqua, oleo, ferueſactis; ſulphure, plumbo, liquefactis & incenſis. Solida omnia prius accendenda ſunt & ignienda. Ferrum ignitum cum per ſe terrorem incutiat, occultandum ſemper, ne æger videat, & vel coperto prius ægro, vel ex improuiſo eſt adhibendum. Metallica omnia per munimentum

tum imponuntur parti prius alligatum. Munimentum vel eſt planum vel fiſtulare: ſi fiſtulare, celeriter negotium eſt perficiendum, alioqui fiſtula inflammatur & ipſamet, vt cauterium, circunſtantem carnem vrit. Generale in omni vſtione per ferrum eſt, vt non rectà ferrum imponatur, ſed cum quadam reuolutione manus, ne caro & cutis candenti ferro adhæreant: & hoc eſt quod Albucaſis lib. 1. c. 2. & 3. & alijs locis monere vult, quando ferrum imprimere docens, hæc verba addit: Et reuolue ipſum. Cæſim, punctim, cauteria imprimuntur, in circulum ac omnem dimenſionem; ad quod variæ cauteriorum formæ ſunt excogitatæ. Interdum leuiter attingunt, interdum fortius imprimuntur, interdum vno loco ſæpius admouentur: hoc fit, cum locus non eſt vniformis, vt vno ictu nequeant omnia eius latera tangi; cum eſt magnus, vt vnum cauterium non poſſit totum comprehendere; in magna putredine; in oſſis corruptione; in ſanguinis fluxu, vbi efluens ſanguis cauterium extinguit. In illo caſu oportet cauterij ignitionem reiterare, vel quod melius eſt, plura eiuſdem generis igni impoſita habere. Cauterium interdum fortiter eſt igniendum, interdum non. Fortis ignitionis indicium eſt, cum iam ipſum ferrum candet, ac, vt Hippocrates lib. de artic. c. 12. dicit, cum perſpicuum redditum eſt, cumque ſcintillæ quaſi radij à

ferro

ferro exeũt. Tunc intenſè eſt igniendũ, cũ fortis impreſſio eſt facienda, de qua ſtatim infrà dicemus. Vbi leuior vſtio expoſcitur, vel debiliter ignitur, vel ignitũ liquore aliquo extinguitur. Hippocr. lib. de viſu, ferramẽtis non admodum candentibus vtitur. Ægineta lib. 4. c. 7, & lib. 6. c. 58. & 87. ſtygmata, verrucas, &c. frigido ſcautere Oribaſiũ & alios abſumere ſolitos eſſe dicit: vbi ferro nõ admodum aut vix cãdente & refrigerato tales vſtiones fieri intellexit. Sed loca illa forte habeant aliquã dubitationẽ: poſſet enim putari quòd Ægineta per cauteriũ frigidũ illic intellexerit cauteria potentialia, quæ actu frigida ſunt, nõ ferramẽtum frigidiuſculũ; ſicut Hollerius 2. inſtit. chyrurg. c. 1. intellexit: etenim ferri mentionem non facit Ægineta, ſed tantũ cauterij frigidi. Suſpicionẽ augere poteſt, quòd lib. 4. c. 7. ponit hęc verba: Frigido cauterio cruſtã faciens ſtygmata abſtulit. Nam, ſi ferrũ frigidum intelligeret, nõ adderet, ἐσχάρωσας: nam ſi ferrum frigidum eſt, & non multum calens, quomodo cruſtam facit? Verũ hoc magni momenti nõ eſt; nam etſi frigidius ſit, nec valde candens, eſt tamen inſigniter adhuc calidum, vt poſsit locũ cruſtoſum reddere. Quod autẽ per cauteriũ frigidum non intelligat potentiale, eo inducor credere, quod cum lib. 4. c. 7. toto capite ſeptica, cauſtica, ſandaracã, auripigmentũ, calcem, ranunculum, pro ſtygmatibus in mediũ tuliſ-

tuliſſet, ſtatim tãquam aliud quid diuerſum ab ijs adferre volens, dicat quòd ea etiã Oribaſius frigido cautere abſtulerit: vnde ſi potentiale intelligeret, vitioſa oratio eſſet, & nihil noui diceret; quandoquidẽ antea potẽtialia cauteria attuliſſet. Maius argumentũ eſt, quod vbiq; his verbis vtatur, ψυχρῷ καυτῆρι & ψυχροκαυτῆρι, non autem καυτηρίῳ: verbo enim καυτῆρος, medici nõ medicamentum, ſed inſtrumẽtum metallicum, quod vrit, intelligũt: καυτήριον verò & medicamentum & ferrum & cruſtam ipſam aliquando ſignificat. Guinterius Andernacus, qui Æginetam vertit, non potentiale cauterium, ſed ferramẽtum frigidum quoq; intellexit. Nam etſi Ægineta vbique hoc verbo ψυχρῷ καυτῆρι vſus ſit, ipſe tamen lib. 4. c. 7. vertit (*ferramento frigido*) & lib. 6. c. 58. vertit (*ferro candente refrigerato*) & c. 87. vertit (*ferramẽto extincto.*) At cui ergo vſui hæc vſtio eſt? aut quis eſt gradus ignitionis illius? Equidẽ cum ad parua tubercula, ſtygmata, clauos, thymos, Paulus ea vtatur, eò quòd illa ob ſui exiguitatẽ non requirãt tantã vſtionem ac maiora apoſtemata; forſan ita ferrum ſe habere voluit, vt etſi nõ canderet, ita tamẽ ferueret, vt nihilominus inſigniter vrere poſſet, & leui incruſtatione tuberculũ tabefacere & annihilare. Hoc videtur indicare lib. 4. c. 7. cùm dicit, ἐσχάρωσας ἄφελε, & lib. 6. cap. 58. cùm dicit, ψυχρῷ καυτῆρι ἐδαπάνησεν, id eſt, conſumpſit.

Forſi-

Forſitan leuiter calidum eſſe ferrum voluit, nõ vt exureret, ſed vt tantum glutinoſam illam humiditatem, qua illa cuti alligantur, conſumeret. Sed ad alia. Aliqui cauterium cãdens prius imponunt liquori conuenienti affectui, vt præter vim vſtionis, inſuper aliam quampiam vim, quam maximè deſyderant, parti inferat. Sic in fluxu ſanguinis, vt aſtrictio quędam parti indatur, cruſtaq́ue firmius hæreat, candens ferramẽtum primum vino aſtringente vel aceto roſaceo leuiter intingunt. Scribit Cælius Aurelianus lib. 5. c. 1. de Demetrij ſectatoribus, quòd cauteria in hydrope ponebant, modò nuda, modò oleo tincta. Porrò adhuc dupliciter cauteria applicantur: vel vt partem tangant & vrant: vel vt non tangant, ſed à longè tantum teneantur, & calefaciant. Sic Hippocrates lib. de hæmorrhoid. vrit hæmorrhoides, à longè eas exiccando, & Razes in apoplexia galeam aut ſartaginem ardentem à longè applicabat. Horum vero alia immediatè, alia mediante adhuc alia re adhibentur. Res quæ mediat, vel eſt ſimplex, tantum ad ignis vim temperandam, vt cotum, lintea aliqua; vel ſimul adhuc aliquam peculiarem vim habet: de quo ſupra capite 8. plurima dicta ſunt. Non ſatis autem intelligo quid ſibi velit Galenus 2. artis curãdi ad Glauconem c. 9. cum de gangræna loquens, inquit: βέλτιον ἀσφαλείας ἕνεκα ὅταν ἐκτέμνης το σεσηπὸς τὴν

οἷον

οἷον ῥίζαν αὐτοῦ συνημμένην τοῖς ἀπαθέσι καίειν. ἐνίοτε μὲν αὐτοῖς τοῖς πεπονθόσι μορίοις τὰ καυτήρια προσφέροντες. ενίοτε δὲ καὶ προϋποβάλλοντες μοττὸν: quid ſignificet, quod prius linamentum dicat ſubijciendum? Quando cauteria immediatè parti adhibentur, non pari ſemper menſura imprimuntur. Terminum vſtionis materiæ ſitus & profunditas, mali magnitudo, ægri partisq́ue natura oſtendunt. Eum docet Auicenna lib. 1. fen. 4. c. 29. Cauterizator, inquit, ſibi cauere de-
bet, ne fortitudo cauterizationis ipſius ad ner ”
uos perueniat, neq; ad chordas, neque ad liga- ”
menta: quod ſi propter ſanguinem qui fluit, ”
cauterizauerit; oportet vt cauterizatio ſit for- ”
tis, vt cruſta groſſa fiat & non facile cadat: & ”
paulò poſt: Cumq́ue, inquit, cauterizaueris ”
propterea, vt carnem corruptam proijcias & ”
terminum ſanæ ſcire volueris, erit vbi dolet: & ”
fortaſſe tibi neceſſe erit cum carne cauterizare ”
os quod ſub ea eſt, & ſupra ipſum morari, donec ”
tota ipſius deſtruatur corruptio. Cum ergo fue- ”
rit quod ſit, ſicut cranium, ſubtiliter ipſum ope- ”
rare, ita vt cerebrum non ebulliat neque ipſius ”
panniculi corrugentur; & in alio oſſe ab ipſo ”
non cures perquirere. Quapropter cum propter cruſtam ſiue ad ſanguinis fluxum cauterium expetitur, vſtio debet eſſe inſignis; alioqui cruſta non euadet fortis & dura. Cum propter oſſis aut carnis putredinem; impreſſio & valida fieri

& ſæpe repeti debet; imò & os interdum candentibus ferramentis ad medullam perforari: propter putredinis magnitudinem & oſsis duritiem. Terminus vſtionis in carne, dolore; in oſſe, duritie & albedine definitur. Cum autem dicit Auicenna ſuper oſſe capitis tenuiter eſſe operandum, inſinuat vſtiones iuxta partes nobiles, mitiores quàm iuxta alia membra eſſe debere. Si ad aliquid exedendum aut amputandum cauteriũ adhibetur, fortis etiam vſtio eſſe debet, terminuſq; ipſius eſt, cum ablatũ id eſt, quod tolli intendebatur. In gangræna omnium acerrimè eſt vrendum. In his omnibus ne vicina caro ſana tangatur eſt cauendum; quod fiet, ſi per vices & repetitis vſtionibus potius id agamus quàm raro & confertim. In cicatrice producenda vſtio quoque debet eſſe inſignis, nam ſic denſa cicatrix generabitur. Omniũ minima vſtio eſſe debet, quæ ad fontanellas inſtituitur; quæ tamen etiam eſt inæqualis. Cùm materia multa & profunda eſt, magna vſtio fieri debet, vt latum ac profundum vlcus euadat. In omnibus autem videndum, quid natura ægri partiſque ferat. Quibus cutis durior, fortius vrendi: vbi nerui & vaſa ſubſunt, monuit Hip. in lib. de art. c. 12. ea cauere. In mollibus corporibus & parte ſenſili parcè vrendum: in partibus profunditatem non habentibus non eſt alta impreſſio facienda. Ideò Albucaſis cum ſuper ventrem

trem cauteria ponit, monet vt tunc leuiter vramus: ne, inquit, perueniat vis ad inteſtina, quia cutis illic eſt ſubtilis: & vbicunque, ſeu ſplenem, ſeu ſtomachum, ſeu ventrem vrit; ſemper monet, vt ſuperficiaria fiat vſtio; propter prædictam cauſam. Ac propterea Hippocrates illas partes fungis vrit, & lib. de inter. aff. c. 29. cum docuiſſet ſuper ſplenem & hepar fungis vrere, addit, quòd etiam ibi ferro vrere liceat, ſed cum ea cautione, ne vltrà vramus. Porro in parte humida licet quoque liberalius vrere: tum quia ea ſuo humore extinguit vim ignis: tum quia hac ratione exiccatur & roboratur. Denique in tibia, quàm in natibus & ſuper coxam; ſuper articulum, quàm in tibia, quis ignorat mitius eſſe vrendum? Si admodũ profundè imprimendum eſt, prius locus ſcindi & ſcarificari debet, & vulneri facto cauteriũ imponi: ſicut Socrates Chyrurgus apud Cæl. Aurelianum lib. 1. c. 1. chroniωn in pede pro hydrope faciebat. Nunc de figuris ferramentorum pertractemus. Eæ pro diuerſis vſibus variæ ſunt excogitatæ. Aliud cauterium eſt lene & æquale, aliud foraminulentum, aliud ſimplex, aliud multiplex, & plures vnico adactu cruſtas inurens: aliud circulare, ſphæricum, planum: aliud longum, punctuale, oliuare, dactylare, cultellare, in modum forficis, arcuale, falcatum, triangulare, varijſque alijs figuris præditum; pro ratione morbi &

partis cõformatione. Communius eſt & vbiuis locorum vtile, quod rotundam figuram habet, inſtar globuli; aut quod oliuarem ſeu dactylarem, inſtar nuclei oliuæ (vt Alyabbas 9. pract. c.69.) non autem folij ipſius, vt aliqui dixerunt. Hæc differunt inter ſe figura, quod nimirum dactylare oblongam habeat rotunditatem: differunt etiam nonnihil vſu, quia dactylare præfertur rotundo, vbi profundius eſt vrendum; in reliquis conueniunt. Eorum autem vſus eſt ad venas, neruos, cum putruerunt, vrendos: ad venas & arterias cicatrice intercipiendas: præcipuè verò ad fontanellas vbique locorum excitandas, propterea quòd rotundum faciant foramen, aptum ad pilulæ receptionem. Aliud eſt cauterium cuſpidatum, ſubtile, ſicut ſtylus & ſpecillum, quo vtimur ad ſetones, ad fædas puſtulas & cutis poros, ne pili renaſcantur, ſigillatim vrendos: ad perforanda foraminibus corrupta oſſa, præcipuè ſi cuſpis ſit triangularis: ad arterias, venas, neruos, & alias partes ſubtiles cauterizandas. Ita Auicenna lib. 3. fen. 1. tr. 1. c. 33. arterias temporum inurit inſtrumento, quod ſit, inquit, ſicut acus ignitæ. Celſus lib. 7. c. 7. venas temporales tenuibus ferramentis etiam vrit, & de ijs etiam monet Alyabbas, vt vrantur cauterio ſubtili, iuxta earum magnitudinem. Habent quoque vſum ad ſinus & receſſus, ſeu foramina, quæ ſunt in vlceribus, in quæ

magnum

magnum cauterium non ingreditur, vrenda, & ad omnes eius eminentias & angulos iterata manu percurrendos. Cauterium planum valet ad exiccandum, calefaciendum, non altè vrendum. Huc refertur cauterium clauile, quo vtitur Albucaſis ad exiccandum, calefaciendum, & cauterizandum, in locis planis, latis; vt ſuper hepar, in hydrope; ſuper ſtomacho, veſica, vtero, renibus refrigeratis & humidis. Quod lunarem habet figuram, locum præcipuè habet in depoſitione membri, vt brachij aut pedis. Illic enim circumciſa caro in ſe redit, & os non poteſt tam propinquè ad carnem præſecari: hinc eminet, & eminētia facit, vt caro non poſſit plano ferro cauterizari, & ideo requiritur falcatum & lunare. valet etiam hæc figura ad conuexam partem vrendam, & ideò in mollificatione palpebrarum tali vtitur Albuc. lib. 1. c. 16. Eodem quoque vtitur ad herniam inteſtinalem. Cultellaris figura eſt ad ſimul cum vſtione ſcindendum: alia eſt, quæ habet dorſum & acutiem tantum ab vna parte, & hæc valet ad excreſcentias auferendas, ad vrendum in longum & per lineam, vbi longa ſectione plures venæ ſunt amputandæ; valet quoque in ijs partibus, quæ non habent latitudinem; & ideo in doloribus digitorum pedis inter digitos ipſius cum cultellari dicit Lanfrancus vſtionē faciendam: ſecunda eſt enſeiformis ſeu lanceiformis,

 & ea

& ea ſeruit apoſtematibus aperiendis, pectoris inter coſtas & abdominis pro ſuppurationibus & collectionibus quæ in eis fiunt, paracenteſi. & hoc cauterium vocat Albucaſis radiale, & ad prædictas operationes vſurpat. Ægineta quoq; ex Leonida cũ cauterio mucronato coſtas perforãdas in empyicis c.44.li.6.dicit. Seruit quoque putridorum vlcerũ labris & oris tangendis. Fiunt etiã cauteria forficis figura; cuius vſus eſt ad aliquid extãs abſcindendũ & hęmorrhoides amputandas. Albucaſis etiam cõcaui & fiſtulæ formam habentis cauterij meminit, eoq́; lib. 1. c.23.ad ſcrophulas, & cap. 54. ad clauos in pedibus vrẽdum, ita vt claui & ſcrophulæ cauterij orificiũ ingrediantur, vtitur, & ita ea cõtabefacit, vt poſtea ſuperpoſitis putrefacientibus cum radicibus excidant. Aliqua figuram rotæ habent. Albucaſis lib. 1.c.44.ad gibbi incrementum auertendum gibbum totum circulari cauterio comprehendit. Idem pro iſchiade lib. 1. c.42. ferro multas rotas intra ſe habente dicit antiquos articulum vſiſſe, ita vt articulus cruſtis circularibus pluribus cingeretur: & Razes quoque lib. 9.c.99.rei med.ferro figuram rotæ habente articulum circundat. Porro ſunt interdum in cauterijs foramina, plerumq; non. Eorũ vſus eſt, vt fumus ardentis carnis per ea poſſit exhalare, habentq́ue locum in cauterijs latis & planis, à quibus, cũ applicantur, fumus includeretur;

retur; minimè in acutis & rotundis. Ideò verò fumus exhalare debet, vt & melior vſtio fiat, & min⁹ empyreumatis in parte relinquatur: fumus enim impedit vſtionē, & ſuffocādo minuit vim ignis, & incluſus ignea vi cōcepta partē alterat. Eiuſmodi cauterijs vtendū eſt cum exiccationē & humiditatū multarum diſcuſsionē molimur, in vlcerū viſceris alicuius, aut articulorum madoribus. Inſuper cauteria aliqua ſunt ſimplicia cum vno pūcto, aliqua multiplicia cū pluribus: vnum punctū ſufficit, vbi vna tantum cruſta eſt faciēda; vbi plures, plura requirūtur. Quia verò tunc ſi ſucceſsiuè, & iteratò omnes illæ cruſtæ producerentur, ſæpius nouo æger afficeretur dolore, inuentū eſt multiplicia facere cauteria, quæ vna vice & vno adactu plures inurerent: vt ſingularum dolores vno commutarentur. Sic Razes lib. de affect. iunctur. cap. 25. cauterizat ancham cum circulo habente in circuitu quinq; nodulos, ad quinque cruſtarum vſtionē, quod cauteriū à circulari ſupra allato eſt diuerſum. Sic Albucaſis ſuper ſplene, & vbicunque plures cruſtas facere intēdit, multiplici cauterio vtitur. Sic quoq; fiūt ſetones multiplices. Ægineta lib. 6. c. 48. dicit Marcellū tridente quem Triænam Græci appellāt, vno adactu ſex cruſtas excitaſſe: loquitur autē ibi de ſetone. Alyabbas 9. pract. c. 76. ferro bifurcato ſplenem adurit, & Albucaſ. lib. 1. chyr. c. 31. pro ſplene bidentatis & triden-

tatis ſetonibus vtitur. Cauteria quoq; aliquãdo habent arreſtũ ſeu repagulũ : hoc affigitur tanquã terminus impreſſionis; vt nẽpe illud obſtet & occurrat munimento quod ſuper partẽ ponitur, ne cauteriũ per munimenti foramẽ vlterius poſſit profundari : propter quod neceſſum eſt vt arreſtum ſit maius ipſo foramine munimenti. Iſaac 9. pract. c. 58. hoc nouit : ibi enim ſtomachum vrens monet non eſſe profundè vrendum propter ſubiectũ peritonæum, atq; ideo, inquit, ſtygmata cum nodis ſunt aptanda. Arreſtũ aliquando eſt firmũ, vt cum nodum hærentẽ cauteria habẽt; aliquãdo mobile, ſurſum vel deorſum: tale eſt, vel ſtylus ferreus, qui per foramina (quę in cauterio plura, vnũ altero demiſſius, in hanc rẽ fiunt) tranſmittitur; vel torna verſatilis, quę circũduci ſurſum deorſumq; pro libito poteſt. Variæ ſunt aliæ figuræ, quas quiſq; pro ſcopo ſuo variè fingit. Aetius, Alyabbas, & alij cauterij mentionẽ faciunt, quod figuram literæ Γ habeat, cum quo ramicẽ aquoſum vrunt. Albucaſis ad eum effectũ cauterio literæ T figurã habente vtitur: alia alijs peculiariter ſunt vſitata. Generale eſt, quòd quæ diu ignita eſſe volumus, craſſitudinem aliquam habere debeant: nam tenuia ſtatim candorẽ ſuum deponũt. Monet Guido tr. 7. doctr. 1. c. 3. vt Chyrurgus ſingulorũ quæ magis ordinaria ſunt, triplicis magnitudinis habeat, magna, parua & mediocria.

CAP.

CAP. XX. *Quomodo vtendum ſit cauterijs actualibus ſolidis, quæ non ſunt ex metallis.*

PRæter metalla eſt & alia materia, qua antiqui ad cauteria ſunt vſi, de qua diximus ſuprà lib. 2.c. 3. Hippocrates buxeis fuſis & fungis, Aegineta ſimili fungoſa materia, Aetius medulla iuglandium, Razes virgis myrti, alij radicibus ſtruthij, ariſtolochiæ, &c. vtebantur. Mirum ergò videri poteſt, quomodo hæc tam rara materia vim habeat cauterizandi, & quomodo ea antiqui vſi ſint. Audiamus itaque quid ipſi dicant. Hippocrates lib. de inter. affect. c. 33. & alibi ſæpiſſimè: vrito, inquit, per buxeos fuſos in oleum feruens intinctos; nec quidquam aliud addit. Alyabbas 9. pract. c. 74. in pleuriticis vrere docet cum ariſtolochiæ radice in oleum calidum intincta: ex quibus videtur apparere quod iſte fuerit modus ijs vtendi; vt nimirum bacillus ex prædictis lignis conficeretur, qui intingeretur in oleum aut alium liquorem feruentem & ſic adhiberetur: quod ſi eſſet, ligna illa nihil aliud præſtarent, quàm vſum ad oleum illud feruens applicandum, neque præſtarent ipſa vſum cauterij, ſed butyrum: vnde cauterium quod per ea fuiſſet factum, eſſet cauterium actuale liquidum, non ſolidum. Ex ijs enim locis videtur quòd adhibuerint oleum cum ligno, ſine vlteriore ligni

accen-

accenſione: quod eò videtur confirmari, quod ibi iubeatur, vt iſta ligna in oleum feruens intingantur: ſi autem poſt intinctionem adhuc accendi ea voluiſſent, fruſtrà dixiſſent quod oleum deberet eſſe feruens: perinde enim eſſet calidum an frigidum foret, quia ipſa accenſione ſatis poſtmodum ferueret. Quod ſi ita ſit in fuſis buxeis & ariſtolochiæ radice, idem quoque de alijs lignis eſt intelligendum. Nam Hippocrates lib. de inter. affec. docens per buxeos fuſos ſic in oleum feruens intinctos vrere, ſtatim ſæpe ſubiungit hæc verba: vel per fungos octo cruſtas inurito. Nam ſi ibi alium per fungos, quàm per buxeos fuſos vrendi modum intellexiſſet, eum vtique aliquo modo expreſſiſſet. E contra verò quòd poſt illam in oleum impoſitionem inſuper etiam illa accendere ſoleant, clarè dicit Cælius Aurelianus lib. 5. diutur. c.
" 1. alij, inquit, radice ſtruthij cauterizant: vſta e-
" nim, inquit, radix, conceptà flammâ cuti appo-
" ſita puſtulationem neceſſariò facit. Alij, inquit,
" ligneis fungis vrunt quos ſummitate accenſos
" ſinunt concrenari, donec cinereſcāt atque ſponte decidant. Alyabbas lib. 1. c. 78. docens vrere hydropicos: quidam, inquit, id faciunt cum ferreo cauterio ſubtili, quidam cum quercino ignito. Albucaſis lib. 1. c. 56. docet vrere cum ligno ſubtili myrti, cuius extremitas ſit accenſa cum igne, & Iſaac 9. pr. c. 87. docet vrere cum lignis

lignis ilicis accenſis: nec quiſquam ibi olei calidi facit mentionem. Verùm alibi ipſius meminerunt. Albuc.cap. 3. docens vrere cum radicibus ariſtolochiæ: accipe, inquit, ex radicibus ››
longæ radicem vnam longiorem & ſit craſſitu- ››
dinis digiti, deinde ſubmerge eam oleo (non ››
dicit autem, feruente) & accende eam igne: & Iſaac libro citato c. 82. pectus inurit cum radice ariſtolochię in oleo intincta, &, inquit, accenſa. Quapropter dico triplicem poſſe eſſe & fuiſſe (vti ex citatis locis patet) prędictis lignis vtendi modum: vel vt tantum intingerentur in oleum feruens, vt oleum ſic calidum applicaretur & vreret ſine vlteriore accenſione: vel vt per ſe incenderentur abſque oleo; ſiccata quidem prius, quæ pinguedinem non habent, vt ariſtolochia; humida verò, quæ eam habent, vt myrti: quale ipſum eſſe vult Razes. lib. diuiſ. c. 124: vel vt & intingerentur in oleum frigidum, vt ſic melius arderent, & tum demum adhuc igne accenderentur, accenſaq; parti applicarentur. Præter iſta ligna, ſolet etiam cum lino crudo (teſte Hippocrate) cum oeſipo (teſte Herodoto) cum ſtercore caprino (Dioſcoride teſte) cauterizatio fieri. Dubitat autem doctiſſimus Mercurialis in lib. variar. lect. quomodo lino crudo potuerint cauteria inuri, & difficile, inquit, hoc eſt interpretari, quomodo id factum ſit, niſi linum crudum fuerit accēſum,
pariter-

pariterq́ue dubitat, an ſtercus caprinum per calorem potentialem habere poſſit tantam vim vt cauterizet. Verùm ſicut ligna illa vrebantur, ita dubium non eſt quin & linum & oeſipus vri debebant. Scribit Proſper Alpinus, qui aliquot annis in Ægypto medicinam exercuit, in libro ſuo quem edidit de medicina Ægyptiorum, adhuc apud illos permanſiſſe hunc morem, vt alio cauterij genere non vtantur, quàm quod goſſipio & panno lineo exuſtis fit. Sumunt, in-
" quit, lineam petiam cubiti longitudine, latitu-
" dine trium digitorum atque goſſipij iuſtã quan-
" titatem, quod totum linea prædicta petia in-
" uoluunt, ac filo ſerico ligant ad formam pyra-
" midis, ipſiusq́ue latiorem extremitatem parti
" applicant, propeq́ue cuti adhærere faciunt, alte-
" rumq́ue caput ſiue extremum ſuccendunt com-
" buriq́ue permittunt, quouſque faſciculus ille ex
" linea petia atque goſſypio omninò crematus
" ſit, continuóq; dum cutis vritur, ferro circum-
" circa partem tangunt, ne ex illo calore inflam-
" matio oboriatur. Obſeruant etiam dum inuo-
" lucrum illud parant, vt in eius medio ſit fora-
" men vel meatus, per quem fiat aliqua reſpiratio
" & euentatio. Itaque diſtantiori parte prius ac-
" cenſa paulatim pars calorem magis magisq́ue
" ſentit, ita vt antequam cutim ipſam pertingat,
" ea quaſi in ſtuporem redacta ignis vim non ſen-
" tiat, qui tum etiam minorem dolorem facit,

quòd

quòd ille in materia hac r[illegible]a mitior neceſſariò
exiſtat. Quomodo ſtercus caprinum adhiberi
ſoleat, non ſatis mihi conſtat: hoc manifeſtum
eſt, quòd vel incendebatur ſuper partem, vel
ſaltem inſigniter feruefactum ſuperponebatur,
adeò vt hoc ſaltem certum ſit non potentiali,
ſed actuali ſuo calore vſſiſſe. Aetius 3. tetrab.
ſerm. 4. c. 3. dicens quod quidam ſolebant vrere
cum ſtercore caprino ſuper digitos pedis, modum
hunc ponit vſtionis. Caprinum, inquit,
ſtercus feruens per forcipem imponunt ſtercoraque
variant ac permutãt, donec ſenſus vſtionis
ad locum perueniat: addit quod Antyllus
etiam hunc modum docuit, vt ſtercus illud ſiccum
feruefiat, & eo venter affecti pedis digiti
vratur, donec vſque ad os vſtio penetret. Dioſcorides
lib. 2. c. de fimo, dicit quod pro iſchiadis
curatione in illa lacuna vbi pollex brachiali
committitur, lana oleo imbuta ſubſternatur,
& deſuper feruentes ſtercoris caprini pilulæ
imponantur, donec vapor per brachium ad coxam
ſentiatur peruenire. Plinius quoque libro
28. c. 10. huius vſtionis meminit, & eam cum fimo
feruente fieri dicit. Miror autem quomodo
ſi ſtercus illud tantùm fuerit feruefactum, non
autem incenſum, potuiſſet ſic vrere, (appellat
enim Dioſcorides hanc operationem vſtionem
& cauteriũ) vt vis ipſius à brachio (vt Dioſcorides
& Aetius) vel à pedis pollice (vt Antyllus &

lus & Plinius) ad c[illegible]xam perueniſſet: præcipuè, cum eius tantum aliquæ pilulæ imponantur, nõ totum cataplaſma: & maximè, cum adhuc lana cum oleo ſubſternatur, quæ poteſt facile feruorem ipſius impedire: & cur Antyllus dixerit illud ſtercus debere eſſe ſiccum, cùm tamen magis feruere poſſet, ſi eſſet humidum. Verùm Albucaſis lib. 1. c. 42. dicit, quòd ſtercus illud
„ incendatur. Sumatur, inquit, lana, & imbuatur
„ oleo antiquo, & ponatur ſuper locum, deinde
„ accipe ſtercus ſiccum, & inflamma ipſum cum
„ igne ſuper lanam, & dimitte ipſum donec ex-
„ tinguatur, deinde itera aliud. Vtvt ſit, parum
refert; quia illud cauterium non eſt magni momenti, nec hodie vſitatum, & forte ſuperſtitioſum ac magicum: vt ex Plinio loco citato liceat forte ſuſpicari. Scribit Mathiolus lib. 5. commentar. in Dioſcoridem, quòd antiqui ſolebãt vti pila cryſtalli ad cauterizandum: etenim, inquit, aduerſis Solis radijs concitato igne pars vrebatur; & hoc, inquit, genere cauterij non vtebantur, niſi in ijs qui ferrum candens abhorrebant: & experientiam ſe feciſſe dicit cum ægri aſtantiumque admiratione.

CAP. XXI. Quomodo actualibus liquidis ſit vtendum.

Reſtat modus vtẽdi actualibus liquidis. In ijs non minor, imò maior, quàm in

ſolidis

ſolidis adhibēda cura eſt, ne totum membrum vrant: propterea quòd hæc nō proprio vt illa, ſed alieno tantum termino contineantur, quem non rarò facile eſt ijs præterlabi. Liquida hæc vel tantum ſunt actualia, vel ſimul quoque potentialia; in queis tamen alterutram qualitatem exuperare neceſſum eſt, cuius ratione effectum conſequi nitamur. Si ratione eius, quæ potentiâ eſt, vſtionem molimur; præſtantius eſt, ſi inſuper quoque actualis calor accedat: ſin ratione eius quæ eſt actu, ea quæ potentiâ adhuc ineſt, exiguum auxilium confert. Propterea Albucaſis lib. 1. Chyrurg. cap. 42. cum liquore cauſtico vrens, eum feruidum infundit. Liquida actualia, vel ſunt liquida natura, vt oleum, aqua feruens; vel arte, vt ſulphur & plumbum: quæ vſus tempore ſunt liquanda. Tum oportet circa partem vrendam, quaſi ſepem ſeu aggerem facere, eamq́ue certis limitibus circumſcribere, vltra quos velimus cauterium non diffluere. Agger ex farina pinſita vel argilla emollita fit, & in foſſam internam ſulphur vel plumbum liquefacta infunduntur. Sed hoc potius cum vrenda pars extenſa eſt & ſpatioſa: nam cùm anguſta eſt, canalis aliquis ei imponitur, in quem cauterium infunditur. Debet is eſſe inſtar infundibuli, ſuperiore parte latior, aut margines habēs, ne foraminis anguſtia vltra labra ſuper membrum ſanum effundatur.

Fiunt

Fiunt iſtiuſmodi canales ex metallo, vitro, ligno; pro materiæ quæ infunditur ratione. Si plumbum infunditur, metallicus aut terreus eſſe debet; ſi ſulphur aut pix liquata, ſufficit ligneũ eſſe; ſi aqua, vitreum aut ex calamo factum. Sic Albucaſis lib. 1. c. 18. plumbum liquefactum & c. 54. aquam feruidam ad verrucas vrendas per tubulũ ex ære ferro aut plumâ vulturis, infundebat. Cælius Aurelianus lib. 5. c. 1. chro-
„ niõn: alij, inquit, in hydrope cacabulum aut vas
„ fictile perforârunt in fundo & ventri ſuperpo-
„ ſuerunt, & ſubtus locum muniuerunt farina, &
„ oleum feruens infuderunt. Interdum ex lino, ſtupa aut cotone cõtortis & ductis in circulum aggeres parantur, vbi quod infunditur cauſticum minorem vrendi vim, aut ipſa pars vrenda maiorem habet ignobilitatem: vt non magnum malum ſit, ſi forte liquor vltra præſcriptos ter-
„ minos defluat. Albucaſis lib. 1. c. 12. in vrendo
„ capite pro melancholia: raſo, inquit, capiti tor-
„ tellam decenter factam ex lino ſicut circulum
„ impone, deinde depone ipſam in medio capi-
„ tis, & infirmus teneatur ab omni parte, dein
„ adhibe linimentum, & eſt, inquit, melius ex bu-
„ tyro ouiũ antiquo, & calefac ipſum calefactio-
„ ne temperata, menſurâ quam vnus digitus fe-
„ rat: deinde euacua ipſum in medio capitis ſui
„ in circulo & dimitte ipſum donec infrigidetur.
In acrochordonibus & verrucis, quæ in mani-

bus ob-

bus oboriuntur, ſumitur dimidia iuglandis teſta ab interaneis liberata, exiguo foramine in medio pertunditur, quantum eſt ipſa verrucæ magnitudo; in id verruca tum impellitur, vt foramen arctè claudat, ne tranſitum materiæ concedat ad partes ſanas: tunc teſtæ illius conuexa ſui parte manui adhærentis interna cauitas ſulphure impletur, quod igne accenditur & tamdiu relinquitur, donec ardor teſtam penetrans cuti communicari incipiat:tunc abijcitur, ſicque verrucæ exuruntur. Nonnullæ res ardentes partibus inſtillantur,vt butyrum, axungiæ aliquod aut reſinæ ad ſcopum accõmodatæ genus. Ita Iſaac 9.pract.c.85.in vrendo ſtomacho dixit, quòd quidam incẽdunt gummi quod exit de quercu & incenſum inſtillant ſuper ſtomachum ad exiccandas humiditates. Interdum parãtur ſtyli aut ſpecilla ex ligno,quæ extrema cuſpide obducuntur lino,lana aut ſtupa in modum noduli,quæ feruenti butyro aut oleo,ſulphuri aut pici liquefactis intinguntur & particulis adhibentur; ſicut de potentialibus cauterijs dictum: quod in Hippocrate lib. de inter. affect.c.33.& alijs,& Alyabbate 9. practicæ c. 74.videre eſt. Addam alium modum quo Albucaſ.lib.1.c.22.vtitur ad cauterizandum cum feruido butyro, quem modum dicit cauterium per butyrum appellari, quo vtitur ad dentium dolorem. Cape, inquit, butyrum vacinum &

„ bullias ipſum in cochleari ferreo aut æneo, de-
„ inde accipe cotum, & inuolue ipſum ſuper ex-
„ tremitatem, dein ſubmerge ipſum in bubulo bu-
„ tyro, & pone ſuper dentem dolentem feſtinan-
„ ter, & tene ipſum, donec infrigidetur; dein
„ itera ipſum aliquoties, donec perueniat virtus
„ ignis ad radicem dentis.

CAP. XXII. Quomodo cauterizandum ſecundùm diuerſas partes, & quomodo vrendũ in parte ſubiectos neruos & vaſa habente.

A Parte etiam deſumitur modus vrendi. Nam nobilitas, figura, ſitus & conformatio eius, & munimentorum & cauterum & faſciarum figuram præſcribunt, & vlcerum quoque inducendorum extenſionem, profunditatem, numerum determinant: adeóque totam vrendi rationem immutant. Ideò non eodem modo nobilis & ignobilis; profunda, ſuperficiaria; plana, rotunda; carnoſa pars & venas, neruos, arterias ſubiecta habens; caput, oculi, abdomen, crura, &c. ſunt vrenda. In præcedentibus autem hinc inde multa dixi, ex quibus diſcere licuit, quomodo in nonnullis partibus vrendi modus varietur; vt non ſit opus iteratò quaſi hic de ſingulis admonere. Quapropter hoc loco tantum de ratione vrendi capitis & abdominis, quæ periculi plus habent, ac pluribus & difficilioribus vſtionibus expoſita

ſunt,

ſunt, differam; modò tamen prius generalem quandam rationem breuiter præmiſero eas partes tractandi, ſub quibus vaſa multa, vt venæ, arteriæ, nerui deliteſcunt: propterea quòd quæ à parte deſumitur indicatio, ab his deſumpta non minimi ſit momenti, quod ijs præ incuria tactis præcipua eueniant mala. Hanc colligere licet ex Hippocrate lib. de art. c. 12. vbi cum alas ſubtus vrere intenderet, quas periculi plenas eſſe ob glandularum, neruorum, venarum & arteriarum deliteſcentium metum dixerat, tres adhibuit cautiones: primam, vt vſtio non fiat profunda: ſecundam, vt non fiat niſi cutis primum ſit apprehenſa & eleuata, eaque pauca: tertiam, vt pars vrenda non admodum diſtendatur, ſed laxa permaneat. Brachium igitur, inquit, non eſt valde attollendum; nam ſi fortiter, inquit, ipſum extenderis, extenſi & nerui erunt; ſin parum, multum, inquit, cutis apprehendere poteris, nerui verò ſubtus latebunt extra partem apprehenſam. Ex his colligitur, quòd cum à ſubiectis vaſis periculum eſt, cutis & caro debeant prius ab illis quaſi abduci & eleuari; quod fieri poteſt non vno modo: vel enim poteſt pars cum aqua calida fomentari, vel mediocriter fricari, vel leni cucurbitula trahente tegi: nam his modis caro intumeſcit & eleuatur: melius eſt primum fouere, tum adhuc cucurbitulam admouere; vel poteſt cutis cum ſubiecta

carne ſolis digitis vel alio inſtrumento aut tenacula aliqua ſurſum abduci. Aetius tetrab. 2. ſer. 4. cap. 5. vrens iuxta medium commiſſuræ clauicularum, ne, inquit, aſpera arteria tangatur, & Paulus lib. 8. c. 53. ibidem iuxta arterias ſoporarias vrens, ne inquit, tangantur, neceſſum eſt admotis primum manibus & attracta cute vſtionem adhibere. Cælius Aurelianus lib. 5. c. 1. dicit ſolere antiquos anchiſtris partẽ diſtendere, vbi à ſubiectis vaſis periculum eſſet. Secundũ quod monetur, eſt, vt vſtio nõ profundetur; vnde Aetius tetrab. 2. ſer. 4. c. 57. vrens in collo iuxta arterias carotidas, ne eas tãgat, dicit paruam & ſuperficiariam vſtionem eſſe faciendam. Hoc vt melius caueatur, præſtat potentialibus vti, quorũ actio poteſt præuideri & regi, quàm actualibus, quæ celeritate ſuæ operationis noxam intulerunt, priuſquam aduertere queas. Tertium eſt vt laxa pars habeatur. Nam etſi primò ante vſtionem pars tendi debeat, quò ſic melius neruorum ſubiacentium locus percipiatur, cum tamen vſtio iam eſt facienda, pars eſt iterum relaxanda.

CAP. XXIII. Quomodo caput ſit vrendum.

CVm caput incendi debet, primò cogitandũ eſt, cui loco & futurę cranij ignẽ velimus admouere, demum artificio ea

(cum

(cum cute carneq́; tecta ſit)eſt inueſtigãda. Si in cõcauitate occipitij vrere volumus, nõ paruum periculum eſt, ſi locus nõ rectè inueniatur: alij inter primam & ſecundam, alij inter ſecundam & tertiam vertebras vrunt. Verum diſtinctione opus eſt; nam ſi vtilitatem ſpectemus, locus ſub oſſe petroſo proximè eligendus eſt. Sic Aetius lib. 6. c. 28. illic cauterium ponit, vbi ſpinalis medulla incipit; Celſus lib. 3. c. 24. qua ſumma, inquit, vertebra cum capite committitur: quo enim propinquius capiti ponitur, eò euacuando & trahendo plus prodeſt. Sin ſpectemus facilitatem & commoditatem, conuenientior erit intrà ſecundam & tertiam vertebras: eò quod ibi commodius tegantur faſciæ & etiam ligentur: præterquam quod etiam ob diſtantiam à cerebro minus periculi eſt, vt illi intemperies communicetur. Si alio loco vrere velimus, curandum vt apud aliquam ſuturam vſtio fiat; alioqui non eſt profutura propter imperuiam alibi oſſis eius ſpiſſitudinem. Cùm cauterium in coronali eſt ponendum; locus eſt, vbi ſutura coronalis ſagittalem ſecat. Situs iſtius inueniendi rationem docet Auicẽna fen. 1. 3. tr. 1. c. 29. Menſurando enim, inquit, ab extremitate naſi, vbi peruenit index & annularis, vrendum: aut vbi, inquit, peruenit medietas fili, cuius longitudo eſt ab aure ad aurem. Verùm clarius Albucaſis lib. 1. c. 2. pone, in-

quit, radicem palmi tui ſuper radicem naſi illius inter oculos, & vbi peruenerit digitus medius, ibi eſt vrendum. Sed differt Albucaſis ab Auicenna: nam ipſe digitum medium menſorem facit, hic verò indicem aut annularem. Sunt qui multo aliter doceant, ponendam eſſe radicem manus ſuper pinnaculum naſi, & vbi peruenerit digitus medius, eum eſſe locum. Alius (qui, ni fallor, eſt Iſaac) dicit ibi locũ eſſe, vbi pulſat caput puerorũ. Verùm illud ſignum obſcurum eſt, cùm iſte pulſus in adultis non amplius percipiatur. Forſan diſſenſio inter Albucaſim & Auicennam eſt, quòd is ſupra ipſam ſuturam cauterium fieri velit; alter, paulò infra; cerebri mẽbranas ac fibras metuens. Alium modum inſinuat Celſus lib.7.c.7. Quidam, inquit, atramento duas lineas duxerunt à media aure vſque ad alteram mediam aurem, deinde à naribus ad verticem; tum vbi lineæ committebantur, ſcalpello inciderunt, & poſt ſanguine effuſo ibidem aduſſerunt. Verùm menſura certa erit, ſi æger radicem palmi proprij ponat ſuper radicem naſi, inter duos oculos: nam vbi peruenerit digitus medius, ibi eſt ſutura: quæ menſura correſpondet medietati fili, quod extenditur ab vna aure vſque ad alteram. Situs ſuturarum ſquamoſarum ſic inuenitur: æger tres digitos tranſuerſos ponat ſuper locum, vbi auris capiti coniungitur, & extremitas tertij digiti

giti ſuturam oſtendet. Sed quæſtio eſt an ſupra ipſas ſuturas, an verò prope eas vſtio ſit facienda. Trallianus vult vt nunquam ſupra ipſas ſuturas fiat, ſed ſemper vel infrà paululum, vel ſuprà; eò quòd ſicut ex ſuturarum vulnere, ita & vſtione maximum ſit periculum; Sed quodnam? certè triplex eſſe videtur: nam primò, ſi per vſtionem ſuturæ denudentur, externi aëris frigiditas toto tempore permanentis vlceris in cerebrum penetrabit, ex quo ipſum intemperiem contrahet: ſecundò, ſi ſuper ſolidum os fiat (quia illud imperuium eſt) non communicatur empyreuma cerebro; maximè autem, ſi ſuper ſuturam; propter manifeſtos earum poros: ex quo periculum eſt ne cerebrum inflammetur, ſpiritus ebulliāt, inſignis dolor ac phrenitis ſequatur. Denique propter neruea filamēta, quæ ab ipſa dura matre orta tranſeunt per ſuturas, periculum eſt, ne tactu ſuturarum ſummus dolor aut conuulſio oboriatur. Verùm plus vtilitatis quàm damni promanabit, ſi ſuper ſuturam cauterium ponatur: nam, ſi non ſuper eam, non poterunt humores aut vapores morbifici per ipſum euacuari: pericula verò illa nō ſunt magni momenti, quia vel vitari, vel corrigi facilè poſſunt: & cum vſtio parua ſit, & exiguum ſuturæ ſpatium comprehendens, nullum conuulſionis periculum minatur. Hæc de loco. De termino vſtionis maior eſt difficultas

Videtur autem caput nec multum, nec diu, nec profundè eſſe vrẽdum : eſt enim pars valde nobilis : tales autem dictum ſupra eſt nõ eſſe profundè vrendas ; quia cum ipſæ intẽperiem contrahant, noxas habent nimis periculoſas. Docuit hoc Auicenna lib.1. ſen.4. c.29. Etenim quærens terminum vſtionis cum propter carnem corruptam cauterizatio fit, dicit quòd in alia parte licet fortiter vrere, etiam ad ipſum os vrendo, cum diuturna fortique impreſsione : verum cum propter eam cauſam ſuper cranium cauterizatio fit, ſubtiliter, inquit, operare ; vt cerebrum nõ ebulliat, nec panniculi eius corrugentur. Nam cum ſpiritus cerebri rariſsimi ſint & ignei, facile concipiunt feruorem, & inflammantur ac agitantur, & febres, deliria, phrenitides, ac dolores inuehunt ; vt à capitis à ſole exuſtione ſæpiſsimè fieri, experientia docet. Sed nonnulli cõtrà planè, largam ſatis & diuturnam ac profundam vſtionem pati poſſe caput exiſtimant : tum quia cerebrum frigidum eſt & humidum, vnde minus à calore læditur : tum quia valde remotum eſt à vi ignis ; partim propter cranij duritiem & ſoliditatem ; partim propter diſtantiam quam facit meditatio vtriuſque mẽbranæ, & inane ſpatiũ, quod inter eas, cerebrum & cranium continetur ; tum quia etiam non videmus propter fibrarum in ſuturis exiſtentium attactum tam facile conuulſionem euenire.

Qua-

Quapropter notandum, tum in cauterio coronali, tum in alijs quæ & ad ſuturas ſquamoſas & ſagittalem ac lambdoidem fiunt, magnam eſſe in magnitudine, & termino vſtionis apud antiquos varietatem. Alij cutem tantum & carnem leuiter inurunt, non pertingendo vſque ad os; quod & actuali & potentiali cauterio efficiunt, hunc in modum. Primò, inquit Aretæus lib. 1. curat. diutur. c. 2. raſis capillis, ſi potentiale inducendum eſt, caro fortiter eſt fricanda, imò etiam cutis, quæ ibi durior eſt, abradenda: tum ruptorium ſuperponendum: ſi actuale, leuiter adigendum eſt, vt ad os non pertingat. Albucaſis lib. 1. c. 2, Aetius 6. c. 50, Alyab. 9. pract. c. 69. dixerunt debere eſſe oliuare. Moderata iſta vſtio, vt minùs periculi habet minuſque caput alterat, ita quoque minùs habet emolumēti. Nam cum vlceris profunditas non perueniat vſque ad ipſam ſuturam, adhuc dura caro capitis & membrana pericranion (quæ duriſſima eſt) intermediæ, impediūt quòminus quod è capite educere volumus, poſſit per ipſum penetrare. Ideò, vtilitatem vix habet pro internis affectibus capitis, ſed tantum externis, & pro humoribus extra cranium exiſtentibus; vt quod per externas venas fertur, illac euacuetur. Hoc abſque dubio aduertentes nonnulli aliam profundiorem fecerunt vſtionem, qua vſque ad os pertingerent, per totam capitis carnem vrendo;

putan-

putantes cum vapori aut humori per ſuturas egredienti nullum amplius erit obſtaculum, facilem eorum fore per vulnus expirationem, & interim cùm ipſum os non vratur, nullam capiti inductam iri intemperiem aut læſionem. Talis autem vſtio ferro tantum perficitur. Sic Albucaſis lib. 1.c.2.docens ponere cauterium in ſutura coronali; vrendum, inquit, donec detegatur os quantitate fabæ, & ſi nõ ſic appareat, itera, inquit, vſtionem. Cruſtâ verò lapsâ pericranium quoque ab oſſe auferendum eſt, & vt dolor in poſterum vitetur, & vt perſpiratio tanto liberior euadat. Sed obſtat tunc adhuc ipſius cranij ſpiſſitudo, quæ videtur humoris vaporiſque euacuationem valde impedire. Propterea alij volentes adhuc maiorem vtilitatem cauterio conſequi, ipſum etiam cranij os aduſſerunt, vt ipſum ſic tenuius redditum, facilius iter trãſeuntibus vaporibus concederet. Huius vſtionis duplex modus eſt: primus, vt cutis capitis aduſque os nouacula per modum crucis prius incidatur, poſteà os ipſum extenuetur: illius meminit Razes lib. de cauter. & Aretæus lib. 1. curat. diutur. c. 2: alter eſt, vt cutis integra cauterio vratur, tam profunda vſtione, vt etiam os aduratur. Horum ille cum minus fortem & diuturnam habeat vſtionem, & minus dolorificus ſit, minus periculum habet inflammandi cerebri: hic verò periculoſior eſt & crudelior.

Rectè

Rectè id dixit Celſus lib.7.c.7.his verbis. Quidam, inquit, verticem ſcalpello inciderunt & poſt ſanguine fuſo os ibidem aduſſerunt, & ſubiungit: efficacior etiamnum & Afrorum curatio qui verticẽ vſq; ad os adurunt, ſic vt ſquamam remittat. Porrò oſſis vrẽdi non idem iam omnibus terminus: alij magis, alij minus os ipſum extenuãt. Ægineta lib.6.c.2.de eo ſcribens, inquit, quòd aliqui cauterizant etiam os tamdiu tenendo, donec aliquid aduratur ſpiſſitudinis oſſis, tum raditur, inquit, poſt illud quod aduſtum eſt de oſſe: alij, inquit, volunt adurendum os donec ſquamę excutiantur, & putant, inquit, quod ex hoc loco expirent vapores capitis. Aretęus lib.1.curat.diuturn.c.2.nonnulli, inquit, ſuper frontem, vbi ſutura eſt quæ corona dicitur, cutim oſſe tenus inciderunt, illud aut exterentes aut excidentes vſque ad meditullium quod diploë nominatur: & c.3.opus eſt, inquit, etiam ignem capiti inferre & os vſque ad ſecundam laminam perforare. Iſaac 9.pract.c.76.dicit, quòd antiqui pro deſtillatione vrebant caput vſque ad os, & tunc os circumuoluẽdo radebant, & ſi humiditas fuerit multa, neceſſe, inquit, eſt, vt oſſa incidãtur, donec cadat eſchara ex oſſe, vt humiditas capitis per illa loca ſic diſſoluta purgetur. Adferam & Albucaſim & Halyabbatem ad huius tam magni remedij certiorem clarioremq́ue doctrinam. Ille lib.1.c.2.

ſcribit

Scribit quòd aliqui cauterizant etiam os, tamdiu tenendo, donec aliquid aduratur ſpiſſitudinis oſſis: deinde radatur, inquit, poſt illud quod aduſtum eſt de oſſe: alij, inquit, volunt adurendum os donec ſquamæ excutiantur & putant, inquit, quod ex hoc loco expirent vapores capitis. Alyabbas 9. pract. c. 69. ita inquit: cum cruſta ceciderit, os ipſum elimabis; ſin verò magnus fuerit decurſus humorũ, os ipſum vrendũ, donec pars tenuis cadat. Ex quibus omnibus locis patet, quòd os ipſum iam detectũ, vel ferramento aliquo rotũdo limabatur aut radebatur; vel vrebatur leuiter, & tũ iterũ radebatur; vel ſine raſione ita vrebatur, vt ſquamulas aliquas deponeret & nõnihil attenuaretur; vel eouſque, donec medietas craſſitudinis ipſius deponeretur. Hãc oſſis fortem vſtionem vſque ad ſquamarum caſum olim vſitatam fuiſſe, diſcere etiam licet ex aliorum ſcriptis. Celſus lib. 7. c. 7, Albucaſis lib. 1. c. 48. in lepra, Ægineta quoque lib. 6. c. 2. in elepſantiaſi, eius mentionem fecerunt. Cælius Aurelianus lib. 1. chron. c. 4. Scribit quod Themiſon tali vteretur vſtura capitis, vt teſta ſquamulis deſpumaretur & Archigenes apud Aetium lib. 6. c. 50. ad hemicraniæ & cephalææ curationem docet os capitis inurendum, donec ſquamulæ abſcedant. Hac ratione non tantum ſuturam coronalem, ſed & omnes capitis partes, quibus cauteria apponebantur,

tur,

tur, vri ſolitas; in occipitio, vertice ſyncipite, iuxta oſſa ſquamoſa &c. diſcere licet ex Ægineta loco prȩcitato. Hodie exoleuit omnis iſtiuſmodi vrendi ratio, ſed cum cauteria capiti apponuntur; aut tantum ſuperficiaria, quæ cutim totam penetrent; aut ad ſummum vſque ad os ipſum cranij excluſiuè (ablato tamen pericranio, ne dolor deinceps contingat) fieri aſſolent. Sed quænam interitus huius remedij cauſa eſt? an quod hodie homines effœminatiores, qui nō admittant; aut magis blandi & timidi medici, qui non vrgeant? an verò quod periculi plenũ? Equidem cum in futuris pro internis affectibus cauterium ponendum eſt, iudico ego non in ſuperficiem tantum, ſed vſque ad ipſum os infigendum eſſe, quò poſſit craſſiſſima illa membrana pericranion dicta auferri: quod niſi fieret, crediderim non multò plus per cauteriũ, quàm per ipſam cutem integram humorum euacuatum iri: propterea quòd ipſa plus quam & cutis & caro tota cranio ſuperpoſita ſua denſitate euacuationem omnem impediat. Hanc ſibi & familiarem & vtilem inuentam & minus periculoſam vſtionem Albucaſis lib. 1. c. 2. affirmat. Quæ cum oſſis fit deſquamatione, ea abſque dubio periculoſa eſt, propter moram quam cauterium trahere ſuper cranium debet, antequam ſic ab igne poſſit attenuari. Albucaſis loco prædicto & Razes libel. de Cauter. & Aretæus

tæus lib. 1. chron. c. 2. & 3. iudicant ab ea eſſe abſtinendum, potiusque ſuadent remedio carendum quàm periculosè curandum. Nihilominus tamen, vbi magna neceſſitas eſt, & in ruſticis corporibus ac validis capitibus, & vbi, (vt inquit Iſaac) maior eſt materiæ euacuandæ abundantia, putant etiam eſſe adhibendam: & ideò cap. 48. in lepræ curatione, Albucaſis non ex antiquorum, vt ante; ſed abſolutè & ex propria ſententia eam iniungit. Celſus, Ægineta, Aetius, Iſaac, cum de hoc cauterizandi modo loquuntur, non ex ſua, ſed ex aliorum ſententia loquuntur, nec eum vſurpandum monent, ſed dicunt eo antiquos vſos fuiſſe: quò ipſo ſeſe remedij magnitudinem ſuſpectam habuiſſe ſatis inſinuant: quanquam cum ipſius mentionem faciunt, nec tamen reprobant, ſed inter ſua remedia (etſi ex antiquorum ſcriptis deprompta) recenſent, non videantur omnino eius vſum contempſiſſe. Ego ſi in eum tantum finem vſtio illa fiat vt os attenuetur, vt ſic melius humores tranſpirent; fere inutilem adeoque ob periculum nullo modo adhibendam eſſe iudico. Nam cum æquè medietas oſſis ac totum os ſolida & pororum expers ſit, aſſero non multò plus humoris aut vaporis per os medium, quàm per integrum expiraturum. Quod ſi verò fiat, vt ſic ſubtiliatum os poſtea trepanetur, vt ſic corruptis & contabefactis fibris ipſum à ſubiecta mem-

brana

brana melius diuellatur (vt Aretæus lib.1.chroniõn c.3. docuit) tunc oſſis vſtionem non inutilem iudicârim.

CAP. XXIIII. *Quomodo capitis venæ & arteriæ vrantur.*

EST etiam alia vſtio in capite fieri ſolita ab antiquis laudata & in familiari vſu habita, qua nimirum venę & arteriæ quę in vertice, in temporibus, & poſt aures ſunt, diuidebantur, vt humorum fluxus per eas ferri impediretur. De hac ergo oportet tractationem inſtituere, & quid antiqui circa modum vtendi ea docuerint, explanare. Atque imprimis videndum eſt, quid ſit hoc quod vrere ſolebant, venæne an arteriæ, an vtræque, & quæ, vbique poſitæ. Equidem arterias vri ſolitas eſſe, ex ſequentibus ſatis fiet manifeſtum: an verò etiam venæ vrebantur, videndum. Ariſtoteles ſect. 31. prob. 5. dicit quod antiqui pro fluxibus oculorum venas temporum vrebant. Hippocrates 2. de morb. docet venas circa aures inurere. vrendæ autem, inquit, donec pulſare deſinant. Sic Auic. in cant. p.4. aphor. 15. venas pulſatiles in dolore capitis docet ſequeſtrandas & ſcindendas. Venarum quidem nomen hic vſurpant, ſed arterias dubio procul intelligunt: quare etſi venas ipſi & Albucaſis varijs in locis & Celſus lib.7.c.7.& alij nonnunquã vrendas, & ſcin-

& ſcindendas eſſe velint, videtur quod non venas, ſed arterias ſemper intelligāt, adeoq́; quòd ſolarum arteriarum hæc vſtio & amputatio ſit: Nam Galenus libro de ratione curādi per ſang. miſſ. agens de arteriarum poſt aures amputatione, tradit quòd antiqui arterias ſolebant venas appellare. Verùm non tantum arterias, ſed etiam venas vri ſolitas ex eo manifeſtum eſt, quòd (vt infra dicemus) qui modum huius præſidij ineundi ſcripſerunt, in latitudine duorum aut trium digitorum vſque ad os vrendum docuerunt: in qua latitudine dubium non eſt, quin venas multas (quæ plerumque arterijs comites ſunt) vri contingat. Verùm non hoc adhuc quæritur an vrantur, quod per accidens fieri poſſe (vti iam dixi) dubium non eſt, ſed an ex intento vrantur, & an ſic vrantur, vt peculiariter ab earum vſtione, ſicut ab arteriarum, alicui morbo ſanatio expectetur. Dico itaque quòd etiam ex intento vruntur: nam Auicenna lib. 3. fen. 1. tr. 5. c. 3. iubet venam quietam ſic diuidi & cauterizari, ne vapores in caput aſcendant, & Albuc. lib. 1. c. 13. in deſcenſu húmoris ad oculum, loquens de vſtione temporum: & abſcinde, inquit, omnes arterias & venas quæ ſunt ſub cute. Ratione id quoque comprobatur. Nam cum hoc remedium ſit pro euaporatione vaporum & deſcenſu humorum impediendis, quorum vtrumque poteſt tam per venas quàm ar-

teriaſ

terias fieri, æquum eſt, vt, propter rationis paritatem, vtrique parti hoc remedium æquè conueniat. Iam videndum quænam arteriæ ſic vri ſolitæ ſint. Docet id Aretæus libro 1. curat. diutur. Nam iubens pro cura cephalææ arterias ſecare, ſubiungit: duplices autem ſunt arteriæ »
quæ ſic ſecantur, aliæ poſt aures paulò vlterius, »
aliæ prorſum verſus ſitæ ſunt auribus proximæ. »
Id etiam Aetius teſtatur lib. 6. c. 50. cùm dicit: arteriæ circa aures incidendæ & præcipuè in temporibus: & Auicenna dicit incidendas eſſe arterias temporum & aurium, & Ægineta lib. 6, Alyabbas 9. pract. Albuc. 2. chyrurg. varijs capitibus, & Iſaac in Pantechne part. 2. lib. 9. arteriarum, & aurium & temporum ſectionem faciendam docuerunt. Ex quibus locis facile colligi poteſt, quòd cum Hippocrates 2. de morb. c. 16. quatuor cauteria παρὰ ὦτα ſuper arterias facienda inunxit, intellexerit non venas poſt aures tantùm, ſed venas circa aures; id eſt, venas temporum & venas poſt aures vtrinque eſſe inurendas: alioqui non quatuor, ſed duo tantum cauteria facere præcepiſſet. Præter has, aliæ quoque venæ & arteriæ in vertice præſcindi ſolebant. Scribit Herodotus lib. 4. ſuæ hiſtoriæ, quòd Lybij pueris ſuis quadrimis verticis venas inurebant, tum etiam temporum: ne vnquam pituitæ defluxu offenderentur. Paulus Ægineta lib. 6. c. 6. & 7. docet pro defluxu humorum in

oculos, frontem & ſynciput tribus pluribúſve lineis duos aut tres digitos longis vſque ad os incidere, & ſubiectas omnes arterias venasq́ue per caluariam decurrentes præſcindere, & labra vulneris licinijs ſeparare, ne coaleſcant; ad fluentium humorum iter occludendum: quod remedij genus hypoſpatiſmon & periſchytiſmom appellauit. Idem docuerunt Albucaſis, Halyabbas in libris Chyrurgiæ, ex Ægineta (vt opinor) tranſcribentes: Celſus quoq; lib.7.c.7. & Hippocrates lib. de loc. in homine c.23. in capitis doloribus oculorumq́ue defluxibus huius præſidij meminerunt. Adeò vt & quæ per verticem, & quæ per tempora & poſt aures decurrunt, venas arteriaſque omnes & ſcindere & vrere veteribus fuerit vſitatum. At cum per ſingulas haſce partes non vnica vena & arteria, ſed præter magnas & aliæ minores & maiorum ramuli decurrant, ſcitu opus eſt, nunquid omnes quæ per ſingula loca decurrunt, & ab vtroque latere, & quæ retrò & ante aures ſunt, præſcindere fas aut mos fuerit, an verò vnam tantum & in vno loco tantum, & ab vno latere tantum: vt cum arteriæ poſt aures ſecandæ ſunt, an tantum ad vnam aurem id agendum ſit, an ad vtramque; & ſimiliter cum tempora veniunt ſecanda. Dico itaque primò nonnunquam ab vno latere id faciendum, nonnunquam ab vtroque. Antiqui vtrumque latus ſæpiſſimè vſſerunt. Hippo-

crates

crates 2. de morb. c. 16. docet vtrinque ſimul tempora inurere. Auicenna 1. fen. lib. 3. tr. 1. c. 33. in dolore capitis à ſtomacho: duo, inquit, cauteria ſuper duo tempora ſunt ponenda. Sed & plerumque cum authores hoc remedio vtuntur, in plurali numero loquuntur, venas in temporibus & poſt aures, non in vno temporum aut aurium eſſe incidendas: quod ſi vnum tantum latus vri vellent, illud vtique determinarent. Verùm Albucaſis lib. 1. c. 13. ſic diſtinguit: in deſcenſu, inquit, humorum ad oculum cauteriza duobus cauterijs ſuper duo tempora, ſi eſt deſcenſus à duobus lateribus; aut ex latere vno, ſi eſt deſcẽſus aquæ in oculum vnum. Quapropter vt ſciatur an vtrinque vſtio facienda ſit, an verò ex vno latere tantum, notandæ duæ regulæ: prima eſt, ſi pars affecta ſeu recipiẽs ipſius fluxionis ſit in vno latere, in illo tãtum, quod nempe eſt affecti membri, vſtionem eſſe faciendam; vt in propoſito caſu Albucaſis docuit: ſin vtrique lateri fluxio incumbit, in vtroque: ſic quoque cephalæa, vtriuſque lateris; hemicrania, dolentis tãtum expoſcit vſtionem. Secunda eſt: ſi pars mandans certò cognita ſit, & ſit ab vno latere, illius tantum lateris venas & arterias eſſe incidendas: ſin incognita ſit, aut talis quæ ad latera eſt indifferens, & à qua in omne latus vapores ferri poſſunt, vt hepar; vtrinque eſſe amputandas. Dico ſecundò, quòd

cum ſic in aliquo loco venæ ſunt ſecandæ, plerumque omnes ſunt ſecandæ. Ratio eſt, quia non ſcitur an per hanc, an per illam magis fluxus fiant: vnde ſi omnes ſecentur, nequit contingere error. Et ideò qui modum huius ſectionis docuerunt, præceperunt lineam ſectionis poſt aures ineundæ, duos, imò (cum arteriæ ſitus tactu bene dignoſci nequit) tres digitos longam facere; vt ſic ſubiectæ venæ & arteriæ ad vnam omnes diſſecentur. Si vero per vnam aliquam venam aut arteriam tantùm fluxio ferri videatur; illa, vel ſola, vel maximè tamen, eſt ſecanda. Id autem & rubor & calor & tumor & pulſatio arteriæ oſtendent. Ideò Auicen. & Meſ. cap. de opthal. hanc ſectionem præcipientes, iubent vt arteria quæ magis pulſans eſt & maior ac calidior, ſecetur. Ita quoque Aretæus lib. 1. diut. c. 2. arterias temporum inurens: maiores, inquit, oſſibus vicinæ ſecentur: hæ namque, inquit, maiorem vtilitatem adferunt: adiacent, inquit, & aliæ ſingulis auribus oppidò tenues, quas incidere prorſus inutile eſt. Dico tertiò, quòd ſæpiſſime in pluribus ſimul locis ſecantur; idque cum non ſatis conſtat per cuius loci vaſa fluxio feratur. Ita Hippocrates lib. de loc. in hom. c. 23. & ſupra caput venas præſcindit magnis futuris & tempora inurit, & lib. 2. de morb. c. 16. circum aures quatuor cruſtas, nimirum arterijs & ante & poſt

poſt aures inducit. Aretæus lib. 1. curat. diutur. c. 2. in cephalæa & c. 3. in morbo comitiali, arterias poſt aures & temporum ſimul dicit eſſe præſcindendas. Celſus lib. 7. c. 7, Albuc. lib. 1. c. 13. & temporum & verticis venas ſimul pro defluxibus oculorum dixerunt incidendas. Sed necdum liquet an aperiri ferro prædicta vaſa, an igne conſtringi tantum & coarctari, an verò præſcindi & amputari debeant. Pro cuius intellectione notãdum eſt, cum veteres de vſtione & ſectione eiuſmodi vaſorum loquuntur, diſtinguendum eſſe triplicem modum. Primus eſt, quòd aliquando ſoleant ea ſuperficietenus tantum vrere, ſine eorum amputatione aut vlla læſione; ſolùm ad inducendam ſuper ea aliqualem conſtrictionem, vt non ita hient: quò humores non ita liberè & confertim valeant per ea fluctuare. Hoc modo vtitur Hippocrates in lib. de loc. in hom. c. 33. Nam ibi in defluxu à capite iubet iuxta venas in collo cruſtas inuri, non vt vena vratur, diſſecetur & occludatur in totum, ſed vt mediante cicatrice proximæ & ſuperpoſitæ carni inducta, ſtrictior fiat ac nonnihil in arctum compingatur. Auicenna 1. fen. lib. 3. tr. 1. c. 33. in dolore capitis per conſenſum, vbi vapores & flatus ſurſum feruntut: tunc, inquit, duo cauteria ſuper duo tempora ſunt vrenda; ita vt non aduratur caput, ſed fiat, inquit, ſtrictio ſuper duas arterias. Videtur autem ibi

velle non ipſas arterias vrendas,ſed,non aliter, ac iam ante Hippocrates, deſuper cicatrice tantum eſſe ſtringendas. Patet hoc ex ijs verbis, quæ ſequuntur; nam ſubiungit,inquiens:& arteriæ quidem multoties extrahuntur aut inciduntur & cauterizantur. Quibus verbis ſignificat præſectionem ab illa prima vſtione à ſe propoſita eſſe diuerſam. Secundus modus eſt, quòd illa vaſa interdum ſic ſolent ſcindere,non vt præſecentur, ſed tantum aperiantur; eo modo quo ſolemus venas aperire ad ſanguinis euacuationem. Etenim ſicut præter communes brachiorum & crurum venas multæ aliæſ olent incidi, non ad clauſionem aut obturationem, ſed ad ſanguinis ex eis euacuationem; vt venæ iugulares, ſub lingua, frontis, naſi, oculorum: ita etiam arteriæ multæ ſcindi ſolent,non ea intentione,vt diuidantur à ſe & occludantur media cicatrice & carne, vt ſanguinis per eas commeatus intercipiatur;ſed tantum inſtar aliarum venarum phlebotomo aperiantur, ad arterioſi ſanguinis, calidi nimis aut ſuperuacanei, euacuationem & diminutionem: quæ arteriotomia vocatur, eſtque ab illo modo quo arteriæ amputantur, multum diuerſa. Quapropter arteriæ quæ poſt aures & in temporibus ſunt,ſolent aliquando aperiri, ſicut aliæ venæ,ad euacuationē;aliquando præſcindi ad totalē occluſionē: illic ſectio per ſe petitur,tanquam reme-

dium

dium aperiens ; hic per accidens ; tanquã occludẽs : quatenus poſt ſciſſionẽ aut vſtionẽ cicatrix media inter diuiſas partes generatur : illic expetitur ſanguinis arterioſi abũdantis à parte euacuatio; hic interceptio humoris alicuius per dicta vaſa fluẽtis: vnde illa ſectio, euacuatorij; hęc interceptorij præſidij habet rationẽ. Vtramque illam arteriarum ſectionem fieri ſolitam, & inter ſe mutuò diſſidere ex Galeno diſcere licet. Nam 4. de compoſ. med. ſec. loc. loquens de ſectione illarum arteriarum, ſolùm ſimplicem illam intelligit apertionem. Vtimur etiam, inquit, ſectionibus arteriarum, interdum quidem incidentes eas quæ retrò caput iuxta aures exporrectæ ſunt, interdum eas quæ temporibus inſunt: idque vt medeamur diſpoſitioni quæ in tunicis oculorum gignitur, ob quam etiam optimus ſanguis ad tunicas oculorum delatus corrumpitur. Ita quoque 6. de ſanit. tuend. hanc tantum cum phlebotomo apertionem intelligit, cùm inquit: ſunt capita quę propter arteriarum temperamentum in vertigines & capitis dolores incidunt, in quibus etiam incidere arterias ſolemus, & de ea latè docet libro de ſang. miſſione in fine. Nam cum de ſectione venarum cum phlebotomo egiſſet, ſic inquit: ſicut alias venas ob alias affectas partes oſtendimus eſſe ſecandas, ſic quoque quæ in temporibus arteriæ ſunt & poſt aures, medicis incidere mos

” eſt : in temporibus quidem infeſtantibus ocu-
” los fluxionibus,tum calidis tum flatuoſis ; poſt
” aures verò in vertiginoſis maximè & ijs qui diu-
” turnis doloribus capitis ac flatuoſis infeſtantur.
” Iam verò & ob alios quoque affectus in capite
” exiſtentes diutinos ſunt qui arteriarum poſt au-
” res vtuntnr ſectione : non tamẽ in alia vlla par-
” ticula affecta eam adhibuerunt , tametſi multæ
” ſint, quibushoc potius auxilio, quàm venæ ſe-
” ctione eſt opus. Vbi enim calidus flatuoſusq́ue
” infeſtat ſanguis in arterijs aceruatus , ibi cõmu-
” nibus parti affectæ arterijs eſt opus : ſed ob pe-
” riculum medici ægrè ſecant. Subiungit verò etiam Galenus , quòd & in alijs partibus ſic arteriæ ſoleant ſecari , quodq́ue ipſe ſomnio monitus arteriam in manu ſecuerit , fuſaq́ue arterioſi ſanguinis libra à lateris dolore ſit ſanatus, & quòd miniſter Dei Pergami eadem ratione ab eodem affectu fuerit curatus : qua experientia doctum ſe eſſe dicit in omnibus doloribus, præcipuè membranarũ à calida & flatuoſa ſubſtantia ortis, arterias in ſummis artubus , & in capite aperire. Ex quibus ſatis manifeſtum eſt hanc arteriarum ſectionem ſola apertione & exigui per phlebotomum vulneris inflictione perfici. Nam etſi etiã loco citato (ſi periculum ſit ab aneuryſmate , ſeu nimio ſanguinis ab aperta arteria profluuio) doceat tunc venas ligari, eximi, & præſcindi ; non ignorandum tamen

men

men eſt, quin adhuc iſta operatio ab illa, de qua hoc loco agimus, venarũ & arteriarum ſectione ſit diuerſa. Nam etſi cum propter ſimplicẽ ſanguinis euacuationem arteria eſt aperta, contingat facile vt inextinguibile (propter cõtinuum arteriȩ motum) ſanguinis profluuium ſequatur, ad quod compeſcendum arteria debet ligari & præſcindi ac vri (ſicut ipſe quoque 5.meth.c.3. docuit) tamen iſta præſectio aut vſtio arteriæ non eſt in eum finem in quem hæc, ſed eſt per accidens, & propter neceſsitatem ſymptomatis euenientis; neque per ſe eſt expetita, neque adhibetur, vt deſtillationem & fluxionem, quæ per arterias fertur, ſiſtat; ſed tantùm vt ſanguinem per accidens nimis effluẽtem includat: neque eſt ad primi morbi à nobis in primà apertione intenti, diuturni nempe alicuius doloris curationem; ſed tantùm ad ſymptomatis quod per accidens à remedio, quod primo illi morbo parabatur, ſubſecutum eſt, ablationem. Verùm alia eſt ſciſsio ac vſtio, de qua hoc loco agimus, qua vtimur, non primò & per ſe ad ſanguinis euacuationem, ſed ad interceptionem alicuius fluxionis, & totalem occluſionem arteriæ ſeu venæ: neque cùm phlebotomo fit, ſed cum ſcindente nouacula aut ferro vrente; & fit per ipſorum vaſorum tranſuerſam diuiſionem, diſſectionem & amputationem, per quam fit vt vena à ſeipſa diſcontinuetur, & diuidatur in

partes

partes numero differentes. Quapropter hic eſt tertius modus venas haſce & arterias capitis ſcindendi, vel vrendi, quo per ſe vſi veteres ſunt ad capitis affectus curandos, & fluxiones, quæ per eas fiunt, diuturnas & alioqui inſanabiles, ſiſtendas; quique expetitur, non ad ſanguinem ſiſtendum (quanquam per accidens etiam ſiſtat) ſed tanquam remedium intercipiens, quatenus à ſeipſis diſgregans partes arteriarum, facit vt inter eas caro & cicatrix media creſcat, quæ orificia vaſorum obſtruens omnes deinceps vaporum ac humorum per eas commeatum prohibeat. De hoc remedio loquitur Galenus 13.meth. c.20, cum de diuturnis oculorum doloribus ab acri fluxione & calore cauſatis agens, dicit, quòd eorum cauſa aliquando eſt ipſorum vaſorum vitium, cum venæ & arteriæ imbecilliores ſunt, ſic vt aliorum vaſorum ſuperuacua recipiant: quo caſu, inquit, aliqua earum parte exciſa, aut etiam totis bene altè præſicis, ſic etiam vt earum particula auferatur, dura cicatrice, quod intereſt, intercipimus; quò diſiunctæ inciſi vaſis partes continuæ prætereà non ſint, nec ex altera in alteram confluere aliquid poſſit. Latius quoque Galenus ſubiungit quomodo cum calidus ſanguis, ac vaporum plenus ad caput aſcendit, maximeque in arterijs redundat, arteriæ capitis vel ſimpliciter vel primum apprehenſæ & vtrinque ligatæ debeant præſcin-

præſcindi: Hoc quoque docuerat Hippocrates libro 2. de morb. venæ, inquit, circa aures vrendæ ſunt donec pulſare deſinant: ferramentis autem cuneoli forma paratis obliquas venas perurito. Etenim quòd ſic vri velit, vt non amplius pulſent: quod cuneoli formam habente, id eſt, acuto & diuidente ferro: quòd obliquè venas vri velit; oſtendit eas omnino eſſe amputandas: Albucaſis de hoc auxilio loquens: & abſcinde, inquit, omnes venas & arterias, quæ ſunt ſub cute: Ægineta lib. 6. c. 4. ſic agendum, inquit, vt arteriæ tranſuerſim diſſecentur: quod etiam lib. 6. c. 6. & 7. in periſchytiſmo & hypoſpatiſmo, & Auicenna c. de ophtal. docuerunt. Hinc qui modum vſtionis & ſectionis horum vaſorum docuerunt, iuſſerunt tranſuerſim ea ſcindere, & vſque ad os, imò & duobus lateribus, ſic vt medium fruſtũ auferatur. Sed quomodo ergo vſtio facienda eſt? Reſpondeo, quod non eſt idem modus plane venas temporum & poſt aures vrendi: differunt enim in hoc, quòd cum ibi ſint arteriæ & venæ maiores, ſint & temporum muſculi, & cranium ſubtile & oculi; non licet ibi ita profundam, longam vſque ad os, ſine ſpaſmi, ſine profluuij ſanguinis periculo diuiſionem facere, ſed arteriæ ibi eximi, ligari vtrinque, tum primum præſcindi debent. Poſt aures verò, quia os durius, nulli muſculi, venæ exiguæ, quæque nec ita facilè inueniri & apprehendi

hendi poſſunt, nec tantum ſanguinis profluuium minãtur, ligatione opus non habent; tantum linea in longum ducta omnes venæ & arteriæ tranſuerſim ſunt præſcindendæ: & ideò Iſaac 9.pract. c.7.dicit, quòd ſit difficilior inciſio arteriarum tẽporum, quam aliarum. Ægineta lib.6. c.4.& 5.& Alyab.9. pract. cap.6.& 7, Albucaſ.2.chyrurg. c.2.& 3. docent modum amputãdi vtraſque arterias, & eas quidem poſt aures abſcindunt ſimpliciter; eas verò quæ in temporibus, eximunt, ligant & tunc præſcindunt. Ex ijs verò hæc eſt amputationis arteriarum poſt aures ratio. Radendi poſt aurem pili, tum arteriæ ſitus digito tentandus & pulſus explorandus, tum ſuper arteriam tranſuerſa linea duos digitos longa cum atramento notanda eſt. Quod ſi in conſpectum venire nequit locus arteriæ, linea tres digitos longa eſſe debet, ab auris, inquit, radice retrorſum verſus computanda: tunc per eam ſectio ſiue vſtio cum cultellari facienda eſt, vſque ad os: vt arteriæ omnes & venæ diſſecentur. Fit autem vel ſectio ſola; & tunc ſinitur, quantum ſatis videtur, ſanguinis (Albuc. vncias ſex deſignat) effluere; ad humoris morbifici euacuationem; tum aſperſis ijs quæ ſanguinem ſiſtunt & tandem conſolidatiuis appoſitis vulnus eſt claudendum: vel poſt ſectionem & ſanguinis aliquam manationem labra cum cultellari poſſunt cauterizari ad ſanguinis

guinis fluxum compeſcendum; maximè ſi arteriæ maiores ſint & fortiter cruentent. Poteſt & ſola vſtione vſque ad os facta amputatio fieri: ſed tunc nihil ſanguinis morbifici effluere poteſt. Volunt autem prædicti authores vſque ad os diuiſionem fieri & ipſum pericranium quoque diuidi; ne, vt inquit Alyabbas, calidum forte illi apoſtema accidat ob dolorem; aut, vt Iſaac, ſpaſmum generet. Si arteria magna ſit, vt legi poſſit, etiam fiſſa cute arteria eximi, ligari, præſcindi vtrinque & pars exſcindi & cauterizari poterit; vt in temporum vſtione fieri dicemus: ſic enim ſanguinis periculũ magis euadetur: & hic modus traditus eſt ab Iſaac 9. pract. c. 6. & Sorano Epheſio antiquiſſimo medico c. 21. cùm dicit, quod in occipitio propter querelas capitis inciditur ipſum vſque ad os menſura quatuor digitorũ ab aure. Modum amputandi arterias temporum tradit Paulus lib. 6. c. 5. Iſaac 9. pract. c. 7. Albuc. 2. chyr. c. 3, Alyabb. 9. pract. c. 7, Raz. 9. ad Almanſ. c. 2. Auic. lib. 3. fen. 3. tr. 1. cap. 9. Meſue cap. de ophtalmia: & in nullo inter ſe variant, niſi quòd Alyabbas alijs omnibus multò clarius eum explicet. Eſt autem talis. Abraſis pilis digito arteriæ ſitum explora; illius, inquit Auic. quæ magis pulſans & calidior eſt: ſi nequit, frica & fomentis partem calefacito, & collum ſtringito & ſpiritum (vt inquit Celſus lib. 7. c. 7.) retineto: vt ſic vena

intu-

intumeſcat: inuentam ſigna atramento. Tunc minister cutem, quæ ſuper arteriam eſt, digitis apprehenſam eleuet, eam (intellige ſecundū arteriæ longitudinē vt Meſue c. de ophtalmia teſtatur) finde, fiſſam hamulis deduc, & arteriam vndique tenui ſcalpello denuda à circumpoſita carne, vt tota libera ſit & ab hamulo ſuſpendatur: tunc, ſi ſubtilis ſit, eam vtrinque liga, vt ligaturæ tribus à ſeinuicem digitis diſtent: tum intra ligaturas ab vtroque latere eam diſſeca, vt fruſtulum educas: Sin magna eſt, filo vtrinque appoſito & parato ad conſtrictionem, intermedio loco arteriam finde, & aperi in longum, & ſine ſanguinis aliquam partem ſic etiam effluere: tùm vtrinque filum ſtringe, & inter medio loco, quidquid arteriæ eſt, abſcinde, & fruſtum longitudinis duorum digitorum tranſuerſorum educ, & cura locum cum conſolidatiuis: Hæc Alyabbas. Addit autem Albucaſis, vt filum ſit ſericinum & forte, & tale, vt non putreſcat ante conſolidationem vulneris, ne accidat fluxus ſanguinis. Docet autem Auicenna, vt dimittatur ligatura in ipſa arteria, & cum putreſcit, licet vt auferatur ſtrictura. Et hæc quidem, inquit, ſtrictura neceſſaria eſt in illa arteria, quæ eſt magna; in parua verò ſufficit, vt profundè ſcarificetur, & currat, quòd in eis eſt de ſanguine. Sicuti quoque Meſue cap. 1. de ophtalmia docuit. Porro nonnulli in ſimilibus arteriarum

abſciſſionibus vtrinque extremitates abſciſſorum iam vaſorum ad maiorẽ ſecuritatem ferro cauterizant, vti Meſue loco eodem. Sed hæc amputandi ratio eſt per aciem & ſciſſionem. Per ignem verò non ita fieri opus eſt: Ideò Ægineta, cum hunc ſic modum tradidiſſet, alium ſubiungit. Nonnulli etiam, inquit, ferramentis candentibus citra ſectionem vaſa adurunt plagis ſatis altis: & Albucaſis eidem extractionis modo hunc ſubiungit: & ſi vis, inquit, cauteriza „ cum cauterio cultellari vſque ad os, donec in- „ cidatur arteriæ extremitas: & hoc eſt melius, „ inquit, niſi æger habeat febrem; Et iterum ſic ſubiungit: Extractione arteriæ tutius eſt & latu „ facilius, vt cauterizes venam cauterio habente „ duos cultellos, quod venam in duabus partibus „ abſcindat vno lato digito à ſeinuicem diſtan- „ tibus, vt elongetur quod eſt inter extremitates „ eius: nam conſolidatur cum hoc cauterio peni- „ tus. Cum ſectione operatio perficitur, ſcindi cutis, eximi vaſa, ligari debent, antequam præſcindantur; vt ſanguinis fluxus ligatura prohibeatur. At cum cauterio res peragitur, quod ſeipſo ſanguinem ſiſtit; nulla ligatura, exemptione, cutis diuiſione, fruſti ablatione, opus eſt; ſed notato arteriæ loco cum acutis ferramentis pro magnitudine vrendi vaſis ſuper arteriam profunda cauterizatio fieri debet, vt arteria diuidatur, & à ſe mediâ cruſtâ ſeparetur: tum eſcharę

caſus

caſus procurandus lentè & ſarcoticis vulnus implendum. Si arteria vna eſt, vna cruſta; ſi plures, totidem ſunt inurendæ, vel cum cauterio cultellari prolõgata ſectione diuidendę. Quòd ſi quoque ſanguinem effundi volumus, aut à profunda illa vſtione terremur; arteria ipſa finditur aut præſcinditur ferro, & tum igne vritur. Sic Alyab. 9. pract. c. 70. quidam, inquit, in arterijs temporum eductionis loco cauterio vtuntur, & cum fiderint arterias, cum cauterio ſubtili adurunt iuxta arteriarum magnitudinem. Audiamus quid de his vſtionibus Celſus ſcripſerit: frequens, inquit lib. 7. c. 7, curatio eſt, venas in temporibus adurere: deliganda ceruix eſt, ac tenuibus & retuſis ferramentis venæ adurendæ, donec pituitæ curſus conquieſcat, & vaſa excæcentur. Valentior tamen, inquit, medicina eſt, cum tenues conditæque venę, ideoq; legi nõ poſſunt. Ceruix tum eodem modo deliganda, ſpiritus retinendus, & notandæ atramẽto venæ cõtra tempora: Dein venas incidere oportet & ſanguinem mittere: vbi ſatis fluxit, tenuibus ferramentis inurere. Quapropter ex his colligere licet, quintuplicem amputãdarum arteriarum modum: vel, vt tantũ acie ferri præſcindantur, & ſanguis tum iſchæmis ſiſtatur, & vulnus conſolidantibus curetur: vel, vt legantur venæ, ligentur, ſcindantur tantùm; vel, vt cum ſic ſciſſæ ſunt, extremitatibus ſuis vrantur:

vel, vt non legantur, ſed prius tantum ſcindantur, & cum ſatis ſanguinis fluxerit, vrantur: vel, vt ſine præuia vlla ſciſſione vrantur tantum. Si magnæ ſunt, legi præſtat & ligari, ne forte ſola vſtio non ſufficiat, periculo ſanguinis fluxuri: ſi minores, tantum vri: ſin etiam ſanguinis aliquid velimus euacuari, ſcalpello aperiri, & tum, cum effluxerit quantum placet, vri præſtantius eſt.

CAP. XXV. *Quomodo abdomen ſit vrendum.*

Abdomen omni genere vſtionis affici ſolet, veſicatorijs, ſetonibus, fonticulis: quia tamē fonticuli profunditatem quandam requirunt, ad quam iſte locus eſt ineptus, ideò minus alijs illi ſunt conuenientes. Nam veteres, ſeu ſtomachum, ſeu ſplenem, ſeu aliam aliquam eius regionem vrant, peculiariter ſemper cauendum monent, ne vſtiones fiant profundiores: ob quam cauſam ipſi, vt ex Albucaſi, Aetio, Ægineta patet, potius ad illarum partium vſtiones ſetonibus quàm fonticulis vſi ſunt. At cui parti periculum erit? Iſaac 9. pract. c. 85. pro ſtomacho præcipiens vſtionem, monet vt non profundè vratur, ne, inquit, ſiphac tangatur; propter metum ſpaſmi à loci neruea natura imminentis. Albucaſis lib. 1. c. 29. & alibi, in vſtione hepatis monet, ne totum abdo-

men vratur; propterea quod cutis ibi tenuis ſit; ne, inquit, vis ad inteſtina perueniat. Quapropter ille peritonęi, hic inteſtinorum periculum proponit. Verſatur autē periculum vtriuſque, maximè verò ipſius peritonæi. Si enim ipſum ſolummodo alteratur, dolor continget ac contractio; ſi etiam vritur, vt membrana contabeſcat & foramen edat, præter votum vulnus penetrans erit: vnde & caloris ac ſpirituum diſſipatio & externi frigoris receptio & ab omenti & inteſtinorum allapſu ramex ſequetur. Ideò Hippocrates in viſcerum vſtionibus cruſtas fungis tantum inurit, & Albucaſis ferro non acuto, ſed obtuſo & clauili docet eas eſſe faciendas; & impreſſionis terminū, modò cutis totius, modò tertię partis, modò duarum tantum tertiarū perſuaſione definit. Verum conſyderandum eſt hanc menſuram pro ægrotantis corporis habitu eſſe limitandam. Qui in abdomine carnoſam membranam, quæ ſub cute eſt, craſſam & multo adipe conſperſam habent, profundius; qui minus, vt qui graciles & exucci ſunt, ſuperficie tenus tantum ſunt vrendi. Et hæc quidem de ſimplici vſtione ſunt intelligenda. Nam in paracenteſi, quæ propter hydropem, aut viſcerum vt hepatis, ſplenis aduſtionem adhibetur, vſque ad cauitatem internam eſt penetrandum: de qua infra ſuo loco dicemus. Omnium commodiſſimè phœnigmi, quod ſuperficiaria ac plana vl-

cera ſint, abdomini inducuntur: quod in ſtomachi diuturnis affectibus, colica, alui fluxu, hydrope alijsque illius regionis affectibus, veteribus frequens fuiſſe ſupra à nobis dictum eſt. Vniuſcuiuſque partis ſitum inueniēdi rationem & verum ponendi cauterij locum ex antiquis diſcere licet. Paulus lib. 6. c. 49, Aurelianus lib. tard. paſſ. 3. c. 2, Albuc. lib. 1. c. 28, Iſaac 9. pract. c. 8. locum aſſignant pro ventriculo vrendo, qui eſt ſub tenero oſſe pectoris; vel vt interdum, ſub oſſe enſeiformi, quod os xiphoides Græcis appellatur. Cum pro hepate vrendum eſt; dicit Ægineta lib. 6. c. 47. paulo ſupra inguen; alius, neſcio an Aetius, in hypochondrijs inferius vbi peruenit dexter cubitus hominis, locum eſſe. Cum pro ſplene; locus eſt, vbi peruenit cubitus ſiniſter.

De loco Cauteriorum.

CAP. I. Vnde ſumatur indicatio loci, & de loco Cauteriorum in genere.

PRæcipua in doctrina cauteriorum difficultas verſatur in loco: propter quod oportet nos in conuenientis ac congrui loci declaratione non paruam operam ponere. Locus indicatur ab affectu & conformatione partis. Sub affectus nomine etiam cauſa morbifica continetur. Vbi enim morbus eſt, ibi remedium eſt applicandum: vbi cauſa morbifica eſt, ibi ex ſe adhibendum remedium, quod eam tollit & euacuat, indicatur. Hinc pro varietate ſitus morbi & cauſæ, auxilij quoque locus variatur. Verùm, quia ob mirabilem corporis conformationem non poteſt ſemper immediatè ibi auxilium applicari, vbi malum eſt, ſed ſæpe in alio loco, à quo tamen vis remedij ad locum quem intendimus, peruenire poſſit; ideò & à partis quoque ſitu & conformatione remediorum locus præſcribitur ſeu potius limitatur. Etenim affecto hepate, ab ipſo morbi ſitu indicatur ſtatim ſuper hepar medicamentum adhibendum: ſed quia non datur aditus ad hepar, niſi in loco remoto & per os; ideò, ſumpta à corporis & partis

partis conformatione & ſitu, indicatione, per os remedia adhibentur; vt illac longo tramite tandem ad hepar queant peruenire. Veruntamen in remedijs externis, & quidem omnium maximè in cauterijs, ob eorum exiguam extenſionem, qua contingit, vt & vnicuique parti adhiberi poſſint, & ita vni, vt alteram non tangant; magis integrum nobis eſt rectè ſuper partem affectam remedia applicare: quod in emplaſtris, fomentis, frictionibus, balneis, vnctionibus, minus tamen quàm in cauterijs exquiſitè fieri poteſt. Itaque affectus eſt, qui cauterij locum indicat, vt vbi affectus eſt qui debet curari, aut vbi cauſa ſeu humor eſt qui debet euacuari, ibi ex parte ipſius cauterium ſuperponendum eſſe indicetur. Verùm quod non ibi ſemper cauteria poni poſſint, id merito partis fit, quæ quod morbus indicat, non admittit, ſed prohibet. Quapropter tum cauterij locus rectè inuentus eſt, quando talis eſt, qui & morbi indicationi ſatisfaciat, & partis naturæ non repugnet. Non omnis pars vſtionem admittit, non omnis ex quocunque loco æquè euacuatur, ſed ſæpe melius ex remoto quàm ex propinquo: ob maiorem ſæpe cum illo quàm cum hoc ductuum & viarum communionem. Itaque, quæ ex parte membri cauteria admittunt vel prohibent, ſunt ipſa membri conformatio & natura. Ratione conformationis indicatur eo loco po-

nenda eſſe cauteria, vnde melius eorum vis ad ipſum membrum perueniat: cum ad alterandum cauterijs vtimur, propinquitas conſyderanda eſt; alterantia enim magis agunt in propinquo quàm à longè: cum ad euacuandum, communio ductuum & venarum, etiamſi locus remotus ſit: plus enim in longinquo loco per apertos, quàm in propinquo per cæcos & latentes ductus poteſt euacuari. ex quo fontanellæ propè magnas venas & ſecundum earum ductum ſemper ſunt ponendæ. Ratione naturæ præcipuam indicationem habent membri nobilitas, ſenſibilitas & robur. Partes principes, quantum fieri poteſt, à cauterijs ſunt abſtinendæ: ita quoque & quæ principibus vicinæ, & quæ cum eis magnam habent communionem. Cùm enim earum actiones pendeant à puncto temperamenti, facile fieri poteſt, vt ab ignis actiuitate patiantur & intemperiem induant: earum autem læſiones maximè ſunt periculoſæ: quare cauendum ne ab igne doleant; ne ſpiritus, quorum ipſæ fontes ſunt, aut efferueſcant aut diſſipentur, & ne, dum ad cauteria in propinquo poſita humores trahuntur, ipſæ totius corporis ſordium ſentina euadant: & (quod maximi quoque momenti eſt) ne à venefica potentialium cauteriorum, ſepticorum, eſcharoticorum, vi inficiantur; quod in cauterijs quæ iuxta cor (ad quod venena proprietate ferũtur) vnicè eſt cauendum

uendum. Partes quæ acutum ſenſum habent non facilè cauterium admittunt; ac præſertim oculi. Etenim valde ſenſibiles cum ſint, nullum nec dolorem nec mordicationem tolerant: & cum ſint valde fluxionibus obnoxij; impetu humorum à calore trahente facile obruuntur. Præterea habent eſſentiam ſuam in quadam tenui aquoſitate conſtitutam, quæ ignis vi facillè exiccaretur, & condenſata ad viſum neceſſariò requiſitam exueret perſpicuitatem. Interim tamen cum neceſſitas vrget; vt in ægilope, cum fiſtuloſum vlcus eſt, & os ſubtus redditur carioſum, vt nullis alijs præſidijs corruptela poſſit ſuperari; licet etiam (oculis tamen diligenter præmunitis) illic cauterizare. Sunt verò & aliæ partes, quæ etſi nobiles non ſint, quia tamen neceſſarijs inſeruiunt actionibus, & ſua læſione difficilia pariunt ſymptomata, à cauterijs immunes ſunt habendæ. Tales ſunt nerui, arteriæ, venæ, tendines & muſculorum capita, quemadmodum Auicenna fen. 4. 1. c. 29. eſt teſtatus. Ideò Ariſt. probl. 34. ſect. 1. & Hippocr. lib. de artic. c. 11. ille alas & inguina non vrenda, hic vrenda quidem aſſerit, ſed cum diligenti cautione; ne ſubiecta vaſa & glandulæ lædantur. Galenus 2. de compoſ. med. ſec loc. dicit occiput non facile vrendum, eò quòd ibi ſit origo ſpinalis medullæ & neruorum. De neruis rationem adfert Celſus lib. 7. c. 12. cum in ape-

riendis igne apoſtematibus iubet neruoſa loca vitare; ne, inquit, periculũ ſit diſtenſionis & debilitatis: debilitatis; quia cum ſint mẽbra ſenſibilia, imò ipſa tactus inſtrumenta, ad exceſſum qualitatum dolent; dolor autẽ & ſeipſo & fluxũ in partem prouocando debilitat: diſtenſionis; quia cum ſint motus inſtrumenta, & ſubſtantiæ fibroſæ & coriaceę, calore & ſiccitate, ſicut corium ad ignem, corrugantur, & conuulſiones cient. Propterea Galenus 4. meth. articulorum quoque læſiones dixit eſſe difficiles & periculoſas: nam, inquit, vbi tendines & nerui & carne vacua oſſulentaque loca ſunt, doloris, vigiliarum, delirij & conuulſionis periculum inſtat. Ac propterea & meninges & capita muſculorum & tendines omnes, cordæque & quidquid membranaceũ eſt, ab vſtione debet pręſeruari. De venis & arterijs cauſa eſt, ne ſanguinis profluuium inſequatur: quod eo quidem in vſtione & attactu arteriarum difficilius eueniet, quanto arteriæ propter continuum ſuum motum, venis quietis ægrius conſolidantur. Interim exiguæ venæ & nerui, quales infiniti ad cutim veniunt eam contexentes, qui euitari non poſſunt; liberè & ſine periculo vruntur: alioqui nuſquam eſſet ſecurus cauterijs locus. Si verò propter putredinem cauteria adhibentur, quæ etiam, præter carnem, neruos, venas, arteriasque inuadit; audacter, imò neceſſariò,

(etiamſi

(etiamſi magna ſint) cauterio inurũtur: quin in hunc ſolum finem alijs remedijs non iuuantibus perſæpe cauteria expetuntur. Sic quoque in ſanguinis magnis fluxibus in difficilibus per venas & arterias fluxionibus (vbi aliter fieri non poteſt, & vbi periculum minus eſt magnitudine mali quod perſanare intenditur) dictum eſt, quomodo etiam arteriæ & venæ, etſi magnæ, cauterizentur. Quapropter occipitium, ſuturæ capitis, articuli, tempora, ſpina, & vbicunque prædictorum vaſorum exitus eſt aut aditus, non niſi in euidenti neceſſitate & de ſpeciali indicatione ſunt vrenda. Imprimis autem venæ poſt aures cauendæ ſunt: nam (vt teſtatur Hipp. lib. de aer. aq. & loc. ſterilitatem inferunt. Etenim rationem ibi reddens cur multi Scytharum ſteriles ſint, hanc eius dicit eſſe cauſam; quod volentes arthritidem (cui propter prauum equitandi modum obnoxij eſſe ſolent) præcauere, venas poſt aures vrere ſint aſſueti, ex quo eos ſterilitatem incurrere contingit. Cùm in collo ſetones figuntur, cum ſtrumæ illic exuruntur; ab arteria carotide, iugularibus venis & neruo recurrente cauendum eſt. Ariſtoteles loco præcitato prohibet alas & inguina igne afficere, eò quòd teneriores illæ partes ſint & ſenſiles, & præditæ inſigni vaſorum ac tendinum congreſſu: & ideò Hippocrates alas vrens pro humeri diſlocatione, monuit ibi vaſo-

rum concurſum eſſe pertimeſcendum. Sed & cordis & internorum viſcerũ emunctoria ſunt, & ideò ſi quæ ijs vis infertur, ſtatim debilitas cordi, hepati, ac reliquis internis viſceribus communicatur. Interim tamen, cum neceſſitas exigit, etiam vruntur, & ea vſſere Hippocrates lib. de morbis, Auicenna, Aegineta, Albucaſis, Alyabbas, Damaſcenus, alijque. Cum ſuper abdomen eſt vrendum, cauendum à peritonæo & inteſtinis. Ideò Albucaſ. lib. 1. c. 29. Iſaac 9. pract. c. 85. monent ibi non profundè vrendum; ne, vt inquit ille, vis ad inteſtina; &, vt hic, ad ſiphac perueniat; propter earum partium neruoſitatem. Iuxta membra nobilia, ſuper cor, hepar, ventriculum, thoracem, trepidè tantum & non niſi cum magno iudicio eſt cauterizandum. Liberius tamen capiti quam alteri parti principi hoc remedium adhibetur: & quia frigidum & humidum cum ſit, minus ab ignis qualitatibus offenditur; & quia oſſis ipſum tegẽtis craſſitudo minus patitur eas penetrare: in quo tamen (niſi id vſus exigat) futuras Trallianus monet eſſe cauendas. Quod ad fontanellas attinet, excitandæ eæ ſunt in parte ignobili, & ea quidem adhuc, quæ verſus nobiles minimè trahat. Fluxiones enim ad ignobilia loca ſunt ducendæ, neque tamen per aut verſus membra principalia. Excitandæ etiam ibi ſunt, vbi motus membrorum & artuum, præcipuè eorum

quorum

quorum ope quiſq; magis ad ſua exercitia eget, non impediantur. Videndum tamen ne in parte valde debili ponantur: nam duobus modis magis debilitaretur; primum ipſa cauterij alteratione; tum etiam concitato humorum in eam fluxu: ex quo & tumores & maligna vlcera & caloris natiui extinctio adeoque partis gangræna orerentur; quod à cauterijs nonnunquam contingit. Hinc ijs qui vaſtum & obæſum corpus habent, putant nonnulli non eſſe commodum fontanellas cruribus adhibere, propterea quod ipſorum crura debilia fiant tanto ſuperincumbentis corporis onere geſtando: adeò vt, ſi inſuper fontanellis afficerentur, nequirent humorum afluxui ferẽdo ſufficere. Non eſt autem hic intelligenda ea debilitas, quæ eſt partium ab humiditate & frigore affectarum (eas enim dictum libro primo à nobis eſt cauterij calore & ſiccitate roborari) ſed ea, quæ eſt partium à maligno aliquo vlcere, inflammatione, humorum afluxu, nimio exercitio, aut calida aliquaſiccaque intemperie vexatarum.

CAP. II. De loco fonticuli, ſetonis, phœnigmi in particulari.

PRæcedenti capite dictum eſt, quomodo pars prohibeat vel admittat cauterium in genere: nunc, quomodo magis hanc quam illam ſpeciem. Nam aliqua pars ſetonem admit-

admittere poteſt, quæ prohibeat fonticulum, & contra; aliqua phœnigmum, quæ neutrum iſtorum. Generaliter pluribus in locis, imò ferè omnibus, veſicatoria applicari poſſunt, paucioribus fonticuli; paucisſimis ſetones. Ordinariè veſicatoria inducuntur capiti, & cuiuis eius parti, ſuturæ coronali, retrò ſub auribus, in occipitio; dorſo quoque, thoraci, ventri, brachijs, cruribus, juncturis, plantis pedum & manuum pulſibus. Capiti adhibentur, ad ipſum roborandum, exiccandum, materiasque ex alto euocandas, euacuandas, & ab inferioribus partibus reuellendas: vt in deſcenſu catharrorum, cephalæa, paralyſi, apoplexia. Occipiti apponuntur ad ſyncipitis dolores, ad reuulſionem ab ipſo faciendam, ad oculorum fluxiones, tuncque etiam vtiliter poſt aures applicantur. Pectori adhibẽtur pro empyemate, pro aſtmathe & ſuſpirio: ori ventriculi, pro affectibus ſtomachi: ſub vmbilico ac toti ſere abdominis regioni, pro hydrope & doloribus colicis, aliique diuturnis fluxionibus. In brachijs ſex digitis tranſuerſis ſupra carpum, quod brachiale appellant (ne contactus pulſus impediatur) in parte interiori ponuntur veſicatoria ad febres & ad reuellendum materias venenatas ab interioribus partibus, & præcipuè à corde. In cruribus & ſupra talos in parte exteriori & interiori; ad reuellendum à partibus ſupernis: ſub

plantis

plantis pedum quoque; pro febribus, pro vteri affectibus, alijſque vitijs partium internarum. Setones poni ſolent communiter in tribus locis; occipitio, ſcroto, & vmbilico: frequentior tamen & magis ordinarius locus eſt in occipite. Alia quoque loca ſunt in quibus conuenienter, etſi minus familiariter, vſurpantur. Razes libello de cauterijs ea enumerat: nam per mediam aurem, inquit, adiguntur nonnunquam; quod pro affectibus oculorum etiam mulierculis hodie eſt cognitũ, etſi magis frigidi quàm calidi ferri punctura celebretur. Ponuntur etiã, inquit, ſetones in collo iuxta venas organicas (quod eſt in lateribus colli) ad humorũ & vaporum qui per eas feruntur, interceptionem. Ponit etiam Razes ſuper thoracem; vbi nimirum locus inter duas coſtas eligitur. Porrò ſuper toto ventre, ad hepatis præcipuè, ſplenis & ventriculi, nec non & aliorum viſcerum affectiones; non modò Razes, ſed & Albucaſis & Celſus & Aetius & Ægineta familiariſsimè ijs vſi ſunt. Razes etiam pro ijſdem affectibus à tergo, ſeu in dorſo eos ponit: ponuntur & in ſcapulis & ſuper os ſacrũ. Hollerius etiam ſyncipiti medio applicat. Sed notandum vniuerſaliter eſt, quòd cum ſeto infigatur, non ſine eleuatione multæ cutis aut carnis, eiuſque per forcipem apprehenſione; commodè illic locum habere nequeat, vbi cutis & caro tenſa eſt, ſed

tantum-

tantummodo vbi ea laxa eſt, ac forcipe attolli, plicari & corrugari poteſt: vnde cum id ſupra caput & in ſyncipite commodè fieri nequeat, locus ille ſetonibus ſatis eſt ineptus. Propter eandem cauſam etiam conuenientiores ſunt ſetones fonticulis in illis locis, in quibus nerui, tendines aliaque vaſa ſubtus continentur: nam eleuata cutis ab illis hac ratione abducitur, vt ipſa non tangantur; ideoque ad ſpinalem medullam, in occipite, ad colli latera, in ſcroto, ſetones loco fonticulorum ſunt vſurpandi: & in quacunque abdominis regione, propter eius exiguam profunditatem, quæ fonticulos non tolerat; dicit Lanfrancus ſetones ſemper eſſe præferendos. ſicuti etiam prætuliſſe antiquos eſt manifeſtum. Fonticuli pluribus in locis, quàm ſetones ponuntur: nam qui locus fonticulos, idem & ſetones admittere poteſt. Sed veſicatoria in hoc & fonticulos & ſetones exuperant. Nam in locis neruoſis, ligamentoſis, ſuper articulos, ſuper manus, pedes, malleolos, ſuturas, nec fonticuli nec ſetones commodè poni poſſunt, ſed commodiſſimè tamen phœnigmi: ibi enim fonticulorum locus eſt, vbi aliqua eſt profunditas, vbi pars carnoſa & vaſorum expers. In principio aut fine muſculorum prope tendines, minimè ſunt ponendi; ſed procul ab ijs quatuor aut quinq; tranſuerſorũ digitorũ ſpatio; nõ in carnoſa tamen muſculi parte,

ſed in

ſed in cauitate, quæ eſt intra duos muſculos: vt ſic ex alto magis trahãt. Eligẽdus quoq; eſt locus decliuior, vt eò frigidi humores põdere ſuo ferãtur: talis quoq; qui faſcias comodè excipiat.

CAP. III. De indicatione loci ab affectu deſumpta.

HActenus de indicatione quæ à parte deſumitur: nunc de altera, quæ ab ipſo affectu; morbo nimirũ & morbi cauſa. Etenim vbi malum eſt & materia peccans, illic remedium applicandũ eſſe indicatur. Remedia adhibentur, vt affectũ tollant: quare applicanda ſunt, vbi affectus eſt; nimirum ad ipſam partem affectã: nam ſi in remota parte ponerẽtur, quia affectũ non contingerent, minimè prodeſſent; remedia enim nõ ſine actione proſunt, ad actionem verò neceſſariũ eſt agens & patiens ſimul eſſe. Verum diſtinguendi morbi ſunt: nonnulli enim cum facti ſunt, cauſam nõ habent amplius, ſed per ſe ſubſiſtunt cauſa amota: aliqui cauſam adhuc habent; eamq; vel coniunctam, à qua ſunt; vel antecedentem, à qua durant, & cõtinuò fouentur, etiã prima cauſa coniuncta ablata. Tales autem curari nequeunt, niſi cauſa antecedens auferatur. Cauſa coniuncta eſt in parte affecta ſimulque cum ipſo morbo; eſt enim ea quæ actũ morbum facit: quare remedio ad partem affectam poſito debet euacuari. Cauſa antece-

dens eſt, quæ morbum non facit, ſed factura eſt; quæque non actu cauſa eſt, ſed potentiâ tantum: ea auté in parte affecta non eſt, ſed breui futura: nam ſi in parte eſſet, iam actu morbum faceret, & eſſet cauſa coniuncta: eſt ergo remota. Quapropter cùm ipſa quoque ſui remotionem indicet, è loco vbi eſt, debet euacuari, antequam ad affectum locum veniat; ac proinde remedio prope locum, in quo eſt, poſito: is autem à parte affecta eſt remotus; quare neceſſum eſt, vt ad eius ablationem cauteria in remoto à parte affecta loco ponantur. Tales morbi ſunt qui per conſenſum fiunt, & qui cauſantur à fluxu humorum vel aſcenſu vaporum; quorum curationi imprimis fontanellæ ſunt deſtinatæ. Quapropter cauteria quæ ratione fontanellæ expetuntur, & humorum euacuationi deſtinantur, non ſemper ſupra affectum locum ſunt ponenda; ſed aliquando quidem, aliquando non. Verum cauteria quæ ad alios vſus applicantur, vt ad ſiccandum, roborandum, calefaciendum, diſcutiendum; & quæ propter cruſtam aut cicatricem, vt quæcunque ad ſanguinis fluxus, ad vlcera putrida, tumores exedendos, abceſſus aperiendos, venenatos ictus, expetuntur; ſemper ſuper affectam partem ſunt ponenda. Ex quo patet fontanellarũ à reliquis cauterijs differentia; quòd reliqua locum certum & definitum ſemper habeant ſuæ applicationis, nimirum

rum ipſam partem affectam; illæ verò non. Quapropter in alijs nulla opus eſt artificioſa loci vrẽdi inueſtigatione, ſed ſemper ab ipſo affectus ſitu petitur; in fontanellis verò maximè. Nam cũ cauſa antecedẽs ſucceſſiuè ſit in varijs locis; prout ab vno in alterum fluit, ita in varijs locis poteſt ac debet euacuari. Conſyderandum itaque eſt, quòd humor morbum faciat, vel per congeſtionem, vel per defluxum. Si ibi genitus eſt, vbi morbum facit; tantum debet inde euacuari: locus autem euacuationis eſt is, per quem poteſt optimè talis pars expurgari: talis autem locus eſt, qui eſt propinquus; eò quod omnis euacuatio à parte ſemper per ſe melius fiat ex propinquo quam remoto loco, quamquam aliquando per accidens bene melius fiat ex remoto; quatenus eſſe poteſt, vt remotus maiorem habeat venarum communionem. Vnde & propinquitas eſt conſyderanda & partis conformatio, videndumque quos ductus & quæ emunctoria pars ea habeat, per quæ ipſum remedium euacuans, quod adhibetur, poſſit partem optimè euacuare: atque ibi tunc cauterium eſt ponendum, ſeruata quantum meatuum ratio patitur, propinquitate. Nam ſi tunc in remoto loco poneretur, & pars fructum exiguum experiretur, & per alias partes intermedias materia traheretur: quibus nouam noxam & læſionem poſſet inferre. Porrò in hac euacuatione non

eſt reſpectus ad vllam aliam partem habendus, nec conſyderandum an locus in quo euacuatio facieda indicatur, ſit ante aut retrò, dextrorſum an ſiniſtrorſum, deorſum, ſurſum; quia, cum nullus hic ſit humor fluens, nullus fluxus, nec deriuatio, nec reuulſio vlla (propter quas locorum illa differentia conſyderatur) ſit facienda; meritò quiuis locus per ſe cōmodus eſt & conueniens: niſi in quantum humores, cum ſint grauia corpora deorſum tendentia, vapores leuia; pro ipſis, locus deorſum, pro his, ſurſum ſit præferendus. quod tamen in humoribus, qui per carnem & cutem feruntur, præcipuè locum habet. Illi enim à propria tantum grauitate moti, deorſum tendunt; qui autem per venas feruntur, à natura ſæpe mouentur: quæ ad omnem ſitum eſt indifferēs & æque ſurſum ac deorſum, & ad omnem poſitionis differentiam mouet. Sin autem per defluxum humor in partem ſit delapſus, pluribus remedijs eſt oppugnandus. Fluxus ergo curantur dupliciter: vel, vt qui eſſe non debent, ſiſtantur & impediantur, ne fiant: vel, vt qui eſſe naturaliter deberēt & non fiunt, ſed impediuntur; prouocentur & fiant. Fluxus qui non fiunt, prouocantur contrario modo, quo, qui fiunt, ſiſtuntur: ſiſtere enim fluxum nihil eſt aliud, quàm contrarium fluxum prouocare. infra autem dicemus omnes ſiſti trahente remedio in contrarium motus humoris poſito,

quare

quare econtrà prouocabuntur eodem ſecundum motum humoris, qui fieri deberet, applicato. Ideò quæ ſurſum poſita fluxum ſiſtunt, deorſum poſita prouocant: contrariarum enim cauſarum contrarij ſunt effectus. Patet id in venæ ſectione: nam menſes immodicè fluentes ſiſtimus venâ ſurſum in brachio ſecta, in contrarium nempe illius motus qui fieri minimè debet; at ſuppreſſas prouocamus vena in pede aperta ſecũdum motum quem fieri exoptamus. Quapropter cum fluxum aliquem ſtagnantem cauterio prouocare volumus, ipſum applicabimus illi parti, verſus quam humor naturaliter fluere deberet: fluxus autem qui naturaliter fieri debent, & quorum prouocandorum cauſa cauterio vti poſſumus, duo ſunt: Hæmorrhoides & menſes. fiunt autem iſti per deorſum factam à natura expulſionem, quare & per cauterium deorſum, adeoque in crure poſitum, cum ſtagnant, reuocari debent. Ponitur autem in parte interiore crurum propter ſitum vteri & inteſtini recti & venarum, quæ ea parte feruntur, communionem; ſecundum quam poni cauteria maximè debent, quando pro humoribus, qui per venas feruntur, expetuntur: quod in hiſce fluxibus contingit. Sunt & alij fluxus, qui licet ſymptomatici ſint, quia tamen naturam longa ſua duratione ad humorum in certam quãdam partem tranſmiſſionem aſſuefecerunt, reſtricti dif-

ficiles inferunt noxas : vt, etſi contra naturam ſint, ſæpe tamen maioris mali vitandi cauſa debeant reuocari. Sic nonnunquam vna pars diuturna quadam conſuetudine in certam aliam ſolet excrementa ſua deponere, ex quibus continua in ea vlcera aut tumores oboriuntur; quæ ſi aliquando aut improuidi medici ope aut externa alia cauſa conſolidentur aut impediantur, fit, vt, ceſſante antiqua fluendi conſuetudine, humores ad membra nobilia, cor, pulmonem, &c. recurrant & febres aliaque grauia inferant mala. Ita ſi cui varices, aut arthritis, aut alius quidam ſtato tempore fluxus oboriri ſolitus ſubitò ceſſet, in peiorem pectoris, aut cordis affectum aliquem de facili ſæpe permutatur. Quo caſu, ad talium fluxuum reuocationem, propè locum in quem ipſi ferri ſolebant, cauterium tunc eſt excitandum. Sin iſtæ fluxiones tales ſint, vt vel nequeant bene reuocari, vel ob periculum quod ipſæmet de ſe tandem minantur, non debeant; tum verſus illum locum, ſecundum quem fieri ſolent, cauterium poni non debet, ſed verſus illum, vnde fluxiones tales originem ſuam habebant: vt ſic fluens humor per propinquum mandanti parti latus poſſit deriuari. Verbi gratia, ſi à defluxu capitis alius quidam fluxus cauſari ſolitus, iam verò reſtrictus, hydropis periculum minaretur; non ſuper ventrem aut dorſum aut in cruribus ponendum

caute

cauterium eſſet,ad fluxionem reuocandam; ſed propè caput,aut in brachio: ad eam aliò per locum minus periculoſum tranſmittendam.

CAP. IIII. *Quis ſit locus cauterij cum fluxus ſunt ſiſtendi.*

FLuxus qui fieri minimè debent,& tamen fiunt,non vno remedio curantur.Fluxus vt fluxus,nõ eſt malus, ſed propter ſuum effectum quẽ producit:non enim peccat humor ſuo motu per ſe,ſed per accidens;quia poſt motum incumbit in partem, cui ægritudinem infert. Quod ergo facit, vt fluxus non feratur in partem, illud eſt propriè remedium fluxus: illud autem eſt Auerſio:vnde Auerſio in genere ſumpta eſt adæquatum remedium fluxionis. Auerſio verò à parte fieri poteſt, & reuulſione, & interceptione, & deriuatione. Quia autem ea, vel non in tempore fit, vel per præſidia, quæ non poſſunt omnibus illis ſcopis ſufficienter ſatisfacere; ideò & euacuatione à parte eſt opus. Pro quo conſyderandum eſt, quòd in omni fluxu, aliquid eſt quod fluit, aliquid quod fluxit, aliquid quod fluet: Quòd fluxit, eſtque in termino motus; vel ſponte exit, exhalat,& non diu moratur; vel ibi hæret & proprium morbum excitat. Illius generis ſunt vapores,qui aſcendunt,& tantum momentaneum inducunt affectum: vt,cum aura ex pede aſcen-

dens facit epilepſiam, aut ex vtero vapor, ſuffocationem, ſyncopem, vertiginem: aut fluxus humorum exeuntium extra corpus; vt à capitis fluxu cauſata diarrhœa, aut ab hepate menſium & hæmorrhoidum profluuium. Si ſponte materia exit aut momento tantum hæret, nudum affectum per conſenſum profert, in quo nulla à parte affecta euacuatio inſtituenda indicatur, ſed ſola illius quod in motu eſt, reuulſio & deriuatio; cùm ceſſante fluxu, malum quoque ipſum derepente ſit ceſſaturum: ſi enim tunc prope affectam partem remedium poneretur, verſus eam traheret, & nihil tamen ex ea quod euacuaret, haberet. Sin materia in termino ſuæ fluxionis hæreat & grauem noxam inferat, aut tandem vitiata partis temperie affectum inducat per deuteropathiam, qui etiam ceſſante partis mandantis tranſmiſſione permaneret; tunc à parte affecta id quod in ea permanet eſt euacuandum. Quod fluit, vel actu iam fluit, vel tantum potentiâ, id eſt, vt breui tantum ſit fluxurum, necdum verò fluat: quod fluxurum eſt, in propinquo parti mandanti loco facta euacuatione, antequam fluat, eſt auertendum: quod fluit, reuellendum eſt, in medio itineris intercipiendum, vel ad latus deriuandum. Hæ omnes agendi indicationes non ſunt neceſſariò in quouis fluxu adimplendæ: ſæpe non debent, ſæpe non poſſunt: non debent, quia ſæpe vna

efficit

efficit, vt alijs non ſit opus, ſæpe & plures in ſubſidium ſunt vocandæ. Quando reuulſio tempori fit, & remedium quo ad reuulſionem vtimur, ſufficienter reuellere poteſt; tunc nec interceptione, nec deriuatione opus eſt: nam eæ tantum ſubſtituuntur in defectum reuulſionis. quod enim fluit, per ſe expetit reuelli; quod reuellitur, intercipi aut deriuari nō debet, cum à fluxu deſtiterit. quod ſi aliquid reuulſionis vim effûgit & reuelli non potuit, id tum demũ ſui interceptionem aut deriuationem indicat. Hinc ſola reuulſione per venæ ſectionem facta, ſæpe incipientes inflammationes quàm citiſſimè curantur, & ſola frictione, forti ligatura, cucurbitulis, imminẽtium ſymptomatum nonnunquam paroxyſmi auertuntur. Sed hoc locum habet in illis reuellentibus præſidijs, quæ ſummam vim habẽt, ita vt totum quod fluit, reuellere queãt: in ijs verò, quæ ita debiliter trahunt, vt nequeant totũ quod fluit reuellere; reliquũ, quod reuelli nequierit, interceptione & deriuatione debet ſuperari. Non poſſunt porrò quoque hæ indicationes ſemper adimpleri, propter partis ſitũ, & remedij ad talem fluxum neceſſarij naturam. Ex partis ſitu id contingit hac ratione: etiam in internis inflammationibus non eſt interceptioni locus, ſed in ijs tantum fluxionibus, quæ per cutim, aut artus, aut per collum feruntur, quæ ſunt loca anguſtiora, &

ob ſui anguſtiam coarctibilia; vbi origo fluxus & terminus ſunt ſimul, vt cum ex vulnere effluens ſanguis in eandem partem incumbens parit inflammationem, neque reuulſioni, neque deriuationi quoque eſt locus: ex natura remedij; quia cum diuerſa ſint ſubſidia fluxibus dicata, non omnia poſſunt eandem vim habere; ſed alia magis reuellunt, minus intercipiunt, vt dolorifica, frictiones; alia magis intercipiunt, vt ligaturæ; alia magis à parte euacuant, vt vomitus, ſternutamenta, &c; alia omnia præſtant: inter quæ cauteria meritò referri valent, cum & à parte affecta euacuent, & deriuent, & intercipiant & reuellant, ſi non humorem actu, at ſaltem potentiâ fluentem. Quapropter in remedijs validè reuellentibus, quæque totum quod in fluxu eſt, reuellere poſſunt, minus eſt deriuationi, interceptioni & euacuationi à parte inſiſtendum: talia enim ita omnem humorem reuellunt efficaciter, vt nihil eius ſit, quod ſimul intercipi aut deriuari magnopere deſideret: & cum fortiter trahant; ſi ad deriuandum, intercipiendum, euacuandum, propinquius parti affectæ adhiberentur, periculum facerent maioris ad eam fluxionis. Nam ſi vapore ex vtero in caput tendente cucurbitula cruribus adhiberetur & alia dorſo, ſiue ſimul, ſiue paulò poſt; quantum illa profutura reuellẽdo, tantum hæc nocitura eſſet in partem attrahendo: aut ſaltem ſine

ſine periculo tractionis nequiret adhiberi. At cum cauterio fluxiones curantur, non eſt ſoli reuulſioni ſtudendum. Cùm enim cauteria contumacibus debeantur fluxibus, & exiguam tamen habeant reuellendi virtutem, fieri nequit, quin multus indies humor præterlabatur, reuellentis remedij vim eludens, quem intercipi tum, deriuari ac euacuari ſit neceſſum. Cùm verò cauteria minimè trahãt, non eſt in ijs quod in alijs timendum, vt quæ ad partem recipientem ad hoſce ſcopos ponuntur, maiorem verſus eam concitent fluxionem. Hinc cùm in epilepſia ab vteri conſenſu cauteria adhibentur, illud quod in crure excitabitur, reuellet; quod in brachio aut occipite, intercipiet, à parte euacuabit, nec tamẽ ex vtero verſus caput trahet: quòd vis eius eouſque non pertingat. Porrò conſyderandum eſt, quod nonnulla præſidia his omnibus agendi indicationibus vno actu & vna operatione, adeoque in vno tantum loco poſita ſatisfaciant; alia non niſi in pluribus locis, ſingulas in ſingulis præſtent. Phlebotomia, etſi interdum in vno loco tantum reuellat, in altero tantum deriuet, in alio euacuet à parte; vno tamen loco & eodem actu hæc omnia aliquando præſtare poteſt. Eſt verò in aliquibus malis ſatius hæc omnia vno actu perfici, in aliquibus non. Cùm vno actu peraguntur, remedium in vno tantum loco eſt; in quo impoſſibile eſt

ipſum

ipſum omnes ſcopos perfectè adimplere:ad euacuationẽ enim à parte,propinquitas; ad reuulſionem,diſtantia eſt requiſita:idem verò ſimul nequit & diſtans eſſe & propinquum. Quod ſi tamen eodem negotio vtrique ſcopo ſatisfacere volumus, eligendus locus eſt, qui nec nimis propinquus ſit ad reuellendum; nec nimis remotus,ad à parte affecta euacuandum:vt quantum diſtantiæ adimitur, tantum euacuationi à parte addi intelligatur,& econtrà. Vtrum verò vtilius factu ſit,ex remedij & affectus natura eſt petendum: remedij; quia quæ inſignẽ euacuandi facultatem ſortita ſunt,vt phlebotomia,purgatio,commodius omnia ſimul facere poſſunt: quæ autem debilem,minimè. Quia enim vt reuellerent, in diſtanti loco poni deberent; niſi egregia vi prædita forent,non poſſent vi ſua ad affectum locum peruenire, vt ex eo ſimul euacuarent: ex natura verò affectus; quia imprimis in fluxionibus, quæ è propinquo fiunt, omnia vnico remedio & vnius loci peragi poſſunt; in ijs verò quæ à longinquo, non niſi pluribus & in diuerſis locis applicatis.Cum fluxio à capite in oculos fertur, cauterium occipitis reuellit & euacuat; cum à ſtomacho in caput, vnum brachij cauteriũ & reuellit & intercipit & deriuat, & à parte affecta euacuat. Cùm ab vtero aut alia parte diſtante in caput quid fertur, cauteriũ cruris præter reuulſionem nihil aliud præſtabit:
nullum-

nullumq́ue erit quod omnibus ſcopis ſatisfacere poſſit: ſed ſi plures conſequi volumus, plura cauteria, pluribusq́ue partibus ſunt affigenda. Demum in fluxionibus quæ celeres ſunt, ſtatimq́ue ſtatum attingunt, ſummaq́ue inferunt pericula; cum remedij genus tale eſt, quod non poteſt ſine magna virium proſtratione ſtatim ſæpiusq́ue iterari: vt præſenti neceſſitati ſubueniatur, ſatius eſt locum eligere, in quo vnica actione & reuellere & deriuare & à parte euacuare queamus. Hoc contingit in fluxibus ſanguinis, qui venæ ſectione curantur: illi enim celeres ſunt, hæc verò ſæpius iterata difficilis & periculoſa: ideoq́ue in pleuritide medici venam brachij è directo ſtatim aperiunt, vt omnibus ſcopis vna venæ apertione ſatisfaciant. Verùm cum cauterium ſit remedium quod conuenit lentis fluxibus, quodq́ue commodè poteſt cuiuis loco apponi & ſine vlla virium proſtratione ſæpiſſimè iterari; iudico ego, cum diuerſæ illæ, reuellendi, deriuandi, euacuandi indicationes ſimul ſeſe offerunt, non vnico ijs cauterio, ſed pluribus in diuerſis locis poſitis, eſſe ſatisfaciendum: præcipuè cum fluxiones è longinquo fiunt; eò quòd cauteriorum virtus nequeat ad diſtantia loca peruenire. Quapropter tunc iuxta partem mandantem, vnum; iuxta partem recipientem alterum, & etiam intermedio loco, per quem fluxio fit (ſi eius conforma-

formatio patitur) tertium cauteriũ poni debet. niſi fortè quod ad partem recipientem aut mandantem pro euacuatione aut reuulſione ponitur, ita aptè intermedio loco poni poſſit, vt præter prædictas facultates, etiam intercipiendi vim participet: quo caſu tertium non eſt neceſſarium; vt quod in alterius duorum illorum viribus includatur. Quod equidem ad vitãdam eorum moleſtiam & numerum multo commodius foret. Verùm tamẽ vtilius meo iudicio eſt, cùm morbos à fluxione curare volumus, vt primò tantum ad partem mandantem cauterium vnum aut plura ponamus, & experiamur an eo ſolo fluxio non ſit ceſſatura: nam ſi ceſſet, alio opus non eſt; ſin minus, tunc tempeſtiuè ſatis ad alterius iuxta partem recipiẽtem inuſtionem progrediemur: niſi fortè affectus, qui ex fluxione illa gignitur, magni admodum momenti eſſet, ac celerem requireret præ cautionem; periculo ne habitum contrahat, aut in parte recipiente radices agat deuteropathiæ: tunc enim ſimul & mandanti & recipienti fonticulis eſſet proſpiciendum: quod in epileptico morbo locum habet. Tunc autem, ſi poſt inducta cauteria malum incipiat ſanari & ceſſare, ſtatim illud quod ad partem recipientem poſitum erat, eſt claudendum: tunc enim non amplius vſum adferret, ſed ſolum noxam. Nam cum nihil amplius ad partem recipientem fluat,

(quod

(quod ceſſans malum oſtendit) non amplius quicquam ab ea euacuare, ſed in eam à mādantè nouam tractione ſua poſſet prouocare fluxionem. Quod verò iuxta mandantem partem eſt, etiam ceſſante malo ad multum tempus eſt reſeruandum; ad præcautionem, ne iterum malum recrudeſcat. Sin verò è contrà fluxionem ceſſaſſe cognoſcatur, affectus vero nihilominus permanere videatur, & in deuteropathiam tranſiiſſe; quia tunc nulla fluxio eſt; quod ad partem mandantem excitatum erat, claudi debet, aperto relicto quod eſt iuxta recipientem. etſi fortè multò ſecurius ſit, etiam tum vtrumque multo tempore permanere; maximè cum materia fluens eſt venenoſa: nam aliàs minus periculi foret. Nam etſi fluxio ceſſârit, noua tamen aliquando ablato cauterio, quod eam reuellebat, facile poſſet ſuboriri. Quòd ſi nulla plane noua fluxionis ſuſpicio foret, audacter tunc quod ad partem eſt, eſſet extinguendum.

CAP. V. Quis ſit locus cauterij pro euacuatione à parte.

EVacuatio humoris, qui in partem fluxit, eodem modo fieri debet, quo diximus fieri euacuationē illius, qui in parte genitus eſt per congeſtionem. Nam cum etiā hæc ſit euacuatio à parte, debet habere condi-

tiones

tiones ad euacuationem ſimpliciter requiſitas: eæ verò ſunt, vt fiat in loco propinquo, ſecundùm communionem venarum; ſed pro humoribus (quantum fieri poteſt, & prædicta communio patitur) in loco deorſum; pro vapore, ſurſum. Vnde in illo conueniunt euacuatio humoris per cõgeſtionem in parte geniti cum ea, quæ eſt humoris in ea exiſtentis per defluxum; ſed differunt in hoc, quòd inſuper hæc quoque includat aliquem reſpectum ad locum mandantem, illa nullum. Quare in hac conſyderandum eſt, vt talis locus eligatur, qui non vltrà, ſed cis partem mandantem ſit. Si enim vltra eſſet, per partem affectam traheret; ſin verſus mandantem, ita vt intra ipſam & recipientem medius ſit; præterquam quod euacuabit, etiam vel intercipiet, vel ad latus deriuabit. Si fortè id communio meatuum ad euacuationem requiſitorum non permitteret, hac commoditate poſthabita communiori tanquam potiori cedendũ eſſet. Sic E. G. Si vitio vteri caput ægrotaret, per ſe melius in occipite aut brachijs, quàm in ſutura coronali fontanella inſtitueretur; quia hic locus trahit per partem affectam, ille non, ſed potius ſimul deriuat & intercipit. Verùm ſi à vapore conſenſus foret; quandoquidem vapor non deorſum, ſed ſurſum euacuatur: neglectis his commoditatibus, ſequendi potius ductus eſſent per quos talis materia melius

lius euacuatur: & ideò tum potius in ſutura, quàm in illis locis cauterium eſſet faciendum, aliàs ſi æque deorſum aut ad latus, ſicut ſurſum, poſſet euacuari; multò pręſtãtius eſſet hic intermedio loco, quàm per partem affectam & vltra eam, euacuare. Cùm autem ab humore ſurſum lato conſenſus eſt, ex accidenti & valde conuenienter euenit, quod communio ductuum in tali loco ſit, vnde ipſe & interceptione & deriuatione poſsit euacuari: in occipitio nempe, brachijsque. Sed dubitari poſſet cum fluxus feruntur à capite in genu; an, ad euacuationẽ à genu faciendam, ſub genu; an ſupra ipſum, cauterium ſit ponendum. Nam ſi ſub genu, melius euacuabit; quia emunctoria humorũ grauium deorſum ſunt, minimè autẽ ſurſum: cùm enim cauteriũ non trahat, non videtur quomodo humor grauis ex articulo ſurſum aſcendere poterit, vt illinc euacuetur: ſed illud incõmodi habebit, quòd per partem affectam trahet. Si autem ſupra genu; præter euacuationem quam ratione propinquitatis exercere poterit, inſuper quoque intercipiendi ſortietur facultatem. Verùm aſſero non ſupra genu, ſed ſub genu tunc eſſe faciendum. Nam cum ibi cauterium fiat primariò propter euacuationem à parte, ſecundariò verò & per accidens propter interceptionem; illud maximè eſt attendendũ, quod ad euacuationẽ à parte eſt maximè requiſitum: nempe vt

eliga-

eligatur locus, per quem talis humor optimè queat expurgari. talis autē eſt locus deorſum. Si dicatur, quòd ibi poſitum per affectam partem ducet & non intercipiet, ſicut quod ſupra genu poneretur; reſpondeo illud incommodi, quod per accidens eſt, tolerandum eſſe propter conſeruationem illius boni, quod magis eſt expetitum, & propter quod cauterium illud maximè eſt intentum; ipſam nimirum à genu euacuationem: quam locus ſupra genu non æquè poteſt præſtare. Præterquam quod & prædictis incommodis facilè occurri poteſt alio cauterio ſuper genu in vſum interceptionis peculiariter inuſto. quod ego in articulorum affectibus ſemper laudo.

CAP. VI. Quis ſit locus cauterij pro interceptione & deriuatione.

INterceptio fieri debet in tali loco, qui & medius inter partem mandantem & recipientem ſit, & canali, per quem humor fluit, maximè vicinus, & talis ex quo humor fluens commodè poſſit educi: alioqui, et ſi maximè medius foret, ſi talis eſſet per quem humor à ſuo itinere abripi & expurgari nequiret, nulla in eo interceptio fieri poſſet. Eſt quoq; neceſſarium vt locus medius ſit, non quomodocunque, ſed in recta linea: alioqui non interceptio, ſed deriuatio erit appellanda. Quapropter cum media in-

dia inter duo extrema ſint infinita, ambigi poteſt quo loco interceptio ſit facienda. Et vt alia omittam, tria ſunt præcipua intermedia loca; vnus medius iuxta partem recipientem, alius medius iuxta mandantem, tertius æquidiſtans ab vtraque: in quibus quæſtio hæc verſatur. Quapropter breuiter reſpondeo: primò, quòd omnibus paribus interceptio debeat fieri, non in medio abſolutè, ſed qui ſimul aut mandanti aut recipienti ſit propinquus: quia in illo tantum fit interceptio, in hoc autem interceptio, vnà cũ vel euacuatione à parte, vel reuulſione. Vt autem ſciatur vter melior ſit, an qui verſus mandantem vergit, an qui verſus recipientem: dico ſecundò; quòd ſi vnum cauterium fieret ſolum ad interceptionem, & inſuper aliud ad reuulſionem, & aliud ad euacuationem à parte, tunc præſtaret illud in medio loco verſus partem mandantem poni; vt adiuuet reuulſionem, & non promoueat tractionem: ſin ad cauteriorum numerum vitandum velimus, vt illud quod intercipit, alterutrius, ſeu euacuationis à parte, ſeu reuulſionis facultatem participet; melius eſſet, vt interceptio ad partem recipientem quàm ad mandantem inſtitueretur. Nam ibi, cauterium verſus originem fluxionis (reſpectu ad recipientem, non ad medium exactè habito) ſpectare, non impediet euacuationem à parte, & propter di-

ſtantiam à parte mandante, quæ eſt vltra medium, non augebit tractionem: hic ipſum ſpectare verſus partem recipientem impediret per ſe reuulſionem. Nihilominus tamen, ſi vel in vno vel in altero loco melius poſſet, quod intercipere volumus, euacuari; is ſimpliciter alijs eſſet præferendus. Interceptio per cauterium dupliciter fit: primò, quatenus cauterium mediante cicatrice diuidit, & diſcontinuat ac ſeparat à ſeinuicem partes vaſorum, per quæ humores feruntur, vt deinceps per ea obſtructa ferri nequeant; de qua lib. 1. c. 16. egimus: ſecundò, quatenus fontanellę rationem gerit, per quam humores, qui per aliquam viam feruntur, intermedio itinere euacuantur, antequam ad partem poſſint peruenire; de qua hoc loco tractare noſtri eſt inſtituti. In omnibus itaq; morbis, qui fiunt per conſenſum partium inferiorum & capitis, à quocunque termino fiant, cauteria in collo poſita intercipiũt. Setones ad latera colli prope venas iugulares id propriè intercipiunt, quod per illas venas ſurſum deorſumve fertur. In occipitio tum merè intercipiunt, quum humores in neruos, in ſpinalem medullam, & ſub cute in articulos deſcēdunt: cum verò in pectus aut alia viſcera, intercipiunt quidem, ſed cum quadam ad latus deriuatione. Quæ ad vertebras ſpinalis medullæ cauteria ponuntur, intercipiunt humores qui ad articulos &

los & in neruos delati arthritidem & paralyſim generant. In crure poſita, cum humores in articulum ſubiectum deſtillant, aut aura venenata ex pede in caput aſcendens epilepſiam facit, intercipiunt. Deriuatio eſt tranſmiſſio humoris fluentis ad latus. Cùm in propinquo fit, naturam induit euacuationis à parte; cum in paulò remotiore, reuulſionis. Itaque media eſt inter vtramque, & propterea humori, & qui fluxit & fluenti conuenit: in ea autem neceſſariò quoque & maximè communio venarum & meatuum eſt attendenda. Omnis autem deriuatio, quæ ope cauterij in corpore fit, meo iudicio per cauteria brachiorum perficitur. Etenim quæ à partibus inferioribus aſcendunt in caput, deriuant ad latus, & ſimul, quod in capite eſt, euacuant, ratione propinquitatis. Viciſſim quæ è capite deſcendunt in pulmonē, & aſperam arteriam, ſpinalem medullam, ſtomachum, cor & hepar; dum fluunt, deducunt ad latus; cum fluxerunt, eiuſdem vicinitatis & communionis venarum ratione etiam euacuant. Si in inferiores partes, vt vterum, veſicam, inteſtinum, inde aliquid prolabitur, deriuant id quidem, ſed reuulſoriè; ob diſtantiam autem à parte affecta nihil euacuant.

CAP. VII. *Quis ſit locus cauterij pro reuulſione.*

NVnc quod difficilius eſt, inquirendum videtur; quomodo ac quo loco reuulſio per cauteria ſit inſtituenda. Eſt enim reuulſionis doctrina plurimis referta difficultatibus, & plurimis medicis eius ineundæ ratio admodum controuerſa. Nos vt rectè oſtendamus quomodo per cauteria reuellendum ſit, altius reuulſionis naturam, differentias & conditiones indagare debemus. Habet enim bona reuulſio plures conditiones, quæ cum locum præfigant remedio reuellenti; vbi & quando & an in cauterijs noſtris omnes ſint requiſitæ, videre debemus, ſi volumus certam de loco cauterij ad reuulſionem faciendi ſcientiam ſtabilire. Conditiones eæ quinque ſunt, quas medici prædicant ad bonam reuulſionem neceſſarias eſſe. Prima eſt, vt fiat reuulſio in contrarium: ſecunda, vt fiat ad diſtantiſſimas partes: tertia, vt fiat ad originem: quarta, ſecundùm communionem venarum: quinta, è directo. Hæ conditiones non ita requiruntur ad reuulſionem, vt neceſſum ſit omnes in omni reuulſione adeſſe, ſed vt aliquas; in aliqua, has; in alia, illas. Etenim non omnes reuulſiones ſunt eiuſdem naturę, ſed magnam habent varietatem, & ideò non debent omnes eaſdem vbique conditiones habere.

habere. Prout enim alius atque alius humor eſt qui fluit, & pars per quam fluit, & ſic varius modus fluendi : & prout diuerſæ ſpeciei & naturæ ſunt ipſa reuellentia præſidia ; neceſſariò variant modi reuellendi : & propterea non poteſt eadem ſemper eſſe in omnibus ratio conditionum, ſed aliæ magis in ſectione venæ, aliæ magis in cucurbitulis, frictionibus, ligaturis ; aliæ in cauterijs, &c. locum habent : quod exactè eſt cognoſcendum. Quapropter notandum eſt, quòd humor reuellendus, alius calidus eſt, alius frigidus ; alius craſſus, alius tenuis : quòd alius lentè fluit & continuò, qui, vti indies generatur, ita quoque fluit, vt catharrus, vapor ; alius impetu fluit & totus ſimul, vt ſanguis cum fluit è venis, aut cum humor qui in aliqua parte iam diu hæſit, in aliam totus derepente expellitur. Alius quoque fluit per venas, alius per internos canales, alius per cutim & carnem. Pariter diſtinguendum eſt in præſidijs reuellentibus. Nam alia reuellunt ſanguinem, vt phlebotomia ; alia aliquem alium humorem tantùm, vt purgationes : alia reuellunt cum impetu & citiſſimè, vt phlebotomia, cucurbitulæ, ligaturæ, frictiones ; alia lentè, vt nudæ ſcarificationes, cauteria, hyrudines ; alia reuellunt propriè & cum tractione, ſic vt humorem actu fluentem etiam retrahant, imprimendo illi motum contrarium motui primo, ſicut venæ ſectio, cucur-

 bitulæ

bitulæ, &c. alia reuellunt tantum per accidens & impropriè, non humorem fluentem actu, ſed potentiâ, non eum retrahendo cum fluit, ſed hunc euacuãdo antequam fluat: quæ non reuulſio propriè, ſed auerſio particulariter ſumpta eſt appellanda: vt errhina, apophlegmatiſmi, &c. Aliqua reuellunt euacuando ſimul quod reuellunt, id eſt, ſic trahunt, vt quod trahunt, vſque ad extra corpus trahant; vt phlebotomia, cucurbitulæ ſcarificatæ, cauteria, purgationes, &c: alia quod trahunt, relinquunt in corpore, & non trahunt niſi ad alium locum; vt ligaturæ, dolores, lotiones, lenes cucurbitulæ, frictiones. Ex qua diuerſitate humorum fluentium & præſidiorum reuellentium, patet non poſſe eaſdem conditiones in omni reuulſione locum habere, ſed alias in vno, alias in alio caſu magis eſſe requiſitas. Itaque cum cauterium ſit genus præſidij impropriè & ſine tractione reuellentis, adeoq́ue humorem potentiâ non actu fluentem, reuellendo ſimul euacuans, deſtinatum frigidis humoribus lentè fluentibus & longo tempore, ijsq́ue primariò qui per habitum corporis fluũt, ſecundariò etiam ijs, qui per venas & per interna feruntur: quænam prædictarum ad eius operationem rite perficiendam conditiones requirantur, deinceps facilè elucebit.

CAP. VIII. An cauterio in contrarium ſit reuellendum.

ETſi nulla aliarum conditionum tam ſit neceſſaria, quin ſine ea reuulſio fieri poſſit; in omni tamen cuiuſcunque humoris & per quamcunque partem & per quodcunque remedium, ſemper contrarietas eſt requiſita: imò ipſa ſic eſt de eſſentia reuulſionis, vt reuulſio ſine contrarietate neque intelligi aut definiri poſſit. Vnde, etſi aliæ conditiones interdum inter ſe repugnantiam habeant & incompoſſibilitatem, nulla tamen eſt quæ contrarietatem non compatiatur. Verum in quo conſiſtat illa contrarietas, medici dubitârunt: alij in contrarietate partis, alij in contrarietate motus humoris eam poſuerunt. Ego autem dico, quòd per ſe conſiſtit in contrarietate motus humoris, per accidens verò in contrarietate partis. Parum eſt in qua parte reuulſio fiat, ſurſum an deorſum poſitâ, modò humor retrahatur in contrarium ſui motus. Motus enim ille contrarius qui humori imprimitur, facit ipſum à primo deſiſtere, non ipſa partis contrarietas; niſi per accidens. Verum contrarietas partis conſequitur contrarietatem motus humoris. Nam cum in contrarium motus tractio fit, neceſſariò quoque fit in contrariam partem. Etenim quod fluit, ab vno loco in aliũ fluit; à ter-

mino à quo ad terminum ad quem: illa autem loca neceſſarium eſt ſecundùm aliquam poſitus differentiam inter ſe contrarietatem habere. Ex quo patet, quòd in reuulſione & contrarietas requiritur motus humoris & partis; ſed illa per ſe, hæc verò per accidens: in quantum ſcilicet attenta cōtrarietate partis contrarietatem conſequimur motus humoris. Hanc tamen non ſemper aſſequimur: nam, etſi contrarietas motus humoris coniunctam ſemper habeat contrarietatem partis in aliqua differentia poſitionis ratione cæli; tamen non econtrà omnis talis contrarietas partis coniunctam habet contrarietatem motus humoris. Nam poſito, verbi gratia, quòd humor à capite fluat in vterum, ſi velimus reuulſionem facere in pede, erit quidem ibi contrarietas partis ſecundùm ſitum cæli; nam vterus eſt ſurſum, pedes deorſum: ſed tamen non erit ibi contrarietas ſecundùm motum humoris: nam humor mouetur deorſum, tractio autem non fit ſurſum, ſed adhuc magis deorſum. Itaque non hic ſiſtetur fluxus humoris, ſed magis prouocabitur: & ſic non erit reuulſio, nec curatio fluxionis, ſed ipſius augmentatio. Quapropter animaduertendum eſt, quòd contrarietas partis hic conſyderanda eſt, non ſecundùm ſitum cæli abſolutè, ſed ſimul cum humoris motu. Etenim non hic illæ partes contrariæ cenſendæ ſunt, quæ in reſpectu ad cælum aliquam

quam habent ſitus oppoſitionem, ſed quæ ſic opponuntur, vt ab vna humor fluat, in alteram feratur; ſecundum quam partium contrarietatẽ omnis reuulſio bona eſt; aliâs inepta. Et ſecundùm hanc contrarietatem in dicto caſu caput aut brachium cum vtero contrarietatem ſitus, adeoque contrarietatem ſurſum & deorſum inter ſe habebunt, minimè autem vterus & pedes: & hac ratione ſecundum ſurſum & deorſum, ante & retrò, &c. factæ reuulſiones, omnes bonæ ſunt: & ſecundum talem partis contrarietatem reuulſiones fieri poſſunt. Verum tamen non tunc primò contrarietas partis intenditur, ſed contrarietas motus humoris; ſecundariò verò & per accidẽs contrarietas partis: in quantum facta ſecundum talem contrarietatem reuulſio, ſimul quoque ſecundum humoris motum fit. Itaque contrarietas quæ in reuulſione requiritur, & de contrarietate partis & motus humoris intelligenda eſt; primò tamen & principaliter de hac. Quapropter cum contrarietas ſit de eſſentia reuulſionis, in omni reuellente præſidio, adeoque & in cauterio, eſt requiſita. Quocirca cum ad reuulſionem cauterio vtimur, in contrariò motus humoris ipſum eſt ponendum: ſi humor feratur deorſum, poni debet ſurſum & contrà; ſi introrſum, in illa parte exteriore ponatur vnde is maximè introrſum vergit. Ideò cum catharri à capitè deſcendunt in crura,

caute-

cauterium ponitur in capite aut brachijs; cum vapor ex vtero fertur ſurſum, in cruribus, & ſic deinceps, ſemper humoris conſyderata contrarietate. Verùm tamen altius naturam huius & præſidij & cõditionis intuenti forte videri poſſet, etſi ipſa in alijs reuellentibus præſidijs ſummam habeat & vtilitatem & neceſsitatem, in cauterijs tamen non eſſe requiſita. Nam ad hoc videtur contrarietas in reuulſione expeti, vt per eam humor, qui fluit, retrahatur: quatenus nimirum retractio, quæ ſecundum rectam lineam ex oppoſito fit, vehementior eſt ea, quæ fit à latere, & propterea tantum, vbi humor actu fluit, non vbi potentiâ, adeóqne ſolum in reuulſione propriè dicta locum habere videtur. Ille enim retrahi debet, hic non; ideoque cum non retrahatur, non videtur egere ea conditione, quæ tantum eiuſmodi tractioni melius faciendæ inſeruit. Quocirca videtur attendenda magis in illis reuellentibus præſidijs, quæ attrahẽdo, ac propriè, reuellunt; quòd ea humori actu fluenti conueniant; non in cauterijs, quæ impropriè tantum reuellunt, nec reuellunt id quod actu fluit, nec reuellunt trahendo, ſed tãtum euacuando quod eſt in potẽtia ad fluxum. Nam cum humor, quem cauterio auferre ſtudemus, ſit adhuc quietus in parte mandante, nec vllum habeat motum; non poteſt indicare motui ſuo vllam contrarietatem inducendam. Sed reſpon-

reſpondeo, quòd illa contrarietas, etſi maximè inſeruiat humori actu fluenti, & fortiori eius retractioni; tamen non minus quoque inſeruit humori potentiâ fluenti: tum ad eum à motu ſuo diſſuefaciendum, quod maximè fit per contrarietatem: tum ad euacuandũ antequam fluat. Nam cum ſit in parte contraria illi ad quam eſſet fluxurus, ex ea debet euacuari: quod fieri non poteſt, niſi cauterio illic & per conſequens in contrario motus humoris loco poſito. Qua ratione non minus cauterio, quod diſſuefaciendis fluxibus, quàm alijs remedijs, quæ retrahendis deſtinata ſunt, contrarietas debetur. Multiplex autem hæc cõtrarietas eſt: alia antrorſum, retrorſum, deorſum, ſurſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum: prout humor à diuerſis partibus in diuerſas abit. Verum has omnes contrarietatum indicationes non poteſt per quodcunque præſidium facta reuulſio adimplere. Quæ in dextrum & ſiniſtrum eſt, exigui in reuulſione eſt momenti, nec vnquam per ſe eſt attẽdenda: nam cum partium è directo poſitarum maximus, vt experientia patet, ſit conſenſus; humorũ omniũ defluxus à dextro in dextrũ, nõ à dextro in ſiniſtrũ feruntur. eſt enim motus humoris attẽdendus. Per accidẽs verò, cũ aliquando reuulſio ad diſtãtiſſimas partes faciẽda indicatur; quatenus ſumma diſtãtia in lateris mutatione cõſiſtit; fit, vt ipſa in oppoſito aliquãdo latere exerceatur:

quod

quod tamen in illis remedijs quæ ſummam trahendi reuellendique vim ſortita ſunt, tantum locum habet. Nam in cauterijs quæ lentè trahunt, imò vix trahunt quidem, nec verè reuellunt, ſed tantum à parte mandante euacuando auertunt, quandoquidem euacuatio omnis in propinqua parte fieri debet, lateris verò mutatio maximam includit diſtantiam; non niſi iuxta partem mandantem adeoque è directo reuulſio omnis eſt comparanda. Quod ſi aliquando in oppoſito latere cauterium ponitur, hoc non ad reuulſionem, ſed ad deriuationem fieri putandum eſt. Quamobrem cum à capite fluxio fertur in dextrum pedem, reuulſionis cauſa cauterium in dextro, minimè autem in ſiniſtro brachio poni debet. Si ab vtero feratur vapor in caput, vnde hemicrania fiat lateris dextri; deorſum in dextro crure cauterium fieri debet. Ad deriuationem autem vbi commodè reuulſio fieri non poteſt, bene latus mutatur, eò quòd ad latus deriuatio fieri debeat. Hinc ſi à capite fluxio ſtillet in brachium dextrum, quia non poteſt ibi tam commodè reuulſio fieri; deriuatio fiet humoris per cauterium brachio ſiniſtro applicatum: ſi in dextrum crus ex hepate fluat: ſiniſtro appoſitum minimè reuellet, ſed deriuabit. Maximi momenti eſt contrarietas ſurſum & deorſum: propterea quòd fluxus omnes ſint vel vaporum, vel humorum: hi autē deorſum

il

illi verò ſurſum moueantur. Plus autem in cauterijs, quàm in alio reuulſionis præſidio hæc contrarietas eſt attendenda: primò, quia cauterium præcipuè deſtinatum eſt frigidis humoribus reuellendis, qui grauiores ſunt, magiſque ſemper deorſum feruntur, quàm bilioſi: ſecundò, quia cum cauterium ſit cutaneum remedium, pluſquam aliud reuulſionis genus deſtinatum eſt humoribus per cutem & carnem labentibus. Tales autem rectâ magis deorſum feruntur, quàm ij qui per venas & internos ductus cōmeant, qui ſæpe ductum venarum & canalium ſecuti plerumq; magis ad latera errant. Propter hanc contrarietatem eſt, quod fere omnia cauteria, quæ ad reuulſionem fieri ſolent, vel ſurſum collo aut brachijs, vel deorſum cruribus inurantur. Contrarietas ab ante & retrò, in capite tantum conſyderatur; & cauterio cum multis alijs reuulſionum præſidijs, cucurbitulis, hyrudinibus, venæ ſectione, frictionibus, quibus ſæpe ab ante & retrò in capite reuulſiones inimus, eſt communis. nullis tamen melius quàm cauterijs perficitur. Hoc ergo fine in fluxibus ad oculos, in occipitio, in auribus, poſt aures; in deſtillationibus in ſpinam, in ſutura coronali, fonticulos, phœnigmos, ſetones, adhibemus. Contrarietas ab intrò ad extra, maximæ dignitatis ac pręcipui iuuamenti eſt, tantoque maioris ponderis haberi

debet,

debet, quanto magis noxium eſt ab ignobili cute ad nobilia viſcera, quàm ab vna parte nobili ad aliam, vel ignobili ad ignobilem humores commeare: maximique momenti eſt in venenatis ictibus & apoſtematibus malignis, quando intrò repunt, aut certo mortis periculo occultantur. Porrò hæc quoque contrarietas in cauterijs, plus quam in alio reuellentium præſidiorum genere, (exceptis cucurbitulis) & præcipuè in veſicatorijs locum habet. Etenim nec purgatione, nec phlebotomia, nec dolore, nec ligatura, nec frictione ab internis ad externa euocare poſſumus; ſed ſolum aut cucurbitulis, aut phœnigmis: eò quòd ea cuti exterius applicentur. Cùm igitur hoc fine cauteria expetuntur, vt in internis inflammationibus, in angina quæ intus latet, in morſibus venenatis, in carbonibus & bubonibus qui occultantur; loco vnde hæc intrò vergunt, phœnigmi ſæpius repetiti ſunt adhibendi.

CAP. IX. *An cauterio ad diſtantiſsima partes ſit reuellendum.*

Contrarietas, alia eſt cum maxima, alia cum mediocri diſtantia: nam non tantum extrema extremis, ſed & extrema medijs, & media medijs contraria ſunt, con-

trar-

trarij enim motus ſunt à contrarijs terminis in contrarios, non tamen neceſſariò à terminis extremè contrarijs. Contrarietas quo cum maiore diſtantia eſt, eò eſt perfectior: magis enim contraria ſunt ea, quæ in eodem itinere recto quàm longiſſimè, quàm quæ parum diſtant. vnde cum contrarietas ſit de eſſentiâ reuulſionis, perfectior contrarietas perfectiorem habet reuulſionem. Ex hoc verò patet, quòd reuulſio, vt talis & per ſe, ſemper debeat eſſe ad diſtantiſſimas partes. Interim verò per diſtantiſſimas partes intelligendæ ſunt, non quæ diſtantiſſimæ ſunt ſimpliciter, aut ſecundum omnes diametros, ſed quæ ita diſtantiſſimæ ſunt, vt ſimul ſeruent contrarietatem & lateris rectitudinem; adeoq́ue quæ ſecundum vnam diametrum diſtantiſſimę ſunt: quæ enim ad diſtantiſſimas in oppoſito latere fieri poſſunt reuulſiones, in cauterijs locum minimè habent. Verbi gratia, ſi ex capite in dextrum pedem fluxio ferretur (omitto caput, in quo non licet ſemper cauterium ponere, propter moleſtiam) ad diſtantiſsimam partem reuulſio fiet, ſi in brachio dextro cauterium ponatur; propterea quod non ſit maior diſtantia cum contrarietate. Nam etſi brachium ſiniſtrum ſit diſtantius à pede dextro, quàm brachium dextrum; tamen quia non habet illam cum pede dextro

contra-

contrarietatem, eò quòd ex oppoſito latere nõ fiat motus humorum, ſed è directo; ideò ad reuulſionem cauterium ibi minimè eſt ponẽdum. Non enim diſtantia potior eſt contrarietate: cum illa reuulſioni tantum ſit accidentalis, hæc eſſentialis: ſed ibi & diſtantia, vbi contrarietas, terminatur. Hæc reuulſio maximam vim habet in in ijs fluxionibus, quæ potius peccant diuturno & irreuocabili habitu fluendi, quàm fluentis materiæ qualitate aut quantitate: quæque potius diſſuefactionem, quàm retractionem aut euacuationem requirunt. Etenim quò ad diſtantiorem partem humor auertitur in cõtrarium, eò minus propendet in oppoſitum. Secundò habet etiam locum in fluxionibus à toto, & in fluxionibus totius maſſæ ſanguinis; vt in ijs qui ex alto ceciderunt: quia ſi tum in oppoſito aliquo extremo tractio fiat, fiet reuulſio ab omni parte, & longa tractione totus ſanguis melius commouebitur. Tertiò valet in ijs reuellenribus præſidijs, quæ inſigniter trahunt: nam talium periculoſus eſt in propinquo vſus: quia etſi à loco affecto retrahant, inſigni tamen ſua vi tractrice maiorem à toto ad partem mãdantem, quàm à recipiente retrorſum, humorum motionem moliuntur. Hoc in cucurbitulis quæ dorſo & collo applicantur ad reuulſionem à capite; in vomitu qui ad reuellendum ex oculis & capite, toto reliquo corpore ple-
thoric-

thorico & cacochymo exiſtente, adhibentur, contingit. Idem in fomentis, frictionibus, venæ ſectione, errhinis euenit: quæ propterea ſemper partibus diſtantioribus meritò ſunt applicanda. Quartò maximi momenti eſt in ijs præſidijs, quæ reuellunt ſine euacuatione; vt frictionibus, fomentis, ligaturis, leuibus cucurbitulis: ea enim, ſi in propinquo ponantur, quod ad partem trahunt, ibi relinquunt, non ſine neceſſario malo & periculo augendi morbi: alia, etſi trahant, non tamen tantam parti affectæ læſionem inducunt; quia ſaltem quod trahunt, extra corpus euacuant. Denique etiam cum merè reuellendum, ad diſtantiſſima id faciendum eſt: quia ſola reuulſio meram reſpicit cauſam antecedentem; quæ quantum de ſe eſt, à parte recipiente quàm longiſſimè poſtulat remoueri. At non rarò contingit, vt non liceat nudam reuulſionem inſtituere, ſed ita ſæpe reuellere debemus, vt ſimul & deriuemus, & à parte affecta euacuemus. Hoc euenit in magnis & acutis malis, in queis celeriter & impetu quodam materia fluit, ſtatimque plurimum eſt quod fluxit; quod, ni confeſtim auferatur, præſens periculum minatur. Cùm enim in ijs induciæ non dentur; & antecedentis reuulſio, & coniunctæ cauſæ euacuatio ſimul & ſemel facienda indicatur: ea autem non in diſtantiſſimo loco, ſed in aliquantulum propinquo fieri debet. Hoc in

fluxibus à ſanguine fit; vbi, quod fluit, plurimum eſt, & ductus per quos, aperti, proindeq́; neceſſariò repentinę & ſtatim periculoſæ ſunt fluxiones: tum etiam vbi ipſum remedium tale eſt; vel quod ſingulis locis non poſſit commodè applicari, vt ſeorſim ſingulis agendi ſcopis ſatisfaciat; vel quod ſine virium proſtratione & periculo ſæpius ac citò non poſſit reiterari. Ideo in pleuritide ſtatim venam in brachio, vtpote loco propinquiore ad trium indicationum ſatisfactionem, non autem in diſtantiſſimo ſecandam eſſe, ſanioris doctrinæ medici monuerũt. At verò in fluxionibus quæ lentè fiunt, in quibúſque quod in partem iam fluxit, vel ſponte à natura ſuperatur, licet cum aliquali læſione, vel hæret, vel lentè congregatur, ſine periculo repentino, præcipuéque in eo præſidiorum genere, in quo peculiari loco ad euacuationem ſolam, alio ad ſolam reuulſionem, vti poſſumus; potius ad diſtantiſſima eſt reuellendum. Eſt & vbi hæc ad diſtantiſſima reuulſio locum minimè habet. Si à longinquo loco humorum fluxus eſt, ad diſtantiſſima reuellendum eſt; ſi à propinquo, non item. Nam ſi tunc in diſtantiſſima parte reuulſio fieret, in multis partibus intermedijs multæ nouæ & forte priore perículoſiores fluxiones concitarentur, & ob diſtantiam, remedij vis humorem interim qui rętrahendus eſt, minimè contingeret. Ita ſi à

capiti

capitis centro in oculũ humor ferretur, in collo aut dorſo aut loco propinquiore facienda reuulſio eſt, non in femore aut lumbis: ſi in cruribus reuulſio fieret; in corde, hepate, vtero, alijſque intermedijs partibus humores fluxioneſque periculoſiſſimæ concitarentur; nec interim humori, qui in capite reuellendus eſt, vis vlla inferretur. Ex his non eſt difficile videre, an hæc conditio in reuulſione per cauteria facienda ſit requiſita. Nam fluxiones quibus cauteria deſtinata ſunt, lẽtæ ſunt, & à frigidis humoribus ij q́; qui magis conſuetudine fluendi peccant, quàm copia fluentis, adeoq; plus diſſuefactione quàm retractione aut euacuatione egent: quare videntur ad diſtantiſſima reuellendæ. Denique humor qui cauterio reuellitur, non eſt actu fluens ſed potentiâ; talis autem non tam contrariam retractionem, quàm diſtantiſſimam deſiderat diuerſionem: eſt enim is cauſa maximè antecedens & remota; cuius curatio eſt diſtantiſſima ab affecta parte remotio. Accedit hoc quod in cauterio locum non habeat, quod de phlebotomia diximus; quòd eodem loco & reuulſio & deriuatio & à parte affecta euacuatio ſit facienda. Nam cum cauterium omnibus partibus apponi rite & ſine virium proſtratione aut periculo moræ multiplicari in diuerſis partibus poſſit, nulla neceſſitas vrget, vt eodẽ cauterio omnes illas indicationes ſtudeamus adimple-

re:& eo quidem minus,quod ſi pluribus ad illas cauterijs vteremur, vnumquodque cauterium vnicuique indicationi ſatisfacere poſſit, minimè verò omnibus vnum: Adeo vt quod ad reuellendum ponitur, non neceſſum ſit propinquitatem habere; cum minimè debeat illud idem à parte euacuare; ſed ſummam diſtantiam, cum tantum debeat reuellere: eò quod hæc ad meram reuulſionem ſit requiſita. Verum hiſce non obſtantibus (quæ tamen non paruam videntur habere probationem) dico, quod ex remedij ipſius natura ſumptâ indicatione, & per ſe, cauterium non expetat ad diſtantiſſima poni. Etenim cauterium minus fortiter trahit; quare ſi in diſtantiſſima parte ponatur, eius vis ad locum humoris reuellendi non perueniet. Quapropter quod in cauterijs magis eſt requiſitum, eſt; vt ad originem omnis reuulſio fiat: ratio ex eo eſt, quod cauterium reuellat euacuando ab origine; euacuatio verò fit in loco propinquo: quare & reuulſio in loco origini propinquo fieri debet. Notandum itaque eſt, quod origo fluxionis, vel eſt propinqua, vel remota: ſi propinqua, tunc optimè poteſt cauterium in propinquo loco poni. nam cum cauterium non trahat, poterit quidem tunc reuellere, minimè tamen ex reliquo corpore ad effectam partem trahet; ſicut in cauterijs quæ in occipite pro oculorum obſcuritate hodie, & Aetio lib.7.c.49, ponuntur:

tur:

tur: ſi remota eſt, tunc quoque in remoto loco eſt ponendum; non quidem quia remotus & diſtans, ſed quia ibi eſt origo: quam accidens eſt eſſe diſtantem. Hinc cum ex vtero feruntur vapores in caput, aut ex pede aura venenata aſcendit & epilepſiam facit; ad diſtantiſſimas partes, in cruribus nempe & pede, vſtio eſt facienda: & ſic Auicenna lib. 3. fen. 1. tr. 5. c. 8. pro epilepſia, ſuper pollice & digito pedis ad reuulſionem cauteria inuſſit: & ſic quidem diſtantia non propter ſe, ſed propter originem eſt requiſita: alioqui illa potius cauterijs obeſſet. Nam ſi ex vtero caput dolet, cauterium ponendum eſt in crure, non in pedibus: nam in crure propter vicinitatem magis ab vtero euacuabit, quàm in pede, & ſic conſequenter magis reuellet; cum cauterij reuulſio in euacuatione à parte (nempe mandante) conſiſtat. Verum quidem eſt, quod conſyderata fluxione perfectior eſſet reuulſio in pede, quia diſtãtior, quàm in genu; attamen conſiderata ipſius remedij reuellentis natura & operandi modo, quæ conſiſtunt, non in tractione forti aut retractione eius quod fluit, ſed euacuatione à parte mandante eaque imbecilla; conuenientius iudicatur in cruris parte propinquiore quàm in pede, futura. Quod ſi ad eum vſum venæ ſectione vteremur, ea multo præſtantius in pede quàm in poplite finem ſuum conſequeretur. Sed adhuc

videri cuipiam poſſit ſemper ad diſtantiſſima per cauterium faciẽdam eſſe reuulſionem, quandoquidem à quacunque parte fluxio feratur, videamus communem atque ordinarium practicantium modum eſſe, vt in extremis ſemper & diſtãtiſſimis partibus, capite nimirum, brachijs aut cruribus cauteria omnia ponantur. Si vero ad originem & non ad diſtantiſſimas partes per ea reuulſio eſſet facienda, non cruribus aut brachijs, ſed origini ipſi & parti mandanti eſſent ſuperponenda: vt ſi à ſtomacho eſſet cephalalgia, aut diarrhœa, aut ſuppreſſio menſium; ſtomachi regioni deberent inuri: ſi ab vtero hepar intemperiem acciperet, vt in ſuppreſſione menſium & ſeminis; vteri regioni & ſupra pubem: nemo autem hodie illud fecerit, ſed in quocunque affectu, quacunque exiſtente origine, cruribus aut brachijs aut capiti, tanquam diſtantiſſimis partibus, ea quiſque inducit. Verum reſpondeo id per accidens eſſe & non, quod diſtantiam maiorem habeant, ibi poni, ſed quod commoditatem; propterea quod moleſtum eſſet in ventre cauteria geſtare: tum etiam, quia cauteria brachiorum & crurum ob communionem venarum & apertorum meatuum, magis videntur ab hepate & vtero euacuare, quàm quæ in pube ponuntur: quod hæc per cæcos ductus, & tantum exudatione ac tranſeuaporatione euacuent. Interim verò antiqui etiam illic

cauteria

cauteria ad reuulſionem à parte poſuerunt, cum ibi fluxionis origo eſſet. Ita Auicenna lib. 3. fen. 1. tr. 1. c. 33. in dolore capitis per conſenſum, enumerans partes quarum vitio dolor iſte contingit, hepar nimirum & ſtomachum; iubet ſuper locum mandantem (intellige ſuper ventrem, vbi ſitus ſtomachi ac hepatis eſt) exulcerare. Razes quoque libro 9. rei med. c. 11. in epilepſia per conſenſum, iubet parti mandanti cauterium ſuperponere, quod diu apertum permaneat: ſtomacho nempe, ſi ipſe eſt; hepati verò, ſi ipſum: vt nimirum ex ipſis per illa loca ſic euacuando reuellatur. Quapropter dico, quòd diſtantiſſimus locus per ſe nõ requiratur: ſed ſi in diſtanti cauteria ponantur, id vel eſſe propter minorem moleſtiam aut periculum; vel propter originem, quæ ibi eſt; vel quia illa loca putantur ob communionem venarum ex ipſa origine magis euacuare, & ſic quodammodo virtualiter eſſe propinquiora. Quod ſi diſtantia per ſe expeteretur, non apud humeros & ſuper genua, ſed prope manus ac pedes ponenda eſſent: vbi tamen manifeſtum eſt multò minus eſſe profutura. Vna tamen exceptio eſt, in qua ad diſtantiſſimas partes per ſe reuulſio indicatur facienda, cum nimirum locus originis eſt ignotus. tunc enim quia pars mandans non cognoſcitur, non poteſt iuxta ipſam cauterium poni; quare in brachijs ac cruribus, tan-

quam diſtantiſſimis partibus, poni debet. Nam ſi in dolore capitis per conſenſum origo fluxionis dubia eſſet, ſed tamen ſuſpicaremur ſtomachum eſſe, ac ſuper ipſum cauterium poneremus, interim autem eſſet vterus; non exiguam læſionem induceremus: ſin autem pedibus adhiberemus, nullus iam error contingere poſſet. Nam quæcunque origo fluxionis foret, ſemper cauterium in crure poſitum à capite reuelleret. Sed & alia exceptio eſt; cum nempe à toto fluxio promanat: nam etiam tunc ad diſtantiſſima eſt reuellendum. Propterea in febribus mali moris & peſtilentibus veſicatoria extremis artubus, ad quàm diſtantiſſimè à corde reuocandum, inducuntur. Tum enim nec origo ſpectanda eſt, quia nuſquam eſt, vel potius eſt vbique; neque contrarietas, quia cum ab omni parte humor fluat, in omni loco eſt contrarietas; neque communio venarum, quia eſt à toto; neque lateris rectitudo, quia non eſt ab vllo determinato latere: ſed ſola diſtantia, quæ in extremis manibus pedibusque eſt quærenda. Ideò in prædictis febribus hodie vſitatum eſt manuum carpis & pedum plantis vtrinque veſicatoria applicare: in quibus certè nullius alterius conditionis, quàm quæ ad diſtantiſſimas partes eſt, ratio habetur: quæ tamen per accidens ſecum trahit aliquam motus humoris contrarietatem. Et hoc quidem notandum magis in ve-

in veſicatorijs, quàm fonticulis aut ſetonibus locum habere; propterea quòd ipſa multò potentius trahant: dictum autem ſupra eſt hanc ad diſtantiſſima reuulſionem in ijs tantum, quæ trahendi vim habent, locum habere. Ita in lethargo quoque, in epilepſia Oribaſius 2. de col. med. c. 13, Paulus lib. 3. c. 9, Trallianus lib. 1. c. 14. & 15. phœnigmos extremis partibus induxerunt.

CAP. X. An ad originem, ſecundum communionem venarum & è directo cauterijs ſit reuellendum.

TErtia ergo cōditio eſt, vt ad originem fiat reuulſio. Etenim ſi ad originem fiat, fiet in contrarium motus: origo enim terminus eſt à quo, qui eſt contrarius termino, ad quē humor fertur; quare & contrarius motus erit, qui inter eos fiet. Propterea in cōtrarium & ad originem, conditiones ſunt valde ſimiles, eóque ſolo differre videntur, quòd origo terminum quendam præſcribat contrarietatis. Fiet etiam ſecundum communionem venarum: nam origo fluxionis & terminus ipſius ductuum habent communionem: ideò ſi eò reducitur vnde fluxit, eadem venarum communio obſeruabitur. Fiet etiam cata ixim, quia origo & terminus communiter ſunt è directo; humorum enim fluxiones è directo fieri ſolent.

Atque

Atque hæc conditio valde primaria eſt, vt videantur aliæ quodammodo ad ipſam eſſe ordinatæ. Nam imprimis conditio cata ixim eſt propter venarum communionem, venarum communio eſt, vt ea habita ad originem & in contrarium motus poſſit humor reuocari. Potior quoque eſt conditione cata ixim: etenim ſemper ad originem reuellendum eſt, non ſemper autem è directo: vt cum fluxiones è directo non feruntur. Differt ab illa quæ eſt ad diſtantiſſimas partes, quòd illa non ſit ſemper ad originem, ſed ad aliquam partem contrariam valde remotam à parte recipiente: nam etiam ad diſtantiſſimas partes reuulſio fit cum nullus adhuc fluxus eſt, ſed tantum timetur; quo tempore nulla adhuc eſt origo: hæc verò ſit ad eam partem, in qua principium eſt fluxionis. Secundum hanc conditionem, cum à capite fluxio eſt in partes ſubiectas, capiti; cum à ſtomacho aut vtero, abdominis regioni, in qua eorum eſt ſitus, cauteria ſuperponuntur. Confert maximè hæc reuulſio cùm ipſa pars mandans, idiopathia quoque laborat: tunc enim cauterium ibi adhibitum & reuellit, & multũ à parte affecta euacuat. conuenit etiam cum origo fluxionis non eſt ignota. Porrò in cauterijs iſta reuulſio maximè eſt attendenda, eò quòd cauteria euacuando ab origine omnem ſuam perficiant reuulſionem: eoque magis, quòd ipſa per cauterium, vt e-

vt etiã cucurbitulas & hyrudines, magis quàm per vllum aliud reuulſionis genus poſſit adimpleri. Nam quæcũque pars origo alicuius fluxus ſit, ei poteſt cauterium adhiberi: non poteſt autem vbique vena ſecari, quia non in omni cutis loco venæ ſunt ex ea parte proximè orientes. Eodẽ modo nec purgatione, nec ligatura, nec dolorificis illud effici poteſt. Quarta conditio eſt, vt reuulſio fiat ſecundum communionem venarum & ductuum. Eſt autem illa etiam valde vtilis, præcipuè ſi cum conditione in contrarium ſit coniuncta: nam cõmunio ductuum nihil eſt niſi contrarietas obſeruetur, & contrà quæ in contrarium fit, tunc quoque eſt validiſſima, cum fit ſecundum prædictam communionem. Fluũt enim humores prout ductus ipſi per quos feruntur: vt ergo in contrarium recurrant debent eidem ductus obſeruari. Huic cõditioni ea quę cata ixim eſt, fere inſeruit: quia rectitudo non tam per ſe expetitur, quàm propter meatuum communionem. Notandum autem eſt, quòd ipſa maximè ſit obſeruanda in ijs reuulſionibus, quæ ſanguinem & humores per venas reuellunt, ac maximè in venæ ſectione: in alijs, quę per habitum corporis, carnem ac cutem trahunt, non ita. Quapropter in cauterijs ſæpe attendenda eſt, ſæpe non ita. In tumoribus ab humoribus ſub cute dilabentibus, in arthritide & ſimilibus, exigui momenti eſt; in ijs quæ à partibus

tibus internis, maximi: & ideò tum in ijs iuxta venas magnas ſemper cauteriorum locus eſt inueſtigandus. Quinta conditio eſt, vt reuulſio fiat è directo. Hæc differt ab ea quæ eſt in contrarium; quòd, quæ in contrarium eſt, non debeat neceſſariò in eodem latere eſſe. Nam ſi fluente humore in pedem dextrum, vena ſecaretur in brachio ſiniſtro; eſſet ibi quidem contrarietas ſurſum & deorſum, minimè tamen rectitudo. Ita contrà etiam è directo tractio fieri poteſt, quæ tamen minimè in contrarium ſit. Si ex hepate in dextrum teſtem fluxio ferretur, & vena in pede ſecaretur; è directo tractio eſſet: non eſſet tamen in contrarium. Differt hæc à conditione ad originem, quòd quæ ad originem eſt, è directo fiat: propterea quod humores è directo fluant; non econtra: vt in dicto exemplo patet. Differt ab ea, quæ eſt ſecundum communionem venarum, quòd quæ è directo ſunt, habeant communionem venarum; dextra enim cum dextris, ſiniſtra cum ſiniſtris communicant venis: non contrà. Poteſt enim etiam in partibus non è directo poſitis communio venarum eſſe: nam crura inter ſe communicant venis, minimè tamen è directo ſunt. Hæc conditio eſt neceſſaria valde in omni reuulſione: nam ea obſeruata, & conditio in contrarium, & ſecundum communionem venarum, & ſecundum originem obſeruatur. Magna enim laterum eſt ſympa-

ſympathia, videmusque & humores è directò fluere, & morbos partium è directo poſitarum euacuationibus ſæpe quàm citiſſimè curari, aduerſarũ verò non item. Nihilominus tamen hæc conditio in reuulſionibus per cauteria faciendis locum minimè habet, ſed ijs præcipuè conuenit reuellentibus præſidijs, quæ inſigni trahendi potentiâ pollent: cauteria verò lentè ac debiliter reuellunt, imò non reuellunt quidem; niſi in quantum à parte euacuant. euacuatio verò à parte imprimis rectitudinem expetit. Denique, etſi ea præſidia quæ per venas euacuant, aliquando latus immutare poſſint, propter ductuum & venarum, quæ aliquando eſt inter oppoſitas partes, communionem; ea tamen quæ per muſculos cutim ac carnem trahunt, magis debẽt partium rectitudinẽ obſeruare: propterea quòd, qui per illas vias humores mouentur, à grauitate ſua plerumque agitentur: quæ deorſum ſecundum rectitudinem agit: in quorum numero cauteria ſunt ponenda.

CAP. XI. *De cauterijs ſingularum partium à capite ad calcem.*

HOc capite ad maiorem huius doctrinæ lucem placet in particulari ſingula per vniuerſum corpus cauteriorum loca ſuis vſibus, ad quos ibi à medicis & antiquis & modernis vſurpari ſolent, donata, recenſere.

Scribit Razes in libello ſuo de cauterijs, quòd antiqui ſui pluribus in locis, quàm ipſi, cauteria facere ſolerent: ego vero meritò dicere poſſum, quòd moderni noſtri in multò adhuc paucioribus quàm Razes ijs vtantur. Quapropter licet cauteria diſtinguere in ordinaria, ſeu vſitata, & in extraordinaria, ſeu rara. Ordinaria ſunt decem; vnum in vertice, apud commiſſuram coronalem; vnum in occipite, vbi exit è capite ſpinalis medulla; quatuor in brachijs; quatuor in cruribus: rara & inuſitata plurima ſunt: quæ tamen in antiquorum lectione annotaui, præcipua breui quadam ſerie recenſebo. Imprimis autem caput ſolent cauterijs multis & diuerſis locis inurere, interdum ſex, octo, decem, duodecim: ſicut infra libro quinto dicemus. Ægineta lib. 6. c. 2. nonnulla recenſet: vnum ibi ponit in priore parte capitis ſupra ſynciput, aliud illo inferius, paulò, inquit, ſuperius, quàm frons habetur, vbi fere pili deſinunt: nonnulla ponit in occipitio: alia duo iuxta oſſa ſquamoſa. Aetius lib. 6. c. 28. præter vnum, quod ponitur in concauitate occipitij, ponit etiam duo ad latera ipſius; quæ Barbaris vocantur cornua, ſuper nimirum eminentias illas, quæ ſunt in poſteriore capitis parte: tria inſuper aut quatuor in vertice: vnum in ipſo capitis meditullio: tria, inquit, in circuitu: ac eadem fere loca apud Hippocratem, Auicennam, Razem, Albucaſim, alioſ-

alioſque vri ſolita videmus. Poſſunt autem iſta omnia ad ſex redigi: primum eſt, quod ponitur in medio ſuturæ coronalis, ſecũdum ponitur in angulo ſuturæ lambdoidis, tertium in medio ſuturæ ſagittalis, quartum in fronte vbi deſinunt capilli, quintum vtrinque ad ſuturas oſſis ſquamoſi, ſextum in occipitio & cornibus ipſius. Poſſunt autem in ſingulis ijs locis, vel vnum tantum, vel plura poni; pro vniuſcuiuſque intentione & ſcopo. Hæc omnia ſunt ad capitis calefactionem, exiccationem, roborationem, ad humorum vaporumque è capite euacuationem, & fluxuum, qui in partes ſubiectas feruntur, reuulſionem & deriuationem.

Præter hæc inſuper & tempora vruntur, vt venæ & arteriæ, quæ illic ſunt, claudantur; pro rheumate oculorum & euaporatione in caput: vti Auicenna, Razes, Aetius, Celſus, Albucaſis, Alyabbas, teſtantur.

In palpebris & ſupercilijs vſtiones fiunt ad palpebrarum laxitatem exiccãdam & pilorum generationẽ impediendam: de quibus vidẽdus eſt Albucaſis lib. 1. c. 16. & Alyab. 9. pract. c. 71.

In angulo oculi, ad ægilopem cauteria ponit Galenus 5. de compoſ. medi. ſec. loc. c. 2, Razes lib. diuiſ. c. 128, Albucaſis, alijque.

In naſo, pro polypo exurendo Hippocr. 2. de morb. Paulus lib. 6. c. 25. & ad ozænam Celſus lib. 7. c. 11.

In ore,

In ore, ad corroſos dentes cauterizauit Galenus 4.de compoſ.med.ſec.loc.c.9, Auic.lib. 3.fen.7.c.11.& ad vuulam tumentem Razes 9. rei med.c.47, Ægineta lib.6.c.31.

Poſt aurem & per aurem, pro tinnitu aurium, dolore oculorum & dentium, vrendum docuit Razes in libello de cauter.

Sectorium ſub mento, ad dentium dolorem, faciei ſpaſmum, maculas, fœdaque vlcera conferre ibidem tradidit.

In labijs vſſit Albuc. lib.1. ſuæ chyrurg. c. 19.ad eorum fiſſuras.

Sectorium in collo prope venas organicas poni docuit Razes loco citato, ad faucium colliq́ue dolores, ad interceptionem frigidarum materiarum per eas partes ſurſum aſcẽdentium.

Ad radicem gutturis contra aſthma & vitia pulmonis aſperæq́ue arteriæ, vt raucedinem & ſimilia, poni teſtatur Albucaſis lib.1. c.24. & ad vertebras colli quoque pro eodem vſu.

Super ſcapulas ponuntur ad humerorum & ſcapularum dolores; hodieq́ue à multis ad capitis præcipuè vitia, epilepſiam, hemicraniam, affixi ibidem fonticuli admodum probantur: propterea quod melius magisq́; ob vicinitatem è capite deriuent, quàm quę in brachijs ponũtur.

In furcula ſuperiore thoracis cruſtæ fiunt, ad exiccandas & diſſipandas materias in thorace contentas.

Sub

Sub ala, ad humerorum diſlocationem poni, teſtes ſunt Hippocr. lib. de art. c. 12, Ægineta lib. 6. c. 42, Alyab. 9. pract. c. 73. Vtilius autem ad cordis pulmoniſque affectus ibi ponuntur, ſicut & in inguinibus; præcipuè tempore peſtis; ad venenoſæ materiæ per ea loca, tanquam propria cordis hepatiſque emunctoria, deriuationem.

Super pectus & in dorſo pluribus locis cauteria fiunt, ad extrahendas materias purulentas & ſerum in hydrope in ventris cauitate collectum: de quibus videndi Hippocrates & Galenus 7. aphor. 44, & 3. de morb. c. 27, Auicenna lib. 3. ſen. 10. tr. 5. c. 5. Ægineta lib. 6. c. 44. Celſus lib. 8. c. 9, Aetius tetrab. 3. ſerm. 1. c. 65. Albucaſis, Damaſcenus, alijque.

In dorſo, præter affectus pulmonis, pro oris ventriculi vitijs, paralyſi, arthritide, ſpinalis medullæ & neruorum refrigeratione: in loco vero dorſi inferiore, pro affectibus hepatis & ſplenis. Raz. lib. de caut.

In regione ventriculi ſub cartilagine bifurcata ad duos digitos ſupra vmbilicum ponuntur fonticuli & ſetones, pro frigida & humida vētriculi intemperie, nuda vel cum affluxu humoris: ad reuulſionem in affectibus capitis, qui vitio ſtomachi fiunt, faciendam. Vide Albuc. lib. 1. c. 27, Æginetam lib. 6. c. 49, Auicen. lib. 3. fen. 1. tr. 1. c. 33. Si vitium non in ipſo ſtoma-

cho,ſed ſtomachi orificio exiſtit, in dorſo circa decimam tertiam vertebram cauterium eſt ponendum.

In regione hepatis in dextro latere ſub coſtis, ad diuturnos dolores & frigidos hepatis affectus,eiuſq; tumores & craſſos flatus,Hippocrates lib.de inter.aff.c.21.plurimas cruſtas iuſſit.

In ſiniſtro latere in regione ſplenis, ad eius tumores & humiditates poni,teſtis eſt idẽ loco citato, & Auicen.lib.3.fen.16.tr.1.c.7, Ægineta,Albucaſis,alijq́ue.

In loco renum ad antiqua eorum vlcera & materiam quæ in eis indies in ſaniem vertitur: ad ſterilitatem quoque ex eis & frigiditatem: teſtis eſt Albuc.lib.1.c.38.

Vmbilicus cauterio vritur in exomphalo; vel ſetone transfigitur, cum intumeſcit in hydrope; ad aquæ ipſius eductionem.

Super toto ventre ad colicam & diarrhæam, Albucaſis lib.1.ad aquæ in hydropicis eductionem,Hippocrates lib. de inter.aff.c.7.ad puris in abſceſſu hepatis euacuationem, 7.aphor.45. cauterizârunt.

Super ventre inferiore in pectine, ad veſicæ affectus, reſolutionem, vrinæ difficultatem, matricis frigidam humidamq́ue intemperiem, ſterilitatẽ, & omnes affectus partium ſuperiorum,qui vitio vteri contingunt. Vide Albucaſ. lib.1.c.38.39.40.

In ingui-

In inguinibus ad herniam vſtiones fieri teſtantur, Ægineta lib. 6. c. 66. Auicenna lib. 3. ſen. 22. tr. 1. c. 5. Damaſcenus lib. 7. c. 16. Albucaſis, Alyabbas, &c.

In ſcroto ſetones figuntur cum in hydrope ipſum aqua tumet, ad eius euacuationem; vel cauteria acuta ad paracenteſim, in herniæ aquoſæ curatione. Videndus eſt Auicenna lib. 3. ſen. 22. tr. 1. c. 6. Razes lib. 1. diuiſ. c. 101. Ægineta lib. 6. c. 62. Aetius lib. 14. c. 21. Damaſcenus lib. 7. c. 16. Moderni ibidem poſitis cauterijs ad peſtis præcautionem vtuntur.

In ano vſtiones fiunt ad hæmorrhoides, ad maligna vlcera, & excreſcentias ibi genitas, ad ſedis procidentiam: ſicut Albuc. 1. c. 36. & 37. & Aetius lib. 14. c. 7. oſtendunt.

In coxendice ad iſchiadem varijs in locis, vario numero & inſtrumentis, medici omnes cauteria inuſſerunt.

Super oſſe ſacro fiunt ad paralyſim partium inferiorum, ad vteri & ani procidentiam, cum à laxatis tendinibus, quę vterum coſtis alligant, contingit.

Super genu & ſub genu in parte exteriore, pro coxæ & genuum doloribus; in parte verò interiore, pro vteri & veſicæ vitijs: ad humorum ex illis partibus, & ex hepate, deriuationem & reuulſionem, ponuntur.

Super tibias, ad varices & ad vlcera maligna:

vt Aetius lib.14. c.85. & Celſus lib.8. c.31. fecerunt.

Super digitis, partim fiunt ad arthritidem eorum, vt conſtat ex Hippocrate lib.de affect. c.32.partim,pro malignis, quæ in ijs contingere poſſunt, vlceribus: quomodo in panaricio ſanioſo & vlcerato Auicen.4.7.tr.4. c.de cura panaricij,digitos ipſos docuit vrendos.

Porro in planta pedis ad pedum dolores ponenda etiam cauteria Razes in libello de cauterijs tradidit.

CAP. XII. De cauterijs capitis in particulari, & quas vires habeant.

INter prædictarum omnium partium cauteria nulla maioris momenti ſunt, quàm quæ capiti adhibentur: ſed nec vlla, quæ tam exigui ſpatij variatione, tantopere vires ſuas & effectus varient: quare de ijs particularem hanc non eſt inconueniens inſtituere diſquiſitionem. Quapropter animaduertere oportet non omnium capitis vſtionum eandem eſſe vim & facultatem: omnes conueniunt in effectu primo & per ſe vſtionis,nempe calefactione & exiccatione: omnes enim caput calefaciunt & exiccant; ſed an æqualiter, ſic eſt diſtinguendum. Nam habita conſyderatione ad certas cerebri particulas, non omnes eadem vſtio æquè alterat,ſed vna magis hanc, alia illam: vnaquæque

enim illam magis calefacit, cui maximè eſt vicina: vſtiones quidem, commiſſuræ coronalis, magis partem anteriorem; occipitis verò, magis ipſum cerebellum; quæ ad ſuturas ſquamoſas fiunt, cerebri latus. Verum habita conſyderatione ad totum cerebrũ, etſi omnes ipſum æqualiter calefacere debere videantur, propterea quod cum omnes ſint in cranio & cerebri peripheria, æquè omnes ab eius centro diſtent; tamen, quia illa quæ ad ſuturam coronalem fit, propter concurſum ſuturarum quæ illic eſt, magis poteſt actionem ſuam & vim facere penetrare; ideò ipſa magis reliquis poteſt totum cerebrum alterare. Hanc ſequitur, quæ ad ſuturas oſſium ſquamoſorum fit: & quia ibi cerebrum mollius eſt & humidius, & quia oſſa ibi ſunt tenuiora: omnium minime alterat occipitis vſtio, quòd ab ipſo cerebro magis ſit remota. Porro omnes cum apertæ tenentur, præcipuè quæ iuxta ſuturas ponuntur, nonnihil quoque euacuant. Inter eas autem præcipuè id agunt vſtio ſuturæ coronalis & occipitis: illa propter duas cauſas; primò propter concurſum ſuturarum, propter quem facilior illac excrementorũ eſt exitus; ſecundò propter rectitudinem, ob quam vapores rectà ſurſum moti in illũ locum incidunt & ſic expirant: hæc autem propter foramen magnum, quod illic in cranio eſt, & propter meatum ſpinalis medullæ manife-

ſtum, per quem poſſunt humores pituitoſi excerni. Quapropter facta inter omnia capitis cauteria comparatione; cauterium occipitis magis eſt euacuationi appropriatum; cauterium ſuturæ coronalis partim calefactioni & exiccationi, partim euacuationi; reliqua tantum alterationi: nam etſi forte adhuc non tantum quantum coronale alterent, quia tamen ſolum alterant, nec vnquam ad euacuationem ponuntur, ideò magis illo alterationi appropriantur. Sed non immeritò quæſitum eſt, ſi duo illa euacuationi deſtinentur, coronale & occipitis; cum duo ſint quæ poſſint è capite euacuari, humores nempe & vapores; vtrum iſtorum duorum magis hos aut illos euacuet, an verò vtrumque æqualiter vtroſque. Dico autem breuiter, quòd cauteria quæ ſunt in ſuperiori parte capitis, non bene poſſint humores, ſed tantum vapores euacuare: econtrà quæ in occipitio, optimè humores, minus autem vapores. Ratio eſt, quia humores ac præcipuè pituitoſus, cuius gratia talia cauteria expetuntur, ſunt graues; vnde nequeunt ſurſum ferri: vapores verò leuitate ſua minimè deorſum, ſed ſurſum feruntur. ſecundò, quia ſuturæ ſunt denſæ, & nõ ita concedunt tranſitum ſpiſſo & viſcido humori, ſed tantum vaporibus: foramen verò occipitij eſt apertum & latum. Etenim per cranium nullam videmus ſenſibilem aut ſolidam humorum fieri euacuationem, ſed quid-

quidquid inde exit per diaphoreſim & inſenſibilem tranſpirationem exhalat. Caput enim eſt inſtar camini cuiuſdam reliquo corpori ſuperpoſiti, locus verò ſuturæ coronalis eſt tanquam camini foramen, ad quod vapores omnes fumíque recto itinere feruntur, quod quo latius magiſque peruium eſt ac minus occluſum, eò abſque dubio multò facilius vapores omnes patietur expirare. At verò cauterium occipitis, cum ſit in loco demiſſiore, eoque per quem cerebrum ſæpe ſolet excrementa ſua expellere, vt patet in apoplexia, paralyſi, catharris, & vbi eſt apertus ex cerebri ventriculis extra cranium meatus, per quem craſſi humores liberè ſine vllo membranarum aut alterius corporis medij impedimento, poſſunt commeare; meritò poteſt humores, non autem vapores, quorum eſt in ſublime abire, euacuare. Hoc teſtatur Razes libello de Cauter. cùm dicit, cauterium ſuturæ coronalis præcipuè valere in mania, & maximè quando, inquit, eſt ex fumo & ventoſitate. & ideò Albucaſis, Halyabbas, Guido, Brunus, Gulielmus, Lanfrancus, Rogerius, alijq́ue, cauterium coronale ad euaporandum cerebrum laudauerunt: ſcribitq́ue Albucaſis lib. 1. c. 2. quod ideò antiqui ipſum inurentes ſimul & os ipſum incendebant & deſquamabant, vt tanto cranium tenuius eſſet; vt ſic vapores inde melius expirarent. Non ſolum autem cauterium

ſuturæ coronalis,ſed quæcunque in ſublimi capitis parte ponuntur huic vaporum euacuationi ſeruiunt: verum inter ea primum locum occupat quod eſt iuxta ſuturam coronalem; & quia rectitudinem habet, & quia ſuturarum duarum connexionem, & quia ſitum habet in medio ventriculorum cerebri: tum cauterium ſuturæ ſagittalis: inde lambdoidis. Sed obijciet aliquis: ſi vapores illinc perſpiratu diſſiparentur, multò magis ſpiritus cerebri, cum ſint ſubtiliores: hoc autem minimè fit, nam ex eo actionum animalium læſio & debilitas perciperetur: aut ſi fit, omnino eiuſmodi cauterij vſus eſſet damnandus. Verum reſpondeo ſequelam illam neceſſariam minimè eſſe. Etenim vapores rectà aſcendunt, & à nullo niſi leuitate ſua regũtur, & cum ad cerebrum veniunt, etiam à cerebri expultrice vi foras protruduntur: verum ſpiritus reguntur non à propria leuitate, ſed ab anima; quare non ſic ſurſum, ſicut vapores, ad cauterij locum feruntur, ſed in ſuis ductibus ac ventriculis permanent. Obijciet ſecundò, quòd, etſi detur illud cauterium euacuare vapores, adhuc tamen nullus poterit ipſius eſſe vſus; quia trahendo à ſubiectis omnibus partibus & toto corpore verſus caput, ipſum replebit & periculum non exiguum adferet: & plus noxæ trahendo à toto, quàm euacuando à capite eſt allaturum. Nam quomodo poterit iuuare

uare euacuando vapores, ſi alios iterum trahat? nam ſic omnis euacuatio inutilis euadet & ſine fine. Verũ reſpondeo, non eſſe ab ipſius tractione multum timendum, eò quòd exigua propriè trahendi facultas cauterijs inſit, & vt non nihil trahat, exigua tamen inde noxa erit in comparatione ad vtilitatem, quæ proueniet ratione euacuationis ab ipſo capite: & ideò dico, quòd propterea quoque tantum ponendum erit hoc cauterium in malo diuturno; vbi, ſiue aliquid ſit quod trahat, ſiue non, æque tamen ſolitus eſt vapor in caput ferri: tum quoque, vbi primum partibus inferioribus cauteria ad reuellendum, & forte etiam alia ad intercipiendum, aut deriuandum, fuerint adhibita. Quapropter cum hoc cauterium appropriatum ſit vaporum expirationi, patet quòd in illis affectibus qui à tenui & silioſo fiunt humore atque à vaporibus, adeoq́ue materia per exiguos ſuturæ meatus & ſurſum ferri aptâ, ſit cõueniens. Proinde in vertigine, quæ fit ab acribus humoribus; in mania & melancholia, quæ fit à melancholicis fumis, qui ex hypochondrijs aſcendunt; in epilepſia cauſata ab aura tenui aſcendente, ipſum præſtantiſſimum eſt. & ideò in his, & præcipuè in mania & melancholia, quæ ſæpiſſimè à talibus melancholicis exhalationibus originem habet, à medicis ſummopere eſt laudatũ: vti Razes in libello de caut. teſtatur. Sed & Iſaac 9. pract.

c. 77.

c.77.in lepra in ſutura coronali,vt,inquit,fumi eorum caput petentes illac euacuentur, vrendum monet. Sed dubitari meritò poteſt, an ergo in illis tantum, an non verò etiam in affectibus qui ab humoribus fiunt,cauterium ſuturæ coronalis locum habeat. Equidem & humores euacuare videtur, & ad frigidos & humorales & pituitoſos capitis affectus ab antiquis adhibitum fuiſſe. Nam ipſi ſuper verticem capitis in defluxibus & deſtillationibus in pectus, in aſthmate, tuſſi antiqua; ad reuellendum phœnigmos poſuerunt: nempe ad humoris pituitoſi per illam partem,antequam in ſubiecta membra delaberetur,euacuationem: vti Galenus 5. meth.c.vlt.& Paulus lib.7.c.19.teſtantur. Scribit Albucaſis lib.1.c.2. quod antiqui in cephalæa verticem ſic deſquamabant & apertam tenebant: non alio vtique fine,quàm ad humoris pituitoſi,qui cephalææ cauſa eſt, illac eductionem. & in eundem finem ipſe lib.6.c.50. pro cephalææ curatione caput ſuperius exulcerat: quod & Paulum,Celſum,Cęlium Aurelianum feciſſe videre eſt. Denique Iſaac 9.pract.c.76. dicit, quod antiqui in deſtillatione ad pectus caput ſupernè cum oliuari vſque ad os vrebant: vt,inquit,humiditas capitis per illa loca ſic diſſoluta purgaretur: & Auicenna fen.1.3.tr.1.c. 29.ponit ibidem cauterium,ad humoris è capite euacuationem. Verum pro ſolutione dico:

quòd

quòd cauterium in ſutura coronali, & vbicunque ſupra cranium & ſuturas poſitum non ſolum vapores, ſed etiam humores, euacuet. Emittit enim & ibi ſordes craſſas ſicut in alijs locis: ſordium autem illarum materiam manifeſtum eſt non vaporem, ſed humorem eſſe. Verum tamen, etſi antiqui ad catharros, cephalæam, hemicraniam, apoplexiam, lethargum, alioſque diuturnos & frigidos, & à pituitoſo humore factos cerebri morbos, & veſicatoria & etiam cauteria capiti ſuperpoſuerint, cum ea intentione, vt vlcera diu fluerent, & pituitoſus humor intra cranium detentus, qui mali cauſa eſſet, per illa euacuaretur; nihilominus tamen puto humorem qui per iſtas ſordes exit, non ex internis cerebri partibus, ſed tantum ijs quæ extra cranium ſunt, prouenire. Non nego quidem, quin aliquid etiam ex internis partibus per ea euacuetur, ſed id exiguum eſt ac parui momenti. Vnde conferunt quidem cauteria in illis affectibus ratione exiccationis & calefactionis; at ratione euacuationis humoris pituitoſi, perparum aut nihil. Quapropter opinor factos & iam condenſatos humores per ſuperna cauteria non euacuari, ac propterea in primarijs cerebri affectibus ab humore in ipſo congeſto cauſatis, ibi poſita nil prodeſſe. Alia tamẽ ratione proſunt humoralibus affectibus, humoreſque euacuant, quatenus nimirum euacuant vapores

pores qui in caput ex infernis partibus aſcendunt, ibique concreti & coagulati humorum materia euadunt: vnde euacuando proximam humorum materiam, non immeritò humores euacuare dicuntur. Et ſecundum hanc rationem, tum in prædictis humoralibus capitis affectibus, tum quibuſcunque alijs ab humorum ex vaporibus generatorum præſentia cauſatis, antecedentem mali cauſam, nempe vaporem, antequam in humorem abeat, euacuando; ſingulariter conferunt: non autem in ijs qui primario cerebri affectu facti ſunt. ſicque non humorem actu ſed potentiâ exiſtentem, ſeu ipſam humoris materiam; nempe vaporem: neque humorem in forma & conſiſtentiâ propriâ, ſed vaporis tantum, euacuant. Deniq; cum pars aliqua inferior laborat per defluxũ è capite talis humoris, qui ex præcedente vaporũ, ſiue ex eadẽ, ſiue ex alia parte, in caput aſcenſu genitus ſit; cauteriũ in ſutura coronali, aut veſicatoriũ vertici inductum, ei reuulſoria ratione proſunt: quatenus euacuando humoris proximam materiam, ipſum quodammodo humorem, antequam fluat, auertunt. quod eſt reuulſio humoris potentiâ fluentis. Atque hoc modo intelligendum eſt, quòd dicit Guido; Albucaſim, Halyabbatem, Brunum, Gulielmum, Lanfrancum, Rogerium, ad euaporandum cerebrum & diuertendas materias, quæ ad partes ſubiectas fluunt, cauterium in ſu-

in ſutura coronali laudauiſſe. Quocirca, ſiue ſit affectus humoralis capitis, cauſatus ab aſcenſu vaporum, qui ibi condenſantur; ſiue affectus partis inferioris à deſtillatione dependens, cuius origo ſit prior in caput effumatio: cauterium in vertice confert. Sed animaduertendnm eſt: ſi vapor, vt talis, morbum faciat, tantum cauterium coronale, non occipitis, conferre; ſin vapor qui concreſcit, & cauterium coronale iuuare, euacuando vaporem antequam cõcreſcat, & occipitis, euacuando nonnihil iſtius quod expirare nõ potuit, cum iam in humoris formã ac conſiſtentiam eſt permutatum. Si ab humore ſolo, non à præuio vapore orto, ſed à cerebri frigiditate congeſto, in ipſo cerebro; vel inde vlterius deorſum deſtillante, in ſtomacho, aut pulmone, &c. affectio generetur: tum non coronale, ſed occipitis cauterium vtilitatem habet. Verum, etſi cum humor morbificus ex prȩuio vapore ortus eſt, vtrumque tunc cauterium proſit, ſi tamen alterum tantum ponendum eſſet, vel id ſuadẽte ægri debilitate, vel ipſo duorum moleſtiam recuſante; vtrum tum præſtantius eſſet? Dico itaque diſtinctione opus eſſe: nam ſi vapor, qui in cerebro concreuit, in ipſo maneat, in eoque morbum faciat, præſtantius eſt cauterium occipitis; ſin inde iterum deſtillet in partes ſubiectas, prȩſtantius eſt coronale. Ratio eſt, quia ibi cauterium occipitis ex parte reuel-

reuelleret, deriuaret & interciperet aſcenſum; coronale verò per partem affectam traheret: hic coronale reuelleret, quod deſtillat; occipitis verò tantum deriuaret. Eſt & altera ratio potior. Si enim ſpes eſſet, quòd coronale poſſet omnes vapores aſcendentes tranſmittere & educere, ſic vt nihil in humorem concreſceret; melius vtrobique eſſet coronale: ſed quia fieri non poteſt, quin pars vaporis magna ſemper hæreat & condenſetur in humorem; ideo cum humor ille in capite affectum facit, melius eſt tale cauterium eſſe, quod euacuet humorem morbificum: cùm verò iterum humor è capite regreditur deſtillãdo, præſtat tale, quod tranſmittat vaporem, antequam condenſetur & deſcendat. Ex prędictis patet, quod cauterium coronale deriuatoriam & euacuatoriam à parte vim habeat, cum affectus cerebro ineſt; ſiue à vapore, ſiue ab humore ex vapore genito ſit cauſatus: nam per ſe euacuat vaporem, & per accidens euacuat humorem, euacuatione vaporis ex quo ipſe conſtat. Habet & reuulſoriam vim, cum aliqua pars inferior per cerebri conſenſum laborat, à deſtillatione humoris è vapore generati: nam euacuando vaporem, qui eſt humoris materia, per accidens euacuat humorem: euacuando humorẽ in capite exiſtentem, reuellit. Etenim is eſt qui potentiâ fluit, cuius euacuatio reuulſio eſt, vti ſupra à nobis eſt

eſt oſtenſum. Ita Paulus lib.6.c.2, Cælius Aurelianus lib.3.c.1, Iſaac 9. pract. c.76. dicunt pro defluxionibus à capite in pectus, ad reuulſionem, cauteria vertici inuri ſolita eſſe: vt illac è capite humores, antequam deorſum deſtillarent, euacuarentur: & Oribaſius lib.10.collect. c.13, Paulus lib.7.c.19, & Galenus 5. meth. c.vlt.&c. phœnigmos & ſinapiſmos vertici inducere, ad humorum in ſubiectas partes deſtillantium reuulſionem, docuerunt. Eſt & alius illius cauterij vſus, cuius Razes libello de caut. meminit, pro fluxibus qui in oculos, in dentem & faciem per ſuperiora delabuntur: vbi intercipientis remedij naturam obtinet. Cauterium occipitis in affectibus capitis humoralibus per congeſtionem & protopathiam genitis rationem habet remedij euacuantis à parte: ideò in omnibus ijs qui cum materia ſunt, quibúſque cauteria vlla prodeſſe vllo modo poſſunt, vt in epilepſia, dolore capitis, paralyſi, caro, deperdita memoria, &c. locum habet. In vitijs capitis per cõſenſum à vaporibus partium inferiorum, cum collum ſit pars per quam omnes iſti vapores debent aſcendere, intercipiendi nonnullam vim habet: etſi ſetones ad latera colli poſiti ob ſitum venarum & arteriarum ea magis polleant. Habet etiam ob contrarietatem vim reuellendi, ſed exiguam; propter nimis magnam propinquitatem, quæ reuulſioni

facit

facit impedimentum. Aſt econtrà in affectibus partium inferiorum cauſatis à defluxu humorum à capite, ratione vicinitatis ad partem mãdantem, à qua humorẽ qui eſt in potentia fluendi, poteſt euacuare; reuellendi poteſtatem obtinet: quia vero etiam intermedio loco eſt, atque à latere, fluenteſque actu humores in medio curſus poteſt euacuare; partim deriuantis, partim intercipientis naturam gerit. Merè interceptorium eſt, ſi à capite per carnem & cutem colli aut per ſpinalem medullam in articulos aut neruos fluxio delabatur. Notãdum autem eſt, quòd, etſi & cauterium coronale & occipitis, in fluxibus à capite in ſubiectas partes, reuulſoriam, vti iam dictum eſt, vim obtineant; tamen inter ipſa aliqua diuerſitas eſt. Nam cum fluxio fertur vltra collum ac longè infra, tum occipitij cauterium reuellit: cum verò tantùm vel in aſperam aſperiam, fauces, gulam, muſculos externos aut internos colli; minimè: in his autem ſemper coronale cauterium reuellit. Si fluxio fertur in anteriorem corporis partem, in pectus, faciem, oculos, nares, cauteria ac phœnigmi colli reuellunt: vt Aetius lib. 7. c. 49, & communiter omnes practicantes teſtantur, in obſcuritate & fluxibus oculorum cauteria occipitio inurentes: ſi in partes poſteriores, in ſpinam, neruos & articulos; magis coronale cauterium reuellere putant ob duplicatam contra-

rietatem

rietatem: & ob id in ſpaſmo, paralyſi, tremore, ipſum occipitis cauterio cenſent præferendum. Hæc omnia clarè docere videtur Razes lib. de caut. cum cauterium coronale pro epilepſia & mania; occipitis verò, pro lethargo & doloribus oculorum dicit valere. Etenim cum coronale pro epilepſia & mania commendat, inſinuat valere ipſum in illis affectibus, qui ab aſcendentibus vaporibus progignũtur: cùm vero occipitis cauterium in lethargo vtile eſſe dicit, inſinuat ipſum ijs affectibus deſtinatum eſſe, qui à pituitoſo humore cauſantur: cum verò in doloribus oculorum; à partibus anterioribus reuellere oſtendit.

CAP. XIII. De viribus vſtionis ac ſectionis venarum capitis.

NOn inutile erit nunc docere quis vſus, quæ vires ſint illius vſtionis, ſeu ſectionis vaſorum verticis, aurium ac temporum à nobis ſuprà commemoratæ, & ab antiquis ſummopere commendatæ & ſæpiſſimè vſitatæ. Dicam ergo in quibus morbis remedium illud ab ijs fuerit laudatũ, & qua ratione & quantum vtilitatis adferat. Primo itaque in ophthalmia, in longis oculorũ fluxionibus, & cum, vt inquit Paulus, calidus acriſque pituitæ curſus in eos fertur, ſolent & verticis & arteriarum poſt aures & in tẽporibus; aliqui omnium,

alij duarum, alij vnius tantum partis vſtionem inſtituere. Videndus eſt Ariſtoteles 31.probl. ſect. 5. Auicen.fen.3. 3. tr.1. c.9. Razes 9.rei med.c.2. Ægineta lib.6.c.4. deinceps, Celſus lib.7.c.7.Aetius lib.7.c.88. Meſue, Albucaſis, Alyábbas, Iſaac, alijq́ue. Fuit etiam commendatum hoc præſidium in catharris qui in ſubiectas partes delabuntur. Scribit Herodotus lib. 4. ſuæ hiſtoriæ Lybiæ populos pueris ſuis œſipo venas verticis vrere ſolitos eſſe, ne, inquit, ipſos vllo tempore à capite deſcendens pituita offenderet. Olim Scythæ ad intercipiendos catharros qui è capite in articulos fluebant, eis podagram adducentes, venas poſt aures adurebant, vt Hippocrates lib. de aere, aqua & locis eſt teſtatus. Tradit Albucaſis lib.2.c.2.ſuæ chyrurg. cum catharri in oculos & in pectus incidunt & antiquatur malum, vtile remedium eſſe venas poſt aures incidere: & Hippocrates lib. 6. epidem. ſect. 5. aphor.22. in fluxionibus ad coxas venas retrò aures monet eſſe ſecandas. In vertigine quoque illud Ægineta laudauit, proq́ue ea lib.6. c.4. venas poſt aures dicit eſſe ſecandas: & Auicenna 3.fen.1.tr.5.c.3. ad vertiginis curationem venam quietam iuxta aures incidi iuſſit. optimum enim eſt, inquit, cum eſt aſcenſio vaporum ex quacũque corporis parte. Sed & in dolore capitis per conſenſum Auicenna fen.1.3. tr.1. c.33. dixit arterias temporum

eſſe

eſſe inurendas ad intercipiendum, inquit, quæ per eas fluunt. In morbo comitiali Aretæus lib. 1.curat.diutur.c.3.dixit arterias omnes ante & poſt aures eſſe incidendas. Pro hemicrania, pro antiqua cephalæa, pro capite humoribus repleto, arteriarum temporum & poſt aures ſectionem ac vſtionem commendârunt Hippocrates 2.de morbis c.15. Ægineta lib.6.c.4. Aretæus lib.1.curat.diutur.c.2. Aetius lib.6.c.50. Razes lib.9.c.2. Iſaac 9.pract.c.7. & antiquiſſimus medicus Soranus Epheſius cap.21. dicit etiam quod in occipitio propter querelas capitis inciſio fiat vſque ad os, menſura quatuor digitorum; hãc abſque dubio arteriarum, & venarum poſt aures ſectionem intelligens. Quapropter cum in hiſce malis hoc remedium ab antiquis ſit vſitatum & valde commẽdatum, videndum an etiam tantopere proſit, & an effectus præconijs pares exiſtant: hoc autem ſciri nequit, niſi qua ratione conferat, cognoſcatur. Notandum itaque eſt, duplicem, vt ſupra diximus, eſſe modum arterias & venas capitis ſiue aurium ſecandi: alium phlebotomandi ſeu aperiẽdi per phlebotomiam, ſicut aliæ venę aperiuntur: alium ad præſcindendum, diſſecandúmve, ferro acuto vel candente. Illius ſectionis finis eſt euacuatio ſanguinis; euacuato autem ſanguine vulnuſculum inflictum iterum curatur, & manet arteria vel vena integra ſicut ante erat & cum ea idem,

qui ante, ſanguinis & hmorum per eas decurſus.. quod ſi forte poſt illam apertionem neceſſum ſit vt arteria præſecetur; hoc non ex intentione, ſed per accidens eſt, propter curationem profluuij ſanguinis, quod caſu ſuperuênit, non autem ad curationem primi morbi, propter quem primò arteria aperiebatur. Huius alterius ſectionis ſcopus & intentio per ſe & primaria non eſt vlla ſanguinis euacuatio, ſed occluſio ipſius arteriæ, vt non ſit amplius vllus per eam humoris fluxus propter cicatricem quæ inducitur: per accidens verò quatenus contingit has arterias non ſic poſſe bene præſcindi ſine effluuio ſanguinis, aut quatenus dum præſcinduntur, ſimul cōmodè & eâdem operâ etiam poteſt permitti, vt aliquid ſanguinis elabatur; coniunctā etiam habet aliquam ſanguinis euacuationem, etſi neque ſemper neque neceſſariò, cum non ſit illi eſſentialis. Vnde iſta ſanguinis euacuatio non per ſe primò intenditur in iſtarum arteriarum amputatione, ſed ſolum occluſio, etſi quoque per accidens adſit. Prior ſectionis modus ſeu illorum vaſorum phlebotomatio confert tanquam remedium euacuans venoſum vel arterioſum, id eſt, valde calidum & ſpirituoſum ſanguiné & hoc nomine eſt conueniens remedium in omnibus affectibus capitis diuturnis à ſanguine præcipuè calido, bilioſo, ſpirituoſo, flatuoſo genitis; in vertigine, phrenitide, calidis oculo-

rum

rum affectibus, eorumq́ue antiquis doloribus, maximè cum pulſatione; & cum arteriæ tumeſcere & pulſare videntur; & in quibus poſt venæ quietæ ſectionem malum non ceſſauit. Denique vtilis eſt in omnibus capitis diuturnis vitijs, epilepſia, faciei fœditatibus, vitijs quæ ſupra caluariam ſunt; proſuntq́ue nō tantum in externis ſed etiam in internis malis. ratio eſt, quia, etſi venæ & arteriæ, quæ ſunt poſt aures & in temporibus, ſint externæ, præcipuéque tantùm euacuent ab externis partibus, quæ extra caluariam ſunt, in quas diſſeminantur & deſinunt; tamen, quia ipſæ ſunt rami eorum vaſorum, quæ ſub faucibus coniunguntur cum alijs vaſis quæ interiora cerebri petunt: ideò ratione iſtius communionis poſſunt ipſę etiã ex interiore cerebro euacuare, internisq́ue eius affectibus conuenire. Etenim vena iugularis & arteria ſoporalis iuxta fauces diuiduntur, & vtriusque vnus ramus externa petens, poſt aures & per tempora; alius, interius in cerebrum fertur. hinc externus ramus inciſus, propter communionem & coniunctionem quam habet cum illo qui interius mergitur, facultatem ſortitur ex ipſo cerebro euacuandi. Quapropter cum dicitur ſectio venarum & arteriarum poſt aures plurimum capitis oculorumq́ue affectibus conuenire, etiam internis & ſine fluxione genitis; ſi de hac cum phlebotomo apertione mediante ſanguinis euacuatio-

ne intelligatur; verum eſt, nec vlla ratione du-
bitandum. Galenus 6. de ſanitate tuenda, mul-
tis locis id affirmauit. Nam ſunt, inquit, ca-
pita quæ propter arteriarum temperamentum
in vertigines & dolores incidunt, in quibus e-
tiam incidere arterias ſolemus: & 4. de com-
poſitione medicam. ſec. loc. vtimur etiam, in-
” quit, ſectionibus arteriarum; interdum quidem
” incidentes eas quæ retrò caput iuxta aures; in-
” terdum quæ in temporibus ſunt: idque vt me-
” deamur diſpoſitioni, quæ tunicis oculorum
” eſt genita, ob quam etiam optimus ſanguis
” ad tunicas oculorum delatus corrumpitur.
In quibus locis non de præſectione, ſed phle-
botomatione arteriarum illarum loquitur.
Clariſſimè illud lib. de venæ ſect. in fine di-
” cit: ſicut, inquit, venæ in toto corpore ob pro-
” prios affectus, ita & quæ in temporibus arte-
” riæ ſunt, & poſt aures, medicis incidere mos
” eſt: in temporibus quidem infeſtantibus ocu-
” los fluxionibus, tum calidis, tum flatuoſis:
” poſt aures verò, in vertiginoſis maximè, &
” qui diuturnis doloribus capitis ac flatuoſis af-
” fliguntur. Sed & ob alios, inquit, affectus diu-
” tinos in capite exiſtentes, ſunt qui arteriarum
” poſt aures vtantur ſectione; non tamen in alia
” vlla particula affecta eam adhibuerunt, tam-
” etſi multæ ſint, quibus hoc conſilio magis,
” quàm venæ ſectione, ſit opus. Vbi enim ca-
lidus

lidus flatuoſuſque infeſtat ſanguis in arterijs ››
aceruatus, illic communibus parti affectæ ar- ››
terijs ſectis eſt opus. Razes etiam lib. 7. rei medic. c.21, vbi de phlebotomia agit, enumerat venas, quæ inciduntur: inter quas & quæ in collo & in angulis oculorum, fronte, labijs, ſub lingua, ſunt; tum etiam temporum venas: quas pro hemicrania, pro vehementi capitis dolore, & diuturna ophthalmia dicit incidi. Verũ præſectio, ſeu amputatio, ſeu vſtio venarum & arteriarum in temporibus, & poſt aures, non dirigitur ad euacuationem ſanguinis, nec ea eſt ipſius ſcopus: nam ſi is eius eſſet ſcopus, non eſſet neceſſarium vaſa amputari, ſed aperiri: ideò nõ expetitur nec confert per ſe ratione euacuationis ſanguinis, ſed ratione occluſionis vaſorum. Quapropter eius vſus, per ſe & primarius eſt, vt ipſa vaſa occludantur; vt vijs per quas humores in certas partes fluunt, occluſis, non amplius eiuſmodi humoribus tranſitus concedatur; ſed fluxus, qui per eas fieri ſolebat, impedito tranſitu ſiſtatur: & ſic totus huius præſidij effectus & vis conſiſtit in viarum, per quas humorum fit fluxus, interceptione. Nihilominus, cum contingat in præſecando vel ſanguinem elabi, vel vltrò permitti, vt eius aliqua quantitas effluat, quod authores facere docuerunt; eatenus ſic quoque per accidens euacuando à capite prodeſſe poteſt, & calidis cerebri morbis ratione

huius euacuationis conuenire; etiam morbis primario cerebri affectu genitis, etiamſi à nulla fluxione foueantur. Verum hic vſus eſt huic remedio per accidens, quia non expetitur propter illud, ſed propter obſtipationem: nec quoque ei ſemper eſt coniunctus; quia cùm vſtione hæc vaſa diuiduntur, ſanguinis nulla euacuatio fit. Ideò cum per ſe tantum hoc remedium expetatur in ratione qua intercipit & humorum delationem impedit, tantum pro fluxibus eſt deſtinatum, & tantum conuenit in ijs affectibus, qui fouentur à fluxione per venas illas ac arterias factâ; præcipuéque pro fluxione calidi ac ſpirituoſi ſanguinis aut feruidorum fumorum. In alijs affectibus, qui à fluxione non ſunt, non videtur conuenire: vbi enim fluxio non eſt, neque interceptio locum habet. Quapropter in omnibus ijs fluxibus, qui per illas venas dilabuntur, tanquam ſingulare remedium ſemper ab antiquis fuit commendatum & vſitatum: præcipuè autem pro defluxu in oculos, pro antiqua lachrymatione, ophthalmia, pro deſcenſu catharrorum in pectus, pro difficili reſpiratione cauſata à capite, pro aſcenſu vaporum feruidorum aut venenoſorum in caput, in vertigine, epilepſia, &c. ſicut ſupra à nobis eſt oſtenſum. Quamuis autem pro acribus fumis & feruidis vaporibus ac ſpirituoſo ſanguine, qui per eas tranſeũt, hoc remedium ſit inuentũ; tamen quin

etiam

etiam pro omnium humorum,qui in illis venis exiſtẽtes decubitu ſuo in aliquam partem morbum cauſare poſſunt,fluxu ſiſtendo conueniat; non eſt dubitandum. Nam cum conferat ratione occluſionis vaſorum, per iſtam autem occluſionem impediatur trauſitus, non vnius humoris,ſed omnium; vtiq; omnium fluxui ſiſtendo poteſt conuenire. Propterea etiam pro ſalſa pituita,pro multa tenui ſeroſitate in oculos influente,antiquis fuit commendatum. Eſſe verò præſidium in illum finem ab antiquis expetitum,vt nimirum vias præcluderet & interciperet, quò fluxus qui per illa vaſa fiunt, ſiſtantur; ex eorum ſcriptis licet intelligere. Celſus lib. 7. c.7, pro defluxu in oculos venas verticis & temporum docet eſſe ſecandas; donec, inquit, fluxus conquieſcat: id enim, inquit,eſt ſignum excœcatorum itinerum, per quæ fluxio ferebatur. Ariſtoteles quoque 31.probl.ſect.5.dicit, quòd in illis qui fluxionibus oculorum tentantur,ſoleãt venas temporum inurere; humorum, inquit, ductus occludentes: & Meſue capite de ophthalmia venas temporum docet ſecare; vt materiæ, inquit, per ipſas curſus abſcindatur. Hanc porrò venarum occluſionem mediante cicatrice inter duas diuiſionis extremitates inducta fieri,Galenus varijs in locis teſtatur.Nam lib.4.de loc.aff.c.8.in vertigine,inquit,nõnulli ab arteriarum ſectione pręſidium petierunt,to-

tas

tas arterias pone aures ad tantam altitudinem ſecantes, vt medius inter duas partes locus ſectione induceretur: & lib. 13. meth. c. 20. loquens de diuturnis oculorum fluxionibus, dicit quòd aliquando vaſa exſcindantur aut præſcindantur; vt, inquit, ſic, quod intereſt, dura cicatrice excipiatur: quod ſupra lib. 1. & Hippocratis & aliorum authoritatibus à nobis eſt comprobatum. Etſi verò hactenus huius præſidij vires dilucidè ex mente antiquorum à nobis ſint declaratæ, quid tamen noſtra de ijs ferat ſententia, nunc quoque eſt explicandum, & videndum, an etiam tanta eius ſit vtilitas quanta ab antiquis eſt prædicata. Etenim, etſi ipſum plurimis fuerit valde laudatum, à nonnullis tamen video etiam fuiſſe damnatum. Nam, etſi maximè in fluxibus oculorum fuerit celebratum, tamen Aetius lib. 7. c. 88. de ijs loquens, ipſum & Barbaricum & nociuum appellauit.
„ Quidam, inquit, Barbaris legibus ſeruientes in
„ diuturnis oculorum deſtillationibus tempora
„ inurunt, ſed ego quandoque ob iſtiuſmodi v-
„ ſtionem minus profundam & perperam factam
„ vidi cum alienis humoribus natiuos ſimul ab-
„ ſumptos, vt oculus ad ſummam ariditatem de-
„ laberetur, morbuſque ſubreperet inſanabilis.
„ Cælius Aurelianus, vt alias eiuſmodi magnas
„ vſtiones, ita quoque & hanc tãquam crudelem,
„ periculoſam & inutilem eſt deteſtatus. Quapropter

pter dico ego quòd hoc remedium ſit magni periculi & non magnæ vtilitatis. Et vt de periculo primò loquar; ſi vſtione amputatio iſta perficiatur, quia vſtio debet eſſe profunda vſque ad os, & magna, vt omnes venæ præſcindantur; & quia fit in tenera parte capitis: primò adfert periculum inflammationis capitis, phrenitidis, & febris: ſicut Auicenna fen. 1. 3. tr. 1. c. 33. inſinuauit, cum de hoc remedio loquens, vitandum ipſum, ac præcipuè in æſtate, præcepit. Secundò, cum fiat prope oculos, timorem incutit ne nutrimentum oculis auferatur, propter ſanguinis profluuiũ, & ne propter viciniam empyreumate oculis communicato tenuis eorum humiditas exiccetur: quod Aetius loco citato prudentiſſimè propoſuit. Tertiò periculum adfert ſterilitatis. Hoc clariſſimè docuit Hippocrates lib. de genit. c. 3. ſic aiens: quibuſcunque iuxta »
aures venæ ſectæ ſunt, hi coeunt quidem & ge- »
nituram emittunt, ſed modicam, debilem & in- »
fœcundam. nam plurima geniturę pars à capite »
iuxta aures in ſpinalem medullam fertur. ipſe »
autem tranſitus cicatrice ſectione inducta con- »
ſolidatus eſt. Reddens etiam rationem in lib. de aer. aq. & loc. c. 50. cur Scythæ effœminati & infœcundi redderentur, & præcipuè nobiles, eã eſſe dicit, quòd cum ob equitationes ſineſtapedibus arthritici fiant, ad eius prę cautionem venas poſt aures vrant; qua ratione, inquit, ſeipſos

per-

perdunt. Quartò quoq; coniunctum habet profluuij ſanguinis metum. De ſectione id quidem dubium non eſt, de vſtione etiam patet: nam decidente eſchara & ligatura putredine conſumptâ cauum foramen fit, in quod ſi non bene caro ſuccreuit, nuda & aperta remanet arteria ad ſanguinem profundendum quàm aptiſſima: qui ideò difficilius compeſci poteſt, quòd arteriæ ibi non paruæ; & citius effluit, quod valido pulſu & allapſu flatuoſi ac vndoſi ſanguinis, qui mali cauſa eſt, eſcharæ ante tempus facile excutiantur. Ex hoc verò & capiti ſumma debilitas & frigida intemperies & nonnunquam repentina mors eſt expectanda. Addo quintum periculum, quod maximum eſt & euitari non poteſt; quòd præcluſis illic ductibus impediatur quò minus non poſſit deinceps tantum ſpiritus vitalis in caput, vti ſolet, deferri: vnde neceſſum eſt caput refrigerari & ſpiritus animales, qui ex vitalibus tanquam ſui materia conſtant, eſſe pauciores; ac proinde facultates omnes animales deijci ac labefactari. Quod tum maximè fit, quando ab vtroque latere omnes arteriæ, & quę poſt aures & quę in temporibus ſunt, amputantur: quod & ſæpiſſimè ab antiquis factitatum ſupra vidimus, & etiamnum faciendum ſemper eſſet, ſi certam ab hoc præſidio vtilitatem aſſequi vellemus. Præter hæc pericula aſſero etiam præſidiũ iſtud non poſſe eſſe magnæ vtilitatis.

Nam

Nam cum venæ & arteriæ, quæ ſic vruntur, ſint extra caluariam: non poteſt earum vſtio aliud efficere, quàm externos, ſiue qui extra caluariam fiunt, fluxus impedire. Fluxus enim impediuntur propter vaſorum occluſionem: ea autem non poteſt niſi illos fluxus impedire, qui per ea vaſa ſunt, quorum illa occluſio eſt: tales autem exigui ſunt & minus periculoſi, quiq́ue alijs remedijs commodè ſatis attingi poſſint, vt non videantur hoc tam difficile & periculoſum poſtulare. Hoc Auicenna & Meſue capite de ophthalmia teſtantur, quando pro eius curatione hanc arteriarum & venarum ſectionem in medium adferentes, eam tamen tunc tantũ præcipiunt eſſe ineundam, cùm morbifica materia, per externas arterias eſt dilapſa. Ex eo verò ſequitur, quòd nec in vertigine, nec epilepſia, nec internis doloribus capitis, quamcunque diuturnis, nec in deſcenſu catharrorum, etſi ijs omnibus à veteribus fuerit adhibita, per ſe & tanquam remedium intercipiẽs, locum habeat. Si ratione euacuationis ſanguinis, quæ ex accidenti eſt, iuuet; non præſectio, ſed apertio tantum ex eo facienda indicatur. Enimuerò catharrorum in ſubiectas partes, thoracem, articulos, &c. deſcenſus, propter quos (vti iam audiuimus) veteres hoc remedium adhibuerunt; minimè per illas, ſed per alias interiores venas fiunt: quare non video quomodo ipſum illis adhibue-

hibuerint, & quomodo vaſorum externorum commeatus intercluſus fluxiones internas valeat cohibere. Eadem ratione aſcenſus vaporum ex ſubiectis partibus, ex corde, hepate, ventriculo, &c. qui vertiginem, epilepſiam & internos dolores faciunt, non fiunt etiam per hos ductus; quare neque per horum ductuum occluſionem poſſunt impediri. Antecedens ex eo probatur, quòd, cum hi morbi cerebri ſint, eorum cauſa morbifica debet per eos ductus aſcẽdere, per quos intrò in ipſum cerebrum poteſt peruenire: hoc autem fieri nequit per externa iſta vaſa, cum cerebrum non ingrediantur, ſed in externas per caluariam partes diſſeminentur & colliqueſcant. Sed neque in defluxu in oculos videtur magni momenti eſſe: nam ſi fluxio per externas arterias ſemper ferretur, alicuius vſus eſſet; iam verò plerumque per internas ferri veriſimilius eſt: magis enim videntur humores defluere per eas quibus nutrimentum aduehitur; eæ verò internę ſunt, non externæ. Idem contingit in omnibus prædictis morbis: ex quo etiam & incertitudo huius remedij declaratur. Nam vt per externarum arteriarum defluxiones etiam gigni concedantur, quin tamen vt plurimum per internarum, nemini ęſt dubitandum. Hinc ambiguum ſemper humoris morbifici iter erit ac tunc ſaltem, cum per internas arterias erit, exteriorum vſtio nullã habebit vtilitatem.

Ideo Galenus 4. de loc. aff. c. 8. dicens quòd nonnulli in vertigine à ſectione poſt aures conſilium petierunt, eas inquiens ſic diſſecantes vt cicatrix media induceretur; addit quod non omnes tamen huius auxilij beneficio fuerunt curati. Nam, inquit, aliæ arteriæ ijs maiores ad cerebrum ex ipſius baſi per retiformem plexum aſcendunt, per quas huiuſmodi affectionem fieri conſentaneum eſt. Verum vt per externas arterias & venas fluxionem fieri conſtet, adhuc tamen per quaſnam earum fiat certò ſciri minimè poteſt. Ideò aliqui in fluxionibus oculorum, frontem & verticem inciderunt, omnes venas & arterias ſubiectas diſſecantes: alij arterias temporum, alij poſt aures, alij has duas, alij omnes ſimul: opinantes per ſingula illa loca humores ad oculum poſſe peruenire. Ita quoque in alijs morbis, vt certum ſit per externas venas humores aut vapores deferri, ſciri tamen exactè nequit per quas; an à dextro latere, an ſiniſtro; an per arterias, an per venas; an poſt aures, an per tẽpora. Quod ſi eas incideris per quas fluxio nõ fertur, præterquam quod operam luſeris, artem infamâris, ægrum inobedientẽ reddideris; non exiguis etiam periculis expoſueris. Sin certus eſſe velis, omnes venas arteriasque vt diſſeces neceſſum eſt; ſicuti veteres feciſſe ſupra eſt allatum: quo caſu quis non videt enumerata pericula augeri? Vnde patet in ſolis tantum per cal-

uariam

uariam decurſibus, in ſolis externis capitis af-
fectibus à calido vapore aut acri & bilioſo ſpi-
rituoſoque ſanguine factis, hoc remedium exa-
ctè locum habere: qui vſus anguſtis admodum
limitibus continetur. Adeò, vt ſi exigua vtili-
tas, magna incertitudo, moleſtia & periculum
ſpectentur, non facile videatur hoc remedium
in vſum eſſe adhibendum.

CAP. XIIII. De cauterijs brachiorum & eorum viribus.

CAuteria in brachijs, teſte Raze libell. de cauter. ponuntur pluribus in locis: interdum ſuper articulum, interdum iuxta eum. Super articulum nunquã ponuntur, niſi propter vitia articulorum, & præcipuè cùm articulum volumus exiccare, calefacere, & roborare, cum muccidus eſt, aut ex loco ſuo excidit præ nimia laxitate. Cùm iuxta articulum ponuntur, vel infra vel ſupra eum interiore vel exteriore brachij parte id fit. Pro quo notandum eſt, quòd cauteria brachiorum vel propter ipſiuſmet brachij, vel alterius alicuius membri interioris, vt cerebri, cordis, pulmonis, hepatis, &c. vitia vſurpantur. Si brachij; id eſt vel propter vlcera aut apoſtemata ibi contingentia, vel (quod magis frequens) propter arthritidem in aliquo ipſius articulo exiſtentem; ad humoris nimirum collecti euacuationem, vel adhuc

fluentis

fluentis interceptionem. Cùm pro arthritide ipſius adhibentur euacuationis ergo (nam etiam ſuper articulum poni ob alias cauſas iam dictum eſt); ponenda ſunt ſub articulo dolente: vt ſi dolor eſt in humeris, ſub humero; ſi in cubito, ſub eo; ſi in manu, aut in meta carpio, aut in ea ipſa. Ratio petitur ex natura humoris: nam quia ſemper grauitate ſua deorſum fertur, per cauterium ſubtus poſitum melius euacuatur. Pro interceptione quidem melius foret ſupra articulum poni, ſed cum liceat ſemper aliud cauterium ad partem mandantem excitare, quo tempore non amplius multum interceptione eſt opus; magis ille locus eligendus eſt, qui euacuationi à parte, vtpotè magis neceſſariæ, eſt accõmodatior. quod ſupra quoque capite quinto à nobis eſt explicatum. Si propter interni alicuius viſceris offenſionem brachium vlceratur, dicit Razes locum eſſe quatuor digitis remotè ab articulo (intellige ipſius humeri) in parte carnoſa, intra duos muſculos: tendines enim & chordæ prope articulos carne ſunt ſpoliata. Scribit autem ipſe ibi pro arthriticis artuum affectibus, exteriorem brachiorum ac crurum partem; pro internis malis, interiorem eſſe eligendam. Sunt namque ductus arteriarum & venarum obſeruandi: illi vero parte interiore brachiorũ ac pedum decurſitant magis. Itaq; cum pro capitis affectibus vſtio fit, prope

venam cephalicam ad muſculum deltoidem in parte brachij nonnihil externa : cum pro affectibus aliorum viſcerum, in parte magis interna ad venam baſilicam locus eſt eligendus. Is verò tum ex motione brachij, tum muſculi ab inferiore parte cùm manu compreſſione, tum etiam partis fomentatione & ligatura, quoad venæ intumeſcant; poteſt explorari. Cum indifferens pars eſt ad vtrumque brachium, nec inclinat ad aliquem ſitum, dextrum aut ſiniſtrum; prꝺſtat maximè in eo qui manuale graueq́; exercitium facit, in ſiniſtro cauterium poni, ſi dexter ſit : propter moleſtiam ac debilitatem, quæ manui tractu temporis compararetur : etſi plus in dextro traheret, propter crebriorem brachij motionem. Cum pars affecta ad aliquod latus inclinat, è directo eſt cauterizandum; in vitijs quidem ſplenis, ſiniſtrum; in hepatis, dextrum brachium eligendo. Multiplex cauteriorum horum eſt vſus. Propter vicinitatem quam habent cum capite, corde, hepate, propter rectas magnasque venas inde per brachia decurrentes; ex ijs, ac præcipue è capite euacuandi vim habent, etſi non tantam, quantam cauteria in ipſo capite poſita. Propterea in humoralibus capitis affectibus vtilitatem habent, cum vel æger capitis cauteria non admittit; vel aliquid eſt quod in ipſo poni prohibeat; vel cum non ita copioſa, ſed lenta magis ac pauca euacuatione eſt opus.

In affe-

In affectibus etiam cordis, ſplenis, hepatis, ſtomachi, humoralibus, euacuatoriè conferunt. Nam etſi non ita bene euacuent, ſicut quæ ſuper eas ipſas partes immediatè ponuntur; tamen quando vel illa moleſta ſunt, vel fieri ab alia cauſa prohibentur, non male cauteria brachiorum in eorum vſum, maximè nunc, quãdo aliorum illorum vſus exoleuit, ſubſtituuntur. Præter hanc euacuatoriam vim deriuatoriè etiam & reuulſoriè, tam in affectibus inferiorum partium cauſatis à defluxu è capite, quàm capitis cauſatis ab aſcenſu vaporum aut humorum, conferunt. Nam cum brachia ſint ad latus, humores deſcendentes & vapores aſcendentes qui per ea euacuantur, ad latus deriuantur; & cum ſint in medio ſuperiorum partiũ & infimarum, meritò cum caput vitium aliquod contrahit per ſympathiã partium inferiorũ, reuellunt ſeu reuulſoriè deriuãt; & cũ infimæ, vt articuli, renes, matrix, veſica, aliquo humoris defluxu è capite laborãt, propter cõtrarietatẽ ſurſum & deorsũ, quam cũ illis habẽt, etiã reuulſoriè opitulãtur. Notandũ tamẽ, quòd quò cauteria ſublimiùs in brachio propè humerũ ponuntur, eò magis euacuant; quò verò remotiùs verſus manũ, eò magis reuellũt. Euacuatio enim in propinquo fit, reuulſio ad diſtantiſſimas partes: ac propterea veſicatoria pro febribus malignis extremis brachiorũ partibus ad reuulſionẽ ſolent adhiberi.

CAP. XV. De cauterijs crurum & eorum viribus.

IN cruribus varia fiunt cauteria; quæ omnia Razes in lib. de Cauter. perſtringit. Super articulos, vti de brachijs dictum eſt, ita neque in cruribus cauteria ponuntur; niſi cum articuli muccidi ſunt & humiditate ſcatent, cum periculum eſt diſlocationis, cum articulus calefaciendus, conſtringendus & humor contentus diſcutiendus eſt atque exiccandus. In his enim caſibus Hippocrates & Albucaſis ſuper articulos, vt ſuper coxam in iſchiade, vſtiones facere præceperunt. His exceptis, ſemper vel ſupra vel infra articulum quatuor aut quinque digitis remotè ab eo, in loco carnoſo (vt muſculorum capita & tendines fugiãtur) eſt cauterizandum. Si pro arthritide crurum id fiat, hic quoque, vt ſupra, exterior ipſorũ pars eſt eligẽda: tum quæ ſub articulo dolente eſt, vt eò humor plurimus ſua grauitate prolabatur. Etſi enim vſtio ſupra articulum facta duplicem vſum habere videatur, & euacuationis à parte, & interceptionis; tamen quæ ſub articulo fit, meo iudicio vtilior eſt: plus enim ſola ſua euacuatione faciliore emolumenti, quàm altera ſimul intercipiendo, maximè ſi alia ad partem mandantẽ pro reuulſione inſtituatur, eſt præſtitura. Sin autẽ iuxta partẽ mandantẽ nulla eſſet, ſupra genu facta tũc

præſtan-

præſtantior foret; vtpote quę & fluenti & fluxo (ſi ita dicere liceat) ſimul cõferret. Pro dolore coxæ & ſuper coxam, quia carnoſa eſt; & ſupra genu in parte externa (vt inquit Razes loco ſupra citato) ad humoris euacuationem cauteria ponũtur: pro dolore genu, infra genu vel ſupra malleolum: pro pedum dolore, & loco dicto & ſupra pedem & ſub planta pedis, vt Razes teſtatur, adhibentur. Pro vitijs partium internarum ponuntur præcipuè in parte interna: verum, quia ille locus equitantibus moleſtiam adfert, poteſt in ijs cum externa parte, etſi minus vtiliter, commutari. Nihilominus tamen in vitijs matricis & veſicæ nunquam ab interna parte recedendum eſt. Ponuntur verò interdum ſuprâ, interdum infrà genu, vel ad malleolum. Si euacuationem à renibus, veſica, matrice molimur, ſupra genu, vtpote in loco propinquiore, melius faciunt: propinquitas enim ad euacuationem à parte neceſſaria eſt. Sed moleſtiam is locus duplicem habet: primam ligaturæ, quia, cum femur prope genu tenuius ſit, faſciæ deſcẽdentes laxantur & ſoluuntur: alteram fontanellæ. nam cum fontanellæ temporis decurſu deorſum vergant, tandem in articulum incidunt. Verum tamen & moleſtijs his remediũ inueniri poteſt, & vt non poſſit, loci tamen vtilitas eſt præferenda. Nam & quæ ſub genu ponuntur, difficultate non vacant; quòd nimi-

rum per articulũ trahant: quæ non exigua eſt. Si reuulſioni ſtudemus, quando quidẽ eò illa melior eſt, quò ad diſtantiores partes fit; poterunt non inutiliter infra genu figi: attamen longinquior tunc quidem reuulſio erit, ſed minor à parte mandante euacuatio. Itaque vbi fluxus eſt lentus, & qui magis fluendi conſuetudine quàm fluentis copia nocet, quique quàm maximè eſt auertendus, ſub genu cauterium vtilius erit: vbi autem ita reuellendum eſt, vt etiam ex prædictis partibus multum ſit euacuandum (quod fit cum in ijs ſubeſt abundantia humorum) potius ex propinquo loco ſupra, quàm ſub genu iudico attrahendum. Si ad diſtantiſſimas omninò partes facienda reuulſio indicatur, quinque digitis in parte carnoſa ſupra malleolum exulcerandum: ſicut cum in febribus malignis manibus pedibusque veſicatoria inducuntur. In epilepſia illa quæ ab aura venenata è pede aſcendente progignitur, & ad intercipiendum, & ad quàm diſtantiſsimè reuellendum, ibi vſtio eſt facienda. Ex quibus patet, quàm multiplicem huius loci cauteria in morbis partium ſuperiorum vſum præſtent. Etenim in hepatis, renum, veſicæ, vteri affectibus, propter viciniam & magnas venas, quæ inde in crura deſcendunt; euacuatoriè conferunt. Ideò in colica, hydrope, ſterilitate, menſium ſuppreſſione, veſicę ſcabie, partiumque illarũ vlceribus & apo-

ſtema-

ſtematibus, magnam vim habent. Cùm eidem affectus per conſenſum ſuperiorum partium contingunt, poſitis ad reuulſionem prope partem mandantem aliïs, deriuatoriè iuuant: quod ad interna fluebat, ad latus & ad extra deriuando. Cùm affectus ſunt in partibus ſuperioribus, cauſati vitio partium inferiorum, vt vteri, hepatis, &c. reuulſoriam vim obtinent. Quatenus enim euacuant à parte mandante, quod breui fluxurum eſt, antequam fluere incipiat, reuellunt: hoc enim eſt reuulſio humoris potentiâ fluentis. Cùm vapores ex pedibus aſcendunt, aut catharri in articulos ſupernè decumbunt; etiam interceptoria euacuatione proſunt. Interim nec brachiorum nec crurum cauteria partibus internis aut diſcutiendo aut roborando, exiccando, calefaciendo, vllum auxilium præſtant, ſed tantum euacuando.

CAP. XVI. *Quomodo ſingularum partium affectibus cauteriȷs ſit ſubueniendum, & primum primariȷs, ac per congeſtionem genitis.*

NVnc ſupereſt, vt quæ hactenus generatim de cauteriorum loco diſceptauimus, omnibus ſingulorum membrorum affectibus per ſanandis applicemus. Laborant membra omnia, vel primario affectu, vel per conſenſum; id eſt, ab humoribus aut vaporibus, vel in ſe genitis, vel aliunde allabentibus.

Cum primario affectu laborant, tantum expetunt materiæ morbificæ ablationem; ea verò fit per ſimplicem dictam ab affecta parte euacuationem: cum autem per conſenſum; & eius, quæ fluxit, ablationem, & quæ fluit aut fluxura eſt, auerſionem ac reuulſionem. Quapropter cum oſtenderimus quibus cauterijs quæque partes quam commodiſſimè euacuentur, & quibus quæque fluxiones quarumcunque partium reuellantur, abſolutam omnium corporis partium morborum humoralium cauterijs curandi rationem tradiderimus. Primum itaque quomodo partes ſingulæ per cauteria euacuentur, videamus; à capite exordiendo. Non eſt autem vnica eius euacuandi ratio, ſed alia alio tempore conuenientior. Cùm malum eius cauſatum eſt ab acribus & feruidis vaporibus aut ſpiritibus è calido ſanguine excitatis, vel etiam humoribus bilioſis qui in eo generantur; cauteria non debent alio loco fieri quàm in ſutura coronali: propterea quòd ille locus ſublimior ſit, vapores verò ac bilioſi humores ſurſum leuitate ſua rapiantur. Si deorſum fierent aut in brachio, nihil tum prodeſſent; quia nunquam vapor deorſum veniet in brachium, vt per ipſum expurgetur: neque cauteria eam vim habent, vt ipſum eò impetu trahere poſſint. Cum eſt ab humoribus frigidis aut pituitoſis, alio loco cauteria fieri debēt. Tum autem confert cauterium oc-

cipitis

cipitis, quia illud eſt in loco decliuiore & ad foramen nuchæ amplum & apertum; quæ duo ad humoris grauis & craſſi facilem eductionem ſunt requiſita. Poſſunt etiam in eum vſum vtiliter excitari cauteria in ſcapulis: & quia is locus ab eodem foramine & ſpinali medulla non eſt remotus, & quia decliuis, & quia eſt etiam prope venas quæ è capite in brachium repunt. Conferunt etiam cauteria brachiorum, propter conſenſum quem cum capite habent ratione venæ cephalicæ; præcipuè cum vicinius ipſi humero adhibentur. Inter hæc magis euacuat cauterium occipitis, tum ſcapularum, inde brachiorum, quia à capite ſunt remotiora; propinquitas enim ad euacuationem à parte imprimis eſt requiſita. Quando autem æger vel illa repudiat, vel aliquid eſt quod ea impedit; cauteria brachiorum eorum vim inſigniter æmulantur & ijs vicariam operam quàm optimè præſtant. Illud tamen cæteris paribus ita eſt intelligendum. Nam ſcapularum & brachiorum cauteria per accidens poſſunt plus euacuare, quàm occipitis; quia ipſa poſſunt eſſe numeroſiora, occipitis verò cauterium ſimplex eſt & vnicum: per ſe tamen maiorem habet, quàm illa, euacuandi facultatem. Horum cauteriorum, vel vnum ſufficit vel plura requiruntur pro ægri tolerantia & repletionis capitis magnitudine: ac interdum in vno brachio tantùm, interdum in vtroque debent

excitari.

excitari. Nam ſi adhibito in vno malum ſit imminutum, & cauterium multam ſaniem profundat, interim tamen malum non perſanetur; ſignum eſt vnum cauterium non ſufficere, ſed ad ſecundum quoque eſſe veniendum. Quamuis autem dictum ſit cauterium ſuturæ coronalis minus commodè humores, ſed tantum vapores euacuare; eſt tamen etiam eius vſus pro ijs non omnino contemnendus, præcipuè quando ipſum multiplex eſt: nam tum debilis eius in euacuandis humoribus vis numero cõpenſatur. Solent verò in Italia cum verticem vrunt, tria in orbem circa punctum communis ſectionis ſuturæ ſagittalis cum coronali cauteria infligere: quo tempore caput tunc per ea laudabiliter euacuatur, maximè ſi etiam metaſyncritica, quæ humores ex alto trahant, vſtionis loco ſuperponantur. Eſt verò etiam conſyderandum, quęnam capitis pars magis debeat euacuari. Nam, etſi abſolutè conſyderando cauterium occipitis magis euacuet caput, quàm coronale; tamen coronale magis euacuat eius partẽ anteriorẽ; occipitis verò, poſteriorẽ: ac propterea, cum anterior magis humore repletur, etiam plus ego à coronali, quàm occipitis emolumenti ſperârim. Denique etiam, cum præter euacuationem volumus caput alterare & roborare, magis coronali quàm occipitis cauterio eſt vtendum. Præter prædicta nulla ſunt, quibus caput poſſit

aut

aut ſoleat euacuari. Nam quæ in cruribus ſunt, etſi in morbis per conſenſum locum habeant, morbis tamen primarijs nihil adferunt emolumenti, cùm ob diſtantiam nullo modo poſſint ex ipſo quicquam educere. Reliqua membra euacuantur duplici via; vel enim cauterijs ſuper eorum regionem proximè adhibitis: vel in extremis artubus, brachijs, cruribusq́ue. Etenim antiqui ſolent pectus & abdomẽ vrere pro partium ſub ijs contentarum euacuatione. Qui mos, etſi hodie quoad alias cauteriorum ſpecies exoleuerit, quoad veſicatoria tamen adhuc eſt vſitatus. Hac ratione, cum thoracẽ, pericardium & loca circum cor humoribus volebāt liberare, tria aut quatuor cauteria ſuper pectore, nonnulla quoque in dorſo circa quintam & ſextam coſtas inurebant; pro orthopnoicis, aſthmaticis, ſuppuratis: cum ſtomachum, ſub oſſe pectoris, duo aut tria; & in dorſo, vbi eſt locus orificij ſtomachi: cum hepar, ſplenem; vbi eſt eorum locus, & vbi peruenit cubitus brachij vtriuſque, cum ventri admouetur, aut cauteria plura aut multiplices ſetones adhibentes: cum vterum, in pectine & in dorſo iuxta oſſis ſacri regionem, vbi vterus ſpinæ alligatur. ſicuti ſupra lib. 1. c. 17. ex Auicenna, Aetio, Ægineta, Albucaſi, alijsq́ue oſtendimus. Per cauteria artuum ſic euacuantur. Pulmo, cor, ſtomachus, per cauteria brachiorum: vterus, veſica, renes,

lien;

lien; per cauteria crurum: hepar, per vtraque; quòd mediũ inter omnia viſcera ſitum habeat, & ad crura atque brachia æquè inclinantem. Eſt tamen animaduertẽdum, quòd, cum hepar ſimpliciter eſt euacuandum ſine reſpectu ad aliquẽ humorem fluentem reuellendum, melius euacuatur per cauteria brachiorum, præcipuè brachij dextri; propter venæ baſilicæ communionem: cùm verò ſimul humor aliquis eſt reuellendus, melius per illa, quæ cum humoris motu habent contrarietatem: vt, cùm deorſum fluxio eſt, per cauteria brachiorum; cum ſurſum, crurum. Peculiare quoque eſt hepati & cordi quòd per cauteria in inguinibus & ſub alis facta optimè euacuentur: nam illa ſunt illorum viſcerum emunctoria, & per illa ſæpiſſimè grauiſſimas ſuas ægritudines excitatis bubonibus iudicant. Ideò nonnulli aſſerunt facta ibi cauteria tempore peſtis ab illius contagio præſeruare, ſicuti quoque & multorum experientiâ eſt comprobatum. Magis autem hepar per inguina, cor per alas expurgatur. Sed ambigi poteſt, quo modo melius membra euacuentur: an per cauteria ſic eorum regioni immediatè ſuperpoſita, ſicut veteres fecerunt: an verò in artubus extremis facta, ſicut hodie moris eſt. Quapropter conſyderanda eſt, quæ inter ea, differentia. Quæ in brachijs & cruribus ponuntur hoc habent quòd euacuent per venas & apertos canales: quę verò

in ven-

in ventre, tantùm per cæcos ductus & partium poros: Hoc autem nomine videntur illa hiſce multò melius euacuare. At hæc viciſſim habent multas alias prærogatiuas. Nam imprimis non video, quomodo ſtomachus poſſit per cauteria artuum euacuari: etenim neque cum brachijs, neque cruribus vllam habet meatuum communionem: per ventri autem atque eius regioni ſuperpoſita, poteſt; non minus quam alia omnia membra interiora. Ideò in affectibus ſtomachi ab humore cauſatis iudico cauteria brachiorum non magnam vim habere, ſed tum potius in abdomine eſſe excitanda. Supra quoque lib. 1. c. 17. diximus hepar, renes, lienẽ, œſophagum per cauteria extremorum non euacuari: quod non eſt ita intelligendum, quaſi nullo modo euacuentur, ſed quòd ægrè & difficulter: hepar & lien; quia remotiora ab artubus, vtpote in centro corporis latentia: renes, veſica, ſtomachus, aſpera arteria, inteſtina; quia nullam cum extremis artubus ductuum habent communionem. Secundò hæc euacuando poſſunt ſimul ipſa membra roborare & alterare, quòd in artubus facta propter diſtantiam minimè poſſunt; ideoque in eorum frigidis affectibus magis videntur conuenire. Tertiò in ventre poſſunt poni numeroſiora, quatuor, quinque, ſex, vt veteres ſolebant: in vno verò brachio aut crure non poteſt niſi vnum fieri. In magno autem

numero

numero maior eſt vis & efficacia. Ideò, etſi cauteria artuum euacuando per manifeſtas vias ac per ſe videantur plus euacuare, hæc tamen per accidens propter multitudinem plus euacuant. Quartò, hæc ſunt parti euacuanti viciniſſima, brachia autem & crura quàm lõgiſſimè diſtant: diſtantia verò impedit euacuationem. Quintò, cauteria artuum euacuant ex vno viſcere per aliud, hæc verò immediatè: hoc autem multò magis eſt ſecurum: quia, cum cauſa morbifica per multas partes intermedias trahitur, ſæpe de neceſſitate nouam ijs inducit læſionem. Sextò hęc ſunt determinata ad certam partem, nempe illam cui ſuperponuntur: illa verò ſunt cõmunia & indifferentia. Nam cauterium, quod ſuper ſtomachum ponitur, tantum euacuat ex ſtomacho; at quod in aliquo brachiorum, ex thorace, ſtomacho, corde, liene, hepate, capite. Ex eo verò duplex oritur emolumentum. Primum eſt quod hac ratione hæc ſemper (quantum ex natura eorum ijs poſſibile eſt) euacuant ex parte intenta, non ex alia; quodque ipſorum actio aut virtus non impeditur aut diſtrahitur propter diſpoſitionem alicuius partis intermediæ, ſicut cauterijs artuum neceſſariò contingit. Nam cum ipſa ſint communia multis partibus, ſic vt ex multis euacuent; tamen magis euacuant ex proximiore & ex ea quæ copioſiorem habet humorem euacuandum: ac propterea non euacuant

euant ex remotiore, niſi prius euacuârint ex propinquiore; & , ſi in alia parte plus ſit materiæ excrementitiæ, quàm in illa, quam euacuari optamus; non prius euacuant ex hac, quàm ex illa euacuârint; aut ſaltem plus euacuant ex illa: ſicque eorum virtus non tota inſumitur in euacuationem partis intentæ, ſed etiam & magis in alterius non intentæ. Ex eo verò cõtingit eorum vtilitatem & incertam eſſe & diminutam. Secundum eſt, quòd hæc euacuant ita præcisè ex illa parte cui aſſident, vt ex nulla alia; illa verò ex multis: ideo illa tam bene euacuant ex illa, ex qua nõ volumus euacuare, quàm ex qua volumus: ex quo fieri poteſt, vt illi aliquando læſio contingat. Porrò, quia etiam illa plures partes euacuant, ideò quoque vnam minus & diminutè. Tunc enim, quod per cauteria excernitur, non eſt excrementum ſimplex, aut totum illius partis, cuius euacuationem molimur; ſed mixtum & conflatum ex portionibus excremẽtorum tot partium, quot ab illo cauterio poſſunt euacuari. Adeò vt, cùm multũ excrementi fuerit per illud ex internis partibus depoſitum, tantum aliqua eius portio cenſenda ſit eſſe pars illius humoris morbifici ac illius membri, cuius & ex quo euacuationem præ oculis habuimus. At cauteria quæ certè parti aſſident, tantum ex ea euacuant, & quidquid ex alto trahunt, inde educunt; adeoque multò plus, quàm illa.

Ex qui-

Ex quibus pro allatæ dubitationis ſolutione colligi poteſt, illis omnibus conſyderatis, viſceribus quæ in ventre continentur euacuandis, magis conuenire cauteria ibi facta, quam in brachijs cruribuſque, præcipuè ſi vlceribus iam factis emplaſtra ex alto trahentia ſuperponantur. Ideò, etſi eorum vſus exoleuerit, celebriorum tamẽ medicorum authoritate & vſu deberet reuocari: in quem finem ſetonibus eſſet vtendum partis conformatione id ita efflagitante.

CAP. XVII. *Quomodo ſingularum partium affectibus per ſympathiam atque à fluxione genitis, cauterijs ſit medendum; & primò ſuperiorum, quæ laborant vitio inferiorum.*

IN morbis per conſenſum quique à fluxione progignuntur ita eſt cauterijs vtẽdum. Fluxio vel eſt à membris ſuperioribus in inferiora, vel ab inferioribus ad ſuperiora: illa eſt fluxio per aſcenſum, hæc per deſcẽſum: supremę partes laborant fluxione per aſcenſum, infimæ per deſcenſum, medię vtroq; modo. In vtraque fluxione eadem eſt ratio cauteriorum, ſed conuerſa: nam permanent fere eadem cauteria, ſed mutant facultates: nam vtrobique debent eſſe duo cauteria, vnum ad partem mandantem, alterum ad recipientem; illud pro humore qui fluit, hoc pro eo qui fluxit. Quod eſt ad mandantem,

dantem, reuellit; quod ad recipientem, euacuat à parte. Verum, ſicut ibi pars mandans eſt ſurſum, recipiens deorſum; hic contra: ita ibi cauterium, quod ſurſum eſt, reuellit; hic, quod deorſum: adeoque quod ibi reuellit, hic euacuat à parte; quod ibi euacuat, hic reuellit. Nam cum à capite in pedes fluxio fertur, cauterium capitis aut brachiorum reuellit: crurum verò, euacuat à parte: illud enim eſt ad partem mandantem, hoc ad recipientẽ. Sed cum econtra è pede fertur in caput, eadem cauteria locũ habent, ſed oppoſita ratione: nam cauterium crurum, tunc reuellit; capitis verò, aut brachiorum, humorem qui fluxit à parte euacuat. In affectibus partium inferiorum reuellũt cauteria brachiorum; in ſuperiorum, crurum. Primò dicemus de affectibus partium ſuperiorũ, quæ laborant fluxione per aſcenſum. Pars ſuperior vel eſt ſuprema abſolutè, ac ſupra brachia, vt caput; vel infrà ea. Si eſt ſuprà, ab ea varijs cauterijs reuelli poteſt, cauterijs occipitis, ſcapularum, brachiorum, crurum, & ijs omnibus quæ ſuper thorace ac abdomine poni poſſunt. Si eſt infrà, tum cauteria occipitis, ſcapularum, brachiorum, perdunt vim ſuam, nec amplius reuellunt, ſed tantum illa, quæ aut in cruribus aut ventre ponuntur. Cum pars affecta eſt ſuprà, ſeu cum eſt caput, ad bene reuellendum diſtinguendum eſt inter terminos à quo fluxionis. Nam vel fluxio inci-

pit à ſuprema ventris parte, vel media, vel infima, vel à toto, vel à parte incognita: pro horum autem terminorum diuerſitate reuulſionis quoque ratio permutatur. Primum cum fluxio eſt à toto vel à parte incognita, cauterium in cruribus eſt excitandum: tunc enim (vti ſupra à nobis dictum eſt) ad diſtantiſſima eſt reuellendum: crura autem à capite omnium maximè diſtant. Nam à quacunque parte tunc fluxio ſit, ſemper tale cauterium reuellit: ſi in brachijs poneretur, illud ex parte ad affectum locum traheret. Cum vna atque certa pars eſt, ad reuellendum vti poſſumus, vel cauterijs ſuper ipſis proximè excitatis, vel in extremis artubus. Super ipſis; vt cum eſt ſtomachus, ſuper ſtomacho cauterizemus; cum hepar, lien, vterus, ſuper ipſis: ſicut Auicenna lib. 3. fen. 1. tr. 1. c. 33. in dolore capitis & Albucaſis lib. 1. c. 8. in apoplexia per conſenſum ſtomachi, alijq́ue fecerunt; ipſi parti primò affectæ ſeu mandanti cauteria & phœnigmos inducentes. Super ipſis artubus: quia vel vtimur tunc cauterijs brachiorum, vel crurum: vtraque enim habent vim reuellendi in affectibus capitis per conſenſum, ſed in aliquibus hæc, in aliquibus illa, in aliquibus vtraq; ſimul. Cum conſenſus eſt à parte capiti propinqua ſeu exiſtente in ſuprema ventris regione, reuulſio fieri debet per cauteria brachiorum: nam crurum, quia nimis diſtant tunc à parte mandante

non

non poſſunt reuulſionem vllam moliri. Cum autem eſt conſenſus à parte remota ſeu exiſtente in infima ventris regione, reuulſio eſt facienda per cauteria crurum: tunc autem cauteria brachiorum vim iſtam amiſerunt. In affectibus capitis per conſenſum duo plerunque cauteria requiruntur, vnum ad partem mandantem, pro humore qui fluit, alterum ad recipientem ſiue iuxta caput, pro eo qui fluxit. Verum iſta non debent neceſſariò eſſe duo cauteria in re, ſed interdũ ſufficit quòd ſint duo in virtute, & quòd vnum ſubeat vices duorum ac duplici facultate ſit dotatum: interdum tamen etiam re & numero debent differre. Cum pars mandans multum à capite diſtat, debent differre numero; quia tunc vnum nequit ſua virtute ad vtramque partem pertingere: cum prope eſt, coincidunt ac poſſunt eſſe vnum. Quapropter ſic eſt capiti cauterijs ſubueniendum. Cum laborat conſenſu partis alicuius ſupremæ, vt ſtomachi, cordis, diaphragmatis, oportet vel in altero tantum, vel in vtroque brachio cauteria excitare: & ea tunc ſufficiunt, nec alijs inſuper eſt opus: quia tunc illa omnem poſſibilem cauteriorum vſum poſſunt præſtare. Cum enim in reſpectu ad caput ſint deorſum, & ſint in loco, vnde pars ipſa mandans de ſe nata eſt euacuari, fluẽtem humorem reuellunt & auertunt; & cum ſint ad latus & quodammodo intermedio loco, deriuant & inter-

intercipiunt; & quia ſatis magnam habent cum capite communionem & propinquitatem, ita vt per ea caput poſſit purgari, humorem qui fluxit, tollunt; ſimplici dicta à parte affecta euacuatione. Ideò non eſt neceſſum ratione illius euacuationis in ipſo capite cauterium aliud excitare: nam, etſi ipſum forte ob viciniam maiorem magis euacuando à capite videri poſſit pro futurum, tamen propter propinquitatem quam etiam habet cum parte mandante, trahendo ad partem affectam non parum eſſet nociturum. Cauteria autem brachiorum id non faciunt, & interim ſatis bene æmulantur vires ipſorum capitis cauteriorum, vt ea parte non ſit ijs magnopere opus: præterquam quòd etiam hac ratione duorum cauteriorum moleſtia euitatur. Generale autem hoc eſſe debet, cum mandans & recipiens ſunt prope, præter illud quod ad mandantem ponitur non eſſe aliud iuxta recipientem facile ponendum: præcipuè cum illud non eſt longè vltra mandantem, ſed recipienti vtcunque propinquum, vt ab ea poſſit euacuare; vel inter mandantem & recipientem ſitum: vt in propoſito caſu contingit. Hoc autem de fluxione humoris eſt intelligendum: nam tunc, quod fluit & fluxit, poteſt per cauterium brachiorũ euacuari. Sed cum caput ægrotat à vapore qui in ipſum aſcẽdit, quia is etiam euacuari deſyderat, nequit autem deorſum per brachia; etiam cau-

terium

terium fieri expetit in ſutura coronali. Verum moneo vt prius aliquo tempore cauteria brachiorum ſola probentur; ſi non iuuant, tum prius aliud in ſutura coronali excitetur. Cauteria crurum in hoc caſu locum non habent: nam ob diſtantiam à parte mandante in ſublimi corporis poſita, non poſſunt ab ea euacuare, adeoque neque reuellere. Cum laborat caput vitio partium infimarum, verbi gratia, inteſtinorum, vteri, renum, teſtium; ad minimum duplicia cauteria ſunt ponenda. Tunc autem quæ reuellunt non in brachijs poni debent, ſed in cruribus: quæ enim in brachijs ponerentur, tunc non reuellerent, ſed ad partem affectam traherent. Quia enim brachia in reſpectu huius mandantis ſitum habent verſus recipientem, & quidem recipienti propinquum, adeoque ſecundum, non in contrarium motus materiæ morbificæ, ideo reuellendi poteſtatem penitus amittunt. In brachijs verò aut alibi in ipſo capite poni tunc debent, ad eius quod in capite fluxione collectum eſt, expurgationem: propterea quòd eadem cauteria crurum propter magnam à capite diſtantiam illam nequeant præſtare. Verum ego quidem non tam in capite ipſo ſeu ſuper partem affectam tum cauterium laudauerim, quàm in loco qui inter partem mãdantem ac recipie[illegible]em medius ſit, nempe in brachijs. Si enim tum capiti adhiberetur, tantum euacuaret,

 non

non autem deriuaret, ſed per affectam partem traheret. quod verò in brachijs erit, & euacuabit & ſimul fluentem humorem intercipiet & ad latus deriuabit. Eodem etiam loco pro ſimplici euacuatione cauteria fieri deberent, cum caput conſenſu partis alicuius ignotæ, vel totius, vel propter hæmorrhoidum aut menſiũ ſuppreſſionem laboraret. Quæri verò etiam hic poteſt, cum cerebri malum eſt, non ab humore, ſed à vapore, qui ſic ex infimis partibus aſcendit; vt cum ab aſcendente ex vtero nudo vapore capitis dolor, epilepſia, vertigo, ſuffocatio fiunt: an tunc quòd pro eo quòd fluxit ad partem recipientem cauterium poni debet, potius fieri debeat in occipitio, ſcapulis, brachijs; an verò in ſutura coronali? Nam, etſi hoc per partem affectam videatur tracturum, nec quidquam deriuaturum, aut intercepturum, vt illa: tamen maiorem videtur vtilitatem allaturum, vaporem qui ad caput fluxit illac euacuando, qui alioqui vix poteſt per cauterium brachiorũ euacuari, quàm illa ratione detrimenti. Vnde cum principaliter cauteria quæ ad partem recipientem ponuntur, ſint pro euacuatione à parte affecta; ſecundariò verò tantum ad reuulſionem & deriuationem: meritò illud præferendum erit, quod illam operationem præcipuè edit, etiamſi forte nonnullo incommodo coniunctã, quàm quod ſecundariam, potiore & principaliore

liore neglecta. Dico ergo in tali caſu poſt affixa cruribus cauteria, primò eſſe tentandum an malum ſuperari poſſit cauterijs brachiorum aut ſcapularum: nam ſi ſic, non eſt alio opus; ſin minus, tandem ad ſuturam coronalem eſt deueniendum: quod cum fit, etiam brachiorum cauteria aperta ſunt ſinenda; vt cauteria crurum reuellant; ſuturæ coronalis, à parte immediatè euacuet; brachiorum verò, ex parte euacuent & ſimul deriuent ac intercipiant. Tum autem quod eſt in ſutura coronali minus nocebit ad affectam partem trahendo: quia, quod trahetur, antequam ad caput veniat, ad latus per cauteria brachiorum euacuabitur: quod non fieret, ſi hæc tum eſſent deleta. Cum caput ægrotat vitio partis intermedię, ſeu cum laborat conſenſu hepatis, quia hepar eſt poſitum in medio aliarum, pro reuulſione facienda poſſunt cauteria, vel brachijs, vel cruribus inuri. Alij autem brachia, alij crura commendant. Quæ brachijs inuruntur præter vim reuellendi habent etiam vim deriuandi & euacuandi à parte affecta, cauteria verò crurum hac deſtituuntur. Quoad nudam verò reuulſionem multi dubitāt, an in hoc caſu ea melius in brachijs, an cruribus fiāt: nam propter communionem quam brachia cum hepate ſeu parte mandante habent ratione venæ baſilicæ, melius per ea reuelli arbitrantur, eò quòd reuulſio quæ cauterijs perficitur in ſola à parte

mandante euacuatione, adeoque cum ea communione conſiſtat. Verum ſi exactius conſyderemus videbimus crura ratione venæ cauę, quæ in regione lumborum bifurcatur, nõ minorem cum hepate, imo forte maiorem (quia magis immediatam,) quàm brachia communionem habere, adeoque in eo ab his non exuperari. In eo verò ſuperant, quòd inſuper etiam habeant à parte recipiente diſtantiam & motus morbificæ cauſæ contrarietatem, quæ duo ad perfectiſſimam faciunt reuulſionem. Vnde ſi velimus eorum cauteria inter ſe conferre; crurum magis reuellunt, ſed nihil euacuant à parte affecta; brachiorum minus reuellunt, ſed plus euacuant & etiam deriuant. Ex eo verò licet cauterizandi in hoc caſu rationem inueſtigare. Nam ſi æger duo cauteria pati ſit contentus, melius erit ſi & brachio & cruri affigantur; ſin vnum tantum, illud in brachio erit excitandum. Idem cum caput vitio ſplenis laborat, eſt intelligendum. Peculiare verò eſt, quòd cum per conſenſum hepatis & cordis caput afficitur, præter prædicta crurum & brachiorum cauteria, etiam quæ ſub alis & inguinibus fiunt, ſingulari vtilitate ad reuellendum vſurpentur. Atque hactenus de affectibus capitis ſeu illius partis quæ eſt ſupra brachia: nunc etiam videndum eſt de ijs quæ ſub brachijs ſunt, quomodo ijs per cauteria ſubueniendum ſit cum fluxione per aſcenſum moleſtan-

leſtantur. Quapropter, cum ab vtero aut teſtibus aut liene ad cor, pulmonẽ aut ſtomachum fluxio fertur, in cruribus pro reuulſione cauteria poni debent: tunc enim brachia vltra partem recipientem ſunt, ac ſecundum motum materiæ morbificæ, non in cõtrarium, ac propterea non reuellunt. Eadem quoque cauteria crurum reuulſioni à parte affecta faciendæ inſeruiunt, neque vtile eſt iuxta partem affectam ac recipientem alia poni, niſi malum peruicax longo priorum vſu non ceſſârit. Etenim pars mandans & recipiens hic ſunt valde prope, ſuprà autem diximus periculoſum eſſe prope recipientem peculiare cauterium excitare: nam quod ad mandantem eſt, ob propinquitatem ſuam cum recipiente, poteſt etiam à recipiente euacuare: illud verò fluxionem ad partem affectam foueret aut denuò irritaret. Cum fluxio fertur à ſtomacho ad cor, non multum conueniunt cauteria in brachijs facta, propter negatam illi cum hiſce ductuum communionem: ſi tamen aliquid ſubſidij ſperare liceat, erit cauterijs in dextro brachio excitatis, minimè vero in ſiniſtro. Nam hic tractio eſſet ſecundum motum cauſæ morbificæ, illic in contrarium. Etenim ſtomachus magis in dextro, cor in ſiniſtro latere ſitum habet.

CAP.

CAP. XVIII. *Quomodo ſingularum partium inferiorum affectibus per conſenſum ſuperiorum genitis cauterijs ſit ſubueniendum.*

NVnc videamus quo loco cauteria ſint figenda cum fluxiones ſunt per deſcẽſum, ſiue in affectibus partium inferiorum, cum ſuperiorum conſenſu laborant. Fluxio per deſcenſum, vel incipit à capite, vel à parte ſub collo exiſtente. Si à capite, vel deſinit in thoracem, ſuperiorem ſcilicet ventris partem; vel mediam, vt ſtomachum, hepar, lienem; vel inferiorem, vt vterum, inteſtina, renes, articulos. Si incipiat à capite, vel humor fluens eſt in capite per congeſtionem genitus, vel eſt ibi genitus ex vapore, qui rurſus è membris inferioribus eò aſcendit, qui conuerſus in humorem iterum deſtillat. Si eſt ibi genitus; pro dilabentis humoris reuulſione, iuxta caput, tanquam partem mandantem, debet cauterium aliquod excitari: hoc verò fieri poteſt, vel in ipſo capite, vel in ſcapulis, vel in brachijs. Etenim Galenus 5 meth. c. vlt. & Ægineta lib. 6. cap. 2; Albucaſis lib. 1. c. eodem, pro deſtillatione in pectus, thapſiam capiti induxerunt & verticem igne incenderunt, & antiqui omnes pro diuturnis in ſubiectas partes fluxionibus ſæpius caput vel ſinapiſmo rubificare, vel phœnigmo ſolent exulcerare. Nonnulli autem ſic diſtinguunt:

cum

cum fluxio in oculos & pectus labitur, in occipitio cauteriũ eſſe faciendum: cum in ſpinam, renes aut articulos, in commiſſura coronali: eò quòd illa loca quoad ante & retro habeant cõtrarietatem. Verum ego iudico in defluxionibus in oculos cauterium occipitis magnam vim habere, alias vero illas contrarietates non multi eſſe momenti. Eſt autem de his ita ſtatuendum. Cùm catharrus non vltrà collum fertur, cauteria in ipſo capite facta locum habent: tunc enim quæ in brachijs forent, aliquo modo traherent, quia eſſent ſecundum humoris fluentis motum ſita: illa verò non, ſed reuellerent aut deriuarent. Cùm autẽ fertur in partes inferiores, magis conueniunt in brachijs facta. Etenim tunc illa tantum reuellunt; hæc autem & reuellunt & deriuant, & ſi terminus ad quem fluxionis non ſit in infima ventris regione, etiam à parte affecta nonnihil euacuãt. Quapropter ſi cauterijs capitis vtimur, pro humoris qui fluxit euacuatione, neceſſarium eſt, vt inſuper etiam ad partem recipientem aliud ponatur, ideoq; tunc etiam aliud in hũc finem in brachio fieri debet. Sin cauterijs brachiorum, ea per ſe ſufficiunt: præcipuè ſi (vt dictum eſt) terminus ad quem fluxionis non ſit à capite admodum remotus: nam ſi eſſet in infima ventris regione, vt vterus renes aut articuli; tunc præter cauteria brachiorum etiã in cruribus alia eſſent excitanda. tunc

enim

enim cauteria brachiorum ob diſtantiam à parte affecta vacuandi poteſtatem deponunt. Cauteria autem crurum in eo caſu nullam poſſunt adferre noxam; quia, ob diſtantiam quæ eſt à cruribus ad caput, nihil poſſunt ex eo verſus affectam partem prouocare. Cùm humor fluens genitus eſt ex præuio vaporum aſcenſu, aliter eſt cauterizandum. Oportet autem etiam tum diſtinguere. Nam iterum, vel ille vapor incipit à ſuprema ventris regione & parte cerebro propinqua, & cum in illo concreuit, in eandem dilabitur; vt ſi vapor ex ſtomacho aut corde ferretur, qui in capite condenſatus incideret in pulmonem: vel incipit ab infima & remota, & in infimam iterum incidit; vt ſi ex vtero aſcenderet & iterum dilaberetur in renes aut veſicã: vel incipit à remota & deſtillat in propinquam; vt ſi ex vtero oreretur & procumberet in ſtomachum vel pulmonem: vel à propinqua & labitur in remotam; vt ſi ex ſtomacho aut corde aſcenderet & in vterum aut articulos remearet. In his autem duplex fluxio eſt, duplex ſympathia, & duplex pars mandans: vna, quæ mandat & mittit cauſam antecedentem, ſcilicet vaporem: altera, quæ coniunctam, nempe humorem. Si primum cõtingit; non debet alibi cauterium poni, quàm in brachijs: nam illud reuellet, deriuabit & euacuabit; & cauſam antecedentem, nempe vaporem, qui aſcendit; & coniunctam,

nempe

nempe catharrum, qui deſcendit, & eum qui in partem affectam eſt receptus. Cauterium ſuturæ coronalis tunc noceret, trahendo propter propinquitatẽ, niſi forte vapor in ipſum etiam cerebrum affectum magnum induceret: quo caſu etiam cauterium coronale non ſatisfacientibus ad curationem brachijs tandem locum poſſet habere. Si ſecundum euenit; cauteria tantum in cruribus ſunt ponenda: nam illa tunc & reuellent cauſam antecedentem, ſcilicet vaporem; & coniunctam, quæ in partem affectam fluxit, euacuabunt. Si hiſce malo non ſuccurritur (quod prius tentandum eſt,) tandem poterit & aliud iuxta caput ad coniunctæ cauſæ fluentis ſeu ipſius catharri auerſionem comparari; idque, vel in ſutura coronali, vel in ipſis brachijs. Si tertium; primò debet cauterium affigi cruribus, iuxta primam ſcilicet partem mãdantem ſiue vterum, ad reuulſionem & auerſionem cauſæ antecedentis, ſeu vaporis qui in humorem eſſet conuertendus, ne in caput feratur: tum pro eo, qui in caput aſcendit & in humorem eſt conuerſus, iuxta caput ſeu partem mandantem ſecundam, ad reuulſionem & auerſionem, ne in ſubiectas partes ſiue ſtomachum, dilabatur, aliud eſt excitandum. Hoc fieri poſſet, vel in ipſo capite, vel in brachijs: melius autem eſt vt in brachijs fiat: nam, cum præter humores & vapores, qui in fluere ſunt & reuelluntur cau-

terijs

terijs iuxta membra mandantia poſitis, etiam humor ille qui iam fluxit & quieſcit in parte recipiente, ſtomacho ſcilicet aut pulmone, debeat euacuari; euacuatione ſimplici, quæ fit cauterijs apud affectam partem poſitis: ſi in capite illud cauterium fieret, tertium inſuper requireretur, ad fluxi humoris ab hiſce locis euacuationem; quod tum in brachio eſſet excitandum. Nam, quod in capite fieret, etſi à ſecunda parte mandante euacuaret, adeoque cauſam coniunctam, quæ in fluxu eſt, reuelleret; à parte tamen affecta ſtomacho aut pulmone nihil euacuaret, & fluentem humorem, qui eſt cauſa coniuncta, neque intercipere neque deriuaret, & antecedentem interim ex parte in caput traheret. Sin autem in brachio fiat, alio in capite facto non eſt opus: nam illud multiplicem vſum habebit. Nam vapores aſcendentes partim cum cauterio crurum reuellet, partim per ſe deriuabit & intercipiet, antequam in caput perueniant; & humores deſcendentes, antequam in affectam partem dilabantur, ijſdem modis diſtrahet. Hac autem ratione trium cauteriorum moleſtia euitatur. Si verò ægrotantem moleſtia non afficeret & robur corporis ferret, omnium optimum eſſet omnia tria procurare, tunc enim omnibus numeris cauſæ morbificæ eſſet ſatisfactum. Nam cauterium crurum eſſet pro vaporis ſeu antece-

dentis

dentis cauſæ auerſione;cauterium capitis,quod tunc in ſutura coronali deberet excitari, eſſet pro humoris ſeu coniunctæ cauſæ auerſione; materiâ eius, quæ eſt vapor, per ipſum euacuatâ,antequam in humorem abeat; cauterium autem brachiorum eſſet, & pro antecedentis & pro coniunctæ cauſæ fluentis partim reuulſione, partim ac maximè deriuatione & interceptione, & pro eius, quæ fluxit, ſimplici ab affecta parte euacuatione. Si quartum eueniat; eadem, quæ in tertio, cauteriorum ratio eſt ineunda, ſed conuerſa: tunc enim cauteria ſuas commutant facultates. Ibi cauterium crurum reuulſorium eſt cauſæ antecedentis, ſcilicet, vaporis;brachij verò,reuulſorium & deriuatorium atque euacuatorium cauſæ coniunctæ ſeu humoris morbifici: hic econtrà cauterium cruium habet vim euacuandi à parte,nempe vtero aut articulis, humorem qui fluxit; brachiorum verò, reuulſoriam cauſæ antecedentis & coniunctæ. Cauterium tamen ſuturæ coronalis eandem vtrobique reſeruat facultatem. Si fluxio fiat non à capite, ſed à parte aliqua quæ eſt ſub collo, & deſinat in aliam; vt ſi vel hepatis aut ſtomachi aut lienis vitio vterus aut articuli laborarent, tantum in brachijs poni cauteria deberent;nam illa reuellerent & deriuarent. Etſi verò etiam bene iuxta partem affectam pro fluxi, vt ita dicam, humoris euacuatione

alia requirerentur; tamen, quia illa non poſſunt alio loco poni, quàm in cruribus (hic enim tantum de extremorum cauterijs loquimur) crura verò ratione ſui ſitus per affectã partem videantur tractura, maxime hoc caſu, in quo pars mandans non eſt à cruribus admodum remota; ideo mihi videntur potius omittenda. Quapropter ſuadeo, vt primò quàm longiſſimo tempore ſolis brachiorum cauterijs cura tentetur; ſi non ſuccedat, & fluxio ceſſaſſe videatur, aut ſi non ceſſaſſe, ſaltem malum in primarium partis affectum eſſe permutatum; tunc etiam in cruribus aliud cauterium aperiatur.

LIBER

LIBER QVINTVS.

De numero & tempore ponendorum cauteriorum.

CAP. I. *Quo numero cauteria ſint ponenda, & quo ſoleant olim cauterijs vti.*

PRæcipuum, quod in omnium remediorum adminiſtratione eſt conſyderandum, eſt, qua menſura, quo tempore ipſa ſint vſurpanda. Vtrumque vires & effectus remediorum admodũ immutat. Quod exigua quantitate nocet, maiore iuuat; quod hodie ſanat, cras interimit, Propterea in pharmacorum exacta doſi inſtituenda; euacuandi ſanguinis menſura præſcribenda, an aliquando deliquio animi definienda, quoties iteranda ſit; an in morborum initijs, an in declinatione purgatio ineunda; an tantum materiâ concoctâ, an verò etiam ante: medici anxiè ſemper quæſiuerunt. Itaque non minùs idem in cauterijs eſt agendum. Quapropter de numero & tempore ponẽdorum cauteriorum neceſſum eſt nonnihil etiam, etſi breuiter, in medium adferre. Sciendum itaque eſt, non poſſe ita abſolutè & ſimpliciter numerum eorum deſignari, ſed interdum plura, interdum pauciora conuenire. Deſumitur autem numeri indicatio

cum ab affectu, tum à ſubiecti, & patientis corporis ac partis conſtitutione; tum quoque inſtrumenti ipſius figura. Ratione inſtrumenti: quia plura fieri poſſunt cum paruo, quàm cum magno: & ſæpe cum magno vna tantum cruſta fit, vbi cum tenui & paruo ſex aut octo fuiſſent faciendæ. A magno enim ferro magna cruſta fit, quæ plurimas paruas virtute in ſe comprehendit. Ita vbi in iſchiade ſeptem, octo cum oliuari alij præcipiunt faciendas, Albucaſis omnes vnicâ circulari ferro inductâ compenſat. Ratione corporis & partis: quia, quæ ex ſe ſimpliciter cauteria non ferũt, plura multò minùs: ea verò à nobis ſupra libro tertio ſunt allata. Nam in teneris & debilibus corporibus, maximè puerilibus, quorum humidum alimẽtarium, quod in augmentum corporis conuerti deberet, multitudine cauteriorum abſumeretur; quique à magnis doloribus facile in animi deliquium incidunt: pauciora neceſſariò ſunt ponenda. Calida quoque & ſicca corpora numerum non ferunt, ſed optimè frigida humidaque. Nam cum cauterium ſit remedium igneum, caloris & ſiccitatis ſymptomata infert, quæ magis in ſimilem, quàm oppoſitam complexionem inducuntur. Ratione affectus: quia, vt ille ſimpliciter conſyderatus remedium ſimpliciter, ita eius quantitas & magnitudo remedij indicant quantitatẽ. Quapropter numerus cauteriorũ ab

affe-

affectus magnitudine & eius ſitu indicatur. Magnitudine; quia magnũ malum magnum remedium indicat; remediũ autẽ eſt magnum præter alios modos, non tantum extenſione continua, ſed etiam diuiſa. Hinc morbi magnitudo aut materiæ morbificæ quantitas, non tantum latum & profundum cauterium indicăt, ſed etiam multa: vt cum illa ratione affectus magnitudini ſatisfactum eſſe nequit, numero defectus impleatur. Ideò in hydrope, empyemate, vbi materiæ euacuandæ adeſt copia; in coxæ ab humiditate diſlocatione, vbi intemperies modum excedit: non tantum magna cauteria, ſed etiam multa, quatuor, quinque, ſex antiqui facere præceperunt: propterea quòd vnum affectus magnitudini nullo modo poteſt æquari. A ſitu quoque indicatur numerus eorum: quia, cum malum eſt in vno loco, vnum tantum cauterium indicatur; cum in pluribus, aut ad plura extenſum, pluribusque commune, ita vt in vno incipiat, in altero deſinat; plura. Propter quod in affectibus per conſenſum pluribus, quàm vno, cauterijs eſt opus. Quapropter, vt per ſingula affectuum genera, propter quæ cauteria expeti ſolent, particulatim tranſcurram: ſi ad reſtringendum ſanguinem ex vulnere fluentem vſtione eſt vtendum, manifeſtum eſt non niſi vno loco, nimirum vnde ſanguis exit, id eſſe agendum. Etſi verò illi tempore vſtionis

multoties ferrum hinc inde adhibeatur (quod fit, vt dura & vndique æqualis cruſta euadat) tamen omnes eæ vſtiones non niſi vnum numero cauterium efficiunt, etſi plurimis numero differentibus actionibus conformatum. Si plura in corpore vulnera eſſent ſanguinem profundentia, pluribus quoque locis, ac tot quot ſanguis promanat, vſtiones eſſent faciendæ. Si apoſtema igne eſt auferendum, vnum vno, plura pluribus cauterijs auferuntur: & quot locis apoſtemata talia ſunt, tot & cauteria facienda indicantur. Quæ enim in diuerſis locis ſunt & à ſeinuicem diſtant, non poſſunt vnius loci cauterio curari, ſed, ſi parilis ſint naturæ, ſicut hoc cauterium expoſtulat, ita & illud. Quod etſi etiam multis iteratis impreſſionibus conſtet, non eſt tamen ideo niſi vnum, eò quòd impreſſiones illę omnes vnitate loci vniantur, nec niſi vnam cruſtam relinquant. In vlceribus, in oſſium ac carnis putredine, malum ipſum ſequi oportet, & vbicunq; corruptio eſt, ibi quoque eſt vrendum. Si abſceſſus igne aperiendus, vnico cauterio id fieri debet, niſi forte magnus nimis ſit, aut tortuoſos habeat anfractus, diſtinctis quaſi cauitatibus præditos, quos difficile ſit vno foramine expurgare: nam eo caſu duobus aut forte etiam tribus ad ſummum locis eſt vrendum. Si propter cicatricem eſt cauterizandum; vt quod è loco excidit, retrudatur; cutis coar-

coarctetur ac conſtringatur ; gibbus creſcens non dilatetur; articulus non amplius diſlocetur; inteſtina in vmbilicum non prolabantur, (nā propter hos vſus antiqui cauterijs vſi ſunt:) vel vno cauterio magno tota cutis extenſibilis debet incruſtari, vel multis paruis in orbem firmari. Quid enim vna cicatrix aut altera ad eam rem poſſit? ea enim tantum ibi renititur & reſiſtit, vbi eſt, adeoq́ue tantùm ex vno loco: at quod excidit, poteſt tum in alio loco protuberare. Vnde non ſufficit illud ab vno tantum partis puncto excludi, ſed debet ab omnibus. Ideò tot locis firmanda & induranda cutis eſt, quot ipſum excidere poteſt, ac tot locis cicatrices ſunt inducendæ: ſicq́ue non vnâ aut alterâ tantùm, ſed quaſi acie quadam multarum cicatricum ſibi mutuò propinquarum eſt opus: quot autem cicatrices eſſe debent, tot cauteria ſunt inurenda. Ideò Hippocrates lib. de art. c. 12. ſuper articulum ſeptem, octo cruſtas facit; pro humeri diſlocati repoſitione. Sed in hiſce non eſt magna circa numerum difficultas: præcipuum autem quod hic quæritur, eſt, cum beneficio cauteriorum volumus alterare, vt ſiccare, calefacere, diſcutere, roborare; aut contentos intus humores euacuare: quàm multis bene tunc cauterijs opus ſit ad intentum ac propoſitum nobis ſcopum rite aſſequendum. Nempe cum caput aut aliquod internorum viſcerum frigida

ac humida laborat dyſcraſia: in cephalæa, epilepſia, paralyſi, catharro, empyemate, aſthmate, hydrope, lepra, podagra, ſimilibúſque affectibus; an tunc vnum aut alterum cauterium poſſit eorum magnitudini ſatisfacere; an verò magna eorum multitudine ſit opus. Certè cum conſydero modũ vtendi cauterijs antiquorum, video eos multò in eorum vſu audaciores ac liberaliores fuiſſe, quàm nos. Nam hodie in ſimilibus affectibus medici ſæpe vno cauterio in extrema aliqua parte fabricato ſunt contenti, interdum duo præcipiunt, rarò tria: vltrà ire nemo audeat, niſi temerarius haberi velit aut crudelis, nec quiſquam eſt qui facile plura ſibi inuri patiatur. Aſt olim alia ratio erat. Nam veteres vix vſquam leguntur vſtionis mentionem facere, quin ſtatim octo, decem, duodecim cruſtas iubeant excitare: non quidem in toto corpore tantum, ſed ſæpe ſuper vno tantum membro, non quidem breui perſanandas tantum, ſed ſæpe etiam in vlcus conuertendas, & longo tempore apertas retinendas. Referam nonnulla ex ijs loca quibus id euadat manifeſtum. Hippocrates lib. de articulis, c. 12. Razes lib. de affec. iunctur. c. 26. Aetius lib. 12. c. 25. Paulus lib. 3. c. 77. Celſus lib. 4. c. 22. Auicenna alijque, ſex, ſeptem, octo cruſtas, nuſquam pauciores, ſuper articulum inuri iubent: alij ad calefaciendum & exiccandum: alij ad euacuandũ;
pro

pro coxæ doloris curatione. Super ſplenem & hepar pro eorũ tumoribus & intemperie docet Auic.lib. 3.fen.16.tr.1. c.7.quinque aut ſex cruſtas; Hipp.lib.de inter.aff.c.21.decẽ; & cap.27. octo; & iterum 38.decem inurere. Super caput, Auic.lib. 3.fen.1.tr.1 c.33.pro eius dolore, vrit in ſex locis; Albuc.lib. 1.c.8, in quinque; Ægineta in elephantiaſi, in tantũdem; Damaſcenus in dolore capitis, in non paucioribus; Aetius lib.6.c.28, pro paralyſi, in duodecim; Hippocrates 2.de morbis c.15, in octo; & lib.de loc. in hom.in tantundem. Super pectus, in empyemate; ſuper ventrem, in hydrope, videas eos omnes ſex, ſeptem, octo locis adurere. Atque hic eſt numerus ſuper vna parte. Super diuerſis verò in vno & eodem morbo inuenio eos vſque ad viginti, triginta & vltrà aſcendiſſe. Aetius lib.6.c.28.in paralyſi, cruſtas decem facit: Albuc.lib.1.c.9, duodecim; ſuper caput, collum, dorſum: totidem in melancholia: Ægineta lib.6.c.44. & Alyabbas pro empyicis, quindecim pectori, mẽto, clauiculis adhibẽt: Aetius lib.8.c.57.pro orthopnoicis & aſthmaticis circiter octodecim: quas omnes aperiri & longo tempore apertas permanere iubet: Hipp.lib. de inter. affect. c.19. pro certo quopiam malleolorum dolore ex deſcenſu à renibus per venas cauſato, ſuper natibus, femore, coxa, ſcapulis, iubet duodecim cruſtas excitare: Auicen.lib.1.

alibi duodecim circiter enumerat, quas antiqui pro lepra diuerſis partibus inurebant. Albucaſis nuſquam non liberalis. Lib. 1. c. 43. pro ſolo dorſi à frigiditate dolore quindecim; capite verò 3, pro pleuritide tredecim; eodem libro pro affectibus alijs pulmonis, triginta; pro lepra, triginta ſex, ſuper diuerſis partibus vrit: addens eò melius eſſe, quò plures inuruntur. Quapropter in hac tanta diſtantia quæ mẽſura ſit obſeruanda, eſt explicandum. Certè, vel olim medici erant admodum crudeles & temerarij, vel hodie valde timidi aut blandi. Puto autem vtrumque eſſe. Ac primũ dico non eſſe antiquos in eo imitãdos: nam ille mos imprimis eſt crudelis, eumque ipſi à barbaris nationibus deſumpſerunt. Hippocrates libro de
» aëre, aqua & locis, de Scythis loquens: nam
» multos, inquit, eorũ videas ad auerſionem po-
» dagræ, humeros, brachia, manus, iuncturas, pe-
» ctora, lumbos inuſta habentes. Trallianus lib.
» 3. c. 26. Barbara, inquit, gens multũ ſolet vſtio-
» nibus vti. Non te fugit, inquit, chariſsime Coſ-
» ma, militem quẽdam veniſſe ad me, qui vniuer-
» ſum lienis locum cauterijs ardentibus miſerè &
» immaniter notatum habebat. Celſus lib. 7. c. 7.
Afris quoque aſcribit magnam in vrendo crudelitatem. Oportet verò medicum non tantùm citò & tutò, ſed & iocundè curare; nihilq; turpius eſt, quàm eum, qui doloribus ſedandis, mor-

morbiſque curãdis eſt deſtinatus, ægrum multis nouis doloribus morbiſque excruciare, & in humanam carnem videri quodammodo ſæuire, & carnificinam exercere. Eſt etiam periculoſus: quia multæ illæ vſtiones incendunt corpus & ſpiritus, & agitant humores in corpore abundantes; qui agitati ſæpe in nobilia membra prolapſi repentinam mortem poſſunt inferre. Sæpe quoq; ſyncopen inferunt, & cum in fonticulos ſunt commutandæ, ſpiritus & humidum & primigenium & alimẽtarium exhauriunt. Nam etſi multum humoris morbifici euacuent, maiorem tamen portionem continuò euacuant boni ſanguinis, qui in habitu corporis membrorum nutriendorum gratia continetur. Eſt etiam ſæpe inutilis, & ideò in veteribus videre licet, cùm in prædictis morbis tam multas præcipiunt vſtiones, earum plurimas eſſe fruſtraneas, & quarum adhibendarum nulla ratio aut neceſsitas, vel etiam vtilitas queat aſsignari. Videtur verò mihi non minùs etiam modernorum medicorũ blandities accuſanda, quòd cum cauteria in morbis magnis & difficilioribus tãtum adhibeantur, tamen tam paucis ac tam parcè ijs vtantur. Ego verò iudico ea tale remedium eſſe, quod vim & vtilitatem ſuam oſtendere minimè poſsit, niſi quadam multitudine in vſum veniat. Hoc manifeſtum erit, ſi eorum naturam & operandi modum conſyderemus.

Nam

Nam ſi modum alterandi: eorũ actio non diutius durat, quàm id quod vrit, corpori adhæret, & dum cruſta generatur: cruſtâ generatâ & igne ablato, ceſſat: ſpatium autem illud temporis breue eſt, & paucarum horarum. Vnum verò aut alterum ferrum momẽtanea ac ſuperficiaria vſtione, quam poteſt tantam corpori alterationem inferre, vt inductam partibus intemperiem tam citò expugnet, humoréſque diſcutiat? Si humida ac frigida intemperie & tumore ſplenis laboranti candens carbo in crus caſu aut ventrem incidat, qui leuem cruſtulam carni infligat, quis eſt, qui eam ſanitatem illi allaturam, aut magnam alterationem aut firmatam longo temporis ſpatio intemperiem excuſſuram audeat arbitrari? Quapropter de cauterio arte adhibito, vno aut altero, quod breui temporis momento operetur, nõ aliud quoque eſt exiſtimandum. Potẽtialia cauteria etſi diutius hæreant, ſicq́; multò magis alterent, eorum tamen operatio etiam nonnullarum horarum ſpatio terminatur. Si euacuandi modum inſpicimus, ipſa ſunt remedij genus valde parum euacuantis. Nam quod indies per vlcus exit, valde parum eſt: illud autẽ nec quidem eſt totum de ipſa materia morbifica, ſed potior ſemper eius pars de alimentario humore, qui in habitu continetur. Quapropter ſiue alterando, ſiue euacuando ijs vtamur, niſi magno numero adhibean-

beantur, perexiguum adferunt emolumentum. Quid enim vnum cauteriũ in brachijs aut cruribus, vel etiam in regione vẽtris poſitum, notatu dignum ex hepate, liene, ſtomacho, humore turgidis poteſt euacuare? quid è capite catharro laborãte aut pituita ſcatente, in quo vno die poteſt plus humorũ generari, quàm viginti fonticulis euacuari. In hydrope, empyemate aſthmate, vbi tota abdominis aut thoracis ac pulmonis capacitas ab humore poſſidetur, quis non videt vnum aut alterum cauteriũ non plus profuturum, quàm ſi quis magnum lacum cochleari nitatur exhaurire. Vbi induciæ dantur annorum, forte longi temporis decurſu aliquid poſsint: at in his malis cauſæ morbificæ incrementum tam lenti præſidij anteuertit auxilium. Quapropter in hydrope, aſthmate, ſuppuratione, hepatis, lienis tumoribus, qui veram à cauterijs conſequi vellet vtilitatẽ, quatuor, quinque, ſex cauteria, thoraci, dorſo, ventri deberet ſuperponere: alioqui exiguo fructu moleſto remedio æger in vanum fatigatur. Ideò cum interna aliqua pars primario affectu laborat ac humoribus ſcatet, qui cauterijs deſyderent euacuari; ſi quis ſperaret notabilem ab illis fructum referre, meo quidem iudicio deberet duobus aut tribus diuerſis cauterijs vti: cum per conſenſum, quinque aut ſex; duobus aut tribus ad partem mandantem, totidem ad recipiẽtem.

præci-

præcipuè cum morbus eſt magnus, difficilis ac periculoſus. Quid poteſt vnum cauterium pro euacuatione capitis, pulmonis, hepatis, cordis? crurum, pro liene, vtero, inteſtinis, cum quibus aut nullam habent aut tam mediatam & remotam viarum communionem. Si caput ſit euacuandum: vt cum fructu fiat; vel in vtroque brachio vnum cauterium fieri deberet, & adhuc vnum in ſutura coronali, aut occipitio; vel tria in coronali, adhuc vnum in brachio; vel in ſingulis brachijs duo: vel duo aut tria in ſcapulis. Si pulmo; in ſingulis brachijs vnum aut duo fieri deberent; vel duo in brachijs, & adhuc duo in thorace; vel tria, quatuor in thorace tantum. Si ſtomachus; vnum in dorſo, vbi eſt locus oris ſtomachi, duo ſub oſſe pectoris. Si hepar aut lien, vel in vno brachio & vno crure vnũ, cum ſetone eorũ regioni affixo; vel duplex aut triplex (vt olim faciebant) ſeto; vel duo cauteria alis ac inguinibus affixa. Si vterus, in ſingulis cruribus vnum aut duo; aut in vnoquoque crure vnum, & in dorſo ad os ſacrum vnum, & in pube. Sed dices, quis iſta patietur? dico, qui volet: qui nolet, ſuo damno vtilitate quæ à cauterijs prouenit, deſtituetur. Tantum hoc dico, vt medici intelligant cauteria parùm prodeſſe, cum tam exiguo numero adhibentur; ſed ſi plenam ab ijs ſperare velint vtilitatem, eam à maiore numero eſſe exigendam. Deberent autem

medici paulatim aſſuefacere ægros multitudini cauteriorum, & ſtudere magis iuuare quàm placere, & iocunditatem ſecuritati poſtponere. Tantum enim hoc in magnis malis, epilepſia, apoplexia, paralyſi, ſpaſmo, diuturna cephalæa, aſthmate, pthiſi, hydrope, vteri ſuffocatione, colica, lienis & hepatis diuturnis tumoribus, leprâ, iſchiade & ſimilibus malis fieri debet: in quibus ſi medici ſuaderent, quiduis ægri potius tolerarent, quàm diuturnis cruciatibus cum mortis periculo vexari. Fieri hoc etiam tantùm debet in fortibus corporibus, quæ à pauculis vſtionibus, paucis vlceribus, nihil poſſunt lædi. Ideò verò inde periculi nihil eſt, quòd videamus maiores ambuſtiones, maiora vlcera ſine periculo, ſine virium deiectione tolerari. Semper tamen ægri vires cum remedij magnitudine ſunt conferendæ, ac facta comparatione cauteriorum numerus colligendus. Etenim Hippocrates lib. 5. Epidemior. ſcribit Eupolemum coxendice morbo affectum multis magnis inuſtionibus ſupra coxam factis interijſſe: & ſubiungit mortis cauſam fuiſſe à multitudine & magnitudine vlcerum atque virium imbecillitate, quæ morbo admodum deiectæ tam grande remedium ferre minimè potuerunt.

CAP. II. Quo tempore cauteria ſint ponenda.

DVplex eſt tempus quod in cauterijs cōſyderatur: vnum, quo cauteria fiunt; aliud quo delentur. Vtrumque indicāt affectus & corporis ac membri robur. Sub affectu autem & morbus & morbi cauſa comprehenduntur; ſymptomata verò, vt talia, nullam expetunt curationem nec remedium indicant. Cum affectus eſt qui cauterio poteſt ſanari, cauterium indicat faciendum; cum abeſt, delendum. Nam cum malum eſt, remedium indicatur; abſente non amplius eſt remedio opus. Tum autem etiam videndum eſt, an quod affectus indicat, vires admittant: nam ſi ſic, illud conueniens tempus eſt, aliâs non. Nam etſi indicatio quæ eſt ab affectu, ſit per ſe, non autem quæ à viribus; hæc tamen maiorem in indicando habet facultatem. Coindicant autem & præparatio pręcedens & ætas & anni tempus, & ſimilia. Primò autem agamus de tempore, quo cauteria ſunt aperienda. Illud eſt, cùm aut morbus iam eſt præſens, aut cauſa quę morbum breui eſt factura. Non enim tantum morbis factis conueniunt, ſed etiam futuris, ſicque non ſolum curatiuum, ſed etiam præſeruatiuum ſunt præſidium. Quia autem ſunt remedium magnum & quod ægris terrorem & metum incutit, ideò

non

non eſt eorum vſus ita confeſtim ineundus. Nam ſi malum eiuſmodi eſt, vt moram patiatur, & quod radices agere non admodum ſit periculoſum, tentanda primùm alia remedia ſunt, ac particularibus primum affecti membri euacuationibus, materiæ diſcuſſioni, alterationi, emollitioni, ac maturationi eſt inſiſtendum: ſi ea non iuuant, tum demum ad cauteria eſt deueniendum. Verùm ſi malum eſt lethale aut acutum, aut quod actis ſemel radicibus difficulter queat euelli; etiam alijs nullis auxilijs tentatis, ſed ſaltem habitis, etſi tentarentur, eius magnitudini improportionatis; ſtatim ad hæc tanquam fortiora & ſecuriora confugere oportet. Primò verò corpus debet bene præparari & à plethora ac cacochymia liberari: quod fiet tum venæ ſectione, tum purgatione, tum etiam peculiari & propria partis, quę ægrotat, euacuatione: verbi gratia, ſi caput eſſet, errhinis, apophlegmatiſmis præmiſſis. Hippocrates nuſquam cauterij facit mentionem, quin expreſſis verbis moneat, vt primum pharmacum exhibeatur, & corpus à cacochymia liberetur. Idem omnes antiqui monent. Nam Albucaſis in ſua chyrurgia, vbicunque de cauterijs tractat, ſingulis ferè capitibus hoc præceptum renouat, vt prius totum corpus bene euacuetur: quod vbique fere tribus diebus monet faciendum. Aetius quoque tetrabib. 3. ſerm. 2. ſpleniticos vrens, monet vt ante

ante vſtionem prius purgētur: quia, inquit, cum illi vitiatis humoribus referti ſunt, maligna vlcera ex cruſtis fieri conſueuerunt. Sed & aliæ cauſæ ſunt potiores; quod nimirum humores ignis, metus, doloris vi agitati ruant in partem nobilem, aut incenſi febrem excitēt, aut attracti ad membrum vſtum fluxionem, inflammationem, gangrenam inferant. Quapropter primùm caſſia exhibenda eſt; poſtridie, ſi plethora adeſt, interna dextri brachij vena eſt aperienda; tum vel apozematibus vel iulapijs, quæ incidēdi atque attenuādi, adeoq́ue pituitæ præparandæ vim habeant, præcipuè quæ magni caloris expertia ſint, aliquot diebus eſt vtēdum: poſtea pharmacum ad duos dies, præcipuè phlegmagogum, eſt exhibēdum. Hoc intelligendum eſt, niſi vel æger antea in morbo fuerit purgatus; vel debilis factus, vt eiuſmodi euacuationem non toleret; vel morbus contrarium indicet, aut à venenoſa materia ortus ſit: tunc enim omiſſo eiuſmodi longo & diuturno apparatu oportet ſtatim vrere & poſtmodum euacuare, ac attēdere ad id quod magis vrget, & humoris venenoſitatem ignis feruori anteferre. Porrò ſtomacho quoque ieiuno & concoctione abſoluta, debent cauteria poni, ne orta in corpore agitatione natura ab incepto opere deſiſtat, & ſemicoctum ac crudum alimentum à ſe deponat, & in venas rapi patiatur. Sin verò æger timidus

midus ſit aut tener, ne timore in animi deliquium incidat, melius erit ſi aut ouum ſorbile, aut offulam ex vino, aut quid ſimile quod confortet ſpiritus, nec difficilẽ habeat digeſtionẽ, prælibet. Oportet quoque aliquo tempore ante cauteriorum applicationem ægris frugalem vitam, vini & exercitiorum abſtinentiam, alimẽtorum refrigerantium vſum, & frigidæ etiã, vt nonnullis placet, potum iniungere: præcipuè; cum vel febris aliqua ſubeſt, vel impendet; vel forte cauſticum adhibetur; vel magna vſtio eſt facienda, cuiq́ue longo tempore eſt immorandum: vt cum vlcera & oſſium caries vrenda, cum cancer aut membrum gangrenoſum amputanda, aut plures ſimul fonticuli inurendi; præcipuè in thoracis aut abdominis regione. Pro vno paruo vlcere in brachijs aut cruribus excitando, non eſt neceſſum horum quicquã facere: etenim id periculi nihil habet, ſed ſine vllo præuio apparatu, præcipuè in ſano & robuſto corpore, fieri poteſt. Anni tempus quoque eſt conſyderãdum. Nam in malis paulatinis & lentis, quæ moram ferunt, melius eſt, vt, quod oportuniſſimum eſt, eligatur; in malignis & vrgentibus quoduis tempus eſt accommodatum. Nam etſi, inquit Albucaſis lib. 1. c. 1, cauterium vno tempore magis quàm alio proſit, nullo tamen nocet: quia plus, inquit, ſemper ab ipſo prouenit vtilitatis, quàm à temporis inconue-

nientia detrimenti. In ſanguinis fluxu, aut cum materia eſt venenoſa; nec anni, nec diei, nec horæ habenda ratio eſt. In tumorum, vomicarum, putredinum, gangrenarum vſtione, anni tẽporis nulla, diei verò aut horæ communiter datur electio. Primùm autẽ autumnus non eſt vſtioni valde conueniens, propter magnã aeris ac tempeſtatum in eo varietatem, & repentinas modò ad calorem, modò ad frigus; modò ad boreales, modò ad auſtrales ventos permutationes: tunc enim catharri generantur, qui ſuperueniente à cauterijs agitatione ad fluxum facile concitantur. Eſt etiam remedium hoc externum, ac propterea aeris iniurijs quàm maximè expoſitum, quodque mutationes eius, præcipuè cum recens eſt, quam citiſſimè perſentiſcit: ex quo & dolores, intemperies, atque inde fluxiones adueniunt. Sed nec hyems quoque admodum eſt amica. Nam, vt inquit Hippocrates, frigidum omne vlceribus mordax eſt, ideoque dolores in vlceribus excitantur. Externum quoque frigus cõdenſat habitum corporis, & antiperiſtaſi calorem & ſpiritus introrſum ad centrum pellit, hinc humores ad cutim non ita veniunt, neque conſequenter rectè per fonticulos euacuantur: quia naturæ motus horum motui aduerſatur. Si ad cutim veniant, ab externarum partium frigore condenſantur ac hærent, & hærentes ijs diſtenſionem ac dolorem inferunt. Peſſimum

tempus

tempus eſt æſtas, multis de cauſis: nam, quia calida eſt & ſicca, febres, phrenitides, & acutos morbos gignit, ac tales, quorum curationi cauteria à natura ſua non ſunt deſtinata. Corpora quoque tunc debilitantur continuo effluuio, ac ſatis per habitum euacuantur, vt nouis inſuper aut artificioſis cutis ſpiraculis non ſit opus. Sed & billioſi tum atque acres humores generantur, qui cauterijs ſunt infeſti. Pruritus & dolor & moleſtia & fœtor atque artuum maior imbecillitas, tunc nōn paruum faſtidium adferunt. Maximum eſt, quòd cum tunc humores incendantur ac ſanguis efferueſcat & febris & inflammationis maior ſit metus. Omnium itaque commodiſſimum tempus eſt vernum; quia tunc naturam habemus adminiculantem, quæ ſeſe expandit, vias patefacit, & humores in profundo latentes & impactos fundit, & à centro ad circumferentiam mittit. Ideò non malè Conciliator, facta inter anni tempora comparatione, dixit optimum eſſe ver, inde autumnum, tum hyemem, peſſimam verò æſtatem. Quanquam ego pro cauterijs futuræ coronalis & quæ ſuper thorace fiunt, hyemem iudicem omnium peſſimam eſſe: eò quòd frigus per ea ingrediens maiorem illis partibus noxam, quàm calor inferre poſſit. Dies conueniens eſt lucidus ac clarus, quoque aer borealibus ventis depuratur. Scribit Nicolus Florētinus ſermone 7. tract. 3. ſum.

2. cap. 19. horam diei commodiſſimam illam eſſe, qua aër maximè eſt temperatus; nempe in æſtate matutinam, in hyeme veſpertinam. Videndũ quoque in qua ætate liceat cauterijs vti. Nonnulli medici putauerunt non debere imprimis pueris ante decimumquartum annum ea inuri: quod videtur eiuſmodi rationibus poſſe comprobari. Primò, quòd ſint teneri & valde delicati, nec ferendo tam magno remedio, ac propterea prompti vt ab eo in animi deliquium aut febrim incidant. Secundò, quia, ſicut & alij omnes, ita & ipſi, ac multò magis, propter naturalem ſuam imbecillitatem, poſſunt aliquam debilitatem aut intemperiem contrahere; eorum autem læſiones longè plus, quàm aliarum ætatum ſunt difficiles & periculoſæ. Etenim vitia, quæ in perfecta ætate contrahuntur, non ita radicantur, nec fiunt naturalia, aut tranſeunt in naturam, ſicut quæ in ætate infantili. Cuius cauſa eſt, quòd prima ac naturalis complexio, quæ tot annis membris inſedit, ac firmiſſimè eſt radicata, non facile patiatur ſe à ſuperueniente noua corrumpi aut extirpari: vnde, ſi quæ aduenit extrinſecus, manet tantum acquiſititia, ſuperficiaria & facile diſſipabilis. Quæ verò eſt in pueris, necdum eſt fixata, ſed à ſuperueniente externa facile expellitur: quæ tum ſeſe membris inſerit & euadit naturalis. Tertiò, quia illi copioſiſſimo abundant humido primigenio & ſpiri-

ſpiritibus; vnde, ſi vruntur & fonticulis exercẽtur, maiorem eorũ faciunt iacturã, quàm alij qui minus habent: tum etiam, quia ipſi illa perdunt multo maiore damno; quia eo tempore perdunt, quo maximè ijs egent ad corporis ſui incrementum: nam, etſi poſtea recuperent cum tempus incrementi elapſum eſt, non ita proficit ijs. Verum hiſce quidem probatur non debere pueris cauteria fieri, quando poſſunt alijs remedijs leuioribus curari; nec poſſe ijs ſine aliquo detrimento poni (quod ego quoque mihi penitus perſuadeo) non tamen conuincitur abſolutè non eſſe ijs adhibenda. Etenim fonticuli non debent pueris longo tempore geſtari, neque multi: quia eorum corpus exiccant, augmenti materiam conſumunt & diſponunt ad ſterilitatem. Verùm in magnis malis pauco tempore vtiliter ac magno fructu & adhibentur, & liberè atque audacter poſſunt adhiberi. Nam, etſi forte aliquid damni, eo modo quo dictum eſt, inferant; illud nullum plane eſt in reſpectu ad magnam vtilitatem, quæ eorum beneficio poteſt prouenire: cum per ea miſeranda mala, epilepſia, paralyſis, atque calculi eorum præcauentur: nam in nullis alijs morbis magis quàm in his puerorum fonticuli locum habent: in ijsque etiam multorum experientia docuit profuiſſe. Herodotus lib. 4. ſuæ hiſtoriæ ſcribit Lybiæ populos quoſdam conſueuiſſe omnibus pueris

quadrimis ceruicem inurere, atque hoc remedio eos liberare ſolitos eſſe ab omni morbo pituitoſo, vt ſemper in poſterum ſaniſſimi victitarent. Albucaſis lib. 1. ſuæ chyrurg. c. 11. docet pueros multis cruſtis vrere pro epilepſiæ curatione. Scribit etiam præceptor meus Mercurialis in libro variarum lectionum in Thuſcia & nõnullis alijs regionibus conſuetudinem eſſe, vt infantes adhuc lactentes & etiam paulò maiores, pro epileptico morbo præcauẽdo, in occipite vrantur. Magiſter quoque Razis (vt ipſemet Razes libello ſuo de cauterijs teſtatur) fecit cauterizare puerum quendam arthriticum ſex annorum. Neque hoc mirum eſt: nam ſi longè infra decimumquartum annum venam vtiliter ſcindi, doctiſſimorum medicorum experientia conſtet; quanto magis cauterio vti licebit, à quo caloris, ſpirituum, ſubſtantiæ diſſipatio & multò minor eſt, & longè minus violenta. Nullum autem remedium eſt tam magnum, cuius ſi quantitati modus ponatur, quod non poſſit & cuiuis ætati & complexioni accommodari & attemperari. Vt autem ſciatur, an ſenibus cauteria conueniant, nécne; eſt diſtinguendum: nam, qui in prima ſunt ſenectute & circa annum ætatis ſexageſimum aut eum non longè tranſcendunt, ab ijs iuuantur; & ab apoplexia, paralyſi, aſthmate, podagra, & ſimilibus malis iuuantur: quia cauteria ſunt remedium

pitui-

pituitoſo humori deſtinatum, ipſi verò eo abundant. Sed qui ad annum ſeptuageſimum aut vltrà vergunt, etſi ſæpe percipere poſſunt emolumentum, præcipuè ab vno aut altero, ſæpe tamen, atque à multis & magnis non minus percipere poſſunt detrimentum. Nam, cum ipſi abundent excrementis, & calorem naturalem habeāt imbecillum, facile gangrenam poſt cauteria poſſunt experiri. Ex quo manifeſtum eſt & iuuenibus & mediæ ætati ipſa maximè conuenire.

CAP. III. Quando cauteria ſint claudenda, & quanto tempore geſtanda.

VEteres cum in multis morbis cauteria facere iubent, quæ fontanellæ vſum præſtent, monent, vt ipſa diu & longo tempore aperta maneant. Quodnam autem illud longum tempus ſit, non vbique explicant. Videtur autē ex ſequentibus eorū locis non obſcurè colligi poſſe. Paulus lib. 3. cap. 77. in curatione iſchiadis monet, vt fluant compluſculis diebus: idem dicit alibi eodem libro, in ſimilium articulorum affectuum curatione. Verùm lib. 5. c. 3, cauterizans pro morſu canis rabidi: fluant, inquit, ad minimum quadraginta duobus diebus. Albucaſis lib. 1. c. 31. ſetonem pro ſplene iniungens, præcipit vt fluat pus diebus multis: idem dicit lib. 1. c. 42. in iſchiadis cura-

tione. Aetius lib.6.c.24.pro morſu canis rabidi vult, vt cauteria quadraginta aut ſexaginta diebus maneant aperta: neque potui videre vſpiam longius tempus à quoquam eſſe aſſignatum. Ex quo patet ex illorum præſcripto tempus, quo cauteria aperta ſunt tenenda, certorum tantum dierum termino præfiniri. Verum hodie moris eſt ea longiore tempore geſtare, eorumq́; ætatē non diebus aut menſibus, ſed etiam annis menſurare. Nam multi ſex, ſeptē, decem, viginti annis, imò & tota ſua vita cum ijs epulantur. Quapropter an in pauciore, an longiore tempore conſiſtat peccatum, audiamus. Guido de Cauliaco tract.7. doctr.1.c.3. dicit tempus commune tenendi cauteria aperta ſecundum Rogerium & eius magiſtros eſſe quadraginta dierum, aut trium menſium: propterea, inquit, quòd Hippocrate teſte, ille ſit vltimus terminus apoſtematum. Vltra autem illud tempus, inquit, debilitatur locus & habituatur cacochymia, & cum hoc virtus in eo confortans euaporat, vt Henricus teſtatur. Lanfrancus doctr.3. tr.3.c.18.dicit malum eſſe & multos in eo peccare, quòd cauteria nimis diu, ad annum vnum aut plures, aut toto vitæ tempore geſtent. Nam cauterium, inquit, valet vt cauterium: quapropter tamdiu ſolum valet, quàm in eo durat virtus ignea; nimirum ad ſummum ſpatio duorum aut trium menſium. Si diutius perſiſtit, infert, inquit,

inquit, cauterizato loco vehementiam; quia non tantum mali, ſed & boni confluunt humores. Ex quo membrum laceſſitur & debilitatur. Nicolus Florentinus dicit ſecundum aliorum medicorum ſententiam illud debere eſſe tempus durationis, quo cauteria ſponte manent aperta: quando verò clauduntur, à medico quoque claudi debere, nec diutius vi, id eſt immiſſo globulo aut appoſitis medicamentis acutis, aperta teneri debere: propterea quod hoc indicium ſit, quòd non amplius proſint. Nam quamdiu prauus humor ad ea fluit, non clauduntur: ſi ergo clauduntur, ſignum eſt eum non amplius ad ipſa venire. Nam operatio, inquit, cauteriorũ in conſumptione materiæ eſt feſtina. Si autem longo tempore aperta tenerentur, locum debilitarent, inquit, & dolorem in ipſum inducerent, & membrum diſponerent, vt perpetuò deinceps eis obnoxium redderetur. Verùm, etſi tempus apoſtematum ſeu abſceſſuum nõ excedat ſpatium trium menſium, non ideò ſequitur cauteria non debere diutius perſiſtere. Hoc enim verum quidem eſt in ijs cauterijs, quæ ad apertionem abceſſuum adhibentur, qui intra illud tempus bene poſſunt purgari: ſed in ijs quæ propter morbos partium internarum adhibentur, quarum expurgatio eſt longioris temporis, locum minimè habet. Quod autem dicit Lanfrancus cau-

teria ratione ſuæ igneitatis agere, eam verò tunc expiraſſe; verum non eſt: nam cum cauteria pro fonticulis adhibentur, non agunt ratione igneitatis, ſed apertionis cutis, & vlceris: vlceri autem per accidens & extrinſecum eſt ab igne eſſe inductum, nec euacuat quatenus igneam qualitatem habet, ſed quatenus eſt quędam continui ſolutio carnis & cutis. Quòd verò tempus permanſionis eorum debeat eſſe quo ipſamet ſponte aperta manent, reſpondet ipſemet Nicolus hoc præcipuè veritatem habere, quando cauteria fiunt ſuper membrum ægrotum, materia tota exiſtente fluxa, & cum (vt ipſe inquit) cauteria ſufficienter deuenerint ad profundum. Nam in ijs qui ſano ſunt habitu, & intùs in viſceribus cauſa morbifica latet, hac ratione ſemper cauteria clauderentur, non tantum poſt ſexageſimum diem, ſed & poſt vigeſimum & poſt quemuis; natura nouam ſemper carnem aggenerante. Nam materia morbifica non ſemper ſtatim & ſponte ad cauterium venit, ſed allici debet longa ſucceſsione & humorum etiam intermediorum expurgatione: neque dubito, quin ſæpe ſexaginta dies ſint, antequam aliquando quidquam materiæ morbificæ per ipſa ſit expurgatum. Quanquam cum ſemel incepit, & viæ aſſueuit, continuo poſtmodum ductu trahatur. Multi ſunt quibus cauteria primo tantùm aut ſecnndo anno ſanitatem

tem attulerunt, quibus ſi violentè & impoſito globulo aut filo non fuiſſent aperta retenta, trigeſimo & ſexageſimo, & quouis die vltrò fuiſſent occluſa. Verum non eſt certum aut determinatum omnibus cauterijs perdurationis tempus, ſed ipſum pro affectus pertinacia & malignitate & ægri tolerantia eſt æſtimandum. Etenim affectus (quantũ eſt ex parte ſui) quamdiu durat, tamdiu cauterium indicat ſeruandum, cum verò ceſſauit, delendum. Eſt autem ipſe diuturnus; aut cum materia eſt multa, aut viſcida & craſſa & in profundo ſita; aut cum lenta eſt fluxio; aut noua ſemper materiæ generatio. Atque non ſolum quidem quamdiu ipſe durat, ſed etiam quamdiu recurſurus timetur, debent retineri, & tanto ſemper magis proroganda ſunt, quanto ipſe & grauior eſt & periculoſior. Nam, etſi forte, tum etiam noxa quædam à nimis longa eorum duratione proueniret, illa toleranda eſſet, vt maius malum poſſit euitari. Corporis quoque & partis ratio eſt habenda: ac propterea oportet & ægri vires & morbi magnitudinẽ & vtilitatem, quam à cauterio eouſque ſumus experti & deinceps experiri ſperamus, & noxam, quæ tamen à longa duratione poteſt prouenire, inter ſe comparare. Sic quoque & nonnulla alia ad rectam temporis menſuram ſunt conſyderanda. Cum multa ſunt cauteria, non ita diu geſtari poſſunt,

ſicuti

ſicuti pauca; quia maiorem adferunt debilitatem. Ideo cum noxam incipimus vereri, conſyderandum eſt, quænam eorum minorem adferant vtilitatem; & ea tum claudenda, ijs quæ magis neceſſaria ſunt, relictis. Circa partes nobiles non poſſunt etiam ita diu, ſicut in extremis artubus geſtari: nam illæ citiùs intemperiem contrahunt, quàm hi: quia earum complexiones ſunt magis exquiſitæ, cum autem ſunt contractæ; in illis, toti corpori communicant ſympathiam; in his, in ipſis manent. In pueris quoque debent pauciſſimo tempore relinqui. Cum membrum cauterizatum incipit gracileſcere, neque actiones ſuas pro ſolito edere poteſt; cum vlcus putreſcit aut malignum euadit, aut cum fluxione nimia tentatur; cum ſuper articulum deſcendit; cum ſponte exiccatur, neque amplius emittit pus, etiam cum acribus medicamentis, frictionibus, ſcalpello, cucurbitulis eſt irritatum; cum eſt in loco minus commodo, ita vt poni poſſit in alio commodiore; occludi debet, &, ſi morbus adhuc cauterium requirat, ad alium locum commodiorem & ſaniorem transferri. Tempus autem quo ordinariè ſolent cauteria relinqui aperta, eſt medius annus, vnus annus, duo, tres, quattuor, quinque, ſex: & experientia docet tot annis ſine moleſtia, ſine noxa, ſed ſumma cum vtilitate geſtari. Infra annum aut ſex menſes

non

non debent conſolidari,quia ſic exiguum adferunt emolumentum. Vltra etiam annos prædictos nolim ego geſtari: quia tandem toti corpori & membro,in quo ſunt,humidum radicale exiccando, ſpiritus & cum malis humoribus bonum ſanguinem euacuando, debilitatem adferunt,diſponunt ad ſterilitatem,mortem accelerant,particulæ motum, in qua ſunt,deſtruunt & frigidam intemperiem inferunt: à qua,diminuta eius concoctrice vi, gracileſcit & contabeſcit. Ad quod externi aeris, vlcus ac nudam carnem perpetuò tangentis & ingredientis frigus non minimùm iuuat. Sin malum vrgeat,& æger boni alioquin habitus ſit, poſſunt etiam multo diutius permanere,plurimique ſunt, qui toto fere vitę tẽpore,nempe duodecim,viginti annis, etiam ſine læſione ea circunferunt: quod in morbis hæreditarijs qui magni ſunt, vt epilepſia,amẽtia,podagra,elephantiaſi, phtiſi, maximè eſt commendatum. Cum claudere animus eſt,diligenti cautione eſt vtendum; præcipuè cum antiqua ſunt & multo tempore ac humore ſtillârunt. Nam poſtea quàm humores aſſuefacti ſunt per ea emiſſaria euacuari, ſi tandem exitum reperiunt intercluſum;vel in membro hęrent & in eo ob natiui caloris diſſipationem gangrenam minantur,vel regurgitant verſus partes principes,& omnis generis calamitates, capitis dolores, phtiſim, difficultatem re-

ſpira-

ſpirationis, hydropem, (prout in hæc vel illa membra feruntur) procreant. Quapropter vt hiſce malis occurratur, duo ſunt animaduertenda: & vt vlcera non ſubitò conſolidentur, & vt & ante & poſt clauſioné corpus euacuetur: vt ſic humores per alia loca deriuentur. Hoc monet nos anxie Razes lib. de aff. iunctur. c. 16.
„ Caue, inquit, ſi aliquando feceris cauterium &
„ prohibueris membro ne recipiat ſuperfluum, vt
„ euacues corpus paulatim, ne ſuperfluitates quæ
„ ſolent currere ad aliud membrum, reuertantur
„ ad aliquod membrum nobile. Ego enim, in-
„ quit, vidi plures mori ſubitò, eò quòd non fue-
„ rint euacuati poſt cauterizationem. Quocirca ſi vnum tantum cauterium eſt quod claudi debet, prius euacuatione leui præmiſſa, oportet globum, qui in vlcere ponitur, nõ totum ſimul eximere, ſed indies atque indies facere minorem: poſtea eximere in totum, & interim ægrũ à vino abſtinere & partem defenſiuis & aſtringentibus medicamẽtis, primùm mitioribus, poſtea fortioribus munire: tum vlcere clauſo iterum purgare, & purgationem ſingulis quatuordecim diebus ad duos aut tres menſes iterare. Sic enim paulatim fluxio fit minor, & tandem in totum à priſtino ſuo motu facilius deſiſtit. Si id non videatur eſſe ſatis, minuendo eodem modo paulatim vlcus, antequam totum claudatur, aliquo loco diſtantiore aut nonnihil op-
poſito

poſito debet nouum vlcus excitari, & priore clauſo illud duobus aut tribus circiter menſibus apertū ſeruari : tum etiam occludi, & vtroque tempore corpus purgari : Propter diſtantiam enim euacuatio minor facta tandem facilius tota ſiſtetur, & propter contrarietatem humor ad oppoſita loca diſtractus ab vtroque nullo negotio diſſueſcet. Vt ſi cauterium aliquod capitis ſit claudendum, optimè fiet; ſi dum illud clauditur, alterum in brachio excitetur : ſi brachij, in crure, aut in altero brachio: ſi cruris in altero crure, aut in brachio, quod eſt è directo. Si plura cauteria ſint claudenda, vel habēt eundem vſum, vel diuerſum: eundem; vt ſi plura ad vnius partis euacuationem poſita ſint : diuerſum; vt cum vnum ad reuulſionem, alterum ad ſimplicem euacuationem aut deriuationem eſt applicatum. Si eundem habent vſum, videndum quodnam eorum minus conferat ipſi parti, aut minus fluat : nam hoc primò claudendum, alijs nonnihil relictis: tum ad alia eodem ordine tranſeundum. Si diuerſos, vti accidit in ijs morbis qui per ſympathiam oriuntur; ita eſt agendum. Si merè affectus eſt per ſympathiam, & plura ad reuellēdum inuſta fuerint, prius claudendum eſt, quod minus reuellit : ſin etiam aliquid contraxerit idiopathiæ, vt aliud ad mandantem, aliud ad recipientem ſit adhibitū; qua ratione primò fiebat illud, quod eſt ad

man-

mandantem, ſecundò quod ad recipientem; eadem ratione è conuerſo quod eſt ad recipientem primò, tum quod eſt ad mandantem eſt claudendum, quia, ſi quod eſt ad partem affectam ſeu recipientem vltimò clauderetur, periculum eſſet, ne ad eam traheret, ac ſua tractione fluxionem denuò ad eam cõcitaret. Verbi gratia, ſi pro dolore capitis ab vtero facto duo fuiſſent cauteria facta; illud quod in capite aut brachio eſſet, primùm deberet claudi: inde, quod in cruribus. Contrà, ſi arthritis eſſet à catharro ex capite deſtillante, primùm claudendum eſſet, quod eſt in cruribus; inde, quod in capite aut brachijs.

CAP. IIII. An in cauterijs concoctio ſit expectanda.

Concocta, inquit Hippocrates 22. aphoriſmo 1, medicari oportet, non cruda. Quapropter an hoc etiam in cauterijs locum habeat, poteſt dubitari. Ac videri quidem poſſit quod ſic: quia cauteria (loquimur autem hic de fontanellis) præcipuè deſtinata ſunt frigidis & pituitoſis morbis, adeoque diuturnis: in diuturnis autem expectanda concoctio eſt. Nam, vt inquit Hippocrates, cruda euacuari non debent, niſi turgeant, in ijs autem minimè turgent. Denique non prius cauteria vſurpanda ſunt, quàm totius corporis euacua-

tio ſit:

tio ſit prægreſſa: atqui talis euacuatio fieri non debet, niſi priùs materia ſit concocta; quare nec cauteria citiùs ſunt ponenda. Ecõtrà tamen videmus in articularibus doloribus, in cephalæis, epilepſia, paralyſi, ſpaſmo, apoplexia, lethargo, medicos in cauteriorũ adhibitione nullum con coctionis tempus expectare. Quapropter, cum non ſit huius loci de purgatione materiæ ante aut poſt concoctionẽ diſputare, pro quæſtionis declaratione: dico breuiter; non eſſe in cauterijs tempus cõcoctionis expectandum. Etenim materiæ concoctio præcipuè eſt expectanda in magnis ac generalibus euacuationibus, talibuſque quæ vehementi perficiuntur tractione, minimè autem in minutis ac paruis, & quæ potius naturæ expellentis, quàm remedij alicuius trahentis actione peraguntur. Ratio eſt, quia ideò maximè materiæ concoctio debet expectari, vt cum eam volumus euacuare, non habeamus naturam conatui noſtro repugnantem: nam alioqui, ſi nos niteremur eam euacuare, natura verò retineret, præterquam quod contingeret nos perſæpe intentione noſtra fruſtrari, naturæ magna vis inferretur, vnde vires deijcerẽtur, animi deliquia, febres, deliria contingerent; & natura retinente, remedio trahente, malus humor remaneret, bonus verò & cum eo ſpiritus euacuarentur. In principijs autem morborum natura nititur humores concoquere, &

ad meliorem ſtatum perducere, & ideo tunc retinet: cum verò concoxit & maturauit, eos dimittit. Verùm in lentis & paruis euacuationibus & in euacuationibus talium humorum, qui à natura non retinentur, ratio iſta locum non habet, & ideò in eiuſmodi non eſt concoctio expectanda: quia in talibus naturæ nulla vis infertur, neque ipſa reluctatur, neque prædicta ſymptomata contingunt. Ideo cum euacuatio eradicatiua; quidem: at cum tantum minoratiua eſt obeunda, aſſerunt medici non eſſe cōcoctionem expectandam. Atqui in eiuſmodi vlceribus & fontanellis humor non attrahitur vlla vi, neque totus ſimul: ſed neque trahitur quidem (quia dictum eſt cauteria trahendi vim non habere) ſed ab ipſa potius natura educitur. Quapropter non eſt in ijs hæc concoctio expectanda. Etenim, cum quod ab ijs euacuatur, non remedij trahentis vi, ſed naturæ vltrò dimittentis ope excernatur; tantum abeſt, vt timendum ſit, ne naturam habeamus reluctantem, vt potius habeamus adminiculantem: & cum parum ſit quod euacuatur & paulatim; non eſt periculum vt naturæ moleſtia inferatur. Qua ratione etiam fit, quòd in euacuationibus quæ fiunt per latos canales, non ſit etiam concoctio expectanda: propterea quòd, qui in talibus hærent humores, non arctè à natura retineantur, ſed faciliter ſine vlla illi illata moleſtia

aut

aut lucta euacuentur. Denique in talibus euacuationibus concoctio eſt expectanda, quæ ſunt talium partium & talium humorum, in quibus talis concoctio & maturatio fieri ſolet: in alijs verò fruſtrà expectaretur. Concoctio autem talis ſit maximè in venis, quia in ijs concoquēdi facultas viget, ac propterea in affectibus venoſi generis, vt in febribus, & in euacuationibus humorum in venis contentorum, nempe purgatione, eſt expectanda. At cauteria & fontanellæ, cum ſint cutaneum & externum remedium, magis externarū partium, in quibus talis maturatio non fit, affectibus ſunt deſtinata. Ideo in articulo ab humoribus obſeſſo, ſi velimus cauterium adhibere, minimè debemus humoris concoctionem expectare: quia cum pars ſit frigida & ſicca, ac minimè pollens facultate concoquendi, nunquam in ea concoctio eſt futura. Tertiò in morbis qui turgent aut vrgent non eſt (vti Hippocrates dixit) concoctio expectanda: tales autem ſunt plurimi eorum, quibus cauteria adhibentur: vt ſpaſmus, apoplexia, epilepſia, &c. Quartò concoctio eſt humorum qui quieſcunt; qui ſunt in motu non concoquuntur: In fluxionibus autem humores ſunt in motu, ideò non concoquuntur: tum etiam, quia in fluxionibus noui ſemper ac noui humores generantur, quorum non eſt concoctio. Cauteria verò maximè fluxionibus deſtinantur.

FINIS.

Candide Lector

Corrèctoris inexperientia obrepſerunt ſequentes errores, quos velim à te ſic candidè corrigi :

Fol.4.lin. 1.pro candenti leg. candente. fol.7. l.7. pro ablationem) ex leg. ablationem &c.) fol. 17. l.19. vſque ad finem paginæ pro hæc leg.illa & contrà.fol. 17.verſo l.4. pro minùs leg.nimis. fol.21. verſ.l.pen. pro reſerare leg. obſerare. fol. 37.lin.20. pro ipſum leg. ipſa fol.45.lin.7. omiſſum eſt, vel quod ductibus non cõmunicent. fol.63. lin.20. delendum, quod. fol.83.l.9.pro eſſe leg. ſint. fol.95 verſ. poſt ſuſtinenda leg. ſegniora. fol. 107. verſ.l.5. pro ſic leg. hic. fol.118. verſ.l.10.pro habẽt leg. habet.fol.119. l. 2.pro ſuperpoſitæ leg. ſuperpoſita. fol. 143.l.23. pro latitudinem leg. longitudinem. & fol. verſ. l.11. pro omnes leg.omnem. fol.149.verſ l.1. pro eam leg. eum. fol. 150. verſ. l.6. pro habet leg. ſic. fol.188. l.26. pro etiam lege Nam. fol.191. pro partem leg. partem mandantem. fol.219.l.7. pro proſuntque leg proficitque.